

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ŞEREFLİKOÇHİSAR MASALLARININ PROPP METODUNA GÖRE
İNCELENMESİ

Lale TUNÇBİLEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2017

©2017- Lale TUNÇBİLEK

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞEREFLİKOÇHİSAR MASALLARININ PROPP
METODUNA GÖRE İNCELENMESİ

ANALYSIS ACCORDING TO PROPP METHOD OF
ŞEREFLİKOÇHİSAR TALES

Lale TUNÇBİLEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ

KIRŞEHİR-2017

KABUL VE ONAY

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Lale TUNÇBİLEK tarafından hazırlanan “Şereflikoçhisar Masallarının V.Propp Metoduna Göre İncelenmesi ” adlı tez çalışması ..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ (İmza)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Cavit GÜZEL (İmza)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Bilge ESİRGEN (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../2017

(İmza Yeri)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2017

Lale TUNÇBİLEK

İmza

ÖZET
ŞEREFLİKOÇHISAR MASALLARININ V. PROPP METODUNA GÖRE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS

Hazırlayan: Lale TUNÇBİLEK

Danışman: Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ

2017– (xvi+215)

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Cavit GÜZEL

Yrd. Doç. Dr. Bilge ESİRGEN

Çağımızda teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi bizi biz yapan milli kültür unsurlarının saklanıp korunmasını güçleştirmektedir. Halk edebiyatı mahsulleri bu teknolojik gelişmeler sebebiyle kaybolmaya yüz tutmaktadır. Ankara'nın uzak bir ilçesi olan Şereflikoçhisar, günümüzde halk kültürünün yaşatıldığı bir bölgedir. Halk Edebiyatı sözlü ürünlerinden olan masal bölgede eskiden yoğun bir şekilde varlığını gösterirken günümüzde unutulmaya yüz tutmuştur.

Dünya üzerinde masallar hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Rus araştırmacı Vladimir Propp Masalın Biçimbilimi adlı çalışmasıyla olağanüstü masalların yapısını belirlemeye çalışmıştır. Peri masallarında bulunduğu 31 fonksiyonu 100 kadar masala tatbik eden Propp, yeryüzündeki tüm masalların ortak bir yapıya sahip olacağını savunmuştur. Çalışmamızda bölgeden derleme yöntemi ile tespit ettiğimiz masalları Rus araştırmacı Vladimir Propp'un Masalın Biçimbilimi adlı çalışmasıyla ortaya koyduğu Yapısalıcı Kuram veya kendi adı ile anılan Propp Metoduna göre inceledik.

Çalışmamızda Propp'un 1985 yılında dilimize çevrilen Masalın Biçimbilimi adlı kitabını ve Propp Metodu'nun Türk masallarına ilk uygulandığı çalışma olması sebebi ile Prof. Dr. Umay GÜNAY'ın "Elazığ Masalları ve Propp Metodu" adlı doktora tezini esas aldık.

Çalışmamızda Şereflikoçhisar'daki masal anlatma geleneği ve oradan derlenen masalların Vladimir Propp Metodu'na göre incelenmesine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Masal, V. Propp, Yapısalıcı Kuram, Propp Metodu, Şereflikoçhisar

ABSTRACT
ANALYSIS ACCORDING TO PROPP METHOD OF ŞEREFLİKOÇHİSAR
TALES

M. Sc. Thesis

Preparer: Lale TUNÇBİLEK

Advisor: Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ

2017- (xvi+215)

Ahi Evran University, Institute Of Social Sciences

Turkish Language And Literature Department

Jury

Asst. Prof. Dr. Cavit GÜZEL

Asst. Prof. Dr. Bilge ESİRGEN

The rapid progress of technology in our age makes it difficult for us to keep and protect the elements of national culture that make us. Because of these technological developments, folk literature cripples are disappearing. Şereflikoçhisar, a distant town of Ankara, is a region where popular culture is being tried to survive. The tradition of telling tales, which is one of the oral traditions of folk literature, has been forgotten today as it shows its presence in the region in the past.

A lot of work has been done on the world over the world. Russian researcher Vladimir Propp has tried to determine the structure of extraordinary tales with his work called 'Moral formality'. Propp, which is found in fairy tales and applied to 31 functions and 100 masks, has claimed that it is a common structure of all the titles on earth. We have examined the episodes that we have identified with the method of compilation in our work by the method of Constructivist Theory or Propp Method which is known by its own name by Russian researcher Viladimir Propp 's work called "Formal Morphology".

In our work Propp was translated into our language in 1985, and the Propp Method was first applied to Turkish tastes. Dr. Umay GÜNAY's "Elazığ Masalları ve Propp Method" was based on a printed doctoral dissertation.

Our study included the compilation of the oral traditions and the examination of Vladimir Propp Method in honorable Koçhisar.

Keywords: Fairy Tales, V. Propp, Structuralist Theory, Propp Method, Şereflikoçhisar

ÖN SÖZ

Anonim halk edebiyatının anlatmaya dayalı ürünlerinden en yaygın olarak kullanılan masalın kültürümüzde farklı bir yeri vardır. Masallar, anlatıcının bir başka anlatıcıdan dinlemesi ile kendi zihninde yeniden canlandığı sözlü kültür ürünleridir. Her masal her anlatıcının zihninde yeniden hayat bulur. Anlatıcı masalı irticalen anlatır ve hadise aynı olmasına rağmen kahramanların adları, olayın mekânı ve olay akışı değişebilir. Bu nedenle bir masalın birden fazla varyantı karşımıza çıkabilir. Tarihsel süreç içerisinde topluma ait kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında masallar önemli bir rol oynar.

Değişen yaşam biçimi, dünya görüşü, kültürel farklılaşmalar, teknolojik gelişmeler, farklı sanatsal faaliyetler insanları masal türünden uzaklaştırmıştır. Masalların sözlü ortamlarda icrası yok denilecek kadar azalmıştır. Böyle bir dönemde Türk Kültürünün kaybolmaya yüz tutmuş mahsullerini korumak, gelecek kuşaklara aktarmak ve bizden önce yapılmış olan çalışmalara katkı sağlamak için masalların ve diğer sözlü kültür ürünlerinin kayıt altına alınması oldukça önem taşımaktadır.

Ankara'nın uzak bir ilçesi olan Şereflikoçhisar bölgesi masal anlatma geleneğinin yaşatılması adına önemli bir yerleşim merkezidir. Günümüzde değişen yaşam biçimi ve teknolojik gelişmeler bölgedeki masal anlatıcılarının masal anlatma ortamlarını sınırlandırmış olmasına rağmen bölgede masal bilen ve anlatan kişilerin varlığı kayda değerdir.

Çalışmamızda Şereflikoçhisar'dan derlediğimiz masallar, Rus araştırmacı Vladimir Propp'un "Masalın Biçimbilimi" adlı çalışmasıyla ortaya koyduğu Yapısalcı Kuram veya kendi adı ile anılan Propp Metodu'na göre incelenmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde, araştırmanın konusu, problemi, amacı, yöntemi ve araştırma konusu hakkında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde Şereflikoçhisar bölgesinin coğrafi konumu, tarihi, araştırma konusunun özellikleri ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Propp metodu ve fonksiyon listesi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde Şereflikoçhisar masallarının Propp metoduna göre tahliline yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Şereflikoçhisar masallarının ortak yapı özellikleri ve fonksiyon listesi verilmiştir.

Çalışma neticesinde ulaşılan bulgular sonuçlar başlığı altında yer alırken kaynakça bölümünde çalışma süresince faydalanılan yayınlar alfabetik sırayla yer almaktadır. Sözlü kaynaklar başlığı altında ise masal derleme sürecinde başvurduğumuz kaynak kişilerin listesi verilmiştir.

Bütün başarılarımın mimarı olan annem Kudret TUNÇBİLEK ve babam Davut TUNÇBİLEK'e, akademik çalışmalarımı ilk günden bu yana destekleyen ve beni cesaretlendiren ağabeylerim Serkan TUNÇBİLEK ve Selçuk TUNÇBİLEK'e, tez çalışması boyunca planın hazırlanması, inceleme metodunun seçilmesi, temel kaynakların temininde benden desteklerini esirgemeyen ve her fırsatta bilgisine başvurduğum tez babam, kıymetli hocam Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ'ye teşekkür ederim.

Kırşehir- 2017

Lale TUNÇBİLEK

İÇİNDEKİLER		Sayfa
KABUL VE ONAY		I
BİLDİRİM.....		II
ÖZET.....		III
ABSTRACT		IV
ÖN SÖZ.....		V
İÇİNDEKİLER.....		VII
GİRİŞ.....		1
ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ.....		1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ		1
ARAŞTIRMANIN KONUSU HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....		2
BÖLÜM I.....		4
1. ARAŞTIRMA ALANININ COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ.....		4
1.1. ŞEREFLİKOÇHİSAR'IN COĞRAFİ KONUMU		4
1.2. ŞEREFLİKOÇHİSAR'IN TARİHİ.....		4
1.3. ARAŞTIRMA KONUSUNUN ÖZELLİKLERİ.....		6
1.3.1. Masal Derleme Aşaması		6
1.3.2. Masal Anlatma Geleneği		7
1.3.3. Şereflikoçhisar Masallarının Genel Özellikleri.....		8
1.3.4. Masal Anlatıcıları.....		9
BÖLÜM II.....		10
2. PROPP METODU VE FOKSİYON LİSTESİ		10
2.1. Propp Metodu		10
2.2. Propp Metodu Fonksiyon Listesi		12
2.3. Propp'un Masal Fonksiyonlarının Ana Özellikleri.....		20
BÖLÜM III.....		36
3.PROPP METODUNA GÖRE ŞEREFLİKOÇHİSAR MASALLARININ TAHLİLİ		36
3.1. Birinci Masal: Sığır Çobanı ile Yılanlar		36
3.2. İkinci Masal: Yedi Kardeş Bir Bacı.....		44
3.3. Üçüncü Masal: Üç Kardeş ile Bir Bacı		57
3.4. Dördüncü Masal: İki Gardaş.....		62
3.5. Beşinci Masal: Kel Mehmet		70
3.6. Altıncı Masal: Arap ile Ay Gız		79

3.7. Yedinci Masal: Padişahın Kızı	89
3.8. Sekizinci Masal: Peri Kızı ile Padişahın Oğlu.....	94
3.9. Dokuzuncu Masal: Padişahın Kızı ile Kâhya'nın Oğlu	101
3.10. Onuncu Masal: Üvey Ana	107
3.11. On Birinci Masal: Aliş ile Maviş.....	112
3.12. On İkinci Masal: Padişahın Oğlu ile Dev.....	116
3.13. On Üçüncü Masal: Topal At	123
3.14. On Dördüncü Masal: Yedi Başlı Dev	131
3.15. On Beşinci Masal: Tap Tap Tabacuk	134
3.16. On Altıncı Masal: Dev Kız.....	143
3.17. On Yedinci Masal: Padişahın Kızı.....	150
3.18. On Sekizinci Masal: Saf Oğlan	155
3.19. On Dokuzuncu Masal: Yedibaşlı Canavar	162
3.20. Yirminci Masal: Anka Kuşu.....	166
3.21. Yirmi Birinci Masal: Uluğ Kuş.....	172
3.22. Yirmi İkinci Masal: Keçi Kız.....	176
3.23. Yirmi Üçüncü Masal: Peri Kızı.....	180
3.24. Yirmidördüncü Masal: Üç Oğlan	186
3.25. Yirmi Beşinci Masal: Çobanın Yüzüğü	189
3.26. Yirmi Altıncı Masal: Çingene Kız.....	197
3.27. Yirmi Yedinci Masal: Narin Kız	200
3.28. Yirmi Sekizinci Masal: Hanım Sultan.....	204
3.29. Yirmi Dokuzuncu Masal: Yılan Oğlan.....	210
3.30. Otuzuncu Masal: Haydan Gelen Huya Gider.....	216
3.31. Otuz Birinci Masal: Tuz Gölü.....	219
BÖLÜM IV	223
4.ŞEREFLİKOÇHİSAR MASALLARININ ORTAK YAPI ÖZELLİKLERİ	223
4.1. Şereflikoçhisar Masallarında Karşılaşılan Fonksiyonların Listesi.....	223
SONUÇ.....	234
KAYNAKÇA	238
SÖZLÜ KAYNAKLAR	240
ÖZ GEÇMİŞ.....	246

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ

Çağımızın vazgeçilmezi olan teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi bizi biz yapan milli kültür unsurlarının saklanıp korunmasını güçleştirmektedir. Halk edebiyatı mahsulleri bu teknolojik gelişmeler sebebiyle kaybolmaya yüz tutmaktadır.

Ankara'nın uzak bir ilçesi olan Şereflikoçhisar günümüzde halk kültürünün yaşatılmaya çalışıldığı bir bölgedir. Halk Edebiyatı sözlü mahsullerinden olan masallar bölgede eskiden yoğun bir şekilde varlığını gösterirken günümüzde unutulmaya yüz tutmuştur.

Dünya üzerinde masallar hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Rus araştırmacı Vladimir Propp 'Masalın Biçimbilimi' adlı çalışmasıyla olağanüstü masalların yapısını belirlemeye çalışmıştır. Peri masallarında bulduğu 31 fonksiyonu 100 kadar masala tatbik eden Propp, yeryüzündeki tüm masalların ortak bir yapısı olduğunu savunmuştur.

Çalışmanın konusu Şerefli Koçhisar'da yaşatılan sözlü kültür ürünlerinden masalların derlenmesi ve Vladimir Propp Metodu'na göre incelenmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Anonim halk edebiyatının anlatmaya dayalı ürünlerinden en yaygın olarak kullanılan masalın kültürümüzde farklı bir yeri vardır. Her kültürün her bölgenin kendine ait masalı vardır.

Düz yazı biçiminde söylenen, hayal unsurunun oldukça ağır bastığı ve olağanüstü unsurların çokça yer aldığı masallar her anlatıcının kendi özünden, kendi sosyal çevresinden, kendi yaşantısından kattığı ufak değişikliklerle renklenir ve nesilden nesile aktarılır.

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi neticesinde eskiden masal anlatarak insanların hayal dünyalarını zenginleştiren ninelerin, dedelerin yerini bugün teknolojik aletler zapt etmektedir. Teknolojik aletler karşısında gücünü koruyamayan ama sosyal bellekte var olan masalların kayıt altına alınması ve yaşatılması önemlidir.

Yukarıda açıklanan bilgilere istinaden Şereflikoçhisar bölgesinde unutulmaya yüz tutmuş masal anlatma geleneğini yaşatan kaynak kişilerin tespiti, masalların derlenip kayıt altına alınması ve masalların Propp Metoduna göre incelenmesi çalışmanın amacıdır.

Çalışmada Halk Bilimi alan araştırmalarında kullanılan Görüşme Tekniği uygulanmıştır. Bu teknik kapsamında kaynak kişiler ile yüz yüze sohbet havası içerisinde masallar derlenmiştir. Derleme yapılırken –kaynak kişinin müsaadesi dâhilinde-

-Ses Kayıt Cihazı

-Fotoğraf Makinesi

-Video Kameraları ve diğer dijital gereçler kullanılmıştır.

Derlenen masallar, bilgisayar ortamında yazıya aktarılarak Propp Metoduna göre incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN KONUSU HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türk halkbilimi çalışmaları tarihinde geçmişten günümüze kadar pek çok masal derleme çalışması yapılmıştır. Çalışmalarda masallar muhtevalarına, tiplerine göre incelenmiş ve sınıflandırılmıştır.

Araştırma konumuz olan Propp Metodu'nun Türk masallarına ilk uygulanması ise 1970 yılında Prof. Dr. Umay Türkeş Günay tarafından yapılmıştır. Elazığ bölgesinden derleme yöntemi ile elde edilen masallar Propp Metoduna göre incelenmiş ve Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı olarak Prof. Dr. Mehmet Kaplan danışmanlığında doktora tezi olarak tamamlanmıştır. 1975 yılında ise Atatürk Üniversitesi Basımevi tarafından Erzurum'da basılmıştır. 2011 yılında gözden geçirilmiş şekli ile Akçağ Yayınları tarafından basımı yapılmıştır. Bu çalışma Propp Metodunun Türk masallarına uygulandığı ilk çalışma olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir.

1987 yılında Propp'un Masalların Yapısı ve İncelenmesi adlı eserinin çevirisi Hüseyin Gümüş tarafından yapılmış, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından basılmıştır.

Nilgün Çıblak, 2005 yılında Türk Dili dergisinin 638.sayısında Propp'un Masal Çözümleme Metodu adlı bir yazı yayınlamış ve bir de masal incelemesine yer vermiştir.

Hülya DüNDAR, 2002 yılında Milli Folklor dergisinin 55. Sayısında Vladimir Propp ve Masalın Biçimbilimi adlı bir makale yayınlamıştır.

Emin Ölmez, 2014 yılında Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Doç. Dr. Hüseyin Özcan danışmanlığında "Domanıç Masallarının Propp Metoduna Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisan tezi hazırlamıştır. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Propp Metodu fonksiyon listesi verilmiş ve

Domaniç masallarının incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Domaniç Masallarının ortak yapı özellikleri verilmiştir. Üçüncü bölümde ise metinler kısmına yer verilmiştir.

Houssein Youssef, 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Halk Bilimi Bilim Dalında “Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından Çözümlemesi” adlı yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Halep Türkmenlerinin tarihi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde masal türü ve Halep Türkmenlerinin masal anlatma geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise masalların tasnif ve tahliline yer verilmiştir.

Zeynep Kılıçaslan, 2009 yılında Ahi Evran Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans bitirme tezi olarak Yrd. Doç. Dr. Salahaddin BEKKİ danışmanlığında “Şereflikoçhisar Masalları” adlı tezi hazırlamıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmada giriş bölümünde Şereflikoçhisar bölgesinin tarihi ve coğrafi konumuna yer verilmiştir. Birinci bölümde, Şereflikoçhisar bölgesi masalları ve masal anlatma geleneği hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, Şereflikoçhisar Masalları epizotlarına göre özetlenmiştir. Üçüncü bölümde masal metinlerine yer verilmiştir.

Bu çalışmada toplamda 35 masala yer verilmiştir. Bölgeden derleme yolu ile elde edilen 35 masalın bazıları bizim elde ettiğimiz masallar ile aynıdır. Masallar içerik olarak aynı ancak farklı başlıklar verilmiştir.

Bizim elde ettiğimiz masallardan Üç Kardeş, Tak Tak Tabacuk, İki Kardeş adlı masallar aynı başlık ile kayda geçirilmiştir.

BÖLÜM I

1. ARAŞTIRMA ALANININ COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ

1.1. ŞEREFLİKOÇHİSAR'IN COĞRAFİ KONUMU

Araştırma alanımız olan Şereflikoçhisar İlçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin Konya Bölümü ile Orta Kızılırmak Bölümleri arasında Türkiye'nin en büyük kapalı havzası olan Tuz Gölü kapalı havzası olan Tuz Gölü'nün kuzeydoğusunda yer almaktadır.

Şereflikoçhisar ilçesi 38° 38' 31" kuzey enlemi ile 39° 15' 84" kuzey enlemi, 33° 08' 01" doğu boylamı ile 33° 48' 81" doğu boylamı arasında yer almaktadır. Şehir merkezi ise 38° 57' kuzey enlemi ile 33° 22' batı boylamları arasında ve deniz seviyesinden ortalama 975 m. yüksekliktedir. İlçe toplam yüzölçümü 1989 yılında 2543 km² iken bu tarihten sonra Evren, Sarıyahşi ve Ağaçoören kasabalarından: Evren'in Ankara'ya, Sarıyahşi ve Ağaçoören'in Aksaray'a ilçe olarak bağlanmalarından sonra yüzölçümü 1591 km²'ye düşmüştür. Ankara'nın en uzak ilçelerinden olan Şereflikoçhisar İlçesi Tuz Gölü ile Hirfanlı Baraj Gölü arasında adeta sıkışıp kalmıştır.

Kaba hatları ile ilçenin batısını Tuz Gölü, doğusunu ise Hirfanlı Baraj Gölü çevrelemiştir. İlçe doğusunda Ağaçoören (Aksaray) ve Sarıyahşi (Aksaray), kuzeydoğusunda Evren (Ankara), kuzeyinde Bala (Ankara) ve Kaman (Kırşehir) ve Kırşehir il toprakları, güneyinde ise Aksaray yer almaktadır.

1.2. ŞEREFLİKOÇHİSAR'IN TARİHİ

Şereflikoçhisar; Ankara'nın güneyinde, Tuz Gölü'nün bitişiğinde üzerinde birçok medeniyetin gelip geçtiği bir ilçedir. MÖ. 3000 yıllarına kadar uzanan 5000 yıllık tarihi geçmişe sahiptir. Toprakları tarihi süreç içerisinde Hititler, Frigler, Metler, Persler, Romalılar, Selçuklular, Karamanoğulları, İlhanlılar, Osmanlı Devleti ve en son Türkiye Cumhuriyeti'ne ev sahipliği yapmaktadır. Ülkemizin en eski yerleşim alanlarından. Höyükler halindeki ilk yerleşmelerden çıkartılan güneşte kurutulmuş kiremitler Cilalı Taş Dönemi'nde bile buralarda yerleşildiğini göstermektedir. Milattan önceki devirlerde Hititlerin, Roma ve Doğu Roma (Bizans) imparatorluğunun, bir ara da İran Devleti'nin hâkimiyetinde kalan ilçe arazisi Malazgirt Zaferi'nden sonra Selçuklu Türkleri'nin hâkimiyetine girmiştir. Bölgede Selçuklulardan kalma en önemli tarihî eserler Sultan Alâeddin Camii ve bugün ayakta olmayan Hurşid Hatun (Sultan Alâeddin'in eşi) türbesi ve Hacı Enbiya Hz. Türbesi dir.

Şereflikoçhisar, Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra Karamanoğulları'na bağlı kalmıştır. 1467 yılında Fatih Sultan Mehmed tarafından Osmanlı Devleti sınırları içine alınan Şereflikoçhisar; Osmanlılar zamanında genellikle Aksaray'a bağlı bir kaza durumunda kalmıştır.

Bizans ticaret yolunun Şereflikoçhisar'dan geçmesi, tuzun varlığı Şereflikoçhisar'ın önemini artırmıştır.

Karaman Sancaklığından sonra; Konya ilinin nahiyesi ve daha sonra da ilçesi olan Şereflikoçhisar, 1923 yılında Aksaray'ın ilçesi olmuştur. 23 Mayıs 1933 tarihinde çıkartılan 2441 sayılı yasa ile Ankara iline bağlanmıştır.

Halkın Atatürk'e duyduğu sevgi, halkın Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarında gösterdiği destekler dikkate alınarak ismi Koçhisar iken 23 Kasım 1923'de yayınlanan tebliğ ile Şerefli sıfatı ile ödüllendirilerek Şereflikoçhisar olmuştur.

Günümüzde Ankara'nın uzak bir ilçesi olarak kabul edilen Şereflikoçhisar'ın 45 köy ve 4 kasabası bulunmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA KONUSUNUN ÖZELLİKLERİ

Anonim halk edebiyatının anlatmaya dayalı ürünlerinden en yaygın olarak kullanılan masalın kültürümüzde farklı bir yeri vardır. Her kültürün her bölgenin kendine ait masalı vardır. Her masal her anlatıcının zihninde yeniden hayat bulur. Anlatıcı masalı irticalen anlatır ve olay aynı olmasına rağmen kahramanların adları, olayın mekânı ve olayın akışı değişebilir. Bu nedenle bir masalın birden fazla varyantı karşımıza çıkabilir.

Araştırma konumuz olan masalın tarifi, sözlük anlamları, tasnif çalışmaları, inceleme metodları, dünya edebiyatında yeri ve Türkiye’de masal üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi gibi konulara daha önce yapılan masal çalışmalarında sık sık yer verilmiştir. Bu nedenle biz çalışmamızda tekrara düşmemek adına aynı konulara yer vermeyeceğiz.

1.3.1. Masal Derleme Aşaması

İç Anadolu bölgesinde Ankara’nın uzak bir ilçesi olarak konumlanan Şereflikoçhisar folklor mahsulleri bakımından oldukça zengindir. Çalışmaya başlamadan önce hazırlık mahiyetinde okuduğumuz kaynak eserler malzemenin derlenmesi konusunda bizi oldukça endişelendirmişti. Derleme yapılacak olan bölgeye uzaklık ve bölgeye olan yabancılik bize bölgede masal tespit etmenin zor olacağını düşündürmüştü. Öncelikle bölgenin tanınması adına bölgede bulunan köyleri tespit ettik. Bütün köylere ulaşımın zor olacağını düşündüğümüz için bölgede bulunan Muhtarlar Derneği’nden bütün köy muhtarlarının irtibat numaralarını aldık. Hepsi ile tek tek irtibata geçip köyde masal anlatma yeteneği olan kişileri sorduk. Muhtarların aracılığı ile kişileri tespit etmemiz kolaylaştı. Böylece derleme yapmak üzere tespit ettiğimiz ilk kaynak kişilere ulaştığımızda endişemiz dağıldı.

Derleme esnasında ağıtlar, ninniler, türküler, efsaneler ve mahalli tipler etrafında oluşan kısa güldürücü anlatılara rast geldik. Ne var ki bütün bu anonim halk edebiyatı mahsulleri yanında anlatıcıların masal, hikâye, fıkra ve memoraları birbirine karıştırdığını gördük. İlçede bulunan 45 köye gittik. Bu köylerin bazısında masal kayıtları yaparken bazısında hiçbir veri elde edemedik.

Derleme aşamasında belediyenin tahsis ettiği misafirhanede konakladık böylece ilçede park, kahvehane gibi mekânlara sık sık giderek bölge halkının masalları hatırlaması hususunda ısrarcı olduk.

Derleme esnasında ses kaydetme cihazı ile toplamda 60 kayıt aldık. Bu kayıtlarda üç tane halk hikâyesi, beş tane fıkra, iki tane memorat, oldukça fazla hayat hikâyesi bulunuyordu. Çalışmada Propp Metodu'na uygulayabileceğimiz ve Asıl Halk Masalı adını verdiğimiz masalardan 31'ini incelemeyi uygun gördük.

1.3.2. Masal Anlatma Geleneği

Masal anlatma geleneği günümüzde yok denecek kadar azalmıştır. Teknolojinin ilerlemesi, ilgi ve zevklerin değişmesi, aile ortamının farklılaşması insanların masal dinlemeye olan ihtiyaçlarını yok etmiştir.

Derleme aşamasında köylerde masal anlatma geleneğinin eskiden var olduğu ancak o kişilerin ölmesi ile yitip gittiğini gördük

Derleme esnasında en çok karşılaştığımız cümle,

“Eskiden çok bilirdim. Tandır başında çok anlatırdım. Çocukları eğleyecek başka neyimiz vardı? Ama unuttum.” şeklindedir.

Bazı masal anlatıcılarının öldüğü ve ardında kalan çocuklarının ise anlatılan masalları unutmaları karşılaştığımız bir diğer problemdir.

Bazı anlatıcıların ise uzun zamandır masal anlatmadığı için masalların olay örgüsünü karıştırması ve bunun için ek süre istemesi bir başka problemdir.

Bazı kadın anlatıcılar erkek dinleyicilerin bulunduğu ortamlarda masallarını anlatamayacağını ifade ettiler ve sadece kadınların bulunduğu ortamlarda birkaç masal anlatabildiler.

Masal derlediğimiz iki anlatıcı ses kayıt cihazından çekindikleri için akıllarında var olan masalları el yazısı ile yazıp teslim ettiler.

Derleme aşamasında karşılaştığımız bir başka durum ise bir bayan anlatıcının gündüz vaktinde masal anlatamayacağını gece uyuma vaktinde masalları hatırlayabileceğini ifade etmesi oldu. Bu durumda o anlatıcı ve ailesinden izin alarak gece vaktinde masal dinlemeye gittik. Anlatıcı yatakların serilmesi ve ışığın kapanması ile masalları hatırladı ve kendisinden dört masal dinledik.

Masal derlerken dikkatimizi çeken en önemli hususlardan birisi de anlatıcıların masallardaki önemli olayları, kahramanları yahut olağanüstülükleri günümüzle ilişkilendirmeleridir.

Anlatıcı anlattığı masalda geçen mekânları çevresinde bulunan mekânlara benzeterek dinleyicileri inandırmayı amaçlar.

Bu kısımda değinmek istediğimiz bir başka husus ise anlatıcı ile masal arasındaki ilişkidir. Masal ve anlatıcı arasındaki ilişkiyi araştıran Rus araştırmacılar, masal anlatıcısının, “1. Dış Görünüşü, 2. Yaşadığı Muhit, 3. Hayat Hikâyesi, 4. Masala Karşı İlgisi, 5. Psikolojisi, 6. Yaratıcılık Üslubu, 7. Masalı Anlatma Zamanı” (Fedakâr, 2011: 113) gibi özellikler üzerinde durmuş ve anlatıcıların anlattıkları tür üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Biz de anlatıcılardan dinlediğimiz masalarda bu hususlara dikkat ettik.

İki farklı anlatıcıdan dinlediğimiz “Tap Tap Tabacuk” adlı masalda anlatıcının birisi kendi bulunduğu çevrede ağaçların bol olması sebebiyle çocukların babasının odun toplamaya gittiğini söylerken, bir diğer anlatıcı ise kendi sosyal çevresinden hareketle çocukların babasının hayvan otlamaya diye yola çıktığından bahsetmiştir. Biz incelememizde tekrara düşmemek amacı ile bu masallardan sadece birini kullandık.

1.3.3. Şereflikoçhisar Masallarının Genel Özellikleri

İlçedeki masalların çoğunda İç Anadolu bölgesi masallarının müşterek motifleri ve halkın alışkanlıkları, inançları ve dünya görüşlerinin yansıdığını gördük.

Şereflikoçhisar masallarının hacim açısından kısa oldukları dikkat çekmektedir. Bunun sebebinin artık bu geleneğin unutulmaya yüz tutmasından kaynaklandığı görüşüne vardık.

Masalların geneli giriş ve sonuç formellerinden oluşmaktadır. Masallar, motif açısından zengindir. Genellikle Masal metinlerinde türkü, ağıt ve kısa tekerlemeler ve dörtlüklere rastlanabilir

Halkın geçim kaynağı hayvancılık olduğu için masalarda asıl kahraman olarak çoban tiplerine rastladık. Bunun yanında masalarda padişah, kardeşler, dev, anka kuşu, yılan ve üvey ana, zengin, fakir, öksüz... gibi tiplerin varlığı da söz konusudur.

Şereflikoçhisar masallarında kahramanlar olağanüstü özelliklere sahiptir ve duaları Allah tarafından kabul edilir.

Genelde masalarda sembolik tiplerin kullanıldığını gördük. Bazı masal kahramanları yardımcı tipler sayesinde başarıya ulaşır, zengin olur ve muradına ererler.

1.3.4. Masal Anlatıcıları

Şereflikoçhisar masallarını derleme esnasında Şereflikoçhisar'ın 45 köyüne gittik. Bazı köylerde masal anlatıcılarından masallar dinledik. Bazı köylerde ise masal anlatıcıları bulamadık. Toplamda kırk farklı kişiden altmışa yakın ses kaydı aldık. Bu kayıtların bazıları masal niteliği taşımayan başka kategorilere özgü biçimler olduğu için incelememize en uygun olacak 31 masalı seçtik.

Çalışma içerisine dâhil ettiğimiz masalları toplamda 21 kişiden dinledik. Bazı anlatıcıların masalı anlatırken inandırıcılığı artırmak amacı ile olayları sözel ifadeler veya sözel olmayan ifadeler ile pekiştirdiklerini gördük.

Masalcıların yaş ortalaması 45-72 arasındadır. En yaşlı masalcı 1945 doğumlu Ferdane Erdoğan, en genç masalcı 1972 doğumlu Sevil Ekinci'dir.

Masalcıların çoğu kadındır ve ev hanımıdır, anlatıcıların dördü erkek, on yedisi kadındır.

BÖLÜM II

2. PROPP METODU VE FOKSİYON LİSTESİ

2.1. Propp Metodu

Vladimir Propp Alman kökenli bir ailenin oğlu olarak, 1895'te St. Petersburg'da dünyaya geldi. Petersburg'da Slav Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi ve 1915 yılında S. A. Vengerov'un seminerlerine katıldı. 1918 yılında eğitimini tamamlayan Propp bir süre çeşitli okullarda Almanca, Rus Dili ve Edebiyatı dersleri okutmuştur." (Çobanoğlu, 2010: 214).

Rus bilim adamı V. Propp birçok alanda çalışma yapmış, Masalın Biçimbilimi adlı yapıtıyla masal incelemeleri ve yapısal anlatı çözümlemesiyle bu alanda öncü olmuştur. Eser, Propp'a dünya çapında bir saygınlık kazandırmış ve en çok tanınan eseri olmuştur. 1928 yılında yayımlanmış, 1958 yılında İngilizceye tercüme edilerek birçok dilbilimciye yapı analizi yolunu açmıştır. Ancak, eserin yayınlandığı dönem talihsiz bir dönemdir ve o günün mevcut siyasi sisteminin ideolojisine ters düştüğü gerekçesiyle V. Propp çeşitli sıkıntılarla karşılaşır ve çalışması da adeta unutulmaya terk edilir. (Çobanoğlu, 2010: 214).

Dünyadaki tüm masalların aynı iskelet çerçevesinde oluşturulup daha sonra farklılaşma eğilimi gösterdiğini savunan Propp'un bu metodunu Türk masallarına uygulayan ilk araştırmacı Umay Günay'dır. 70 masal üzerinde bu metodu uygulayan Günay'ın çalışması (Ankara, 1975), bu yöntemin Türkiye'de ilk kez uygulanması yönüyle önem taşımaktadır.

V. Propp'un masalları da diğer nevilere gibi yapı özelliklerine göre tetkik edilebileceği görüşünü ortaya koyan çalışması Rusya'da yayınlanmasından 30 yıl sonra 1958'de İngilizceye tercüme edilmiştir. Bu çalışmanın yayınlanmasından sonra folklorcular, dilciler, antropolojistler ve edebiyat tenkitçileri çeşitli folklor nevilерinde yapı analizini denemişlerdir. (Günay, 1975: 23).

V. Propp, çalışmasını Aarne'nin masal tasnifinde peri masalları grubuna giren aynı özellikleri gösteren masallar üzerinde hazırlanmıştır. Eserinde malzeme olarak Afanas'ev derlemesindeki 50-150 numaralar arasındaki yüz masalı kullanmıştır. Peri masallarını özel bir metotla unsurlarına ayırdıktan sonra bu unsurlara göre masalları mukayese etmiş ve buna göre masalı tarif etmiştir. Aşağıdaki örnekler mukayese edildiği zaman hem değişken hem de sabit unsurların bulunduğu görülür:

"1. Bir çar kahramana bir kartal verir, kartal kahramanı başka bir krallığa götürür.

2. İhtiyar adam Sucenko 'ya ait bir at verir, at Sucenko 'yu başka bir krallığa götürür.

3. Bir sihirbaz, Ivan 'a küçük bir kayak verir, kayak Ivan 'ı başka bir krallığa götürür.”

Propp'a göre masaldaki kişilerin gerçekleştirdikleri fillerin her biri bir işlevdir ve bu işlevler, masalın temel kısımları olup değişmez unsurlar olarak nitelendirilmiştir. Bu işlevlerle ilgili olarak da bazı saptamalarını Propp, şu şekilde ortaya koymuştur.

1. Kişilerin işlevleri, kim tarafından ve nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin masalın değişmez ve sürekli ögesidir.

2. Masalarda işlevlerin sayısı sınırlıdır.

3. İşlevlerin sıralanışı hep aynıdır.

4. Bütün olağanüstü masallar, yapılarına göre tek bir tipe aittir.” (Çıblak, 2005: 130-131)

“Masal düzeninin içinde masal kahramanlarının fonksiyonlarının listesi yapılırken şu maddeler göz önüne alınmıştır:

- Fonksiyonun mahiyetinin kısa özeti;

- Fonksiyonun bir kelime içine toplanmış kısa tanımı;

- Usulüne uygun bir işaret.

Masallar genellikle bir başlangıç durumu ile başlar. Burada ailenin fertleri sayılır ya da geleceğin kahramanı, sadece ismiyle veya durumunun işaret edilmesiyle tanıtılır. Başlangıç durumu, bir işlev olmasa da önemli bir biçimbilimsel öge olarak kabul edilir α ile gösterilir. Bu durumdan sonra işlevler onu takip eder.

“Propp metodunun incelenmesi sonunda varılan kaideler şunlardır;

1. Masalarda fonksiyonların sayısı sınırlıdır, 31 fonksiyon vardır.

2. Masalların hareketi bu fonksiyonların sınırları içinde hareket etmektedir. Birbirinden farklı milletlerin masalları içinde aynı şey söylenebilir.

3. Fonksiyonlar arka arkaya sırayla takip edildiğinde mantıki ve artistlik şekilde fonksiyonların birbirinin içinden tekâmül ettiği müşahede edilir. Fonksiyonlar birbirlerine mani olmazlar, hepsi tek bir eksen üzerinde kurulmuştur.

4. Fonksiyonların büyük bir kısmı birer çift teşkil eder. Yasak-İhlal, Keşif-Gönderme, Mücadele-Zafer, Takip-Kurtuluş vb. diğer fonksiyonlar gruplar halindedir. Hainlik,

gönderme, tepki için karar ve evden ayrılış (ABC↑), komplikasyonu tesis ederler. DEF elementleri bir bütün meydana getirirler. Bu terkiplerin yanında müstakil fonksiyonlarda mevcuttur. (Yokluk-Ceza-Evlilik gibi)

5. Bu metotla elde edilen şemalar müstakil masallar için ölçü birimidir. Kumaşın uzunluğu metre ile ölçülür, masallar bu şemalarla ölçülür. Bu şemalarla masalların kendi aralarındaki akrabalık tayin edilir.

6. Tem ve varyant problemine bu metotla yeni bir çözüm bulunabilir.” (Günay, 1975: 25)

“Propp'a göre bu işlevlerin 7 eylem alanı yani bu işlevleri yerine getiren 7 tip/karakter vardır.

Bu masal tipleri ise şunlardır:

1. Saldırgan (Kötü kişi)
2. Bağışçı (Sağlayıcı)
3. Yardımcı
4. Prens ve babası (Aranan kişi)
5. Gönderen (Görevlendiren)
6. Kahraman
7. Düzmece kahraman (Dündar, 2002: 116)

Propp masalların matematiksel bir şemasını çıkarmaya çalışmıştır. Propp için masalın hangi kültürden veya hangi coğrafyadan olduğunun çok bir önemi yoktur. Onun için her masalın iskeleti aynıdır. Bir başka deyişle bütün masallar ortak bir yapı üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla Propp metoduyla masalların çözümlenmesi sağlanarak bu türün yapısı tespit edilebilir. Böylelikle masalların doğru bir şekilde tasnifi ve incelemesi yapılabilir. Propp'un tespit ettiği 31 fonksiyonun her biri her masalda bulunmayabilir. Bunlardan bazıları her masal için geçerlidir.

2.2. Propp Metodu Fonksiyon Listesi

α İlk durum

β^1 Büyüklerin ayrılışı

β^2 Ana, Babanın ölümü

β^3 Gençlerin ayrılışı

γ^1 Yasak

γ^2 İstek veya emir

δ^1 Yasağın ihlali

δ^2 İstek veya emir yerine getirilir

ϵ^1 Hain kahraman hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.

ϵ^2 Kahraman hain hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.

ϵ^3 Başka şahıslar vasıtasıyla soruşturma yapar.

ζ^1 Hain kahraman hakkında bilgi edinir.

ζ^2 Kahraman hain hakkında bilgi edinir.

ζ^3 Diğer vasıtalarla bilgi elde edilir.

η^1 Hain aldatarak razı eder.

η^2 Hain sihirli vasıtasını kullanır.

η^3 Aldatma veya zorlamanın diğer şekilleri.

θ^1 Kahraman hainin teklifini kabul eder, aldanır.

θ^2 Kahramanın istemeden sihirli vasıtasının kurbanı olur.

θ^3 Kahraman hainin hilesine düşünmeden uyar.

λ Aldatıcı anlaşma ile talihsizlik meydana gelir.

A Hainlik

*A Uçuruma atmayla beraber hainlik (ikinci harekette)

A¹. Bir şahıs kaçırılır.

A² Sihirli vasıtanın veya yardımcının ele geçirilmesi

A^{II} Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi

A³. Ürünlere zarar verilir.

A⁴ Gün ışığı çalınır.

A⁵ Yağmanın diğer şekilleri

A⁶ Sakatlama

A⁷ Ortadan kaybolmaya sebep olur.

A^{VII} Gelin unutulur.

A⁸ Aldatma kaçırma veya devralma talebi.

A⁹ Kovulma

A¹⁰ Denize atma

A¹¹ Büyüleme, şekil değiştirme

A¹² Bir şahsın yerine geçme

A¹³ Öldürme emri

A¹⁴ Cinayet

A¹⁵ Hapsetme, alıkoyma

A¹⁶ Evliliğe zorlama

A¹⁷ Yamyamlık tehdidi

A_x^{VII} Akrabalar arasında yamyamlık tehdidi

A¹⁸ Gece eziyet (vampirlik)

A¹⁹ Harp ilanı

A²⁰ İftira

A²¹ İhanet

a Eksik, kifayetsizlik

a¹ Gelinin veya bir şahsın eksikliği

a² Yardımcı veya sihirli vasıtanın eksikliği

a³ Harikulade nesnelerin eksikliği

a⁴ Ölüm yumurtasının eksikliği

a⁵ Paranın veya hayati nesnelerin eksikliği

a⁶ Başka eksikler

B Tavassut, bağlayıcı olay.

B¹ Yardım çağrısı

B² Gönderme

B³ Müsaade etmek, ayrılık

B⁴ Talihsizlik çeşitli şekillerde haber verilir

B⁵ Kovulan kahraman evden dışarı taşınır.

B⁶ İdama mahkûm edilen kahraman serbest bırakılır, kurtarılır.

B⁷ Ağıt veya matem şarkısı söylenir.

C Tepki göstermeye karar verilir.

î Ayrılık, kahramanın evden gönderilmesi

D Vericinin ilk fonksiyonu

D¹ Kahraman denenir

D² Selamlanır ve sorguya çekilir.

D³ Ölümden sonra yapılacak bir hizmet istenir.

D⁴ Tutuklunun serbest bırakılması için ricası

*D⁴ Önceden tutuklanmış bir kimsenin serbest bırakılma isteği

D⁵ Merhamet dilenir.

D⁶ Paylaştırma teklifi

d⁶ Paylaştırma teklifi olmaksızın kavga

D⁷ Diğer istekler

*D⁷ Diğer istekler, çaresiz durumdaki bir şahsın istekleri

d⁷ Vericinin kendisi tarafından ifade edilmeyen çaresiz durumu, yardım yapma imkânı

D⁸ Yok etme teşebbüs

D⁹ Düşman verici ile mücadele

D¹⁰ Sihirli vasıtaları değiştirme teklifi

D¹¹ Tanrıya yalvarma

E Kahramanın reaksiyonu (Pozitif veya negatif)

- E¹ İmtihan başarılıdır.
- E² Dostça cevap verilir.
- E³ Ölmüş kimsenin isteği yerine getirilir.
- E⁴ Tutuklu serbest bırakılır.
- E⁵ Zavallıya merhamet edilir
- E⁶ Kavgacılar Ayrılır
- E^{VI} Kavgacılar aldatılır
- E⁷ Diğer hizmetler yapılır, bir istek yerine getirilir, dini fiiller
- E⁸ Yok etme teşebbüsü atlatılır.
- E⁹ Mücadele kazanılır.
- E¹⁰ Değiştirmede aldatma
- E¹¹ Tanrı dileği kabul eder.
- F Sihirli vasıta kazanılır.
- F¹ Vasıta verilir
- F² Maddi hediye edilir.
- Fneg. (F-) Vasıta verilmez
- Fcontr. (F≡) Kahramanın negatif davranışı zalimce cezalandırılır.
- F² Vasıta işaret edilir.
- F³ Vasıta hazırlanır
- F⁴ Vasıta satılır ya da satın alınır.
- F⁵ Vasıta bulunur.
- F⁶ Vasıta kendi usulüne göre ortaya çıkar.
- Fvi Vasıta yenilir veya içilir.
- F⁶ Hizmet teklif eden yardımcı ile karşılaşılır.
- F⁷ Vasıta yenilir veya içilir.
- F⁸ Vasıta ele geçirilir.

F⁹ Vasıta hizmet teklif eder, kendisini bir kimsenin hizmetine adar.

f⁹ Vasıta ihtiyaç duyulduğu zaman kendi usulünce ortaya çıkacağını belirtir.

F¹⁰ Tanrı istenileni verir.

G Gösterilen yere götürme, kılavuzluk

G¹ Kahraman havada uçar.

G² Kahraman atla gider veya taşınır.

G³ Kahraman götürülür.

G⁴ Kahramana yol gösterilir.

G⁵ Kahraman ulaşımın sabit vasıtalarından yararlanır.

G⁶ Kan izleri yolu gösterir.

H Kahraman hainle mücadele eder

H¹ Açık sahada kavga

H² Yarış, müsabaka

H³ Kâğıt oyunu

H⁴ Tartılma

I Hain mağlup edilir.

I¹ Açık savaş kazanılır

*I¹ Diğerleri saklanırken bir kahraman zafer kazanır

I² Müsabakada zafer veya üstünlük elde edilir.

I³ Kâğıt oyunu kazanılır

I⁴ Tartılmada üstünlük

I⁵ Mücadele etmeden hain öldürülür.

I⁶ Hain sürülür

I⁷ Hain yaralanır

j Kahramanın dağlanması veya işaretlenmesi

j¹ İşaret vücuda tatbik edilir

j² Bir yüzük veya mendil verilir.

j³ Kahraman diğer karakterleri damgalar veya onlara bir şey verir.

K Eksik veya talihsizlik tasfiye edilir

K¹ Zekâ veya zor kullanılarak istenilen şey elde edilir.

K² Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma

K³ Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır.

K⁴ Talihsizlik daha önce yapılan hareketlerin neticesinde ortadan kalkar.

K⁵ Talihsizlik sihirli vasıtanın kullanılmasıyla ortadan kaldırılır

K⁶ Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur.

K⁷ Aranan nesne zapt edilir.

K⁸ Büyü bozulur

K⁹ Canlandırma

Kix aynı şekil önceden abı hayat tedarik edilerek yapılır.

K¹⁰ Tutukluluktan kurtulma

KF F elementinin şekilleriyle eksik veya talihsizlik ortadan kaldırılır.

KF¹ Aranan nesne verilir.

KF² Aranan nesnenin yeri gösterilir.

↓ Kahraman geri döner.

↑ Kahraman evden ayrılır.

Pr Kahraman takip edilir.

Pr¹ .Havada uçarak

Pr² Suçlu istenir.

Pr³ Hayvan biçimlerine girerek takip

Pr⁴ Cazip nesnelere haline girerek takip

Pr⁵ Kahramanı yeme teşebbüsü

Pr⁶ Kahramanı yok etme teşebbüsü

Pr⁷ Ağacı kemirme teşebbüsü

Rs Kahraman kurtulur.

Rs¹ Kahraman havada taşınır veya hızlı koşar.

Rs² Takipçilerin önüne tarak veya benzeri bir nesne atar

Rs³ Kilise veya başka şekillere girerek şekil değiştirir.

Rs⁴ Uçuşta saklanarak kurtulma.

Rs⁵ Kahramanı demirciler saklar

Rs⁶ Hayvan, bitki, taş vesaire şekillerine girerek kurtarma.

Rs⁷ Aldatıcı nesnelere günaha teşviklerinden kurtulur.

Rs⁸ Kendini yedirmez.

Rs⁹ Yok edilmekten kurtuluş

Rs¹⁰ Bir başka ağaca tırmanır.

o Tanınmadan varış

L Sahte kahramanın iddiaları

M Zor vazife

N Vazifenin çözümü

*N Verilen zaman dolmadan vazifenin çözümü

Q Kahramanın tanınması

Ex Sahte kahraman teşhir edilir.

T Suret değiştirme

T¹ Yeni fiziki görünüş kazanılır

T² Saray inşa edilir

T³ Yeni elbiseler.

T⁴ Latifeli ve makul şekiller.

T⁵ Tanınmamak için çirkinleşme

U Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması

U.neg. Sahte kahraman veya hainin affedilmesi

W** Evlilik ve tahta çıkma

W* Tahta çıkma

W* Evlilik

w* Evlilik tasarısı

w¹ Nişan, evlilik vaadi

w² Evliliğin yenilenmesi, nikâh tazelemek

w⁰ Maddi mükâfat veya kazanılan diğer şeyler

X Açık olmayan veya yabancı unsurlar.

< Yol işaretinde ayrılma hali

Y İşaret veren nesne

Mot. Maksatlar ve sebepler

Pos, or + Fonksiyonun pozitif neticesi.

Neg, or – Fonksiyonun negatif neticesi

§ Bağlayıcı unsur

∴ Üçleyici unsurlar” (Günay, 1975: 418-423)

2.3. Propp’un Masal Fonksiyonlarının Ana Özellikleri

1- Olğanüstü masalın içerdiği fonksiyonun sayısı sınırlıdır. En fazla 31 fonksiyon bulunur.

2- Fonksiyonların dizilişi her zaman aynıdır. Her masal bütün fonksiyonları ihtiva etmez. Masaldaki eksik fonksiyon yapıyı bozamaz.

3- Kişiler kim olursa olsun, işlevler nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, değişmeyen unsurlar kişilerin işlevleridir.

4- Peri masalları yapıları açısından aynı türe girerler. Tek eksen vardır. Fonksiyon listesi yapılırken her fonksiyon için uygun işaretler kullanılmış aşağıda fonksiyonlar alt varyantları ile birlikte izah edilmiştir.

Masal bir kişinin, bir ailenin tanıtılmasıyla başlar buna başlangıç formeli denilmektedir. Bu formel “ α ” simgesiyle gösterilir.

I. Ailenin Fertlerinden Biri Eksilir

Tarif: Ayrılış

Bu fonksiyon kendi arasında üç farklı sınıfa ayrılır.

1. Yaşlı nesilden bir kimse evden ayrılır. (Babanın seyahate çıkması gibi.)
2. Ana veya babanın ya da ikisinin birden ölümleri ayrılığın kuvvetlendirilmiş şekli olarak kabul edilir.
3. Genç nesilden bir kimse evden ayrılır (Günay, 1975: 25)

II. Kahramana Bir Yasak Bildirilir

Tarif: Yasak

Bu fonksiyonun iki farklı şekli vardır:

1. Ayrılmama veya yapılmaması gereken bir iş belirtilir.
2. Yasağın tersi bir emir veya teklifle belirtilir. Çocukların ormana gitmeye zorlanmaları ve bu çocukların bu emri yerine getirmeleri, tarlaya veya ormana gitmeme, yasağı ile aynı neticeyi doğurur (Günay, 1975: 25).

III. Yasak İhlal Edilir

Tarif: İhlal

Yasak şekilleriyle ihlal şekilleri birbirleriyle ilgilidir. İkinci fonksiyonla üçüncü fonksiyon, bir çift element teşkil eder. İkinci yarı, birinci yarı olmaksızın da ortaya çıkabilir. (Çarın kızları bahçeye giderler, dönmekte gecikirler). Burada gecikmenin yasaklanması ihmal edilmiştir. Bu gelişme ihlal edilen yasakla ilgili gibi gösterilmiştir. Bu noktada, hain olarak isimlendirilen Şahıs masala girer. Hainin rolü mesut ailenin huzurunu bozmak, talihsizliğe ve zarara sebep olmaktır (Günay, 1975: 25).

IV. Hain Keşif İçin Teşebbüste Bulunur

Tarif: Keşif İçin Teşebbüs

1. Çocukların veya kıymetli nesnelere yerini öğrenmek için teşebbüs.

2. Keşif için teşebbüsün aksi şekli, kurbanın haini sorguya çekmesi haliyle ortaya çıkar.

3. Başka şahıslar vasıtasıyla keşif için teşebbüste bulunur (Günay, 1975: 26).

V. Hain Kurbanın Hakkında Malumat Elde Eder

Tarif: Malumat Toplama

1. Hain sorusuna doğrudan doğruya cevap alır.

2. Burada da çift fonksiyon vardır. Bu şekil, ekseriyetle diyalog şeklinde ortaya çıkar. Bu çift fonksiyonun ilk yarısı olmaksızın ikinci yarısı mevcut olabilir. O zaman dikkatsizlik veya tedbirsizlik neticesinde bilgi verilmiş oldu.

3. Malumat toplamanın aksi veya başka şekli cevapla münasebeti uyandırır (Günay, 1975: 26).

VI. Hain, Kurbanı Kendisine veya Eşyalarına Sahip Olmak İçin Aldatır

Tarif: Hile

Burada, hain tebdili kıyafet eder. (cadı, sevimli bir ihtiyar kılığına girer)

1. Hain, razı etmeye çalışır.

2. Hain, sihirli vasıtaların doğrudan doğruya tatbikiyle hareketi yürütür.

3. Hain, kandırma veya zorlamanın diğer vasıtalarını kullanır (Günay, 1975: 26).

VII. Kurban Hileye Kanar ve Bu Suretle Farkında Olmadan Düşmanına Yardım Eder

Tarif: Suç Ortaklığı

1. Kahraman, hainin bütün kandırışlarını kabul eder. Yasaklar daima ihlal edilmekte, aldatıcı teklifler daima kabul edilmektedir.

2. Kahraman, sihirli veya diğer vasıtaların kullanımına mihaniki olarak tepki gösterir. (Uyuyakalır, kendi kendini yaralar, vs.) Bu fonksiyon müstakil olarak da mevcut olabilir. Kahramana uyması için kimse bir şey yapmaz, hainin vazifesini kolaylaştırmak için uyuyakalır. Aldatıcı teklifin ve bu teklifin gerektirdiği şekilde bir başka özel şekli de aldatıcı anlaşma halinde ortaya çıkar. Bu örneklerde rıza gösterilmesi için zor kullanılır. Kurbanın başına gelen zor durumlarla hain avantaj elde eder. Bazen zor durumlar hain tarafından yaratılırlar. Bu element, talihsizliğin başlangıcı, olarak tarif edilir. (Günay, 1975: 26).

VIII. Hain, Ailenin Fertlerinden Birinin Yaralanmasına Veya Zarar Görmesine Sebep Olur

Tarif: Hainlik

Bu fonksiyonla masalın esas hareketi başladığı için bu fonksiyon çok önemlidir. Ayrılış, yasağın ihlali, malumat toplama, hile, hep bu fonksiyon için zemin hazırlar. Bu fonksiyonun meydana gelişini kolaylaştırır.

Bunun için ilk yedi fonksiyon, masalın hazırlık kısmını meydana getirir. Hainlik hareketi ile komplikasyon başlar. Hainlik çok çeşitli haller gösterir.

1. Hain bir kimseyi kaçıır.
2. Hain, sihirli vasıtayı zapt eder veya alıp götürür.
3. Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi, bu şeklin özel tali sınıfını yaratır.
4. Hain, mahsulü ziyan veya yağma eder.
5. Hain, gün ışığını ele geçirir.
6. Hain başka şekillerde zarar verir.

Yağma edilen nesnenin cinsi aksiyonun seyrini etkilemez. Bütün zapt etmeleri, hainliğin bir şekli olarak kabul etmek ve ele geçirmenin bütün mürekkep şekillerini (nesnelere göre 24 tekrar bölünen) aslı sınıf olarak değil, tali sınıf olarak telakki etmek gerekir. Teknik için, en önemli olan şekillerin bir kaçını ayırmak geri kalanını umumileştirmek faydalıdır.

1. Hain, vücut yarası alınmasına sebep olur. Morfolojik görüş açısından bu şekiller, aynı zamanda ele geçirmenin de şekilleridir. Mesela, kahramanın yerine geçmek için onun gözlerini oyan bir hain, çıkardığı gözleri cebine koyduğu zaman, gözler de, diğer ele geçirilen nesnelere gibi belirli bir yere saklanır.

2. Hain, aniden ortadan kaybolmaya sebep olur. Genellikle, bu tipteki ortadan kayboluşlar sihirli veya hileli vasıtaların tatbikiyle gerçekleştirilirler.

3. Hain, kurbanını ister veya kandırır. Genellikle, bu şekil aldatıcı anlaşmanın neticesinde ortaya çıkar.

4. Hain, bir kimseyi kovar.
5. Hain bir şahsın denize atılmasını emreder.
6. Hain bir şahsa veya bir şeye büyü yapar.

Bu noktada hain, ekseriyetle bir seferde iki veya üç zararlı harekete birden sebep olur. Bu grupta nadiren müstakil şekillere rastlanmakla beraber bunlar da diğer gruplarla birleşme temayülü gösterirler. Büyünün yapılması bu gruba girer. Bu gruba giren örneklerde, büyü yapıldıktan sonra büyü yapılan kimse kovulmaktadır. Kovulmanın ifade edilmediği örneklerde de gerçekte kovulmaya sahibiz.

7. Hain, bir şahsın yerine geçer. Bu şekil de ekseriyetle diğer şekillerle aynı anda ve bir arada bulunur.

8. Hain, cinayetin işlenmesini emreder. Bu şekil kovulmanın kuvvetlendirilmiş şeklidir. Genellikle bu örneklerde kurbanın kalbi veya ciğeri istenir.

9. Hain, öldürmeyi gerçekleştirir. Bu da genellikle hainliğin diğer hareketlerine refakat eden ve onları kuvvetlendiren şeklidir.

10. Hain, bir şahsı hapseder veya alıkoyar.

11. Hain, tehditle evliliğe zorlar.

12. Akrabalar arasında aynı şekil.

13. Hain, yamyamlık tehdidinde bulunur.

14. Hain, gece eziyet eder.

15. Hain, harp ilan eder. (Günay, 1975: 27-28).

VIII Ailenin Fertlerinden Biri Bir Şey Kaybeder Veya Bir Şeye Sahip Olmak İster

Tarif: Eksik

Bu fonksiyon eksik nesnelere cümlesine göre altı gruba ayrılmıştır.

1. Gelin veya bir arkadaş eksiktir (genellikle bir insan). Bu eksik bazen sözle ifade edildiği halde bazen sözle ifade edilmez. Kahraman bekârdır ve kız aramaya çıkar.

2. Sihirli vasıta lazımdır.

3. Sihir kuvveti olmayan harikulade nesnelere eksiktir.

4. Bir devin ölümünü sağlayacak sihirli bir yumurta gibi özel bir şey eksiktir.

5. Makul şeyler, yaşamak için gerekli vasıtalar eksiktir.

6. Diğer şekiller. A ve a elementleri her sınıf masal için gereklidir. Masalarda komplikasyonun diğer şekilleri mevcut değildir. (Günay, 1975: 28).

IX. Talihsizlik Veya Eksik Bildiriler-Kahraman Bir Emir Veya Bir İstekle Karşılaşır Kahraman Kahramanın Gitmesine Müsaade Edilir Veya Gönderilir

Tarif: Tavassut, Bağlayıcı Olay

Bu fonksiyonla kahraman masalın içine girer. Bu fonksiyon kendi içinde yedi gruba ayrılır:

1. Kahramanın gönderilmesiyle neticelenen yardım çağrısı yapılır. Genellikle yardım çağrısını bir padişah veya kral kahramana bazı vaatlerde bulunarak yapar.

2. Kahraman doğrudan doğruya gönderilir. Gönderilme emir veya talep şeklinde olur. Kahraman gönderilirken bazen önce tehdit sonra vaat yapılır, bazen tehditle vaat beraber yapılır.

3. Kahramanın evden ayrılmasına müsaade edilir. Bu örneklerde evden ayrılma inisiyatifi kahramanın kendi elindedir. Burada gönderinin etkisi yoktur. Ana baba kahramanın arkasından dua ederler. Kahraman her zaman ayrılışının gerçek sebebini söylemez. Bazen dolaşmaya çıkmak için müsaade alır, gerçekte mücadele için yola çıkar.

4. Talihsizlik haber verilir. Ekseriyetle talihsizliğin hikâyesi ana babadan değil de yaşlı kadınlardan veya tesadüfen karşılaşılan şahıslardan öğrenilir.

5. Kovulan kahraman evin dışına götürülür. Baba üvey annenin kovduğu kızını ormana götürür.

6. Ölüme mahkûm edilen kahraman gizlice serbest bırakılır.

7. Ağıt söylenir.

Bu şekil katile hastır. Talihsizliğin ortaya çıkmasıyla tepki uyanır. (Günay, 1975: 29).

X. Arayıcı Kahraman Tepki Göstermek Üzere Anlaşır Veya Karar Verir

Tarif: Tepkinin Başlangıcı

Bu durum bazen kelimelerle ifade edilir bazen edilmez. İrade kararı ile arama gerçekleştirilir. Sürülen, mağlup olan, büyüleyen ve başkasıyla yer değiştiren kahramanlar hürriyet için iradeye bağlı istek göstermezler, böyle hallerde bu element eksiktir. (Günay, 1975: 29).

XI. Kahraman Evden Ayrılır.

Tarif: Ayrılış.

Buradaki ayrılma daha önce beta işaretiyle gösterilen ve geçici olarak yokluk gösteren elementten farklı bir hususu gösterir. Bazı masalarda mekâna veya fezaya ait yer değiştirme yoktur. Bütün hareket aynı yerde geçer. Bazı masalarda ise tam bunun tersine ayrılış kuvvetlendirilir, uçuş hususiyeti gösterir. A B C elementleri komplikasyonu temsil ederler. Bundan sonra aksiyonun seyri gelişir. Masala yeni bir karakter girer. Bu karaktere “verici” veya “yol gösterici” denir. Genellikle verici ile yolda tesadüfen karşılaşılır. Verici, talihsizliği tasfiye edecek sihirli vasıta verir. Ancak kahraman sihirli vasıtayı alabilmek için çeşitli şekillerde denenir. (Günay, 1975: 29-30).

XII. Kahraman Sihirli Vasıta Veya Yardımcı Kazanabilmesi İçin Denenir, Sorguya Çekilir, Hücuma Uğrar

Tarif: Vericinin İlk Fonksiyonu

1. Verici kahramanı dener. Buradaki deneme bir şahıs tarafından yapılabildiği gibi bir yerde yazılı da olabilir.

2. Verici kahramanı selamlar ve sorguya çeker. Bu şekil denemenin en zayıf şeklidir. Selamlama ve sorguya çekme diğer deneme şekillerinde de mevcuttur. Fakat diğer şekillerde deneme karakterine sahip değildir. Bu durumda da doğrudan doğruya deneme yoktur. Soru indrek deneme karakterini taşır. Kahraman kaba cevap verdiği takdirde hiçbir şey elde edemez, terbiyeli cevap verirse bir at, bir kılıçla mükâfatlandırılır veya gitmek istediği yerin yolu gösterilir.

3. Ölmek üzere olan veya ölmüş bir kimse kahramandan bir hizmet yapmasını ister.

4. Bir tutuklu serbest bırakılması için yalvarır. Verici kahraman gelmeden önce tutuklanmıştır ve serbest çıkarılmasını ister. Bu hareket müstakil bir fonksiyon değildir, esirin talepte bulunmasını sağlar.

5. Kahraman merhamet talebiyle karşılaşır. Bu şekil bir öncekinin tali sınıfı olarak düşünülebilir. Bu durum kahramanın vericiyi yakalamasıyla veya öldürmek kastıyla bir hayvanı hedef aldığı sırada ortaya çıkar.

6. Kavgacılar malın paylaşılmasını isterler. Her zaman kavgacılar paylaşırma isteklerini söylemezler, bazen kahraman kendi inisiyatifiyle kavga konusu olan malları bölüştürmeyi teklif eder.

7. Diğer istekler. Bu gruba kahramanın talep olmaksızın çaresiz bir durumla karşılaşması hali de girer. Bu örneklerde kahraman yardım etme imkânına sahiptir. Objektif olarak bu şekil de test olmaktadır, ancak kahraman bunun bir deneme olduğundan haberdar değildir.

8. Düşman yaratık kahramanı yok etmeye teşebbüs eder.

9. Düşman bir yaratık kahramanla mücadele eder. Burada mücadele gürültülü kavga hususiyeti taşır.

10. Kahraman değiştirmek, üzere sihirli bir vasıta teklif edilir (Günay, 1975: 30-31).

XIII. Kahraman Müstakbel Vericinin Hareketlerine Tepki Gösterir

Tarif: Kahraman Reaksiyonu

1. Kahraman denemeye karşı koyar veya koymaz.

2. Kahraman vericinin selamını alır veya almaz.

3. Kahraman ölmüş veya ölmekte olan bir şahsın isteğini yerine getirir veya getirmez.

4. Kahraman esiri serbest bırakır.

5. Kahraman yalvarana merhamet eder.

6. Kahraman paylaştırmayı gerçekleştirerek kavgacıları barıştırır. Kahraman bazen kavgacıları koşturarak aldatır ve kavga konusu nesnelere alır.

7. Kahraman başka hizmetler görür. Bazen bu hizmetler isteklerin karşılığı olarak yapılır, bazen de kahraman iyi kalpliliğinden ve saflığından bu hizmetleri yapar. İbadetin bir örneği de bu gruba girer.

8. Kahraman düşmanın kullandığı taktikleri kullanarak hayatına yapılan kasitten kendini kurtarır.

9. Kahraman düşmanını yener veya yenemez.

10. Kahraman mübadeleyi kabul eder, fakat değiştirdiği nesnenin sihir kuvvetini kullanarak verdiği nesneyi geri alır. (Günay, 1975: 31).

XIV. Kahraman Sihirli Vasıtanın Yardımını Kazanır

Tarif: Sihirli Vasıta Elde Edilir Veya Zapt Edilir Sihirli Vasıta Olarak Hizmet Gören Şeyler Şöyle Gruplandırılır:

1) Hayvanlar (at, kartal, gibi) 2) İçinden sihirli vasıta çıkan nesnelere (yüzükten çıkan Araplar vs.) 3) Sihirli hassaları olan nesnelere, sopalar, kılıçlar gibi. 4) Hususiyetleri doğrudan doğruya verilenler hayvan şekline girebilme kuvveti gibi. Bunların tamamına sihirli vasıtalar denilebilir.

1. Vasıta doğrudan doğruya verilir. Vasıtanın doğrudan doğruya verilmesi mükâfat karakterini taşır. Bazı masallar mükâfat anında biterler. Bu örneklerde hediye sihirli vasıta değil değerli bir nesnedir. Verilen nesnenin değerli oluşu şeklinde gösterilir. Eğer kahraman olumsuz davranmışsa hiçbir şey verilmez (F. Neg.) Kahramanın davranışı olumsuz olduğu zaman ceza verilir (F. Contr.)

2. Kahramana vasıta gösterilir.

3. Vasıta hazırlanır.

4. Vasıta satılır ve satın alınır.

5. Satın alma ile hazırlık arasında bir şekilde de ısmarlamadır ki bu F34 şeklinde gösterilir. Kahramanın demirciye zincir ısmarlaması gibi.

6. Vasıta şans eseri kahramanın eline geçer.

7. Vasıta aniden kendi usulüne göre ortaya çıkar. Yerden çıkan vasıtalar müstakil olarak ortaya çıkışın özel bir şeklini teşkil ederler.

8. Vasıta yenir veya içilir. Kuşların yürek ve ciğerini yemek kahramana üstün güçler sağlar.

9. Vasıta zapt edilir.

10. Çeşitli karakterler kahramanın emrine girerler. Bir hayvan kahramana mahsulünü hediye eder veya onun için bir iş yapar. Kahramana gerekli vasıta her zaman doğrudan doğruya verilmez. Bazen bir yardımcı kahramana istediği nesneye sahip olması için gerekli formülü öğretir. Bazen kahramana bir şey verilmez yardımcıya sahip olma hakkı tanınır. Kahramanın yardımcıya sahip oluşu (f9) şeklinde gösterilir. Çeşitli sihirli yaratıkların çağrılmadan aniden kahramanın yoluna çıkarak yardım teklif edip kabul edildikleri masallarda vardır. Bu hal (f9) şeklinde gösterilir. Bunlar ekseriyetle fevkalade vasıfları olan veya sihirli kuvvetleri olan karakterlerdir. (Çok yiyen, çok içen, buz kıran gibi) (Günay, 1975: 31-32)

XV. Kahraman Aradığı Nesnenin Olduğu Yere Götürülür Veya Kahramana Yol Gösterilir

Tarif: İki Ülke Arasında Yerde Veya Gökte Yolculuk, Rehberlik

1. Kahraman havada uçar.
2. Kahraman yerde veya suda seyahat eder.
3. Bir kime kahramana kılavuzluk eder.
4. Kahramana yol gösterilir.
5. Ulaşımın sabit vasıtalarından faydalanılır.
6. Kahraman kan izlerini takip eder.
7. G fonksiyonu (i) fonksiyonunun normal devamı olmaktadır. Bunun için bazen bu fonksiyonun kendi içinde eksik olduğu görülür. Kahraman bir yerden diğerine ürür bu fonksiyon seçilmez. (Günay, 1975: 32).

XVI. Kahramanla Hain Doğrudan Doğruya Karşılaşmalar

Tarif: Mücadele

Bu şekli düşman vericiyle yapılan mücadeleden ayırmak gerekir. Kahraman düşmanca karşılaşma neticesinde ilerideki araştırması için gerekli bir vasıta kazanırsa bu D elementi olur. Kahraman zafer sonucunda değerli bir nesne kazanırsa H elementine sahip olunur. Bu fonksiyonun 4 farklı şekli vardır.

1. Açık bir arazide dövüşürler. Buraya ejderlerle ve düşman ordularıyla yapılan muharebeler dâhildir.
2. Müsabakada yarışır. Latifeli masalarda dövüş yoktur, kahramanla hain çeşitli yarışmalar yaparlar, kahraman zekâsıyla kazanır.
3. İskambil oynarlar.
4. Tartılırlar. Kim ağır gelirse o kazanır. (Günay, 1975: 32-33).

XVII. Kahraman Dağlanır

Tarif: Dağlama

1. Damga vücuda tatbik edilir.
2. Kahraman bir mendil veya yüzük alır.

XVIII. Hain Mağlup Edilir

Tarif: Zafer

1. Hain açık mücadelede dövülür.
2. Hain müsabakada yenilir.
3. Hain kâğıt oyununda kaybeder.
4. Tartılmada kaybeder.
5. Dövüşmeden öldürülür.
6. Hain sürgün edilir.

Bu fonksiyonun olumsuz şeklinde savaşmaya iki veya üç kişi gider, biri veya ikisi saklanır yalnız biri savaşı kazanır.

XIX. Birinci Talihsizlik Veya Eksik Tasfiye Edilir

Tarif: Talihsizlik Veya Eksik Ortadan Kaldırılır

Bu fonksiyon hainlik (A) ile bir çift teşkil eder. On bir farklı şekli tespit edilmiştir.

1. Aranana nesne aklın veya kuvvetin kullanılmasıyla ele geçirilir. Burada kahraman bazen başta hainin kullandığı usulleri kullanarak talihsizlik veya eksiği tasfiye eder.
2. Bazen yakalama iki kişi tarafından başılır. Biri emreder, diğeri yakalar.
3. Aranana nesne muhtelif şahıslar tarafından birden kazanılır, bunlar hareketleriyle hızlı bir mübadele yaparlar.
4. Aranana nesne hilelerin yardımıyla kazanılır. Bu şekil bazı örneklerdekiyle yakındır.
5. Aranana nesne önce yapılan hareketlerin neticesinde elde edilir.
6. Aranana nesne sihirli vasıtanın kullanılmasıyla hemen elde edilir.
7. Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur.
8. Aranana nesne yakalanır. Bu şekli tipik zirai soygundur.
9. Bir şahsın üzerindeki büyü bozulur. Büyü bozulması derinin yakılmasıyla veya bir formül vasıtasıyla gerçekleştirilir.
10. Öldürülmüş bir şahıs canlandırılır.
11. Canlandırma vasıtasının önceden mevcut oluşu yeni bir tali sınıf meydana getirir.

12. Tutuklu serbest bırakılır. Bu şeklin morfolojik olarak vericinin serbest bırakılmasıyla ilgisi yoktur, çünkü burada baştaki talihsizlik tasfiye edilir.

13. Aranılan nesnenin alınması, sihirli vasıtanın alınmasındaki aynı şekillerle başarılıdır. İstenen nesne hediye olarak verilir, yeri gösterilir, satın alınır vs. Bu şekillerin işaretleri doğrudan doğruya nakil şeklinde devam eder. (Günay, 1975: 33-34).

XX. Kahraman Geri Döner

Tarif: Geri Dönüş

Geri dönüş, genellikle varışlardaki aynı şekillerle başarılıdır. Bununla beraber geri dönüşü takip edecek özel bir şekle ihtiyaç yoktur, çünkü geri dönüş mesafenin kapatılmasını sağlar. (Günay, 1975: 34).

XXI. Kahraman Takip Edilir

Tarif: Takip, Kovalama

1. Takip eden kahramanın arkasından uçar.
2. Takip eden suçluyu ister. Bu şekil çok kere havada uçuşa bağlıdır.
3. Takipçi çeşitli hayvan kılıklarına girerek kahramanı takip eder.
4. Takipçiler cazip nesnelere biçimine girerek kahramanın yoluna çıkarlar.
5. Takipçi kahramanı yemeye çalışır.
6. Takipçi kahramanı öldürmeye teşebbüs eder.
7. Kahramanın sığındığı ağacı kemirmeye çalışır (Günay, 1975: 34).

XXII. Kahraman Takipten Kurtulur

Tarif: Kurtuluş

1. Kahraman havada taşınarak kurtulur.
2. Kahraman takipçinin yoluna engeller koyarak gözden kaybolur.
3. Kahraman uçuş sırasında kendini tanıtmayacak nesnelere haline girer.
4. Kahraman uçuş sırasında saklanır.
5. Kahramanı demirciler saklar.
6. Kahraman uçuş sırasında hayvan taş vs. şekillerine girerek kendisini kurtarır. Bu şekillerde esas olan şekil değiştirmedir, uçuş bazen olmayabilir.

Böyle şekiller özel tali sınıf olarak telakki edilebilir.

1. Kahraman şekil değiştirmiş bir ejderhanın günaha teşviklerinden kaçınır.
2. Kahraman haine kendisini yedirmez.
3. Kahraman ölümden kurtulur.
4. Kahraman tırmandığı ağaçtan bir diğere atlayarak kedisini takipçiden kurtarır.

Masalların birçoğu takipten kurtuluşla biter. Kahraman takipten kurtulduktan sonra evine döner. Bir kız elde etmişse onunla evlenir vs. Bütün masallar böyle değildir, bir kısım masalarda kahraman için yeni bir talihsizlik bulunabilir. Hain tekrar ortaya çıkar kahramanın elde ettiklerini ele geçirir, bir kelimeyle baştaki (A) hainlik tekrar edilir. Bununla yeni bir hareket başlar. Tekrarlanan hainlikler için özel şekiller yoktur. Fakat yeni hainlikleri gerçekleştiren özel hainler vardır. Bu hainler ekseriyetle kahramanın büyük kardeşleridir. Kahramanın eve dönmesinden önce veya sonra mükâfatını çalarlar, bazen kahramanı öldürür veya yeni bir araştırmaya zorlarlar. Kahramanla aradığı nesne arasına yere veya göğe ait büyük bir mânia yerleştirilir. Bunu kahramanı derin bir kuyuya, yer altı krallığına veya denize atarak gerçekleştirirler. Bundan sonra her şey yeniden başlar. Vericiyle yeniden karşılaşma başarıyla tamamlanan deneme veya bir hizmet, sihirli vasıtanın elde edilmesi, sihirli vasıtanın yardımıyla kahramanın evine dönüşü ve evlenmesiyle masal tamamlanır. Bu olaylar masalların iki seri fonksiyondan meydana geldiğini gösterir. Bu iki seri fonksiyon hareket (move) diye isimlendirilir. Her yeni hainlik yeni bir hareket yaratır.

VIII. Masalda kahramanın uçuruma atılmasıyla başlayan yeni hainlik şekilleri *A şeklinde gösterilir. Kahramanın nişanlısı kaçırılırsa *A1, sihirli vasıta çalınırsa *A2, kaçırma öldürmeyle beraberse *A21 şekillerinde gösterilir. B (gönderme elementi bu örneklerde daima eksiktir. Kahramanın gönderilmesi için sebep yoktur, çünkü elinden nişanlısı alınan odur. Bu şekilde devam eden masalarda C elementi ekseriyetle eksiktir. Kahraman harekete geçmeyi düşünmeden orada burada dolaşır ağlar. XII (D), XIII (E) XIV (F) ve XV (G) fonksiyonlarıyla devam eden masalda bu noktada yeni bir fonksiyon ortaya çıkar. (Günay, 1975: 34-35).

XXIII. Kahraman Evine Veya Başka Bir Memlekette Tanınmadan Varır

Tarif: Tanınmadan Varış

Bu fonksiyonda iki sınıf seçilmektedir. 1) Eve varış, bu grupta kahraman sanatkarların yanında hizmet görür. 2) Bir kralın sarayına gider. Burada aşçı veya seyis olarak iş görür. (Günay, 1975: 35).

XXIV. Sahte Kahraman Asılsız İddialarda Bulunur

Tarif: Asılsız İddia

Asılsız iddia kahraman evine dönmüşse erkek kardeşleri onun yaptığı işleri kendilerinin yaptıklarını iddia ederler. Bir başka memlekette hizmet görüyorsa oradaki karakterlerden biri onun yaptığı işleri kendisinin yaptığını iddia ederler (Günay, 1975: 36).

XXV. Kahramana Zor Bir Vazife Teklif Edilir

Tarif: Zor Vazife

Zor vazife vazifeler çok çeşitlidir, masallardaki örnekler şöyle gruplandırılabilir. Yiyecek ve içeceklerle ilgili, ateşle, bilmece çözme ve benzerleri, seçme, saklama ve arama, kuvvet, sebat, marifet denemesi, sabır ile ilgili tedarik ve imal etme, diğer vazifeler. (Günay, 1975: 36).

XXVI. Zor Vazife Çözümlenir

Tarif: Çözüm

Çözümleme şekilleri vazife şekillerine uygundur. Bu vazifeler başlamadan tamamlanır veya vazife için verilen zaman dolmadan tamamlanır. Bu hal *N işareti ile gösterilir. (Günay, 1975: 36).

XXVII. Kahraman Tanınır

Tarif: Tanıma

Kahraman bir işaretle bir damgayla veya ona verilen bir eşya ile tanınır. Bu durumda tanıma dağlama ve işaretleme (j) ile münasebet kuran bir fonksiyondur. Bazen kahraman zor bir vazifeyi başararak kendisini tanıtır. Kahramanın uzun bir seyahatten sonra derhal tanındığı da olur.(Günay, 1975: 36).

XXVIII. Sahte Kahraman Teşhir Edilir

Tarif: Teşhir

Bu fonksiyon ekseriyetle bir öncekine bağlıdır. Bazen tamamlanmış bir vazifenin neticesinde ortaya çıkar, bazen bir hikâye şeklinde anlatılır (Günay, 1975: 36).

XXIX. Kahramana Yeni Bir Görünüş Verilir

Tarif: Görünüşü Değiştirmek

Propp bu fonksiyon için dört farklı şekil elde etmiştir.

1. Yardımcının sihirli hareketiyle yeni bir görüş kazanılır.
2. Kahraman harikulade bir saray inşa eder. Bu örneklerde kahramanın kendi görünüşünde bir değişiklik olmamasına rağmen sosyal durum itibariyle bir değişiklik kazanır.
3. Kahraman yeni elbise giyer.
4. Makul ve latifeli şekiller. Görünüşündeki gerçek değişiklikler bu hallerde yer almazlar. Yeni görünüş hileyle kazanılır. Güzelliğin ve zenginliğin sahte delilleri gerçekmiş gibi kabul edilir. (Günay, 1975: 36-37).

XXX. Hain Cezalandırılır

Tarif: Ceza

Hain, vurulur, sürülür, atın kuyruğuna bağlanır, intihar eder, vs. Bu şekillere paralel olarak bazen asilane affa uğrar. (U neg.). Umumiyetle ikinci hareketin haini ve sahte kahramanı cezalandırılır. Savaş ve takiplerde cezalandırılan ilk hain hikâyeden kaybolur, savaşta öldürülür veya takip arasında telef olur (Günay, 1975: 37).

XXXI. Kahraman Evlenir Ve Tahta Çıkar

Tarif: Düğün

1. Gelin ve krallık bir arada elde edilir, bazen kahraman krallığın yarısını önce, yarısını babasının ölümünden sonra elde eder.
2. Kahraman evlenir.
3. Kahraman tahta çıkar.
4. Evlilik vaadi veya nişan.
5. Evli kahraman eşini kaybettikten sonra bulduğunda evlilik yenilenir.
6. Kahraman maddi mükâfat alır.

Burada masal biter. Nadiren masal kahramanlarının bazı karakterleri şimdiye kadar gördüğümüz fonksiyonlara ne uyar ve ne de tarif edilebilir. Bunlar mukayeseli malzeme ile anlaşılabilen şekiller olabildiği gibi fıkra menkıbe gibi şekillerden nakledilen yabancı

elementler de olabilirler. Bunlar çok olmayan elementler diye tarif edilerek X ile gösterilir. Bu inceleme sonunda varılan kaideler şunlardır.

1. Masalarda fonksiyonların sayısı sınırlıdır, 31 fonksiyon vardır.

2. Masaların hareketi bu fonksiyonların sınırları içinde tekâmül etmektedir. Birbirinden farklı milletlerin masaları içinde aynı şey söylenebilir.

3. Fonksiyonlar arka arkaya sırayla takip edildiğinde mantıki ve artistik bir şekilde fonksiyonların birbirinin içinden tekâmül ettiği müşahade edilir. Fonksiyonlar birbirlerine mani olmazlar, hepsi tek bir eksen üzerinde kurulmuştur.

4. Fonksiyonların büyük bir kısmı birer çift teşkil eder. Yasak-ihlal, keşif-gönderme, mücadele-zafer, takip-kurtuluş vs.

Diğer fonksiyonlar gruplar halindedir. Hainlik, gönderme, tepki için karar ve evden ayrılış (ABCĞ), komplikasyonu tesis ederler. DEF elementleri bir bütün meydana getirirler. Bu tepkilerin yanında müstakil fonksiyonlar da mevcuttur (yokluk, ceza, evlilik gibi).

1. Bu metotla elde edilen şemalar müstakil masallar için ölçü birimidir. Kumaşın uzunluğu metre ile ölçülür, masallar bu şemalarla ölçülür. Bu şemalarla masalların kendi aralarındaki akrabalık tayin edilir.

2. Tem ve varyant problemine bu metotla yeni bir çözüm bulunabilir (Günay, 1975: 37-38).

BÖLÜM III

3.PROPP METODUNA GÖRE ŞEREFLİKOÇHİSAR MASALLARININ TAHLİLİ

Bu bölümde Ankara'nın uzak bir ilçesi olan Şereflikoçhisar'dan derlediğimiz 31 masal metnini Propp Metoduna göre tahlil ettik.

3.1. Birinci Masal: Sığır Çobanı ile Yılanlar

Masalcı: Ayşe Kargın

Masal Metni:

Bir varmış bir yoğmuş. Çoh dimesi bek günahmış. Evvel zaman içinde galbur zaman içinde bir çoban sığır güdermiş. Sığır güdekene iki yılan görmüş Amma yılanlar da nasıl yılanmış. Gurbanınız oluyumm. Biri sarıymış emme o nasıl sarılık. Görenin gözünü almış. Biri de gara mıı garaymış. Bu iki yilandan gara olan sarı olanı boğmaya uğraşmış. Çoban demiş ki: Ulaa bu gara yılan bu altın gibin sarı yilandan ne ister. Ben şu gara yılanı öldürüyüm diye düşünmüş. Elinde ki diğneği kaldırıp da gara yılanı doğru indirince... Amanınnnn! (*Anlatıcı burada elleri ile dizelerini döver*)

Olana bakın bacım. Sen diğnek gara yılanı vurum derken sarı yılanın guyruğuna değ. Sarı yılanın guyruğu orada kopmamı. Amma kopması şorada dursun. Sarı yılan altın gibin göz alan yılan olma mı boz bomboz sarı. (*Bizim gibi köylüler pek ayıp bilmez. Bildiğin bok sarısı olmuş gurbanınız oluyum.*) Guyruk bir taraf da yılanın gövdesi bir taraf da kalmamı. Sarı yılanın anası gelip de yavrusunu öyle görünce dellennemi. Sarı yılanı sorunca guzum sana ne oldu? Sarı yılan bir bir anlatmış. Sarı yılanın anası demiş ki ben bunun öcünü alırım.

Ağşam olmuş. Sığır çobanı evine varmış. Amma onla beraber sarı yılanın anası da çobanın evine gitmiş. (*Bacım yeryüzündeki en kinli hayvandır yılan. Öcünü almadan durur mu? Vay başaa geleene*).

Çoban evine girmiş. Sarı yılanın anası da eşikdeki minderin altına girmiş başlamış beklemeye. Vakti goğgluyomuş (gözlüyormuş) ki onları öldüre. O sırada çobanın anası gelmiş. Çoban başlamış ağlamaya.

“Ahh anaam. Vaah anam Ben ne yaptım anamm” diye. Anası ne oldu sana deyince.

Çoban anlatmış anasına:

“Ana ben sığırları güdüyoğken iki yılan gördüm. Biri gara biri sarı. Gara yılan sarı yılanı boğmaya çalışırken dayanamadım. Gara yılanı dişneğimi güüm diye indireyim derken sarı yılanı denk getirdim. Yılanın kuyruğu goptu. Altın gibi yılan oldu bomboz. Ben neydecemm anam!”

Çobanın anası bunu dişneyince:

“Vıyyy ocağın bataydı. Onlar gelir bizi öldürürler” demiş.

Oğlan da demiş ki:

“Ana ben yarın gidiyim, o gara yılanı bulup onu da öldürüyüm. Belki bizi rahat bırakırlar.” deyi.

Sarı yılanın anası bunu duyunca şarpadan iniy. Gidiy. Gendince bakıy yarın öldürecek mi? Öldürmeyecek mi? diyi.

Sabah oluyı. Adam sığırları topluyı. Sarı yılanı öldürdüğü aynı yere varıyı. Bir de ne görsün yine kuyruğu kopuk sarı yılanla gara yılan hoplaşıyı. Gara yılan sarı yılanı boğmaya uğraşıyı. Amma bu sefer onları hoplaştıran sarı yılanın anası. Adam hemen dişneğini alıyı. Paat diye indirincene gara yılan orada geberiyi. O sırada hemen sarı yılan çobana deyi ki:

“Şimdi benim anam gelir. Senden dilek ister. Ondan sakın bir şey dileme diyi. Ne mal ne mülk dileme. Sadece diliyin altından öpmeyi dileyirim de! Anam sana bütün hayvanların dilini öğretecek. Amma sen sen ol sakın bu marifetini kimseye söyleme” diyi.

Sonra sarı yılanın anası geliyi.Çobana deyi ki:

“Sen benim yavrumu kurtardın. Dile benden ne dilersem.”

Çoban deyi ki:

“Sağlığını dileyirim.” Yılan deyi ki benim sağlığımdan sana ne fayda var. Başka bir şey dile. Sana mal veriyim. Mülk veriyim. Ne dileyirsen dile. Çoban deyir ki bu sefer Ben hiçbir şey dilemiyirim. Senin diliyin altından öpmeyi dileyirim.”

Bunu duyuncak yılan gülüyo.

“Sen dersini iyi yerden almışsın ama neyse gel öp!” deyi.

Çoban yılanın dilinin altından öper öpmez içine bir his geliyi. His geliyi ama ne olduğun anlamayı. Kafayı çevirip dönüp bakıyı ki ne sarı yılan kalmış ne anası!

Meğersem bacım hakkat sarı yılanın dediği gibi çoban o anda kurdun, kuşun, yılanın hepiciğinin dilini öğrenivermiş.

Gel bak sen şu işe...

Gel oliyi git oliyi. Çoban bütün hayvanların dilini bilip anlıy. O sıra da bir haber yayılıy. Padişahın dünyalar güzeli kızı hastalanıy.

Padişah deyi ki:

“Kızımı kim iyileştirirse kızımı onunla evereceğim.”

Çoban da kurdun kuşun dilinden anlayınca. Padişahın kızının deridinin çaresi hayvanlardadır ben çıkayım öğreneyim diyi...

Bak sen işe!

Kurtla konuşuy, kuşla konuşuy kimse bir şey bilemiy. Çoban ümidi kesip eve dönüyürken yolda bir kirpi görüyü.

Kirpi kendi kendine söylenir:

“Kötüye ok olur dikenim

Namerde od olur dikenim

Düşmana derd olur dikenim

İyiye şifa olur dikenim”

Vay başıma! Çoban bunu duyuncak heyecanlanır. Kirpiye anlatır:

“Padişahın kızı hasta. Ben ona şifa arayırım. Sende var mıdır?” deyi sorar.

Kirpi deyir ki:

“Ben sana bir tikenimi vereceğim. Sen benim tikenimin suyunu kaynat. Bu suyu götür padişahın gızına içir. O gız o zaman iyileşir.”

Çoban tikenini alıyır. Suya koyuyır, kaynatır. Şişeye doldurup götürüyür.

Bunlar şurda dura dursun. Gel gelelim öbür tarafa. Öbür ölen gara yılan ölmeye öldü ama bu yılanlar öc almadan rahat ider mi? Gara yılanın anası yavrusunun öcünü almak için gün kooğlarmış. (Kovalarmış) Ama sarı yılanın anası gara yılanın anasına da büyü yapmış. Çoban ne zamanki sarı yılanın anasının verdiği gücü birisine der ise o zaman gara yılan öcünü alacakmış.

Neyse çok uzatmayalım.

Bizim çoban az gitmiş uz gitmiş, varmış padişaha.

“Ben kızına çare getirdim. Bu suyu içince düzelecek!” demiş.

Götürmüşler suyu kıza...

Olacak bu ya ağzına bir yudum damlatır damlatmaz kız gözlerini açma mı? Padişah hemen düğün çalmış. Gızı çobana vermiş.

Her şey güzel de gel gelelim herkes çobanın bu sırrı nereden öğrendiğinin derdine düşmüş. O sorarımış nereden öğrendin, bu sorarımış nereden öğrendin. Çoban hiç kimseye sırrını vermez imiş.

Gara yılan öcünün sevdasından geçer mi. Geçmemiş. Gel olmuş git olmuş çobanın bir çocuğu olmuş. Çoban ile garısı çocuklarını padişaha el öpmeye götürmeye karar vermişler. Bir at almışlar bir de tay almışlar yükü yükleyip yola goyulmuşlar. Yolda giderkene atın ardından tay seslenmiş:

“Az yavaş gidip beni beklesene!”

At da demiş ki:

“Benim üstümde ağam var bir, ağamın garısı var iki, bir de ağamın guzusu var üç. Sen az gendine çüş de gel!”

Çoban hayvanların dilinden anladığı için gülüvermiş. Garısı da zati şüphelenirmiş. Çobanın güldüğünü görünce:

“Sen neden güldün?” deyi başlamış sormaya.

Çoban aklıma bişey geldi dese de başka tefir tefir (çeşit) laf itse de garısını inandıramamış.

“İlle de diyeciğin. Sen bu sırrını bana diyeciğin. Yoğsa babamın evine gider bir daha dönmem!” deyi.

Vay çobanın başına gelene! Çoban “Yoh!” dedikçe garı diretirmiş.

Çoban deyi ki:

“Eve varınca derim.”

Eve varıylar. Kapı da horoz başlıyı ötmeye:

‘ÜÜ ürü ü ! Gırg avradım var. Üüü üü rüü!

Gırhı gelir gırhı gider Üüüü üü rüü üü!

Sırrı verirsen yoh olup giden üüü üürü üü!’

Kedi geliyor çobanın ayağına. Sürtünür.

“Miyaav miyav. Sırrı verme ağam miyav

Yavrun küçük ağaam miyaavv!

Başga garımı yoh ağam miyav miyav!”

Köpek gelir havlayır:

“Karayılan bekliyor.

Senin öcün gözleyir.

Gafile uyup deme ağam.

Git yoluna yürü ağaam.”

Vay başa gelen...

Çoban neydeceğini bilemez. Söylese sırrı ne olacağını bilmez. Söylemese yavrusu, guzusu gidiyor. Çoban garısını yanına çekiyor. Orada da hemen gara yılan bekliyor. Sırrı verse de öcümü alsam deyir.

Neyse çoban garısına deyir ki:

“Bak garı! Ben sana sırrımı veririm bize ne olacağını bilmiyorum. Bak güzel geçinip gidiyorsunuz. Gel sen inadından vazgeç. Bu sırrı benden isteme.”

Garı diyir ki daha:

“İlle de söyleyicin yohsa ben babamın evinde galırım daha da gelmem.”

Çoban düşünir düşünir deyir ki:

“Ben sırrımı veremem garı. Sır saklanmak için vardır. Ben sırrımı veremem kal babayın evinde. Selametle.” deyir.

Ardın sıra döner dönmez bir de ne ola?

Toprah yerden dolana dolana kalkıyor. İçinde gara yılanın anasını dolandırıyor. Dolanı dolanı yılanı toprah yutuyor. Gara yılanın anası öcü alamadan ölüyor. Çoban garısına dönüp deyir ki:

“Bah ben sırrı vereydim bu gara yılan bizi öldürecekti. Ben sırrı vermedim gendi öldü.” Çobanın garısı hemî şaşgın hemî gorhmuş durumu anlıyır. Çobandan özür dileyir. Barışyırlar. Ömür boyunca mutlu yaşyırlar.

Bu masal da burda bitiyir.

Masalın Özeti:

1. Bir sığır çobanı vardır.
2. Sığır gütmeye gider.
3. Orada iki yılan görür.
4. Bu yılanlardan birisi kapkara birisi ise sapsarıdır. Karayılanı öldürmeye karar verir.
5. Öldürülmemesi gereken yılana zarar verir
6. Yılanın annesi sığır çobanının peşine düşer.
7. Yılan, sığır çobanını dinler ve çobanın karayılanı öldüreceğini duyar.
8. Çobanı öldürmekten vazgeçer.
9. Çoban ertesi gün karayılanı öldürür.
10. Sarı yılan, çobana annesinin vereceği mükâfattan bahseder. Çobanın yılanın dilinin altından öpmesini söyler.
11. Çoban sarı yılanın annesinin dilinin altından öper ve sarı yılanın annesi çobana bütün hayvanların dilini anlamayı bahşeder.
12. Çoban artık her hayvanın dilini konuşma ve anlama yeteneği kazanır. Ancak bu gücü kimseye söylememelidir.
13. Günlerden bir gün padişahın kızı hastalanır. Her yere haber yayılır. Padişahın kızını iyileştiren padişahın kızı ile evlenecektir.
14. Çoban bu haberi duyar. Padişahın kızına derman bulmak için evden ayrılır.
15. Hayvanlara sorar ancak istediği cevabı alamaz. Eve dönerken bir kirpinin kendi kendine söylendiği türküyü duyar. Kirpiye durumu anlatır ve çare olup olmayacağını sorar.
16. Kirpi derde çare olacağını söyler. Çobana omzundan üç diken verir. Bunları suda bekletip padişahın kızına içirmesini söyler.
17. Çoban, sevinir.

18. Çoban, kıza suyu içirir ve kızın derdine çare olur.
19. Kız ile evlenir.
20. Zaman geçer ve kız, çobanın sırrını öğrenmek ister.
21. Çoban, sırrı söylemek ve söylememek arasında tereddüt eder. Çevresinde bulunan bütün hayvanlar tarafından sırrı söylememesi yönünde uyarılır.
22. Çoban, sırrı söyler ise karayılan tarafından öldürülecektir.
23. Çoban, sırrı söylemez. Karayılan ölür. Çoban, mutlu mesut yaşar.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden dört hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir sığır çobanı vardır. (Tanımı: başlangıç durumu. Simgesi: α)
2. Sığır gütmeye gider. (Tanımı: ayrılış durumu. Simgesi: β^3)
3. Orada iki yılan görür. Karayılan'ın Sarıyılan'a zarar vereceğini düşünür. Karayılanı öldürmeye karar verir. (Tanımı: bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)
4. Öldürülmemesi gereken yılanı zarar verir (Tanımı: suça katılma. Simgesi: θ)
6. Yılanın annesi sığır çobanının peşine düşer. (Tanımı: takip. Simgesi: Pr)
7. Yılan, sığır çobanını dinler ve çobanın karayılanı öldüreceğini duyar. (Tanımı: malumat toplama. Simgesi: ζ^1)
8. Çoban ertesi gün evden ayrılır ve ormana gider. (Tanımı: Ayrılış. Simgesi: $\hat{i}$)
9. Çoban ilk seferinde öldüremediği karayılanı ikinci gidişinde öldürür. (Tanımı: Birinci talihsizlik veya eksik tasfiye edilir. Simgesi: K^1)

II. Hareket

10. Karayılanın öldürüldüğünü gören sarı yılan, çobana annesinin vereceği mükâfattan bahseder ve çobanın neler söylemesi gerektiğine dair bilgi verir. (Tanımı: Bağışçının ilk işlevi. Simgesi: D)
11. Sarı yılanın annesi çobana mükâfatı verir. Çoban artık her hayvanın dilini konuşma ve anlama yeteneği kazanır. (Tanımı: Kahraman sihirli vasıta elde edilir. Simgesi: F^1)
12. Ancak bu gücü kimseye söylememelidir. (Tanımı: Yasaklama. Simgesi γ^1).

III. Hareket

13. Padişahın kızı hastalanır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi B¹)
14. Padişahın kızına derman bulan padişahın kızı ile evlenecektir. (Tanımı: Evlilik vaadi veya nişan. Simgesi: w¹)
15. Çoban, padişahın kızına derman bulmak için evden ayrılır. (Tanımı: Kahraman Evden Ayrılır. Simgesi: ↑)
16. Çoban, yolda bir kirpiye rast gelir. (Tanımı: Ayrılış. Simgesi: î)
17. Kirpi, padişahın kızının derdine çare olacağını söyler. (Tanımı: Bağışçının ilk fonksiyonu. Simgesi D)
18. Çoban, sevinir. (Tanımı: Kahramanın tepkisi. Simgesi E)
19. Kirpi, dikenini verir. (Tanımı: Büyülü nesnenin alınması. Simgesi F¹)
20. Çoban, padişahın kızının derdine çare olur. (Tanımı: Güç işi yerine getirme. Simgesi *N)
21. Çoban, padişahın kızı ile evlenir. (Tanımı: Evlenme, simgesi W*)

IV. Hareket

22. Padişahın kızı çobanın sırrı öğrenmek ister ve çobanı zorlar. (Tanımı: Aldatma veya zorlamanın diğer şekilleri. Simgesi: η³).
23. Çoban, sırrı söylemek ve söylememek arasında tereddüt eder. (Tanımı: Bağlantı ögesi. Simgesi: §).
24. Çoban sırrı söyler ise karayılan tarafından öldürülecektir. (Tanımı: Bağlantı ögesi. Simgesi: §).
25. Çoban sırrı söylemez. Karayılanın yok etmesinden kurtulur. (Tanımı: Yok edilmekten kurtuluş. Simgesi: Rs⁹)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Sığır Çobanı ve Yılanlar” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer ve zor vazife-çözüm elementlerinden H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal, bir hareketin doğrudan doğruya bir diğerini takip etmesi ile oluşmuş dört hareketten oluşmaktadır.

I. $\alpha \beta^3 \xi \theta \text{Pr} \zeta^1 \hat{\imath} \text{K}^1$

II. $\text{D F}^1 \gamma 1$

III. $\text{B}^1 \text{w}^1 \uparrow: \hat{\imath} \text{D E F}^1 * \text{N W}^*$

IV. $\eta^3 \xi \xi \text{Rs}^9$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermekte olup incelediğimiz masalın işlev sayısı üç bağlantı ögesi ile toplamda 25'dir. Her yeni eksiklik masalda yeni bir hareketi meydana getirmiştir. Masalı meydana getiren dört hareket de birbirini takip etmiştir.

İncelemeye aldığımız masal V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.2. İkinci Masal: Yedi Kardeş Bir Bacı

Masalcı: Ferdane Aydoğmuş

Masal Metni:

Bir varmış bir yoğmuş. Evvel zaman içinde galburum samanın içindeykene bir köy varmış. Bu köyde bütün kızlar bir araya toplanıp iş yaparlarımı. Bir gün yine toplaşmışlar iş yaparkene gidekene, gelekene, varakene, edekene vıyyy! Bir ses ünülemiş. (Anlatıcı elini ağzına kapatır: “ Masalda ayıp mı olur bacım? Kızlar iş yaparkene biri osturi”der ve güler.) Hepsi birbirini uylayi. O, deyi ki anam ölsün ben yapmadım. Öteki babam ölsün ki ben yapmadım. Beriki deyi bacım, gardaşım ölsün ki ben yapmadım. Bu kız da deyi ki alabaşlı tazım ölsün ki ben yapmadım.

Gız böyle deyincik başlıyorlar gıza:

“Sesi çıkaran sendin. Biz hepiciğimiz anamızı, babamızı, gardaşımızı öldürüyoruz. Sen alabaşlı tazım ölsün deysin olacak iş mi? Sesi çıkaran sensin!” diyirler.

Vay başa gelen. Gız da yazık başlıyır ağlamaya.

Deyir ki:

“Benim kimim kimsem yok. Ne anam var ne babam var ne de gardaşlarım var. Kimsem yok deyi ben de alabaşlı tazım ölsün dedim.”

Garılar, kızlar bunu duyuncak deyirler ki:

“ Sen ağlama senin ananı, babanı bilmeyiriz amma gardaşların var. Hemi de yedi dene.”

Yazzık gız bunu duyuncak bir sevinmiş bir sevinmiş. Hemen gardaşlarıma gideyim deyi heyecanlanmış.

Hemen onlara sormuş:

“Siz bana deyin hele benim gardaşlarım nerede yaşır?”

Garılar demiş ki:

“Senin gardaşların kafa küf dağında yaşır.”

Vay başa gelen! Gız bu sef başlamış : “Ora nire, nasıl gidecem, nireden bulacam.” deyi döğünmeye.

Garılar demişler ki:

“Gız, gız! Böyle azmış gibi döğünme. Biz sana bi eşsek yapalım. Sen o eşşeğe bin git. Amma sen sen ol “çüşş!” dime.”

Gız hemen: “Tamam” deyi.

Toplayir evinden eşyasını garılar da eşeği yapıyı. Yüğü yükleyirler eşşeğe, gız çıkıyı yola. Günlerce aylarca gidiyi. Bir de yolda unutuı eşşeğe: “Çüş” deyi.

Gız eşşeğe “Çüş” dir dimez. Eşsek toz oluyı “Püfff !” uçuyı.

Gız geri dönıyi köye.

Garılara deyi ki:

“Ben sizin sözüünüzü unutup çüş deyincek eşek toz oldu gitti. Günlerce geri döndüm. Ben şimdi neydecem?” deyi başlayı yine döğünmeye.

Garılar tekrardan bir eşsek ediyiler gıza veriler. Gız bu sef hiç çüş demiyi. Hep çü, çü, çüü, çü deyi. Gün oliyi, ay oliyi, yıl oluyı hiç çüş demeden kafa küf dağına varıyi. Varıyi ki ne görsün? Dağın tepesinde bir ev var. Evi görünce seviniyi “Çüşşş!” deyi. Eşek yok olup gidiyi. Eve varıyi ki bir yıkık dökük ev. Ev de in cin top oynuyir. Eşsek de yok olup gitti. Gız gayri çaresiz oturiyi eve. Bekleyi, bekleyi kimse gelmeyi. Gız evi toplayı, yuyuyo, yıkayı, yemekler yapıyi, çamaşırları toplayı. Birde aradan günler oluyı ki gardaşları geliyi. Tabi gardaşlar bacıyı bilmeyi bacılar gardaşı bilmeyi. Gardaşlar bakıyı ki ev pırıl pırıl parlayı, yemekler çeşit

çeşit duruyi. Gendilerince huylaniler. Gendi aralarında gonaşiyler. Büyük gardaş az akıllıymış.

Deyir ki:

“Bu yemeklerden köpeğe verelim. Olur da köpek zehirlenirse yemeyik. Amma zehirlenmezse bizde yerik.”

Öteğleri de gabul ediyi. Köpeğe atiyirler. Köpek yeyi yeyi daha da isteyi. Gardaşlar bakiyiler köpek zehirlenmeyir. Oturiler bütün yemekleri yeyirler. Bunu kim yaptı kim etti deyi düşünürler ama bulamiyirler. Neyse gel oluyi git oluyi her gün çeşit çeşit sofralar guruliyi. Gardaşlar iyice huylaniler.

Gendi aralarında deyirler ki:

“Madem biz evden çıkar çıkmaz biri bizi gözleyip evimize geliyir. Bize çeşit çeşit yemek yapıyir. Biz her gün evden çıkar gibi yapak. Birimiz de evde nöbetçi olarak kalsın. Kim yapıyir böylece öğreniriz deyirler.”

İlk gün büyük gardaş kaliyir evde. Büyük gardaş, “haa şu amıcan gibi” (anlatıcı eli ile eşini işaret ederek) eyceymış, fenaymış emme pek uykucuymuş. Bir saat beklemiş, iki saat beklemiş derken orada uyuyi galmış. O uyurken gız gelmiş gene çeşit çeşit yemekleri yapmış. Gardaşlar bir geliyi ki gene her şey çeşit çeşit yapılmış. Büyük gardaş da uyuyi. Hemen anliyler deyirler ki:

“Bu uyuyi galdı. Heç bir şey göremedi. Yarın aramızda en uykusuzu kimise o galsın.”. Ortanca deyir ki ben galırım. Ortanca gardaş da uyanıkmış ama bek oynakmış. Ertesi gün oluyi öteki gardaşlar gediye. Ortanca gardaş galıyı. Galıyı galmaya emme oturağı heç yok. Evde oynaşiyi, köpek ürüyü çıkıp bakiyi, tavuk ötüyi çıkıp bakıyide derken o arada gız yine geliyi çeşit çeşit döktürüyü. Ortanca gardaş bi geliyi bakıyide ki gene evde çeşit çeşit yemekler. Akşam oluyi gardaşları geliyi durumu anlatıyı. Gardaşları gızıyide ediyi amma bu sef deyirler ki bu böyle olmayacak. Hepimiz birden bekleyeceğiz. Ee nasıl olacak bu deyirler?

Böyük gardaş deyir ki:

“Hepimiz evden çıkmış gibi yapacaz. Sonra gizliden eve girecez. Sonra da her birimiz bir yere saklanıp bekleyeceğiz.” Hepiciği kabul ediyirler. Sonra bu oyunu yapırlar. Gız bir bakıyide gardaşların hepiciği gidiye. Sonra eve varmak için hazırlanıyide. O sırada da gardaşlar geri eve giriyide. Gız eve girincek Bıııııı. Hepiciği birden gafasına üşüşüyide. Gardaşlar başlayide:

“Sen kimsin? Sen necisin? Sen bizim evimizde ne geziyisin?”

Gız durumunu anlatıyđ. Benim başıma bir iş geldi. Ben de ağladım gardaşım yok deyđ. Bana da dediler ki senin gardaşların var. Kafa Küf dağında yaşıyđrlar. Bana eşşek yaptılar. Eşşegime çüş dedim uçtu gitti. Ben de sizden korktum saklandım deyđr. Başından geçenleri anlatınca ağlaşıylar. Derleşiler. İşte masal bu ya! Sonra deyđrlar, eyi bacım biz beraber yaşarıg. Gardaşlar avcıymış Emme deyđrlar biz ava giderik. Sen neydecen tek başına?

Gız da deyđr ki:

“Ben işinizi görürüm, yemeğinizi yaparım, hiçbir yere gitmem gardaşlarım.” Öyle mi? Öyle, deyđrlar.

“İyi bacım o halde sen burada gal. Biz gideyirik.” deyđrlar.

Gardaşlar gideyirmış, geliyirmış böyle böyle günler geçmiş. Bir de bir gün gene gardaşlar ava gideceklermiş. Bacıyı tembihleyđrlar.

“Kimseye gapıyı açma, bir yere gitme!” deyđrlar.

Gız:

“Tamam” deyđr. Gardaşlar yola çıkıyđrlar. Yalnız gızın ala tazısı vardı ya! O, ala tazıya gız her gün yatağının altından iki tene üzüm çıkardıymış. İki üzümün birini gendi yiyirmış birini de tazıya veriyirmış. O gün de gardaşlar gidince yatağı toplayđr. Gene yatağın altından iki üzüm çıkardıyđr. Tazıya çıđıyđr, bakıyđr, ediyđr tazıyı göremeyince iki üzümü de gendi yiyđr. Az zaman geçincik tazı gelir. Masal bu ya! Tazı deyđr ki:

“Benim üzümümü sen ne ettin?”

Gız da deyđr ki:

“Seni çığırdım, baktım sen yoğdun ben de ikisini de yiyivirdim.”

Sen misin bunu yiyen, tazı da deyđr ki:

“Madem sen benim üzümümü yidın. Görün şimdi sen. Ben de senin ocağını söndürüyüm de gör!”

Görin mi tazıyı! Gız yapma etme didiyse de tazı şippedene ocağı söndürđ. Gız dağın başında bi başına galma mı? Her yer garanlık olma mı? Yemek neyim idemez mi? Köz yok, ocak yok. Eee niydecek şimdi? Bekleyđr bir iki gün amma dayanamiyđr artık çıkıyđr bakıyđr kafa küf dağın başından. Bir de taa uzakda ıccıcık bir ışık görüyđr. Deyđr ki ben buraya gidem. İccık köz alıp gelem. Çıkıyđr yola. Gaça, gaça, gaçaa gidiyđr o ışığın olduğu yere. Meğersem

ki ora da devlerin yeriymiş. Devlerin garıları gapıda hedik gaynatirlermiş. Gızı görüncek devin garısı deyir ki:

“Gız gızz! Savak mısın? Deli misin? Yoğsam çok mu cesursun? Burada ne işin var? Bura devlerin yeri şimdi çıkarsa seni yir!”

Gız da durumu anlatir. Benim ağabeylerim avcı, ben yalanızım közümü tazı söndürdü. Sizden köz almaya geldim deyir. Devin garısı deyir ki:

“Ammaan sen hemen kaç. Şimdi dev peşine düşer.”diyir.

Gıza bir avuç hedik verir.

“Aaa, bu hediği atarsan dağ daş hedik olur devin ayağı yanar peşin sıra gelemes.”

Gıza bir avuç iğne verir.

“Aaa bu iğneyi atarsan dağ daş tiken olur. Devin ayağına batar peşin sıra gelemes.”

Gıza bir avuç ateş verir.

“Aaa bu ateşi atarsan dağ daş ateş olur. Devin ayağı yanar. Dev sana yanaşamaz. Sen gurtulun.”

Gız tamam dimeye galmadan. Hemencik dev gızın peşine düşme mi? Gız kopa kopa kaçir emme deve güç yeter mi? Gız buğdayı atir. Dağ daş buğda olir emme dev onu geçir. Gız iğneyi atiyir. Dağ daş tiken oliyir emme dev onu da aşiyir. Gız ateşi atiyir. Dağ daş ateş oluyir emme dev onu da aşiyir. Emme gız bu sırada gopa gopa eve giriyir. Gapıyı kilitleyir. İçeri siniyir.

Dev geliyir amma garı gılığına giriyir. Gapıyı çalıyir.

“Gızımm, gızımm beni tanımadın mı? Ben senin ananım! Aç kapıyı!”deyir.

Gız açmayir. Az oluyir.

“Gızım, gızım beni tanımadın mı? Ben senin babanım! Aç kapıyı!” deyir.

Gız açmayir. Az daha oluyir deyir ki

“Gız, gız bari şu pencereden barnağımı uzat da barnağına yüzük takıyım gidiyim.”deyir.

Gız barnağımı uzatıncık dev şippedenek gızın barnağını goparır. Gız oraya bayılır galır. Gece olur, gün olur gızın gardaşları gelir. Gapıyı çalırlar kimse yok. Sağa sola bakıılar kimse yok. Bacımız tek başına burada durmaya dayanamadı. Bizi terk etti gitti deyirler.

Gendilerincek üzülüyer. Bir de gapıyı gırsalar ki bacı upuzun yere serilmiş. Barnağı gopuk öylece yatır. Gızı ayıktırıyrlar. Gız da anlatıyır bir bir başına gelenleri. Gardeşleri deliye dönir. Hemen gidiyrler tazıyı kesiyrler. Diyrler ki biz o devden öcümüzü alacağız. Amma bacıları goymuyır.

“Aman gardaşım! Gitmeyin gardaşım” deyi yalvarır.

Neyse gardaşlar sakinleşir. Mutlu mesut yaşamaya devam edirlr.

Gene gün oliyır, ay oliyır. Bir gün böyle, beş gün böyle dirken. Gız bir gün bağçeye çıkıyır. Bahçede oturuyır. Gafasını galdırıp göğe bakıncı ne görsün. Yedi dene durna! Bembeyaz. Bir uçuşuyrler bir uçuşuyrler bizim gız da onlara bakıyır, deyır ki:

“Ah şu güzel durnalar gibi gardaşlarımın da birer garısı olsa ne var?”

Vıyy. Masal bu ya! Gökden durnalar bembeyaz, appaak gelinliğe bürünüp tapır tapır yere inme mi? Gız seviniyır. Gardaşlarını sesleyır. Yedi gardaşların her biri bir durna ile evleniyır. Bunlar bir mutlu oliyrler. Bir mutlu oluyrler. Gız gayrı hiç sıkılmıyır. Gardaşlar ava gidiyır. Gız durnalarla galıyır. Böyle mutlu mesut yaşırler. Yine gün oliyi ay oliyi dirken bir gün gız hastalaniyi. Öldü ölecek deyrler.

Yedi gelin gendilerince söyleniyi. Bu gız başımıza galdı. Biz hasta mı bakacığık. Dirkene gendilerince bir plan ediyrler. Gızın gardaşları ava gidincik.

Gız su isteyi.

Böyük yenge getiri ki suyun içinde bir yılan. Gız hasta ya ne bilsin? İçiyi! Yılan garnına akıp gidiyi. Bi daha su isteyi bu sef diğır yengesi gurba getiri, öbürüsü fare getiri derken. Gız hepsini suyla içip gidiyi. Yine gün oluyı ayoluyı gızın garnı şişiy de şişiy!

Meğerssem, gızın garnında hayvanlar böyürmüş. Neyse gardaşlar geliyler avdan. Bir de baksalar ki bacılarının garnı şiş. Gelinlere sorıyrler. Gelinler de deyrler ki:

“Bacınız bir günah işledi. Garnı bundan şiş. Siz götürün bacınızı atın bir yere. Bu günahla bizim yanımızda galmasın. Yoksa bizler geri durna olur uçar gideriz.”

Gardaşlar düşüniyler, ediyler. Bu günahı hazmedemiyrler. Bacılarını aliyrler tee uzakta bir su kenarına bırakırler. Gız aygın baygın orada yatıyır. O öylece yatıyırken bir çoban da orada sığır otlatır. Bir de bakıyır ki. Ay gibin dünya güzeli bir gız. Garnı çatlamaya gelmiş.

Hemen gızı ayıktırıyır. Deyır ki anlat bakıyım hele sana ne oldu!

Gız, yarı aygın yarı baygın anlatıyor.

“Gardaşlarım ava gitti. Yengelerimden yemek aş değil bir tek su istedim. Aha garnım böyle şişti. Onlar da beni günah işledim deyi buraya attılar.”

Çoban bunları dinleyince deyi ki:

“Sen burada bekle Ben sana atımı getirecem. Sen benim atımın sütünü içince sırrı neymiş bu garın şişmesinin anlarız!” deyor.

Çoban gidiyor. Atını getirir. Atın gulağına bir şeyler fısıldıyor. Fısıldayıp atı biraz sağıyor. Altı yudumluk süt geliyor. Gız sütden bir yudum içiyor içer içmez içinden yılan cuuup deyi çıkıyor. Bir yudum daha içiyor fare lappadanak düşüyor. Bir yudum daha içiyor kurbağa düşüyor derken. Kızın garnından altı dene hayvan çıkıyor.

Çoban deyor ki:

“Senin hastalığının sebebi anlaşıldı.”

Gızı alıyor evine götürüyor. Bunlar evleniyorlar. Gel oluyor, git oluyor. Çoban ile kızın iki oğlu oluyor. Derken günlerden bir gün gız dışarı çıkıyor. Ellam tavukları yemleye geçmiş. Derken bir de ne görsün. Garşı dağdan yedi adam, yedi at, yedi de tazı geçirmiş.

Gız deyor ki:

“Bunlar benim gardaşlarım mı ola? Ben güccük oğlanı savayım peşlerine öğreneyim.” deyor..

Güccük oğlanı yanına çağırıyor. Oğlanın eline aşığı veriyor. Deyor ki:

“Bu aşığıları garşıda ki adamlara ataciin. Sonra da diyecin ki:

“Üt aşığıım Üt

Ağa düvenin düveniyim

Yedi gardaşın yiğeniyim”

Oğlan tamam diyor. Gideyor adamların ardınca. Aşığı fırlatır.

Başlıyor:

“Üt aşığıım üt

Ağa düvenin düveniyim

Yedi gardaşın yiğeniyim”

Deyi söylenmeye. Bir söyleyir bakmıyrlar. İki söyleyir bakmıyrlar. Üç söyleyir bakmıyrlar. En son duyuyrlar.

Dönüp deyrler ki:

“Sen ne dedin? Hele bi daha de!”

Oğlan yine başlaylr:

“Üt aşşığım üt

Ağa düvenin düveniyim

Yedi gardaşın yiğeniyim”

Bunu duyuncak gardaşlar hemen anlıyrlar.

Diyrler ki:

“Senin anan baban var mı?”

Oğlan deyir ki:

“Var.”

“O zaman hemencik bizi, götür!” diyrlar.

Oğlan adamları götürüyir. Adamlar gitseler ki meğer bacılarının evi! Anam, bir ağlaşlr. Bir ağlaşlr. Kuzu gibi sarışıp koklaşlyer. Sonra gız yemek, aş neyim ediyi, gardaşlarını doyuruyi. Gardaşları ıccık oturduktan sonra biz gidelim deyrlar. Gız da gardaşlarına birer hediye paketi getiriyi.

Diyir ki:

“Gardaşlarım, siz siz olun. Bu hediyeleri açmayın. Bunlar garılarınıza armağanlarım.”

Gardaşlarına da heç demiyir yengelerim bana böyle etti deyir.

Neyse yine gün oliyi ay oliyi gardaşlar kafa küf dağında ki evlerine varıyrlar. Garıları gapıda gocalarını selamliyyir. İçeri alıyrlar. Hoş geldin beş gittin sohbet ettikten sonra gardaşlar garılarına hediyelerini veriyrlar.

Büyük gardaşın garısı hediye paketini açıyır ki bir de ne görsün! Goccaman yılan.

Yılan kutudan gafasını uzatıyyir deyir ki:

“Beni tanıdın mı? Su ile gızın garnına akıtığın yılanım ben!”

Öbürü açıyır fare çıkıyır. Öbürü açıyır kurbağa çıkıyır. Derken altı gelinin altısı da açıyır bakıyır hepsi hayvan ve hepsi de gonusuyır.

Gardaşlar deliye dönüyer. Garıların oyunu ortaya çıkıyır. Gardaşlar garıları boşayırler. Garılar gökten durna gibin inmişken herifler boşar boşamaz birer gara gargaya dönıyerler.

Gardaşlar kafa küf dağına güzel bir ev yapıyırler. Bacılarının gönlünü alıyırler. Hep beraber gafa küf dağında mutlu mesut yaşıyırler.

Kötülük eden kötülüğün, iyilik eden iyiliğın buluyır. Bu masal da bura bitıyer.

Masalın Özeti:

1. Bir kız vardır. Bu kız Kaf dağında yedi tane erkek kardeşi olduğunu öğrenir.
2. Kız erkek kardeşlerini bulmak ister. Bunun için çevresindekilerden yardım ister. Onlar da kıza bir eşek yaparlar ancak eşeğe asla 'Çüş!' dememesini tembihlerler.
3. Kız yola çıkar. Yolda unuttur ve eşeğe 'Çüş!' der. Eşek ortadan kaybolur ve kız köye tekrar döner.
4. Kadınlar kız için tekrar bir eşek yaparlar. Kız bu sefer uzun bir yolculuğun ardından Kaf dağına ulaşır.
5. Kaf Dağında bir ev bulur. O, evi düzene sokar, yemekler yapar, temizlik yapar, çamaşır yıkar ve saklanır.
6. Kardeşlerin bacıdan haberi yoktur. Evi kimin düzenlediğini, yemekleri kimin yaptığını merak ederler.
7. Kendi aralarında nöbet tutarlar. Ancak bir kardeşin uyuması, diğer kardeşin çok hareketli olması sebebi ile evi düzenleyip, yemekleri yapan kişiyi yakalayamazlar. Böylece hep birlikte nöbet tutarlar ve kıızı yakalarlar.
8. Kız, kendini tanıtır ve kardeşlerinin yanında kalmaya başlar.
9. Bir gün kardeşleri ava gittiğinde Ala Tazı' nın üzümünü yer. Ala Tazı ocağı söndürür ve kız ateş aramak için evden uzaklaşır.
10. Bir dağın başında yanan ışığı takip eder ve bir eve varır.
11. Vardığı evin bir dev evi olduğunu öğrenir. Dev karısı, kıza buğday, iğne ve ateş verir ve kızın kaçmasını söyler.
12. Dev kızın peşine düşer.
13. Kız önce buğdayı, sonra dikenini ve en son ateşini atarak devden kaçmayı başarır. Ancak dev kızın peşini bırakmaz.

14. Dev, şekil değiştirerek kızın evine gelir. Çeşitli sözlerle kızı dışarı çıkmaya ikna etmeye çalışır. Kız, dışarı çıkmaz.

15. Son kez şansını deneyen dev, kıza parmağını uzatmasını ve yüzük takacağını söyler. Kız, bu söze inanır ve dev kızın parmağını koparır.

16. Kız, olduğu yere bayılır.

17. Kardeşler eve döndüğünde kızın baygın bulurlar. Kızın iyileştirdikten sonra intikam almak isterler ancak kız buna izin vermez.

18. Mutlu, mesut yaşamaya devam ederler.

19. Günlerden bir gün gökten yedi tane turna geçer. Kız, kardeşlerinin gökteki turnalar kadar güzel karıları olmasını diler.

20. Gökteki turnalar beyaz gelinlikle yeryüzüne inerler. Kızın kardeşleri ile evlenirler.

21. Mutlu mesut yaşarlar.

22. Kız bir gün hastalanır.

23. Gelinler kıza bakmak istemezler.

24. Kızın suyuna yılan, kurbağa, fare gibi çeşitli hayvanlar koyarlar.

25. Kız, suyu içer ve zamanla karnı şişer.

26. Gelinler, kızın yanlış bir iş yaptığına dair iftirada bulunurlar.

27. Kardeşler bu durumu hazmedemez ve kızın uzak bir su kenarına bırakırlar.

28. Kız, su kenarında yatarken bir çoban kızın görür. Çoban kıza derdini sorar. Kız, olanları anlatır ve çoban kızın derdine çare olacağını söyler.

29. Çoban atını getirir ve atın sütünden kıza içirir.

30. Kız hayvanları kuser ve karnı iner.

31. Çoban ile kız evlenir.

32. Çoban ile kızın üç çocukları olur.

33. Kız bir gün evinin karşısından yedi atlı geçtiğini görür. Bunların kardeşleri olmasından şüphe eder ve küçük oğlunu adamların yanına yollar. Çocuğa adamların dikkatini çekecek sözler söylemesini tembihler.

34. Çocuk, adamların dikkatini çeker ve adamları eve götürür.

35. Bacı ve kardeşler kavuşur.

36. Kız, kardeşlerinin karılarına birer kutu gönderir O, kutuları açmamalarını tembihler.

37. Kardeşler eve gittiklerinde karılarına kutuları verirler. Karılar kutuları açar ve içerisinden hayvanlar çıkar.

38. Her hayvan dile gelir ve adamlar kız kardeşlerine karılarının yaptığı oyunu öğrenmiş olurlar.

39. Gökten turna olarak inen karılar birer karakarga olarak gökyüzüne uçarlar.

40. Adamlar kardeşleri için güzel bir ev yaparlar ve af dilerler.

41. İyiler iyilik bulur. Kötüler kötülük bulur. Mutlu mesut yaşarlar.

Masahın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden dört hareketli masal.

I. Hareket

1. Köyde kadınlar toplanır ve iş yaparken kız yedi tane erkek kardeşi olduğunu öğrenir. (Tanımı: başlangıç durumu, Simgesi: α)

2. Kız, erkek kardeşlerini bulmak için ayrılır. (Tanımı: ayrılış durumu. Simgesi: β^3)

3. Kadınlar, kıza bir eşek yaparlar. (Tanımı: Bağışçının ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

4. Eşeğe “Çüş!” demesini yasaklarlar. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

5. Kız unuttur ve eşeğe “Çüş!” der. Eşek yok olur. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)

6. Kız tekrar kadınların yanına döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: $\downarrow$)

7. Kadınlar yeni bir eşek yaparlar. (Tanımı: Birinci talihsizlik veya eksik tasfiye edilir. Simgesi: K^1)

8. Kız, bu sefer hiç “Çüş!” demeden Kaf Dağına ulaşır. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

9. Kız, eve ulaşır. Eve çeki düzen verir. Kardeşleri tarafından merak uyandırır ve kardeşlerine kendini tanıtır. Evde yaşamaya başlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: $\S$)

II. Hareket

10. Kardeşler ava çıkmak için evden uzaklaşır. (Tanımı: Büyüklerin ayrılışı. Simgesi: β^1)

11. Kız, Ala Tazı'nın üzümünü yer. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: $\S$)

12. Ala Tazı buna çok kızar ve intikam almak ister. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

13. Ala Tazı ocağı söndürür ve kız ışiksiz kalır. (Tanımı: Hain gün ışığını ele geçirir. Simgesi: A^4)

14. Kızın ocağı söner ve ışiksiz kalır. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: $\S$)

15. Kız, ateş almak için evden uzaklaşır. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)

16. Kız, bir dev evine varır ve dev karısı devin kızı öldüreceğini söyler. (Tanımı: Yamyamlık tehdidi. Simgesi: A^{17})

17. Dev karısı kıza yardım eder ve kızın kurtulmasını sağlayacak çeşitli nesnelere verir. (Tanımı: Bağışçının ilk fonksiyonu. Simgesi: D)
18. Dev, kızın peşine düşer. (Tanımı: Kahraman takip edilir. Simgesi: Pr.)
19. Kız eve geri döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: ↓)
20. Dev, kızın annesi ve babası kılığına girerek kızın kapısını çalar. (Tanımı: Cazip nesnelere haline girerek takip. Tanımı: Pr⁴)
21. Dev, kıza parmağına yüzük takacağını söyler ve kız inanır. (Tanımı: Kahraman hainin teklifini kabul eder, aldanır. Simgesi: θ¹)
22. Dev, kızın parmağını koparır. (Tanımı: Kahramanı yeme teşebbüsü. Simgesi: Pr⁵)
23. Kız bayılır ve kardeşleri gelir, kızın iyileşmesini sağlar ve mutlu yaşarlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

III. Hareket

24. Kız gökteki turnalar gibi kardeşlerinin karılarının olmasını ister. (Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a¹)
25. Gökten yedi tane turna gelin olarak yeryüzüne iner. (Tanımı: Yeni fiziki görünüş kazanılır. Simgesi: T¹)
26. Kız, hastalanır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
27. Gelinler, kızın suyuna çeşitli hayvanlar koyarlar. (Tanımı: Hainlik Simgesi: A)
28. Kızın karnı şişer ve gelinler kızın bir günah işlediğini söylerler. (Tanımı: İftira. Simgesi: A²⁰)
29. Kardeşler bu durumu hazmedemez ve kızın evden uzaklaştırırlar. (Tanımı: Kovulan kahraman evden dışarı taşınır. Simgesi: B⁵)

IV. Hareket

30. Kız su kenarında bir çoban görür. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
31. Çoban, kıza durumunu sorar. (Tanımı: Selamlanır ve sorguya çekilir. Simgesi: D²)
32. Çoban, kıza yardım eder. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)
33. Kız hayvanları kumar ve kurtulur. (Tanımı: Kahraman kurtulur. Simgesi: Rs)
34. Çoban ile kız evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W*)
35. Kız, yoldan geçen kardeşlerini görür. Kardeşlerini eve çağırması için oğlunu yollar. (Tanımı: Maksatlar ve sebepler. Simgesi: Mot.)
36. Kardeşler, kızın evine gelir. Kız kardeşleri ile kavuşurlar. (Tanımı: Bağlayıcı olay. Simgesi: B)

37. Kız, gelinlere hayvanları kutu içerisinde gönderir. (Tanımı: Gönderme. Simgesi: B²)

38. Gelinlerin yalanı ortaya çıkar ve kardeşler bunu anlarlar. (Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or +)

40. Kardeşler kız için yeni bir ev yapar ve kız oraya döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: ↓)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Yedi Kardeş Bir Bacı” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır. Masal, bir hareketin doğrudan doğruya bir diğerini takip etmesi ile oluşmuş dört hareketten oluşmaktadır.

I. $\alpha \beta^3 D \gamma^1 \delta^1 \downarrow K^1 \delta^2 \xi$

II. $\beta^1 \xi A A^4 \xi \uparrow A^{17} D Pr \downarrow Pr^4 \theta^1 Pr^5 \xi$

..... III. $a^1 T^1 B A A^{20} B^5$

IV. $B D^2 D Rs W^* Mot B B^2 Pos,$

or + ↓

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal dört bağlantı ögesi ile üç bağlayıcı olaydan oluşan toplamda 40 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur. Her hareket kendi içerisinde bir bütün oluşturmaktadır. Hareketler içerisinde birbirini tekrar eden işlevler bulunmaktadır. Ala Tazının ışığı alması eksikliği dev ile mücadeleyi meydana getirir. Bu hareketten sonra gelin eksikliği fonksiyonu ile turnaların yeryüzüne inmesi kendi içerisinde bir bütünlük oluşturur. Sonrasında çoban bağışçı olarak karşımıza çıkar ve bu hareket ise kendi içerisinde bir bütünlük oluşturur. Bu nedenle her bir hareket birbirini doğrudan doğruya takip eder. Her yeni eksiklik masalda yeni bir hareketi meydana getirmiştir.

Masalın ana kahramanı bacı olarak adlandırılan kızdır. Masalın ilk hareketinde “kadınlar”, ikinci hareketinde “dev karısı” ve dördüncü hareketinde ise “çoban” bağışçı olarak karşımıza çıkar. Masalda saldırgan ise dev ve gelinlerdir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.3. Üçüncü Masal: Üç Kardeş ile Bir Bacı

Masalcı: Emine Altıncı

Masal Metni

Bir varmış bir yoğmuş. Evvel zaman içinde galbur zaman içinde üçü gardaş biri bacı dört gardaş varmış. Bunların köyünü bir gün cadı basmış. Cadı köydeki herkesi yimiş. Çocukların analarını, babalarını da yimiş. Çocuklar da güccükmüş amma akıllıymış. Cadıdan saklanmışlar. Geçmiş gitmişler. Az gitmişler, uz gitmişler bir de varmışlar ki küf dağına. Küf dağı bir güzelmiş. Bir güzelmiş. Her yer yeşillik. Her yanından dereler akıyomuş. Amma bu güzelim dağda bir tene yaşayan yokmuş. Gardaşlar azıcık işkillenmişler amma gene de daha güzel bir yer bulamazlık deyi oraya bir ev yapmışlar. Demişler ki:

“Bu eve yerleşirik. Biz odun toplamaya giderik bacımız da bize yemek pişirir.” Anlaşmışlar. Her gün gardaşlar odun toplamaya gidiyirmiş. Bacı evde gardaşlarına yemek yapıyormuş.

Her sabah gardaşlar bacılarını tembihleyirmiş.

“Bacım biz gidince kimseye kapıyı açma, dışarı çıkma. Burada yaşayan kimse yok seni kurtaramayız.” deyirlermiş.

Yine bir gün sabah üç gardaş bir olmuş işe gitmek için evden çıkmışlar. Evden çıkarken de bacılarına yine aynı öğüdü vermişler. Allah’a ısmarladık deyip çıkmış, gitmişler.

Kız evi temizlemiş. Gardaşlarının asbaplarını (kıyafetlerini) yıkamış. Tam yemek yapacakkene bir de bakmış ki ocak sönmüş. Gız ocağın söndüğünü görüncek.

“Bııı ben neyderim? Gardaşlarım gelincek aç kalırlar.” deyi üzölmüş. (Anlatıcının yüzünde şaşkınlık ifadesi belirir.)

Ne yapsam ne etsem deyi düşünmüş. Camdan dışarı bakıncak bir de garşı dağda bir duman görmüş.

“Gardaşlarım bana dışarı çıkma dediler amma aç kalırlarsa daha çok gızarlar. Ben gediğim şu garşı dağdan ateş alıp geleyim.” demiş.

Baya gitmiş. En sonunda duman tüten eve varmış. Gapıyı çalınca karşısına bir yaşlı gadın çıkmış. Gadına demiş ki:

“Teyze ben şu, garşı dağda oturiyrim. Benim ocağımın ateşi söndü. Bana ateş verin mi?”

Gadın da demiş ki:

“Aa kız gızım! Uzakça yol gelmişsin. Gel içeri gir. Azıcık soluklan sonra giden.” demiş.

Gız, akıllılık itmiş. Girmemiş. Ateşi almış eve dönmüş. Amma kadın durur mu? Gızın peşine takılmış. Gızı takip itmiş gızın evini öğrenmiş. Günlerden bir gün gız evi temizlemiş, gardaşlarının asvaplarını yuğmuş (yıkamış), yemeği ocağa goymuş. Dimiş ki şurda ıccık dantel örem. Oturmuş dantel örüymiş. Bir de gapı çalmış. Gapıyı açsa ki garşısında ateş aldığı yaşlı kadın. Gız kadını görüncek işgillenmiş ama kadın datlı bir dille dimiş ki:

“Gızım benim bahçemin elmaları çok güzeldir. Sana da bir kova elma getirdim. Ama uzunca yoldan geldim azıcık içerde oturuyum da dinleneyim.”

Gız garıyı içeri buyur itmiş. Gıza elma ye diye elmayı ısrar etmiş. Gız elmayı dişleyincek olduğu yere bayılmış. Kadın gızı gucaklamış almış gendi evine götürmüş. Amma gız elinde dantel örüyordu ya. Dantelin bir ucu elinde galmış.

Akşam gardaşları eve gelmişler gız gardeşlerini göremeyincek deliye dönmüşler aramışlar taramışlar bir de bakmışlar ki bacılarının dantelinin ucu uzayıp gediye. İpi takip itmişler. Gitmişler yaşlı karının evine. Gapıyı çalmışlar. Kadın gapıyı açmış amma gardaşları eve almamış. Ben öyle birini görmedim deyi yalan atmış. Gardaşlar napsınlar çaresiz boyunlarını bükmüşler, dönmüşler evlerine. Her gün ağlaşırlarmış. Bizim bacımız nereye gitti, nereye gitti diye. Neyse bunlar şorada dura dursun.

O yaşlı garı meğer cadıymış. Yaşlı garı gılığına girip geziyormuş. Bizim gızın bir gün bi golunu, bir gün bi golunu yiyip bitirmiş.

Yine günlerden bir gün yaşlı garının gapısı çalmış. Bizim gız bir sevinmiş. Bir sevinmiş. Gardaşlarım geldi diye. Ama ne arar. Gelen gardaşları değilmiş. Uzak yoldan atlı bir adam gelmiş. Adam ne bilsin garının cadı olduğunu. Gapıyı çalmış. Demiş ki:

“Uzak yollardan geldim teyze. Beni evinde misafir ider misin?” demiş.

Kadının gözleri dönmüş. Gabul itmez mi hiç.(Anlatıcı fenalık belirtisi olarak başını iki yana sallar.)

Bunu da yerim deyi düşünmüş. Misafir atı bağlamış. Gendi de dolanmaya gitmiş. Kadın hemen atın ön ayağını yimiş. İkinci gün misafir uzaklaşmış ikinci ayağını yimiş. Üçüncü gün atın üçüncü ayağını yimiş. Dördüncü gün dördüncü ayağını yimiş. Derken at

ölmüş. Misafir atını sorunca kadın almış misafiri de bizim kızın yanına hapsedmiş. İkisini de yiyecekmiş. Gız misafire başlamış ağlamaya.

“İkimizi de yiyecek bu cadı! Öleceğiz!” diye ağlıyomuş.

Misafir azcık fenaymış. Hemen cebinden bir çıra çıkarmış. Çıra yakmaya başlamış. Tabi kızın gardaşları da bu sırada kız gardeşlerini aramadık, sormadık yer bırakmamışlar. Yine bir gün ararlarken bir de bakmışlar ki yaşlı kadının evinde bir çıra yanıyor.

Büyük gardaş demiş ki:

“Biz bu yolları her gün geçeyirik. Amma heç çıra yanmazdı bu garının evinde bu bize bir işaret olabilir.”

Küçük gardaşlar da bunu kabul itmişler. Tutmuşlar bizim yaşlı garının evini. Yaşlı garı evde yoğmuş. Gapıyı gırmışlar. İçeri girmişler. Misafir adam içeriden bağınca o odanın da gapısını gırmışlar. Bir de görmüşler ki dünya güzeli bacıları golsuz bacaksız öylece yerde yatıyor. Gardaşlar deliye dönmüşer. Bu cadıdan öcümüzü alacağız demişler.

Cadı eve gelir gelmez cadıyı öldürmüşler. Cadının gollarını, bacaklarını kesmişler. O golları, bacakları kendi kız gardaşlarına dikmişler. Gız eski güzelliğine dönmüş. Bir daha gardaşlarının sözünden hiç çıkmayacağına söz vermiş.

Misafir ile evlenmiş. Üç gardaş ve bacı ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar.

Masalın Özeti:

1. Üç kardeş ve bir bacı vardır.
2. Köylerini bir cadı basar ve herkesi yer.
3. Bunlar Kaf Dağı'na kaçar ve orada yaşamaya başlarlar.
4. Erkek kardeşler işe gider kız kardeş ise ev işlerini yapar.
5. Kız kardeşe dışarı çıkmamasını tembihlerler.
6. Bir gün ocak söner. Kız ateş almak için karşı dağda bir eve gider.
7. O evde bir cadı yaşar. Cadı, kızı eve davet eder ancak kız çıkmaz.
8. Cadı, kızı takip eder.
9. Bir gün kızı zehirli elma ile zehirler ve kızı kendi evine götürür.
10. Kızın dantelinin bir ucu evde kaldığı için kardeşleri cadının evine gider. Ancak cadı kızın kendi evinde olmadığını söyler.
11. Kardeşler her yerde kızı arar.
12. Bir yolcu cadının evinde dinlenmek ister.

13. Cadı yolcunun atını yer.
14. Kolunu ve bacağını yediği kızın yanına yolcuyu da kilitler.
15. Yolcu cebinden çıkardığı çırayı yakarak kızın kardeşlerinin dikkatini çeker.
16. Kızın kardeşleri gelir. Cadıyı öldürürler. Cadının kolunu ve bacağını kız kardeşlerine dikerler.
17. Yolcuyu ve kardeşlerini ölmekten kurtarırlar.
18. Kız kardeşleri ile yolcu evlenir. Mutlu mesut yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

- 1 Üç kardeş ve bir bacı vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Köylerini bir cadı basar ve bunlar köyden kaçarlar. (Tanımı: Gençlerin ayrılığı. Simgesi: β^3)
3. Kaf Dağı'na yerleşirler. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)
4. Erkek kardeşler işe giderler ve kız kardeşlerine evden çıkmamasını tembihlerler. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: ξ^1)
5. Birgün ateş söner ve kız evden çıkar. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)
6. Kız evden uzaklaşır. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)
7. Ateş almak için karşı dağa gider. (Tanımı: Maksatlar ve sebepler. Simgesi: Mot.)
8. Gittiği ev bir cadının evidir ve cadı kız hakkında bilgi edinmek ister. (Tanımı: Hain kahraman hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar. Simgesi: ϵ^1)
9. Kız ateşi alır ve eve döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: $\downarrow$)
10. Cadı, kızı takip eder. (Tanımı: Kahraman takip edilir. Simgesi: Pr)
11. Birgün tekrar gelir ve kızı getirdiği elmayı yemeye ikna eder. (Tanımı: Hain aldatarak razı eder. Simgesi: η^1)
12. Kızı evine götürür ve gizler. (Tanımı: Hapsetme, alıkoyma. Simgesi: A^{15})
13. Kızın bir kolunu ve bacağını yer. (Tanımı: Yamyamlık tehdidi. Simgesi: A^{17})
14. Cadının evine bir yolcu gelir ve cadı yolcuyu da hapseder. (Tanımı: Hapsetme, alıkoyma. Simgesi: A^{15})
15. Yolcu bir çıra yakar ve dikkat çekmeye çalışır. (Tanımı: Yardım Çağrısı. Simgesi: B^1)

II. Hareket

16. Kardeşler çırayı görür ve kız kardeşlerini kurtarmaya gelirler.(Tanımı: Kahraman Serbest Bırakılır veya Kurtarılır. Simgesi: B⁶)

17. Kardeşler, cadıyı öldürür. (Tanımı: Mücadele Etmeden Hain Öldürülür. Simgesi: I⁵)

18. Cadının kolu ve bacağı kıza dikilir. (Tanımı: Eksik veya Talihsizlik Tasfiye Edilir. Simgesi: K)

19. Kız ile yolcu yok edilmekten kurtulur. (Tanımı: Yok edilmekten kurtuluş. Simgesi: Rs⁹)

20. Kız ile çoban evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^{*})

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Üç Kardeş Bir Bacı” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masalda birinci hareket bitmeden yeni bir hareket başlar. Aksiyon epizodik hareketlerle kesilir. Epizotun tamamlanmasından sonra ilk hareket tamamlanır.

I. $\alpha \beta^3 \xi \delta^1 \uparrow \text{Mot. } \epsilon^1 \downarrow \dots \dots \dots \text{Pr } \eta^1 \text{ A}^{15} \text{ A}^{17} \text{ A}^{15} \text{ B}^1$

II. $\text{B}^6 \text{ I}^5 \text{ K Rs}^9 \text{ W}^*$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal 20 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur. I.Hareket bitmeden yeni bir hareket başlar. II. Hareket masalın sonuca bağlanmasını sağlayan harekettir. Masalda saldırgan olarak “Cadı” karşımıza çıkar ve ana kahramanı masal anlatıcısı tarafından “bacı” olarak adlandırılan kız oluşturur. Erkek kardeşler başışçı veya kurtarıcı olarak masal fonksiyonlarının pozitif sonuçlanmasını sağlarlar.

İncelemeye aldığımız masal, V. Propp’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.4. Dördüncü Masal: İki Gardeş

Masalcı: Meliha Eroğlu

Masal Metni:

Bir varımış bir yoğmuş. Geçmiş günün birinde iki gardaş varmış. Bu gardaşlardan biri bek gurnazmış amma saf rolü yaparmış biri de bek iyiymiş. Babaları ölmüş analarına bu iki gardaş bakıymış. Bir gün dışarı çalışmaya gidecek olmuşlar. Gurnaz gardaş tutturmuş ben gediym deyi. Öteki gardaş da demiş ki:

“Gardaşım sen evde anama bak. Ben giderim. Hemi sen de yorulmazsın.”

Gurnaz gendince düşünmüş, “Hee yorulmam!” demiş. Gardaşını işe göndermiş. Her gün gardaşı işe gidiyormuş. O evde anasına bakıyormuş.

Bir gün gene gardaşı işe gitmiş. Anası da demiş ki gurnaz oğlana:

“Oğlum garnım bek acıktı. Bana iki yımırta pişir de yiyim.”

Oğlan da gurnazmış amma saf gibi görünürmüş ya! O da gurnazlığından vakit kovalıyomuş, demiş ki:

“Ben ömrümce bu gariyamı bakacağım. Anamı öldürüyüm, gardaşıma da saf rolü yaparım o da inanır. Sonra da. gardaşımla malları bölüşürüm rahat ederim demiş.”

Hemen saf rolüne bürünmüş datlı bir dille:

“Tamam anacığım. Ben sana hemen yımırta pişiririm. Ama senin bi kafanı yuğyum ben.”demiş.

Anası da ne bilsin garibim ben gibi safımış.(Anlatıcı elleri ile kendini gösterir.) Sevinmiş oğlan beni yuğacak deyi. Oğlan gitmiş guyudan suyu çekmiş. Suyu ataşın üstüne goymuş.

Su hor hor hor gaynarkene anasına seslenmiş:

“Gel anacığım suyunu ısıttım.” deyi.

Gadın sevine sevine geliykene gaynar suyun içine anasını “şaaaapp” deyi atınca. (Anlatıcı eli ile itme hareketini gösterir.) Gadın gaynar suyun içine düşmüş. Ölmüş.

Suyun sıcaklığı ile gadının ağzı da sanki gülüyo gibi açık galmış. Bizim gurnaz dutmuş gariyi almış içeri somyasına oturtmuş. Yumurtayı da bişirmiş. Aha galınca da dürümü yapmış. (Anlatıcı kolunun kalınlığını gösterir.)

“Anacığım, anacığım seni yıkadım deyi nasıl mutlusun. Şimdi de bu dürümü yi!” deyi gadının ağzına dayıyomuş. Amma kadın öldü. Nasıl ağzına alsın. Bizim gurnaz dutmuş anasının dişinin arasına naah golumca (anlatıcı yine kolunu gösterir.) dürümü sokmuş. Kadın ağzında dürüm gülüyi gibi oturuyomuş. Ağşam olmuş. Öbür gardaş gelmiş. Bizim gurnaz hemen saf rolüne bürünmüş.

Gardaşı öküzleri ahıra sokuyir hem de gardaşına;

“Napıyon, neydiyon gardaşım. Anam napıyo?” deyi soruyomuş. Bizim gurnaz da datlı bir dille demiş ki:

“Gardaşım sabah anamı sıcak suda yuğdum. Bir de yımırta istedi. Onu da pişirdi. Amma anam pek sevindi. Yımırta ağzında güle güle oturuyı!” deyi anlatmış.

Diğer gardaş da bek iyi niyetliymiş. Aklına kötülük gelmemiş. Öküzleri ahıra goymuş. İçeri girse baksa ki; vıyyy! (Anlatıcı şaşkınlık ifadesi ile gözlerini büyüterek) Anası ölmüş! Ben şimdi neydecem deyi düşünmüş Anamı gardaşımın öldürdüğünü duyarlarsa gardaşımı muhtar jandarmaya söyler. Gardaşımı hapse atarlar deyi gorgmuş. Gendince düşünmüş. Ağşam olsun anamı gömelim demiş. Ağşam olmuş.

İyi niyetli gardaş gurnaz olana demiş ki:

“Bak gardaşım. Anam ölmüş. Ağşam onu gömeceğik. Ben mezar gazmaya gidecem. Sen de anamı al getir.” demiş.

Gurnaz da: “Tamam” demiş.

Neyse ağşam olmuş. İyi niyetli gardaş mezar gazmaya gitmiş. Sen de anamı getir demiş. Bizim saf görünümlü gurnaz gendince gene düşünmüş demiş ki:

“Benim şimdik omuzlarım ağrır. Ben anamı nasıl taşıyıcığım.”

Anasının ayaklarını delmiş. Urgan ipini geçirmiş. Gadını sürüye sürüye götürüymüş. O sırada ölü gogusunu alınca kedi çıkmış “miyaaavv!” deyi. Bizim gurnaz kediye elinin tersi ile nasıl çarptıysa kedi ölmüş. Neyse az daha gitmiş bu sefer köpek çıkmış. Köpek “haavvvv!” deyince Köpeğe de elinin tersi ile çarpmış. Bu sef köpek de ölmüş. Bizim gurnaz bağırmaya başlamış. Gardaşım üç mezer eş deyi. Gitmişler anayı gömmüşler. Kedi ile köpeği de yanına gömmüşler. İyi niyetli gardaş işgillenmiş amma gurnaz olan rolünü bek iyi çeviriyomuş gonduramamış. Eve gelmişler.

Aradan zaman geçmiş. Gurnaz gardaş demiş ki iyi niyetli olan gardaşa:

“Gardaşım gel biz malları bölüşek.”dimiş.

İyi niyetli de “Tamam gardaşım bölüşek” dimiş.

İki evleri varmış. Bunlardan biri yeni yapılmış biri de eskiceymiş. Gurnaz hemen saf rolüne girip gardaşına dimiş ki:

“Gardaşım ben safım. Eski evi onaramam sen bana yani evi ver.”

İyi niyetli gardaşın da yüreği yufgacaymış ya hemen demiş ki:

“Tamam, gardaşım sen yeni evde otur ben eski evde otururum.”

Bir de bunların öküzleri neyim varmış. İyi niyetli gardaş demiş ki:

“Gardaşım biz öküzleri nasıl bölüşecegik.” Gurnaz gendince düşünmüş. Ortadan bölüşsek yarısı onun yarısı benim olsa gardaşım o yarısını çoğaltır beni geçer. Bir gurnazlık edeyim gene demiş.

Hemence saf rolüyle datlı bir dille dimiş ki:

“Gardaşım öküzleri köyün girişinde salalım. Hangimizin evine girerse onun olsun.”dimiş Gendince evi yeni deyi gendi evine girerler deyi planlamış. Olacak bu ya! Allah iyi niyetliyi heç bırakır mı? Bütün öküzler eski eve girmiş. Bizim gurnazın evine de bir kel dana geliyi. Bizim gurnaz fesatlığından deliye dönüyi amma saflık rolü var heç belli etmeyi.

Gardaşına deyi ki:

“Gardaşım bütün öküzler helal olsun sana. Ben zaten bakamazdım.” deyi. Neyse gendince düşünüyü, düşünüyü deyi ki:

“Ben o öküzleri neydip ne edeceğim gardaşıma da yar itmeyiciğim.”

Kel danayı kesip hırsından yeyi. Sonra bir gün gardaşına deyi ki:

“Gardaşım sen çok yoruluyorsin. Ben de çok sıkılıyirim. Malları ben götürüyim. Otlatayım.” deyi.

Malları götürüyü üçünü dağın ardına atıyı, üçünü de uçurumdan atıyı. Sonra ağşam oluyi eve geliyi gardaşına deyi ki:

“Gardaşım senin malların üçü dağın ardına gaçtı. Ben dağın ardına gidip malları gurtaracağdım ama tam giderkene garşıma bir ak dede çıktı.

Ak dede bana dedi ki:

“O dağın ardını geçersen orada dev var seni öldürür.”

Ben de ölmekten korktum gidip malları tutamadım. Ben o üç mal ile uğraşırken üçü de uçurumdan düştü tutamadım.”

İyi niyetli gardaş ne bilsin üzülüyi ediyi ama ne bilsin!

“Tamam gardaşım. Canımız sağ olsun. Amma ben yarım giderim bakarım oralara deyi. Dev de beni yirse hakkını helal et!” deyi.”

Gurnaz gendince deyi ki aman malların üçü zati öldü, üçü de dağın ardında kim bilir nereye gitti.

Hemence saf rolüne girip:

“Amanın gardaşım sen ölürsen ben neyderim? Hep ben ettim bu işleri! Amaanın gardaşım yapma, etme, gitme! ” deyi ağlayı.

Neyse iyi galpli gardaş azzıgını alıy Başlayı dağın ardında yürümeye. Gece gidiyi gün gidiyi mal yok. Ümidini kesiyi.

Deyi ki:

“Köyüme artık döneyim. Malları da bulamadım. Amma şurada azıcık uyuyum.”deyi.

Oraya uzanıp uyuyuncık başına bir ibibik guşu geliyi.

“İbiiiiik!” “İbiiiiik!” deyi ötüyi.

İyi niyetli gardaş gözünü açıyı bakıy ki başında bir ibibik guşu. İbik guşu deyi ki iyi niyetli gardaşa:

“İbiiiiik. İbiiiiik. Sen çok iyi galplisin. Seni bu hala iten gardaşın. Galk beni takip it.” deyi. Bizim iyi niyetli gardaş galkıyı ibibiği takip ediyi. İbik bir toprağa gonuyi. Toprağı eşleyince bir de ne görsün bir küp altın. İyi niyetli seviniyi amma ibibiğe deyi ki:

“Benim gardaşım safdır. Heç öyle gurnazlık, kötülük idemez. Sen yanıliysin.”deyi.

İbik de deyi ki:

“İbikk! İbikk! Gel o zaman senle bir oyun idek.” Allah heç haksızlığa göz yumar mı? İyi niyetliyi gurtarmak için İbibiği göndermiş işte!

Neyse ibik deyi ki:

Sen bu altınları böylece al eve götür. Gardaşına da de ki:

“Gardaşım, ben bir küp altın buldum. Bunu beraber harcayak.” de!

Eğer altınlar da yok olursa bil ki gardaşın sana gurnazlık ediyi! İyi galpli gardaş eve gidiyi. Altınları gurnaz gardaşına anlatıyi. Gurnaz gardaşın gözü dönüyi.

Gendince deyi ki:

“Ben bu altınları gardaşımın çalıp gidiyim. Başka köye yerleşiyim. Gardaşım da ne yaparsa yapsın.”

Aradan günler geçiyi. Bir gece kalkıyi altın küpünü alıyi yola çıkıyi. İyi niyetli gardaş da hemen anlayi jandarmaya haber ediyi. Bunlar gurnazın peşine düşüyi. Gurnaz bakıyi ki ardından jandarmalar geliyi. Bir gavağa çıkıyi. Gavağın üstünde bekliyi. Jandarmalar sağa bakıyi, sola bakıyi adam yok. Neyse şurada az bekleyek deyiler. Gurnazında bir südüğü (çişi) geliyi, bir südüğü geliyi tutamıyi. O sırada olacak bu ya! İbibik zati bunun oyununu ortaya çıkarmak isteyi ya depesine geliyi. gafasını ibiklemeye başlayı. İbibiğe bakıyım dirken südüğünü goyuru veriyi. Aşağada jandarmaların üstüne südük akıyi. Ağacın dalında ibibik ibikledikce elinde ki altın küpüyle aşağı düşüyi. Altınlar bir yana gendi bir yana savrulıyi. Jandarmalar gurnazın hemen golundan tutuyi. Gurnaz bir de bakıyi ki iyi niyetli gardaşı geliyi. Hemen saf rolüne bürüniyi deyi ki:

“Gardaşım ben altınları çalmadım. Ben onları saklayacağdım. Etme gardaşım, gitme gardaşım.” deyi.

Bu sefer iyi niyetli gardaşına ganar mı heç? ganmıyi.

Gurnazı, jandarmalar alıyler hapse götürüyer. İyi niyetli gardaşın yanına da ibibik geliyi deyi ki:

“İbibik! İbibik! Sen iyi düşündün iyilik buldun. Galbi temiz olan, fesatlıktan uzak olan gazandır. Sen gazandın. Bu bir küp altın anayın ak sütü gibi helaldir. Mutlu mesut yaşa!” deyi.

Bir anda ortadan gayboluyir. Adam altınları topluyir. Evine gidiyir. Köyün en güzel kızıyla evleniyir. Mutlu mesut yaşayir. Bu masal da böyle bitiyir.

Masalın Özeti:

1. İki kardeş ve bir anaları vardır. Kardeşlerden biri kurnazdır diğeri ise iyi niyetlidir.
2. İyi niyetli kardeş çalışmak için gider.
3. Kurnaz kardeş anasına bakar.

4. Kurnaz kardeş anasına bakmaktan bıkar ve anasını öldürmeye karar verir.
5. Kurnaz kardeş anasını yıkamak bahanesi ile kaynar suya atar ve öldürür.
6. Anasını öldürdüğümü iyi niyetli kardeşine belli etmez.
7. İyi niyetli kardeş, kardeşinin ceza almasından korkar ve bir gece annesini gömmeye karar verirler. Anneyi bir gece vakti gömerler.
8. Kurnaz kardeş, malları paylaşmak ister.
9. Kurnaz kardeş, eski evi onaramayacağını öne sürerek yeni evi kendi alır.
10. Kurnaz kardeş, hayvanları paylaşma konusunda da oyun oynar. Ancak oyun istediği gibi sonuçlanmaz. Hayvanların çoğu iyi niyetli kardeşe gider.
11. Kurnaz, bunu kabullenemez ve kardeşinin hayvanlara bakmakla çok yorulduğunu öne sürerek hayvanlara bakmayı teklif eder. Hayvanlara baktığı ilk gün hayvanları bir uçurumdan atar.
12. İyi kalpli kardeşe hayvanların dağın ardına kaçtığını ve bir aksakallının dağın ardında dev olduğunu, oraya gitmemesi gerektiğini söylediğini ve hayvanları kurtaramadığını söyler.
13. İyi kalpli kardeş hayvanları kurtarmak için yola çıkar.
14. Dağda bir ibibik kuşu iyi kalpli kardeşi uyarmak için belirir.
15. İbibik kuşu iyi kalpli kardeşe kardeşinin oyunlarından bahseder ve bir oyun oynamak ister.
16. İyi kalpli kardeşe bir küp altın verir ve kurnaz olan kardeşe bundan bahsetmesini söyler.
17. Kurnaz kardeş altınları duyar ve bir gece onları çalar.
18. Kurnaz kardeşin peşine jandarma düşer ve o da saklanmak için bir kavak ağacına çıkar. Kavak ağacında bekledikten sonra çışı gelir. İbibik kuşunun başını ibikleme ile çışını bırakır ve jandarmalar yerini tespit eder. Altınlar bir tarafa kurnaz kardeş bir tarafa düşer.
19. İyi kalpli kardeş, kardeşinin kötü kalpli oluşunu anlar.
20. İbibik kuşu altınları iyi kalpli kardeşe verir.
21. İyi kalpli kardeş evlenir ve mutlu mesut yaşar.

22. İyiler kazanır, kötüler kaybeder ve bu masal da burada biter.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. İki kardeş ve bir anaları vardır. Kardeşlerden biri kurnazdır, diğeri ise iyi niyetlidir.
(Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)

2. İyi niyetli kardeş çalışmak için gider. (Tanımı: Gençlerin ayrılığı. Simgesi: β^3)

3. Kurnaz kardeş anasına bakar. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

4. Kurnaz kardeş anasına bakmaktan bıkar ve anasını öldürmeye karar verir. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

5. Kurnaz kardeş, sıcak suda anasını öldürür. (Tanımı: Cinayet. Simgesi: A^{14})

II. Hareket

6. Kurnaz kardeş malları paylaşmak ister. (Tanımı: Aldatma veya devralma talebi. Simgesi: A^8)

7. İyi kalpli kardeş malları paylaşma teklifini kabul eder. (Tanımı: Kahraman hainin hilesine düşünmeden uyar. Simgesi: θ^3)

8. Kurnaz kardeş malları paylaşırken oyun yapar ancak istediği gibi sonuçlanmaz ve malların çoğu iyi kalpli kardeşe gider. (Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or +)

9. Kurnaz kardeş durumu kabullenemez ve kardeşinin mallarına bakma bahanesi ile uçurumdan atar. (Tanımı: Uçuruma atmayla beraber hainlik. Simgesi: *A)

10. İyi kalpli kardeş hayvanları bulmak için evden uzaklaşır. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)

11. İbibik kuşu, iyi kalpli kardeşe kardeşinin oyunlarından bahseder. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

12. İbibik kuşu ile iyi kalpli kardeş bir oyun oynar. (Tanımı: Tavassut, Bağlayıcı Olay. Simgesi: B)

13. Kurnaz kardeş altınları çalar. (Tanımı: İhanet. Simgesi: A^{21})

14. Kurnaz kardeş altınları almış kaçarken jandarma tarafından yakalanır ve iyi kalpli kardeş kardeşinin ihanetini anlar. (Tanımı: Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma. Simgesi:K²)

15. İbibik kuşu altınları iyi kalpli kardeşe armağan eder. (Tanımı: Maddi hediye verilir. Simgesi:F²)

16. İyi kalpli kardeş evlenir ve mutlu yaşar. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W*)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “İki Gardaş” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masalda iki hareket müşterek bir sonuca bağlıdır. Masalda meydana gelen hareketler iyi kalpli kardeşin diğer kardeşin kurnazlıklarını anlamasına yöneliktir. İlk hareketin sonunda anlatıcının:

“İyi kalpli kardeş işkillenmiş ama kardeşine konduramamış.” demesinden masalın bütün hareketlerinin tek bir müşterek sonuca bağlı olduğunu anlıyoruz. Masalın sonunda da müşterek sonuca bağlanılıyor ve iyi kalpli kardeş kurnaz kardeşin kötülüğünü anlıyor.

I. $\alpha \beta^3 \xi A A^{14}$

II. $A^8 \theta^3 \text{Pos, or} + *A \uparrow \dots \dots \dots D B A^{21} K^2 F^2 W^*$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal 16 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur. I. Hareket ve II. Hareket müşterek bir sonuca bağlanır. İkinci harekette kahramanın evden ayrılması ile ibibik kuşunun yardım etmesi arasında epizot kendi arasında kesilir ve yine hareket kendi içerisinde tamamlanır.

Masalda ana kahraman “İyi kalpli kardeştir”. Saldırgan ise; “Kurnaz kardeştir.” Bağışçı olarak “İbibik kuşu” ana kahramana yardım eder. Ana kahraman sonuca tek başına ulaşmaz. İbibik kuşu ve anlatıcının ifadesi ile jandarmalar sayesinde sonuca ulaşır. Böylece Propp’un “Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma” fonksiyonu karşımıza çıkar. Masalın sonunda Propp’un en son fonksiyonu “Kahraman Evlenir” fonksiyonu ile masal biter.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.5. Beşinci Masal: Kel Mehmet

Masalçı: Sevil Ekinçi

Masal Metni:

Evvel zamanın içinde galbur samanın içinde develer tellal iken pireler berber iken ben ebeminen dedemin beşşğini tıngıdı mıngıdı salları iken. Ülkenin birinde bir Memmet varımış. Bu Memmet'in gafası kel, akli loğsanmış (eksikmiş). Ahali de Memmed'in aklının loğsan olduğunu biliyirmiş. Bir gün dimişler ki biz şu Memmed ile azcık ağlenelim. (dalga geçelim) Memmet'i çığırmişlar.

Dimişler ki:

“Memmed! Sen biliyin mi? Bir memleket var. O memlekette millet parayı, altını, gümüşü yerden süpürüri. Sen de gidersen böölee (anlatıcı elinde süpürge varmışçasına sağa sola elini salları.) altını, gümüşü yerden toplan.”

Memmed'in de akli ızcık gıt ya! Hemen inanmış. Eve varmış.

Anasına dimiş ki:

“Anaaaa! Anaaaa! Bir memleket varımış. O memlekette millet parayı, altını, gümüşü yerden süpürüriymiş. Ben de o memlekete gidem. Para getirem. Sonra da evlenem.” dimiş.

Anası da dimiş ki:

“Aaaa benim kel oğlum! Akli da gıt oğlum! Madem altın, gümüş, para yerden süpürüliyi aaaa bu millet niye burda oturiyi? Gidele, git !” dimiş.

Memmet'de anasını heç dinlemeden varmış gitmiş. Yola goyulmuş. Az gitmiş, uz gitmiş yolda yorulmuş.

“Ne idem ben bir yer bulam da dinlenem.” dimiş.

Bir tene han bulmuş. Han da bir pismiş. Bir pismiş. Memmet'i de heç mağsimemişler.(umursamamışlar)

Memmet'in mağsinecek halı mı var? Gafa kel, akil loğsan. (Anlatıcı kahkaha ile güler.)Neyse Memet'e bir oda vermişler. Memmet odaya girmiş. Oncak yol geldi. Az uyuyam

der. Demiş dimesine de odada sinek bek çoğmuş. Memmet uyuyam didikçe sinekler vıngırdaşıymış. (vızılđařıyormuř.)

Galdığı oda ahıra mı yakınmış yezaar bilmem ki? (Anlatıcı ellerini iki yana ağarak bilmediğini ifade eden bir hareket yapar.)

Neyse Memmet sağa dđnmüř sinekler vıngır, vıngır. Sola dđnmüř sinekler vıngır, vıngır. (Anlatıcı kafasını iki yana çevirir.) Duramamış kalkmış ayağa. Bir sağ eliylene vurmuş altmış sinek öldürmüş. Bir sol eliylene vurmuş yetmiş sinek öldürmüş. (Anlatıcı eli ile aynı hareketleri yapar.)

Gayrı da uyku eyice gağmış. Oturmuş öldürdüğü sinekleri tek tek de saymış. Bir de bakmış bir eliyle altmış, bir eliyle yetmiş sinek öldürmüş. Gendince bek bđbürlenmiř. Gafaya bunu yir itmiş.

Gendince dimiş ki:

“Vaay anam vay! Bir de beni beğenmezler. Bir elimle altmış bir elimle yetmiş sinek vurdum. Ben gendime bir gılıç alacam. Üşüne de;

“Çalmada altmış

Gavramada yetmiş

Deli oğlu deli Memmet” yazdıracam!” dimiş.

Gendince sinek öldürmeyi bir maarifet bellemiş. Sabahı zor itmiş. Sabah galkmış. Bir gılığcı bulmuş. Gılığcı buna güle güle didiklerini yazmış. Gılıcı almış eline yolu dutmuş. Neyse yine az gitmiş uz gitmiş amma baya yol gitmiş. Didikleri memlekete varmış. Bir de bakmış ki ne altın var, ne para var.

Hemen ilk gördüğü kişileri çevirmiş dimiş ki:

“Bakınalee gardaşlar! Ben uzuun yoldan geldim. Burada altını, gümüşü, parayı yerden süpüriyi dediler. Hani altın, gümüş yok mu?” dimiş.

Millet buna gülüşmüş.

“Haaahhaaaaa! Hahhahhaa!” deyi.(Anlatıcı gülüyor gibi yapar.)

Dimişler ki Memmet’e:

“Ulaa gardaş. Senin aklın hiç mi yok? Burada altın, gümüş yerden süpürölse sana bırakır mıyık? Biz gendimiz toplarık!”

Amma anlamışlar ya Memmet'in aklının loğsan olduğunu iyice oynatacaklarmış.

Dimişler ki:

“Madem buncak yol geldin sana bişiy diyelim! Senin belindeki gılıçdan cesur biri olduğun belli oliyi. Bak! Şurdan git. Guş uçmaz, kervan geçmez bir çiftlik var. Çiftliğin dışında bir çeşme var. Çeşmenin başında otur bekle. Orada çok iyi para var. Sen orada çok zengin olun.” dimişler.

Bizim Memmet ne bilsin? Loğsan aklylan gene inanmış. Adamlar da anlamışlar onun aklının loğsan olduğunu dalga geçmişler yezaar ki!

Meğersem orada yedi gardaşla bir bacının olduğu çiftlikmiş. Amma çiftliğin sahapları da çok hıntıkmış(cimri) kimseye beş guruş koklatmazlarmış. Çeşme bile çiftliğin dışında olduğu halde kimseye bir tas su vermezlerimiş.

Memmet varmış. Elindeğ gılıcı da çeşmenin yanına saplamış. Yere de uzanmış. İyi bir uyku çekmiş. Uzuncak zaman uyumadı ya! Vurmuş gafayı yatmış.

Memmet uyurken yedi gardaş bir de bakmışlar ki ne göreler? Çeşmenin başında biri yatıy! Hemen bacılarına dimişler ki:

“Bacı, bizim çeşmenin başında bi müzümsüz yatıy. Şimdi biz varırsak bu müzümsüzü öldürürük. Senin eline bir mungurcak verelim. Bu mungurcağı müzümsüzün yanına varınca bi çingirdat bakah! Eğer mungurcağın sesini duyunca birden lappadana galkarsa bil ki çok gorkak bişiy ve bizim kim olduğumuzdan buraya niye geldiğinden habarı yok. Amma sen mungurcağı çingirdatıncı gafayı galdırır şöyle bi bakar sonra geri yatarsa bil ki bu çok cesurdur. Heç bir şeyden gorkmuyordur. O zaman seni buna veririk.”dimişler.

Bacı mungurcağı almış eline. Amma bacı da bu huysuz mu huysuz yedi gardaşın elinden iyice bıkmış. Gardaşları seni buna veririk dimişler ya bek sevinmiş.

Dimiş ki:

“İyi de olsa kötü de olsa ben bu adama varacam.”

Neyse gız varmış. Memmet'in yanına yaklaşmış. Cingırdağı çingirdatmış. Cingırdak cingırdayıcık bizim Deli oğlu deli Memmet gafayı şöyle bi galdırmış, bakmış. Zatı da yorgun ya gafayı geri vurmuş yatmış. (Anlatıcı, kafasını anlattığı olaya benzer bir şekilde oynatır.)

Gız bunu görüncek:

“Amoo! Ağalarımın didiği gibi hem de cesurmuş.”dimiş.

Hemen usulca gılcına bakmış.

“Vıyy. Bir de gılcı varmış.”diyip gılcın üstünde ki yazıyı okuyuncuk. Bir de görmesin mi?

“Çalmada altmış

Gavramada yetmiş

Deli oğlu deli Memmet” yazıymış.

Gız yazıyı görünce:

“Amoooo! Bu yoğsa bizim uğraştığımız devi öldürmeye mi geldi yoğsam ?” dimiş.

Öyle düşününcek gız hemen gaça gaça gelmiş. Dimiş ki gardaşlarına:

“Amaan ağalarım! Bu adam mungurcağa galkmadı. Benim sesime uyanmadı. Bir de başına gılıç dikmiş.

Gılcında da;

Çalmada altmış

Gavramada yetmiş

Deli oğlu deli Memmet yazıyo.”dimiş.

Gardaşları bunu duyuncak. Hemen dimişler ki:

“Oooo! Görüyon mu yiğidi? Eğer ki bu adam devi öldürürse seni ona veririz. Yok, öldüremez dev bunu öldürürse sen yine gocasız galın.” dimişler.

Gız hemen gaça gaça gitmiş. Gız da ağalarından bıkmış. Hemen Kel Memmet’i uyandırmış dimiş ki:

“Keli gendinden belli olan yiğit. (Anlatıcı ve dinleyenler sesli gülerler.) Saçından alıp bileğine veren Allah’a gurban olam! Hele beri gel de dinle beni. Bizim burada bir dev var. Sen devi öldürürsen ağalarım beni sana verecek.” dimiş.

Bizim Kel Memmet gendince düşünmüş, dimiş ki:

“Amaan, ben bir elimle altmış bir elimle yetmiş sineği öldürdüm bi devi mi öldüremiycem. Hem para da bulamadım bari şu gızı alam da gidem. Anam da görsün.”dimiş.

Gıza dimiş ki:

“Tamam, ben devi öldürürüm” demiş.

Gız bizim Kel Memmet’i almış çiftliğe götürmüş. Çiftlikde ki evin bir kenarı da uçurumuş. Tam da Memmet’e verdikleri oda uçurumu görmüş.

Bizim Memmet camdan baktıkça devi görmüş. Her gün dev köyden birini bağırta bağırta getirmiş. Sonra yiyiymiş. Memmet bunu görüncek gorkmuş. Gendince demiş ki:

(Anlatıcı gözlerini büyütür. Yazmasını eline alır. Ve oturduğu yerden öne doğru eğilir.)

“Amooo! Ben bu devi neyi öldüremem. Ben şu camdan hoplayım da kaçayım.” demiş.

Cam da uçurumun kenarı dedim ya biraz evvel! Hemen uçurumun altında da dev var.

Gene gendince demiş ki:

“Aman dev yiyeceğine şurdan atlayıp öliyim. Belki de ölmem.” demiş.

Camdan gendini bırakı bırakmaz sen, Kel Memmet goca devin depesine düşme!

(Anlatıcı gülereli eli ile dizlerine vurur.)

Dev gafasına tepeden bişiy düşüncek bi sağya kaçayı bi sola kaçayı gafadan düşen bişi yok. (Anlatıcı yine derin bir kahkaha atar.)

Dev demiş ki:

“Nesin, ne değilsin bilmiyom gurban olam in gafamdan!”

Memmet’de demiş ki:

“İnmem! İnersem beni yirsin.”

Dev demiş ki:

“İn gafamdan, yimem!”

Memmet demiş ki:

“İnmemmm!”

Dev eyice dellenmiş.

Dimiş ki:

“Ben seni nasıl indireceğimi biliyim. Amma ben de devsem gafamın üstünde seni daşlara vura vura ezmem mi?”

Memmet’de demiş ki:

“ Hadi ez! Hadi ez! Ezemen kii!”

Dev iyice delllenmiş. Deli Memmet’i öldürüm diye gafasının sağını daşa vuruymuş Deli Memmet sola kaçmış. Solunu vuruymuş. Memmet sağa kaçmış.

Derken dev gafayı vuram idem derken Memmet hemen bir ağacın dalından dutmuş. Ağaca oturmuş. Dev ne bile hala gafasında sanmış. Dev gafayı vurdukça.

Deli Memmet bağrıyımış.

“Ohh gene ölmedim. Ohh gene ölmedim.” deyi.

Dev gızdıkça daha sert vuruyomuş. Vurakana vurakana devin gafası parçalanmış yere düşmüş. Dev ölmüş.

Bunu gören halk kurtulduk deyin ziyafetler vermiş. Yedi gardaş bir bacısını Kel Memmet’e vermiş.

40 gün 40 gece düğün yapmışlar. Halk da devi öldürdün deyi Kel Memmet’e para, altın, gümüş vermiş. Memmet bunları yüklemiş eşeğine, gızı da almış.

“Çalmada altımış,

Gavrama da yetmiş,

Deli oğlu deli Memmet dirler bana” demiş.

Halkı selamlamış. Halallaşmış.(Helalleşmiş.) Varmış köyüne gitmiş.

Goşmuş, hemen anasına ünlemiş: (seslenmiş)

“Anaaa! Anaaaa! Bak seni ezdim gittim amma hemi garımı hemi paramı aldım da geldim” demiş.

Anası da sevinmiş. Ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar. Bu masal da burada bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir Kel Memmet vardır. Saçı kel aklı ise biraz kıtdır.
2. Kel Memmet’e bir gün, bir ülkede altının, gümüşün, paranın çok olduğundan ve yerden süpürüldüğünden bahsederler.
3. Kel Memmet o, ülkeye gitmek için yola çıkar.
4. Kel Memmet ülkeye ulaşır ve altını, gümüşü bulamaz.

5. Kel Memmet dinlenmek ister ve bir oda verirler. Odada çok sinek vardır. Kel Memmet sinekleri öldürür. Kendini kahraman ilan eder ve bir kılıç yaptırır.

6. Kel Memmet'e başka bir ülkeden bahsederler ve Memmet oraya gider.

7. Yeni ülkeye gittiğinde insanlara altın, gümüş ve parayı sorar. İnsanlar, Memmet'in aklının kıt olduğunu anlar ve onu bir çeşmeye yollarlar.

8. Kel Memmet, çeşme başında uyuya kalır.

9. Çeşmenin sahibi yedi kardeş ve bir bacıdır. Yedi Kardeş çeşme başında kimi görseler öldürürler.

10. Kel Memmet hakkında bilgi alması için kız kardeşlerini yollarlar.

11. Kız kardeş, Kel Memmet'i uyandıramaz ve kılıcını görür. Kel Memmet'in çok cesur biri olduğunu ve ülkedeki devi öldürmeye geldiğini düşünür.

12. Kardeşlerine durumu anlatır. Kardeşleri, Kel Memmet'in devi öldürmesi halinde kızı onunla evlendireceklerini söylerler.

13. Kız, durumu Kel Memmet'e anlatır. Kel Memmet, kabul eder ve Kel Memmet'e evlerinden bir oda verirler.

14. Kel Memmet odanın camından her gün devin uçurumdan attığı ve öldürdüğü insanları görür ve korkar. Camdan atlamaya karar verir.

15. Kel Memmet, camdan atlar ve devin kafasına düşer.

16. Dev, bu durma çok kızar ve kafasını sağa sola vurmaya başlar.

17. Kel Memmet bir ağaç kovuğuna oturur ve bu sırada devi sinirlendirecek sözler söylemeye başlar.

18. Dev, daha çok sinirlenir ve vura vura kafasını parçalar.

19. Halk, devin ölmesine çok sevinir. Kel Memmet'e para ve mal verir.

20. Kel Memmet, hem zengin olur hem de kız ile evlenir ve köyüne döner. Mutlu mesut yaşar.

Masalın Tahlili:

M-N çiftini ihtiva eden iki hareketli masal.

I.Hareket

1. Bir Kel Memmet vardır. Saçı kel akli ise biraz kıtdır. Kel Memmet'e bir gün, bir ülkede altının, gümüşün, paranın çok olduğundan ve yerden süpürüldüğünden bahsederler. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)

2. Kel Memmet ülkeye gitmek için yola çıkar.(Tanımı: Gençlerin ayrılışı. Simgesi: β^3)

3. Kel Memmet ülkeye ulaşır ve altını, gümüşü bulamaz. Kel Memmet dinlenmek ister ve bir oda verirler. Odada çok sinek vardır. Kel Memmet sinekleri öldürür. Kendini kahraman ilan eder ve bir kılıç yaptırır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

II. Hareket

4. Kel Memmet'e başka bir ülkeden bahsederler ve Memmet oraya gider. (Tanımı: Gönderme Simgesi: B²)

5. Yeni ülkeye gittiğinde insanlara altın, gümüş ve parayı sorar. İnsanlar, Memmet'in aklının kıt olduğunu anlar ve onu bir çeşmeye yollarlar.(Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

6. Kel Memmet, çeşme başında uyuya kalır. Çeşmenin sahibi yedi kardeş ve bir bacıdır. Yedi Kardeş çeşme başında kimi görseler öldürürler. Kel Memmet hakkında bilgi alması için kız kardeşlerini yollarlar. (Tanımı: Hain kahraman hakkında bilgi edinir. Simgesi: ζ^1)

7. Kız kardeş, Kel Memmet'i uyandıramaz ve kılıcını görür. Kel Memmet'in çok cesur biri olduğunu ve ülkedeki devi öldürmeye geldiğini düşünür.(Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

8. Kardeşlerine durumu anlatır. Kardeşleri, Kel Memmet'in devi öldürmesi halinde kızı onunla evlendireceklerini söylerler. (Tanımı: Zor vazife. Simgesi: M)

9. Kız, durumu Kel Memmet'e anlatır. Kel Memmet, kabul eder ve Kel Memmet'e evlerinden bir oda verirler.(Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

10. Kel Memmet odanın camından her gün devin uçurumdan attığı ve öldürdüğü insanları görür ve korkar. (Tanımı: Yamyamlık tehdidi+ Uçuruma atmayla beraber hainlik. Simgesi:A¹⁷+*A)

11. Kel Memmet, camdan atlar ve devin kafasına düşer. Dev, bu durma çok kızar ve kafasını sağa sola vurmaya başlar.(Tanımı: Tavassut, Bağlayıcı olay. Simgesi: B)

12. Kel Memmet bir ağaç kovuğuna oturur ve bu sırada devi sinirlendirecek sözler söylemeye başlar. Dev, daha çok sinirlenir ve vura vura kafasını parçalar.(Tanımı: Mücadele etmeden hain öldürülür. Simgesi: I⁵+N)

13. Halk, devin ölmesine çok sevinir. Kel Memmet'e para ve mal verir.(Tanımı: Maddi hediye verilir. Simge: F²)

14. Kel Memmet, hem zengin olur hem de kız ile evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simge: W*)

15. Kel Memmet köyüne tekrar döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simge: ↓)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Kel Memmet” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü zor vazife-çözümü elementlerinden M-N çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. Birinci hareket ana kahramanın ilk ülkeye ulaşması ve kendini kahraman ilan etmesi ile son bulur. İkinci hareket ise ikinci ülkeye ulaşma ile başlar. Zor vazife ve çözümü bu bölümde gerçekleşir.

I. $\alpha \beta^3 B$

II. $B^2 A \zeta^1 \xi M \xi A^{17} + * A B I^5 + N F^2 W^* \downarrow$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı unsur ile toplamda 20 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur. I. Hareket ve II. Hareket doğrudan doğruya birbirini takip eder ve müşterek bir sonuca bağlanır.

Masalda ana kahraman “Kel Memmet”dir. Saldırgan ise; ikinci harekette karşımıza çıkan “Dev” dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.6. Altıncı Masal: Arap ile Ay Gız

Masalcı: Ayşe Kargın

Masal Metni:

Bir varımış bir yoğmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde bir kadın ile bir adam varımış. Bu kadın ile adamın bir türlü çocuğu olmazmış Gitmedik hoca, itmedik dua, yapmadık ilaç goymamışlar Amma mevlam dilemeden heç bir iş olur mu? (Anlatıcı çevresindekilere sorar) Olmamış.

Bir gece kadın oturmuş. Camdan dışarı bakmış. O gece de gökyüzü bek güzelmiş. Şu yıldızların bile bir yavrusu var, benim neden yavrum yok deyi içerlemiş. Başlamış dua itmeye:

“Yıldızları tek tek dizen Allah’ım! Şu, ayı parlatan Allah’ım. Gapıda ki goyun meler guzum diye, köpek havlar guzum diye, kedi miyavlar guzum diye. Benim boynum bükük goma! Bana da şu ay gibi parlak bir evlat ver. Sen duamı gabul buyur ben hacca yürüyerek gitmeye razıyım” demiş.

Eeee!!! Dua idecen amma diliyin ayarımı da bilip edecen.(Anlatıcı dinleyenlere eli ile uyarı işaretinde bulunur.)

O zamanlarda at nerede, araba nerede? Yıllarca sürerimiş hacca gitmek. Gitmek var dönmek yoğmuş da belkit. Bizim kadın duayı itmiş. Allah dilemiş kadın hamile galmış. Gocası bir taraftan, gendi bir taraftan dokuz ay on günü gün itmişler. Neyse garı doğurmuş. Doğurmuş ki bir kızları olmuş.

Anam o nasıl gızmış! Ay gibii, nur gibiymiş. Gızın adını “Ay Gız” goymuşlar. Anası da babası da Ay Gız’ın üstüne titrerimiş. Aman biricik gızımız deyi.

Ay Gız şurada dura dursun. Ben öbürsü tarafa geçim.

Bu Ay Gız’ın babası pek zenginimiş. Pek de merhamatlı, eyi bir adammış. Bir gün gapılarını bir Arap çalmış.

“Kimim kimsem yok bana yardım edin.” demiş.

Neyse bizim adam düşünmüş, daşınmış bu Arap’ı yardımcı olarak işe almış. Arap’ da Allaan gücüne gitmesin Arap’mış neymiş amma bek eyi iş yaparmış. Adam ne verse dört dörtlüklen yapar, çıkarmış. Yıllarca Ay Gız’ın babasının sağ golu olmuş. Bizim Ay Gız’ın

babası buna bek güvenmiş. Atımı, avradımı, kızımı, malımı gözüm gapalı emanet ederim dirmiş.

Amma bizim buralarda dirler ki kızım:(Anlatıcı öne doğru çıkar ve derlemeciye dönerek uyarıda bulunur.)

“Düşmanını ırakta arama

Önce donuyun altını (Anlatıcı yazmasını ağzına kapatır)

Sonra burnuyun ucunu gokla”

Neyse gel gelelim biz masala...

Ay Gız'ın babası güvene dursun. Biz gelelim Ay Gız'a...

Aylar geçmiş, yıllar geçmiş. Ay Gız goccamana genç kız olmuş. Anası da babası da üstüne titirmiş.

“Aman Ay Gız geldi. Aman Ay Gız getti” deyi.

Ay Gız'da pek akıllı, pek becerikli, pek işli bir kızımış. Allah Ay Gız'ı böyle güzel, böyle akıllı, böyle becerikli vermiş - çok şükür - amma Ay Gız'ın anasının da ettiği duanın vahtı (vakti) gelmiş.

Bir gece Ay Gız'ın anası yatmış, uyumuş. Bir de rüyasına Ak Sakallı Dede gelmiş. Ak Sakallı Dede'nin bir elinde beyaz hac kıyafeti bir elinde Ay Gız'ın ganlı kıyafeti varmış.

Yani görüyon mu? (Anlatıcı yine etrafındakilere ikazda bulunur gibi elini havaya kaldırır.) Bu demek oluyo ki:

“Veren de Allah alan da Allah”

Ay Gız'ın anası önce maasimemiş. (umursamamış) Sonra üç gece aynı rüyayı görünce anlamış ki duasının vahtı geldi. Hemen gocasına ünlemiş:

-Heriffff! Herriff! Benim bu gara yellere gelesice ağzım vahtın birinde boş bulundu. Heç guzum olmayacak belledi. Allah'ım bana bir guzu verirsen ben hacca yürüyerek giderim, dedi. Gayrı da duamın vahtı geldi. Üç gecedir ya hac kıyafeti ya guzumun ganlı kıyafetini görüp dururum. Biz ne edececek?

Adam söyle bi düşünmüş. Düşünse ne? Demiş ki:

-Ehh. Hanım. Edilen duaya boyun gıldan ince. Ben işleri yoluna goyam. Hemen gidelim.

Gadın demiş ki:

-Biz gitmeye giderik. Amma Ay Gız'ımı kime bırakacağız, herifff! Ben saç kesiğimi, guzumu kimlere bırakam? Gendi gözümden sakındığımı kime emanet idem?

Adam demiş ki:

-Ay Gız, goca genç gız oldu. Hem Arap'da var. Arap'ı tembihlerim. Ay Gız'a göz gulak olur. Biz gelene gadar bakar. Biz dönersek döneriz. Dönemezsek, Allah yolunda ölürük hanım! Demiş.

Hemen hazırlıkları yapmışlar. Arap'ı tembihlemişler. Ay Gız'ı emanet itmişler. Yola goyulmuşlar. Bunlar gide dursun.

Biz Ay Gız'a gelelim.

Gözeller güzeli Ay Gız tek başına galmış. Her gün ağlarımış. Ana yok, bacı yok, gardaş yok. Ne etsin elin saç kesiği? Ay Gız ağlaya, sızlaya dursun.

Arap'ı şeytan dürtlemiş. Gendince demiş ki:

“Benim kimsem yok. Ay Gız'ın da kimsesi galmadı. Ben Ay Gız ile evlenem. Bu mal maş da bana galsın.”

Arap varmış gitmiş Ay Gız'a sokulmuş. Ay Gız garibim neye uğradığını şaşırılmış. Ay Gız istemem dedikçe Arap, Ay Gız'a sokulmaya çalışmış. Yani, ona sahip olmaya çalışmış.

Ay Gız:

“İstemem!” deyirmiş.

Arap, Ay Gız'ın üstüne gidermiş. Ay Gız kaçmış, Arap govalamış dirken Ay Gız'ın ayağı takılıp nasıl düştüyse olduğu yere yığılmış. Arap, baksa ki Ay Gız'ın gafasından gan geliyor. Öldü sanmış. Telaşeye binmiş. Hemen Ay Gız'ı gucaklamış götürmüş uzakcaaa bir ormanda su kenarına goymuş. Gendince burada Ay Gız'ı gurtlar guşlar yir diye düşünmüş. Ay Gız'ı atmış gelmiş. Gelmiş emmee...(Anlatıcı üzüntü ve şaşkınlık ifadesi ile kafasını iki yana sallar.) Ay Gız'ın anasına babasına ne diyecek?

Gendince düşünmüş hemen oturmuş mektup yazmış. Demiş ki:

“Bek hörmetli beyim. Mektubum size ulaşır mı bilmiyom amma sizin gız siz gittikten sonra çok azdı. Ele avuca gelmez oldu. Başka adamlarla düşer, kalkar oldu. Ben ne edeceğimi şaşardım.”

Binbir garametle (karalama ile) Ay Gız'ı garalamış. Mektubu yollamış. Aradan zaman geçmiş. Ay Gız'ın babasından cevap gelmiş. Demiş ki:

“Ben ne ölüsünü, ne dirisini isteyirim. Benim öyle gızım yoktur. Onu gov!” demiş.

Baba da Arap'a inanmış. Ne bilsin adam?

(Anlatıcı derlemeciye döner ve uyarı edası ile sözlerine devam eder.)

Gözün görmediğine, gulağın duyamadığına inanmayacan!”

Ay Gız'ın babası inanmış.

“Gızı gov!” demiş.

Biz gelelim Ay Gız'a. Ay Gız suyun kenarında günlerce yatmış. Öyle parlak, öyle güzelmiş ki hiç bir kurd, guş cesaret edip yanına yaklaşamamış.

Ay Gız, gene aygın, baygın yatar iken. Padişahın oğlu ormana gezintiye çıkmış. Padişahın oğlunun atı Ay Gız'ın suya düşen şavkını görünce şaha kalkmış bağıyormuş. Padişahın oğlu ne olduğunu anlamadan bir de baksa ki bir güzel gız orada yatıyor.

Padişahın oğlu Ay Gız'ı görür görmez âşık olmuş. Hemen gızı almış, saraya getirmiş.

Halka ferman verdirmiş. En iyi hekimleri, en iyi ilaçları saraya getirtmiş. Ay Gız'ı eyileştirmiş. Ay Gız ile evlenmiş.

Amma bir gusur varmış Ay Gız heç konuşmamış. Ay Gız'ın adı sarayda Dilsiz Sultan olmuş. O gelmeden parlaklığı gelirmiş o kaddar güzelmiş.

Amma işte heç kimse ile konuşmamış. Gün geçmiş. Ay Gız hamile galmış. Gendi gibi, ay gibin bir oğlan doğurmuş.

Guzusunu uyuturkene bakmış sağda solda kimse yok başlamış çığırmaya:

“Nenni guzum nenni,

Senin hacı deden yoğ muydu?

Senin hacı eben yoğ muydu?

Beni yerimden iden Arap yoğ muydu?

Ay Gız'ken adımı Dilsiz Sultan iden felek yoğ muydu?

Uyu guzum nenni,

Derdim yüreğim galdırmaz nenni

Sen de ağlayıp beni dağlama nenni...”

Diye veridiiimiş ağlamanın gözüne...

Tam Ay Gız ağlayakana sarayda hizmetçiler bu güzel ses nereden geliyor deyip baksalar ki Ay Gız söylüyor. Hemen gopup padişahın oğluna haber ediyirler. Adam geliyor ki garısı gonusuyur. Herkes seviniyor.

“Dilsiz Sultan konuşuyor! Dilsiz Sultan konuşuyor!” diye.

Amma Ay Gız’ın iki gözünün yaşı dinmiyor.

Padişahın oğlu dayanamayı. Deyir ki:

“Yüzü ay gibin güzelim. Ne itti isem yüzün güldüremedim. Gözün yaşı dindiremedim. Senin derdin nedir? Gel hele gel. De bana!”

Ay Gız oturiyor, anasının babasının hacca gittiğini, Arap’ın ettiğini hepsini bir bir anlatıyor. Padişahın oğluna deyir ki:

“Ben anamla babamı bulmaz isem gözüm yaşı dinmez.”

Adam da ne etsin?

“Eee, var git!” deyir.

Sabah olur olmaz atı yükleyirler. Ay Gız, yola goyuluyur. Az gediir, uz gediir. Yolda bir çoban görüyor.

Çobana deyir ki:

-Eyyy! Çobaan gardaş. Ben sana bütün malımı veririm. Amma sen bana üstünde ki asvapları verin mi?

Çoban deyir ki:

-Bacım sen şaşırдың mı? Deli misin, defek misin? Bu çabuta bu kadar mal verilir mi?

Neyse çoban elbiseleri veriyor. Bizimki de bütün malını mülkünü veriyor. Yoluna devam ediyor. Ay Gız çobanın asvaplarını geyir. Aynı erkek gibin oliyor. Oh şimdi beni heç tanıyamazlar deyip seviniyor.

Vara vara varıyor ki anasıylan babasının evinin önünde Arap dikiliyor.

Gendince dertleniyor Ay Gız. Duvarın dibine oturuyor, başlıyor türkü yakmaya:

“Ağlarım ağlarım da

Gözüm de yaşım galmadı

Gendi yurduma el oldum da

Anam babam duymadı

Saraya sultan oldum da

Yaram dinmedi

Elin oğlu dilsiz belledi

Dilimin yarasını bilen olmadı” diye almış, yörümüş.

Gözüyün yaşını silmiş. Gapıya varmış.

Arap’a deyir ki:

“Bey, bey! Yoldan geldim, iki gün misafir olacak yer arayırım. Yok, mu bana bir yeriniz?”

Arap ne bilsin Ay Gız olduğun? Hemen govuyur. Çoban belleyi. Bu sef Ay Gız tutturiyir deyir ki:

“Bu evin beyini göreceğim!” deyir.

Bu sef babası geliyor. Bunu buyur ediyir. Ay Gız’a bir yer veriyirler. Deyirler ki:

-Sen burada dinlen. Akşam yemeğe seni çağırırık.

Akşam oluyor. Ay Gız variyir. Gapının govuğuna oturuyur. Anasını babasını görüncek eyice dertleniyir. Yemeği yeyirler. Yerken de deyirler ki:

“Çobanın sesi yanık olur. Haydin bir türkü çığır da diğneyek.”

Bizim Ay Gız, başlıyır çığırmaya:

“Ağla babam ağla

Bağrım şu gazandan gara,

Bağla babam da bağla

Arap’ı bağla

Gaşığı bırak Arap’ı dağla”

Ay Gız’ın babası deyir ki:

-Bu nasıl türkü çoban! Tekrar çığır bakıyım!

Ay Gız gene aynısını ığırır:

“Ağla babam ağla

Bağrım Şu gazandan gara,

Bağla babam da bağla

Arap’ı bağla

Gaşığı bırak Arap’ı dağla”

Ay Gız’ın babası gene deyir ki:

-Anlamadım tekrar çığır. deyir.

Ay Gız gene aynı türküyü ığırınca adam iŐkilleniyir.

-Kimsin sen bakıyım! deyi.

Ay Gız oban gıyafetlerini üstünden atıveriyir. Anasına babasına durumu bir bir anlatıyır.

O sırada Arap’ı bağlayırler.

Ay Gız’ın babası beyninden vuruliyir. Arap’a deyir ki:

“Ben seni yıllarca gardaş belledim. GarŐılıęı bu muydu? Şimdi söyle bakıyım! Gatır mı isten? Satır mı isten?”

Arap deyir ki:

“Gatır isterim!”

Ay Gız’ın babası Arap’ı gatıra bağlayır. Arap sürüne srne lyr.

Ay Gız’da anası ile babasını saraya gtryr. Orada mutlu mesut yaŐayırler. Hepsini muradına eriyi. Bu masal da burada bitiyir.

Masalın zeti:

1. Bir kadın ve adamın çocuğu olmaz.
2. Kadın Allah’a yalvarır.
3. Bir çocuğu olursa hacca yürüyerek gideceğine dair adakta bulunur ve hamile kalır.
4. Çok güzel bir kız çocuğu olur.

5. Kız büyüdüğünde kadının adağı yerine getirmesi gerekir ve her gece rüyasında bir hac kıyafeti bir de kefen görür.

6. Yardım için aldıkları Arap'a kızı emanet ederler ve hacca giderler.

7. Arap emanete ihanet eder ve kız ile evlenmek ister.

8. Kız, Arap'tan kaçarken ayağı takılır, düşer.

9. Arap, kızını öldü sanır ve bir su kenarına bırakır.

10. Kızın babasına kızının kötü işler yaptığını dair bir mektup yazar.

11. Baba, Arap'ın mektubuna inanır ve kızını reddeder.

12. Su kenarında yaralı yatan kızını padişahın oğlu görür.

13. Padişahın oğlu kızını saraya götürür ve iyileştirir.

14. Kız ile padişahın oğlu evlenir.

15. Kız, hiç kimse ile konuşmaz. Herkes adını "Dilsiz Sultan" koyar.

16. Kız ile padişahın oğlunun bir gün çocuğu olur. Kız, çocuğuna ninni söylerken herkes kızın konuştuğunu anlar.

17. Padişahın oğlu karısının konuştuğunu duyunca kızı derdini sorar.

18. Kız, derdini anlatır.

19. Padişah ertesi gün kızını ailesinin yanına yollar.

20. Kız, yolda bir çoban ile karşılaşır. Çobana bütün malını verir ve kıyafetlerini alır.

21. Kız, çoban kılığına girer ve ailesinin evine varır.

22. Ailesinin evine misafir olarak girer.

23. Akşam yemekte bir türkü söyler.

24. Babası ve annesi türkünün sözlerinden kızlarını anımsarlar ve türküyü tekrar söyletirler.

25. Kız, çoban kıyafetlerini çıkarır ve annesi ile babası kızını tanır.

26. Kız, Arap'ın yaptıklarını anlatır.

27. Kızın babası, Arap'ı cezalandırır ve Arap ölür.

28. Kız anne ve babasını saraya götürür ve mutlu mesut yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden dört hareketli masal.

I.Hareket

1. Bir kadın ve adam vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Kadın ve adamın çocuğu olmaz. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Simgesi: a)
3. Kadın Allah'a yalvarır. (Tanımı: Tanrıya yalvarma. Simgesi: D^{11})
4. Bir çocuğu olursa hacca yürüyerek gideceğine dair adakta bulunur ve hamile kalır.(Tanımı: Tanrı dileği kabul eder. Simgesi: E^{11})
5. Çok güzel bir kız çocuğu olur. (Tanımı: Eksik veya talihsizlik tasfiye edilir. Simgesi: K)
6. Kız büyüdüğünde kadının adağı yerine getirmesi gerekir ve her gece rüyasında bir hac kıyafeti bir de kefen görür. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)
7. Yardım için aldıkları Arap'a kızı emanet ederler ve hacca giderler. (Tanımı: Büyüklerin Ayrılışı. Simgesi: β^1)

II. Hareket

8. Arap emanete ihanet eder.(Tanımı: İhanet. Simgesi: A^{21})
9. Arap kızı evlenmeye zorlar.(Tanımı: Evliliğe zorlama. Simgesi: A^{16})
10. Kız, Arap'tan kaçarken ayağı takılır, düşer. Arap, kızı öldü sanır ve bir su kenarına bırakır.(Tanımı: Kahraman evden dışarı taşınır. Simgesi: B^5)
11. Kızın babasına kızının kötü işler yaptığına dair bir mektup yazar.(Tanımı: İftira. Simgesi: A^{20})
12. Baba, Arap'ın mektubuna inanır ve kızını reddeder.(Tanımı: Hain aldatarak razı eder. Simgesi: η^1)

III. Hareket

13. Su kenarında yaralı yatan kızı padişahın oğlu görür. Padişahın oğlu kızı saraya götürür ve iyileştirir.(Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)
14. Kız ile padişahın oğlu evlenir.(Tanımı: Evlenme. Simgesi: W^*)

15. KIZ, hiç kimse ile konuşmaz. Herkes adını “Dilsiz Sultan” koyar. Kız ile padişahın oğlunun bir gün çocuğu olur. Kız, çocuğuna ninni söylerken herkes kızın konuştuğunu anlar. Padişahın oğlu, karısının konuştuğunu duyunca kıza derdini sorar. Kız, derdini anlatır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

IV. Hareket

16. Padişah kızı ailesinin yanına yollar.(Tanımı: Gönderme. Simgesi: B²)

17. Kız, yolda bir çoban ile karşılaşır. Çobana bütün malını verir ve kıyafetlerini ister.(Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

18. Kız, çobanın yerine geçer. (Tanımı: Bir şahsın yerine geçme. Simgesi: A¹²)

19. Kız, tanınmadan ailesinin evine misafir olur. (Tanımı: Tanınmadan varış. Simgesi: o)

20. Akşam yemekte bir türkü söyler. Babası ve annesi türkünün sözlerinden kızlarını anımsarlar ve türküyü tekrar söyletirler.(Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: §)

21. Kız, çoban kıyafetlerini çıkarır ve annesi ile babası kızı tanır.(Tanımı: Kahramanın tanınması. Simgesi: Q)

22. Kız, Arap’ın yaptıklarını anlatır. Kızın babası, Arap’ı cezalandırır. (Tanımı: Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması. Simgesi: U)

23. Kız anne ve babasını saraya götürür ve mutlu mesut yaşarlar.(Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or +)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Arap ile Ay Gız” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal dört hareketten oluşur.

I. $\alpha a D^{11} E^{11} K \xi \beta^1$

II. $A^{21} A^{16} B^5 A^{20} \eta^1$

III. $D W^* B$

IV. $B^2 D^7 A^{12} o \xi Q U Pos, or +$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı unsur ile toplamda 23 işlevi olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Ay Gız”dır. Saldırgan ise; “Arap”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.7. Yedinci Masal: Padişahın Kızı

Masalçı: Fatma Ayhan

Masal Metni:

Evvel zamanın içinde galbur samanın içinde develer tellal iken pireler berber iken ben ebem ile dedemin beşşigini tıngıdı mıngıdı salları iken ülkenin birinde bir padişah varımış. Padişahın da güzel mi güzel bir avradı varımış.

(O sırada anlatıcı çevresindekilere dönerek: “Ne diyorlar ona? Padişahın avradına? Sultan mı?” diye sorar ve cevabı aldıktan sonra anlatmaya devam eder.)

İşte sultanı varımış. Amma bu sultan ile padişahın bir türlü bebesi olmazmış. Bunlar yalvarakana idekene bir kızları olmuş. Amma nasıl bir gız? Gözel mi güzel bir kızları olmuş. Ondandır sonra gızın doğduğuna sevincinden padişah ne ideceğini şaşırmış. Açları doyurmuş. Fakirleri giydirmiş. Sen dut kırk gün kırk gece mi, bir sene mi düğün gibi şenlik gibi bir şey itmiş. Büttüün ülkeyi şenliğe davet itmiş. Yedirmiş, içirmiş.

Amma ülkede bir tekicik birini davet itmemiş. O da kimseye iyiliği dokunmayan bir cadı kadınmış. Cadı kadını şenliğine çağırmamış.

Gözümüzün bebeği bi tekicik evladımız var. Cadı çocuğa bişi niy (bir şey) ider diyi gorkmuşlar. Neyse gel zaman git zaman cadı kadın buna kinlenmiş. Gafaya takmış. Gelmiş padişahın huzuruna çıkmış. Padişaha demiş ki:

“Ey padişah! Sen gızın için şenliği ittin. Herkesi çağırdın. Beni çağırmadın. Ben de bunun öcünü senden almam mı? Senin gızına beddua idiyom. Senin gızını naletliyorum.(lanetliyorum)”dir dimez elindeki büyü suyu etrafa saçmış.

Ve demiş ki:

-Senin gızın 18 yaşına gelene gaddar bir erkek görürse ben de bunu bilirsem, duyarsam;

Gızın;

Guş olup uçsuun!

Ganadını açsııın!

Gonduğu yer onu yaksın!

Ölüsü buraya düşsüün!”

Padişah bunları duyuncak cadı gadını hemen huzurundan govmuş. Amma olanlardan da padişahın gafası bööcüklenmiş. Oturmuş avradına danışmış. Ne yapsak, ne itsek diye düşünmüşler. Sonra gendilerince dimişler ki:

-Biz, bu gızı, kimselerin ulaşamayacağı bir yere saklayalım. Herkese de gızımız öldü deyi duyuralım.

Oralarda bir deniz varmış. Denizin ortasında da bir ada varmış. Padişah hemen adamlarını dutmuş. O, adanın üstüne bir ev yaptırmış. Evin tüm çalışanlarını da gadın olarak ayarlamış. Gızı oraya saklamış. Erkek hizmetçi (hizmetçi) yook. Kâhya yok. Çalışanların hepiciği avratmış. Gız 18 yaşına gelene gadar erkek göstermeyecek aklınca ya...

Neyse ülkeye haber salmış. Gızım öldü demiş. Yaslar tutulmuş. Böylelikle gız 17 yaşına gadar gelmiş. Amma olan olmuş. Oraya denize balık tutmaya gelen bir balıkçı, gız camdan bakakana gızı görmüş. Gıza gönlü gaymış. Ne etsemde bu gıza ulaşısam deyi derde düşmüş. Gız da camdan bakakana oğlana vurulmuş.

Amooo nolacak ya? (Anlatıcı dinleyicilere sorar gibi yaparak anlatmaya devam eder.)

Balıkçı ile gız aşkdan gavrulmuş. En son birleşmişler. Şükür ki cadının habarı olmayınca beddua dutmamış.

Gız balıkçıdan hamile galmış. Gendi gibi bir gız doğurmuş. Gözel mi güzel, mavış mavış mavılayan bir gız doğurmuş.

Amma bir gün cadı bu gızın yaşadığını duymuş. Gızın galdığı adaya varmış gitmiş. “Amma ben bunu size sormam mı?” demiş. Bir de baksa ki oğlan gızın galdığı yere giriyor. Cadı bunu görüncek iyice gafası atmış. Hemen gapgara bir garga olmuş. Uçmuş varmış tam balıkçı içeri girekene balıkçıya ganadı ile değer değmez balıkçı da bir gumru olmuş. Amma

gız bunu bilememiş. O gün beklemiş, sonraki gün beklemiş, günlerce beklemiş ne itmiş amma balıkçı gelmemiş. Gızın gözünde gayrı yaş galmamış ağlayacam deyin.

Neysel bir gün padişah gızını görmeye garar vermiş. Gidiyim gızımı göreyim dimiş. Önceden yaverleri ile habar itmiş. Amooo! Gız bunu duymuş amma yüreğne de bir sızı çöküvermiş. Yalınız olsa neysel bir de bebesi var! (Anlatıcı yüzünde huzursuz bir ifade ile dinleyicilere dert yanıyor gibi yapar ve anlatmaya devam eder.)

“Ben, bu bebeği nasıl açıklayacam, babası da yok.” deyi gız binbir derde dalmış.

Azcık soluk alıyım diye gafasını camdan uzatır uzatmaz gara garga gıllıklı cadı gelip ganadı ile gıza dokunur dokunmaz gız da gumru olup uçmuş. Olan olmuş gayrı...

Padişah gelse ki gızın galdığı yere gızının ne ini var ne cini var. Hemen hizmetçılara sormuş. Hizmetçilerde olanları bir bir padişaha anlatmış.

Tam da o, sırada cadı yine garga gılığında tekrar gelmiş. Gızı gumru idekene arkadan bebeğin sesini duymuş ya... Bu sef de bebeği öldürmeye gelmiş.

Padişah gapgara gargayı görünce işkillenmiş. Askerlerine demiş ki;

“Bu gara garga burada ne dolanıyor onu öldürün!” deyi emir vermiş. Askerler gara gargayı kovalayınca garga kaçmış. Garga kaçarkene askerler de ateş etmeye başlamış.

Gız ile balıkçı da birbirlerini göğde bulmuş. Baksalar ki gara garga gılığında cadı göğde kaçıyor. Hemen bunlar da peşine düşmüş. Askerler yerden ateş ediyormuş. Gumrular peşinden geliyormuş. Garga nereye gitse gumrular peşindeymiş. Garga kaçmış, kaçmış en son gücü tükenince insan haline dönüp yere güüüüp düşmüş. Düştüğü yere ağzının suyu akmış. (ölmüş)

O ölünce büyü bozulmuş. Gız ile balıkçı eski hallarına dönmüşler. Varıp gitmişler padişaha hallarını anlatmışlar. Af dilemişler. Padişah da:

“Gözümün bebeğe bi tenecik yavrum var ben nasıl affetmem” deyi bunları gabul itmiş. Gızını sultan itmiş, balıkçıyı da padişah itmiş. Cadı öldü deyi ülkede şenlik vermişler. Kırk gün gırg gece ziyafet vermişler.

Günahsız olan iyilik bulmuş, kötülük düşünen kötülük bulmuş. Ömür boyu mutlu, mesut yaşamışlar.

Bu masal da burada bitmiş...

Masalın Özeti:

1. Bir padişah ve karısı vardır.
2. Bunların çocuğu olmaz.
3. Allah'a yalvarırlar ve bir kız çocukları olur.
4. Padişah, çocuğu olduğu için bir davet düzenler.
5. Davete cadı hariç bütün ülkeyi çağırır.
6. Cadı bunu kabullenemez ve intikam almak ister.
7. Padişahın kızına 18 yaşına kadar erkek görmeyi yasaklayan bir büyü yapar.
8. Padişah kızına denizin ortasında özel bir saray yapar ve ülkeye kızının öldüğünü duyurur.
9. Kızın sarayında sadece kadınlar vardır.
10. Kız bir gün sarayın camından bir balıkçı görür.
11. Balıkçıya âşık olur. Balıkçı da kıza âşık olur.
12. Kız ile balıkçının bir çocuğu olur.
13. Günlerden bir gün cadı, kızın yaşadığını öğrenir.
14. Balıkçıyı görür ve büyüsunü gerçekleştirir. Balıkçıyı bir kumruya dönüştürür.
15. Kız günlerce balıkçıyı bekler.
16. Kız, birgün camdan dışarı bakarken cadı gelir ve kızını da kumruya dönüştürür.
17. Padişah, kızını ziyarete gelir ve bebek dışında hiçbir şey bulamaz.
18. Hizmetçiler, durumu anlatır.
19. Padişah askerlerine sarayın civarında dolaşan karakargayı öldürme emrini verir.
20. Karakarga kaçmaktan yorulur ve cadı haline dönüp yere düşer, ölür.
21. Balıkçı ve padişahın kızı, padişaha durumu anlatırlar ve af dilerler. Padişah affeder ve ömür boyu mutlu mmesut yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden üç hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişah ve karısı vardır.(Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Bunların çocuğu olmaz.(Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Simgesi: a)
3. Allah'a yalvarırlar. (Tanımı: Tanrıya yalvarma. Simgesi: D^{11})
4. Bir kız çocukları olur.(Tanımı: Tanrı istenileni verir. Simgesi: F^{10})
5. Padişah, çocuğu olduğu için bir davet düzenler. Davete cadı hariç bütün ülkeyi çağırır.(Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
6. Cadı, bunu kabullenemez ve intikam almak ister.(Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)
7. Cadı, padişahın kızına 18 yaşına kadar erkek görmeyi yasaklayan bir büyü yapar.(Tanımı: Yasak, Hain sihirli vasıtasını kullanır. Simgesi: $\gamma^1+\eta^2$.)

II. Hareket

8. Padişah kızına denizin ortasında özel bir saray yapar, ülkeye kızının öldüğünü duyurur ve cadının büyüü kızın ortadan kaybolmasına sebep olur.(Tanımı: Ortadan kaybolmaya sebep olur. Simgesi: A^7)
9. Kız, yeni yapılan ada ortasındaki saraya götürülür.(Tanımı: Kahraman götürülür. Simgesi: G^3)
10. Kızın sarayında sadece kadınlar vardır.(Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)
11. Kız, bir gün sarayın camından bir balıkçı görür. Balıkçıya âşık olur. Balıkçı da kıza âşık olur ve görüşürer. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)
12. Kız ile balıkçının bir çocuğu olur.(Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

III. Hareket

13. Günlerden bir gün cadı, kızın yaşadığını öğrenir.(Tanımı: Hain kahraman hakkında bilgi edinir. Simgesi: ζ^1)
14. Balıkçıyı görür ve cadı karakarga şeklinde balıkçıya dokunur. Balıkçı bir kumruya dönüşür. Kız, birgün camdan dışarı bakarken cadı gelir ve kıza da kumruya dönüştürür. (Tanımı: Büyüleme, şekil değiştirme. Simgesi: A^{11})
15. Padişah, kızını ziyarete gelir ve bebek dışında hiçbir şey bulamaz. Hizmetçiler, durumu anlatır. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

16. Padişah askerlerine sarayın civarında dolaşan karakargayı öldürme emrini verir. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

17. Karakarga askerlerden kaçmaktan yorulur ve cadı haline dönüp yere düşer, ölür. (Tanımı: Hain mağlup edilir. Simgesi: I)

18. Balıkçı ve padişahın kızı, padişaha durumu anlatırlar ve af dilerler. Padişah tahtını balıkçıya verir ve düğün yaparlar ömür boyu mutlu mesut yaşarlar. (Tanımı: Evlilik ve tahta çıkma. Simgesi: W**))

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Padişahın Kızı” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal üç hareketten oluşur.

I. $\alpha a D^{11} F^{10} B A \gamma^1 + \eta^2$

II. $A^7 G^3 \delta^2 \delta^1 \xi$

III. $\zeta^1 A^{11} \xi \gamma^2 I W^{**}$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı unsur ile toplamda 18 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Padişahın Kızı”dır. Saldırgan ise; “Cadı”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.8. Sekizinci Masal: Peri Kızı ile Padişahın Oğlu

Masalçı: Rabia Mutlu

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde ülkenin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın üç oğlu varmış. Bu üç oğlan pek yiğit, pek cesurmuş. Amma gel gör ki öteyi beriyi beğenmezmişler. Ülkede ne kadar gız varsa huzurlarına çıkmış. Oğlanlar heç birini

beğenmemişler. Padişah gendince bu duruma pek dertlenmiş. Az da gızmış. Bir gün oğlanları yanına çağırılmış.

Demiş ki:

-Sizin üçünüzü de sarayımdan govuyom. Gidin evlenecek birini bulmadan da bu saraya gelmeyin!

Oğlanları saraydan govmuş.

Böyük oğlan az gitmiş uz gitmiş bir gız görmüş onla evlenmiş.

Ortanca oğlan az gitmiş uz gitmiş bir gız görmüş onla evlenmiş.

İkisi de yuvasını gurmuş. Garılarıyla saraya dönmüşler. Amma güççük oğlan kimseyi beğenemezmiş. Az gitmiş uz gitmiş, gün gitmiş ay gitmiş heç bir kimseye göğnü akmamış. Ganı ısınmamış. En son umudu kesmiş. Bir meşe ağacının yanına oturmuş. Bir de baksa ki meşe ağacının dalında bir gız!

Gızın boyu diseen boylu, yüzü ap ak, saçları altın gibiymiş. Bizim padişahın oğlu önce hayal görüyom sanmış. Gözünü ooğuşturup bi daha bakmış. Gız, aynı yerinde duruyormuş. Gıza ses itmiş. Gız, gorkmuş.

Oğlan dimiş ki:

“Gözeller gözeliiii! İn misin peri misin? Anan kim, atan kim. Buralarda bir başına ağaç başında ne işin var?”

Gız dimiş ki:

“Anam da babam da bu meşedir. Sen kimsin?”

Oğlan dimiş ki:

“Ben filan ülkenin padişahının oğluyum. Kimseye gönlüm akmadı. Eşimi seçemedim. Babam da beni saraydan govdu. Amma gene kimseye gönlüm akmadı. Buraya geldim oturdum. Yüce rabbım seni bana hediye verdi. Benimle gel evlen!” demiş.

Gızın da göğnü oğlana gaymış. Bunlar evlenmişler. Oğlan gızı ata bindirmiş. Almış ülkesine götürmüş. Ülkede bu gızın namı almış başını yürümüş. Aman bir güzel, aman bir maharetli deyi herkesin dilinde padişahın güççük gelini varmış. Padişah da en çok güççük gelini severmiş.

Diğer iki gelin hasedinden çatımmm çatımmm çatlarmış. İçlerinde ki hasetlik gözlerini bürümüş. Güccük geline garşı iyice adepsiz (edepsiz) olmuşlar. Güccük gelin ne itse çimekerlenirlermiş.

Bir gün gendilerince demişler ki:

“Biz bu güccük gelini öldürelim. Yoğsam padişah onu sultan idecek. Bizim çocuklarımız galacak onun çocukları hep soyu sürdürecektir.”

Almışlar ellerine gatrani gözeller gözeli gelinin yemeğne gatmışlar. Gözeller gözeli gelin sararmış solmuş. Ölmüş.

Padişahın güccük oğlu yaslar tutmuş, ağıtlar yakmış. Ben onu uzağa gömemem demiş. Sarayın bahçasına gömmüşler. GIZI gömmüşler amma aradan yedi gün geçmiş gızın mezarının üstünde bir ağaç yeşillenmiş. Yedi ay geçmiş ağaç goccamanaa dallı gövdeli meşe olmuş. Güccük oğlan bu hikmeti anlamış amma kimseye bir şey dimemiş. GIZI zaten meşe dalında buldu ya!

Neyse bu meşe öyle böyüük. Öyle böyüük olmuş ki. Sarayın bütün pencerelerine dalları yetişir olmuş. Gece oldu mu dalları ile iki böyük gelinin penceresine:

“Taak taaak!” çarparmış.

Padişahın iki böyük oğlu da gelinler de iyice bundan huylanmışlar. Gelinler tabi suçunu biliyi amma gene de dimişler ki:

“Biz bu ağacı keselim.”

Ağacı kesmişler.

Goccamana ağaç! Yaksalar olmazı. Bu ağaçdan beşşik ittirmişler. Gaşşik ittirmişler. Çatal ittirmişler. Tabak ittirmişler. Ülke de fahıra, yogsula dağıtmışlar. İyisini de saraya almışlar.

Ağşam olmuş. Sofra gurulmuş. İki böyük gelin gurulmuş sofraya. Ağaç ile yapılmış çatal, gaşşik, tabak sofraya gonmuş. Herkes yemeye başlamış. Gelinler gaşşığı ağızlarına almış. Gaşşik tiken olup ağızlarının içini yırtmış. Sofrada kimseye bir şey olmazmış. Bu iki gelinin ağzını gaşşik yolum yolum yolmuş. Ağızları gan dolmuş. Heç kimse anlamamış. Neyse ağşam olmuş. Bebeleri uyutmuşlar. Beşşiğe goymuşlar. Beşşikler de o ağaçtan yapıldı ya! Bebelere diken olmuş batmış. Bebelere bağrım bağrım sarayı iniletmış.

Bunlar da toplamışlar bütün o gaşşığı, çatalı, beşşığı neyim yakmaya garar vermişler. Hepiciğini çatırır çatır yakmışlar.

Padişahın güccük oğlu da sarayda iyice mutsuzmuş. Babasından izin almış. Saraydan çıkmış, gitmiş. Gitse varsa ki yolda bir yaşlı kadın bazlama yaparmış. Bazlamanın gokusunu alıncak, dayanamamış.

“Günlerdir açım!” demiş. Atına;“çüü” demiş.

Durdurmuş. Onu kenara bağlamış. Yaşlı kadının yanına varmış. Yaşlı gadından bir bazlama istemiş. Bazlamayı yirken de sohbet itmişler.

Padişahın oğlu demiş ki:

“Teyzee maşşallah! Pek yaşlısın amma evin barkın da pek temiz.”

Yaşlı kadın da demiş ki:

“Ulaa oğlum! Sen bunu banaa heeç sorma. Benim evim barkım bek kötüydü. Ben yokluk içindeydim. Yemek yiyecek tabağım, gaşşığım yokdu. Bir gün ahaa şu garşıdaki evde sarayın tabağı, çanağı yakılacak dediler.(Anlatıcı eli ile karşısında ev varmış gibi işaret eder.)

Ben de goştum vardım. Orada kimiseler görmeden tabak, gaşşik aldım. O gün bugündür evime bir düzen geldi. Pırıl pırıl parlar oldu.”

Padişahın oğlu bunu duyuncak gafası bööcüklenmiş.

“Bu gaşşik da, çatal da ne hikmet var ola ki? Bizim sarayda abimin garılarının ağzına battı gan çıkardı, bebelerine battı tiken oldu. Şimdi de bu yaşlı kadın böyle anlatıyor. Ben en iyisi bekleyem de bunun hikmetini öğrenem.” demiş.

Bazlamasını yimiş. Gadından müsaade almış. Galkmış.

Tam evin garşısında gizli bi yere saklanmış. İlk gün oğlan uyuya galmış. Evi kimin temizlediğini görememiş. İkinci gün oğlan uyuya galmış evi kimin temizlediğini görememiş. Allah'ın hakkı üçümüş Üçüncü gün Allah nasip etmiş gızı göstermiş. Gız gizlidene gelekene oğlan bi de baksa ki öldü bildiği garısı! Hemen gopmuş gızın önüne durmuş.

Dimiş ki:

“Be hey! Gözeller güzelim. İn misin, cin misin, peri misin, hayal misin? Gara toprağa elimle gömdüm. Sen öldün deyî gara yaslar bağladım. Madem diri idin benim halımı heç mi merak etmedin?”

Garı bunları duyuncak başlamış olanları bir bir anlatmaya.

Dimiş ki:

“Etme yiğidim. Ben bir peri gızıyım. Senin gardaşlarının garıları beni zehirlediler. O Meşe Ağacından benim gövdem yeniden türedi. Ben onları huzursuz ittim. Sen belkit anlarsın deyi düşündüm. Anlamadın. Sonra benim gövdemden gaşşık ittiler, çatal ittiler. Ben tiken olup ağızlarına battım sen yine anlamdın. Bebelerine dirlik vermedim sen yine anlamadın. En son beni yakacaklarken bu yaşlı gadın o gaşşıktan çataldan bi tekicik aldı geldi. Benim göğdem de o bi tekicik çatal gaşşıktan yeniden hâsıl oldu. Ben de bu yaşlı gadına vefa bildim. Gizliden gelip evini yurdunu temizliyom ”dimiş.

Oğlan bunu duyuncak deliye dönmüş. Gızı bulduğuna sevinmiş amma gardaş garılarının kötülüklerine pek öğkelenmiş.

Hemen garıyı almış saraya gitmiş. Padişaha yani babasına olanları anlatmış. Padişah da bu olanlara çok gızmış. Diğer iki oğlunu yanına çığırılmış.

Dimiş ki:

“Ben ülkemi iyilikle yönetirim. Sizin garılarınız benim sarayımda kötülük itti. Ya bu garıları boşayın ya da sarayımı terk idin.”dimiş.

Oğlanlar da:

“Gardaşımıza kötülük iden bize de ider” dimişler.

Garıları boşamışlar. Padişah da ibreti âlem için onları zindana atmış. Peri gızı ile küçük oğlana yeniden düğün etmişler. Peri gızını da saraya sultan yapmışlar. Peri gızı ülkeye huzur mutluluk getirmiş. Ömür boyu mutlu, huzurlu goşaca yaşamışlar.

Masahın Özeti:

1. Bir padişah ve üç oğlu vardır.
2. Padişahın oğulları evlenmez.
3. Padişah evlenmeleri için oğullarını saraydan uzaklaştırır.
4. Büyük ve ortanca oğlan evlenir.
5. Küçük oğlan, Meşe ağacında bir kız görür.
6. Kızı âşık olur ve evlenir.
7. Herkes kızı çok sever ve diğer eltileri kızı kıskanır.

8. KIZI zehirlerler.
9. KIZ, ölmez çünkü bir peri kızıdır.
10. KIZ, Meşe ağacı olarak tekrar vücut bulur.
11. Ağacın dalları her gece sarayın camlarına vurur ve en son ağacı kesmeye karar verirler.
12. Kesilen ağaçtan beşik, kaşık, çatal yaparlar.
13. Beşik bebekleri huzursuz eder, Kaşık ve çatal ise eltilerin ağzına diken olur, kanatır.
14. Meşeden yapılan bütün her şey toplanır ve yakılmaya karar verilir.
15. Yaşlı bir kadın Meşe Ağacı'ndan yapılmış bir kaşığı alır.
16. Peri KIZI, o kaşıktan tekrar canlanır.
17. Padişahın küçük oğlu tesadüfen yaşlı kadının evine gider.
18. Peri kızını bulur.
19. Peri kızı olanları anlatır.
20. Padişahın oğlu olanlara çok sinirlenir.
22. Peri kızını saraya götürür ve durumu padişah ile diğer kardeşlerine anlatır.
23. Padişah ve kardeşler diğer gelinleri cezalandırır.
24. Peri kızı ve padişahın oğlu ömür boyu mutlu yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftini ihtiva etmeyen iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişah ve üç oğlu vardır. (Tanımı: Başlangıç durumu Simgesi: α)
2. Padişahın oğulları evlenmez. (Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a^1)
3. Padişah, evlenmeleri ister. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
4. Oğullar saraydan uzaklaşır. (Tanımı: Gençlerin ayrılışı. Simgesi: β^3)

5. Büyük ve ortanca oğlan babalarının isteğini yerine getirir ve evlenir. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2+W^*)

6. Küçük oğlan, Meşe ağacında bir kız görür, kıza âşık olur ve evlenir.(Tanımı: Evlenme. Simgesi: W^*)

II. Hareket

7. Herkes kızını çok sever ve bu durumu diğer eltileri kızını kıskanır.(Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

8. Peri kızını zehirlerler.(Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

9. Peri kızını öldürürler. (Tanımı: Cinayet. Simgesi: A^{14})

10. Kız, ölmez çünkü bir peri kızıdır. Kız, Meşe ağacı olarak tekrar vücut bulur. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

11. Peri kızını, haber vermek ister ve her gece ağacın dalları ile sarayın camlarına vurur. (Tanımı: Talihsizlik çeşitli şekillerde haber verilir. Simgesi: B^4)

12. Ağacı kesmeye karar verirler. Kesilen ağaçtan beşik, kaşık, çatal yaparlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

13. Peri kızının vücut bulduğu ağacın kesilmesi ile yapılan beşik, bebekleri huzursuz eder, kaşık ve çatal ise eltilerin ağzına diken olur, ağızlarını kanatır ve meşeden yapılan bütün her şey toplanır ve yakılmaya karar verilir. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

14. Yaşlı bir kadın Meşe Ağacı'ndan yapılmış bir kaşığı alır. Peri Kızını, o kaşıktan tekrar canlanır. (Tanımı: Yok edilmekten kurtuluş. Simgesi: Rs^9)

15. Padişahın küçük oğlu tesadüfen yaşlı kadının evine gider. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

16. Peri kızını bulur. Peri kızını olanları anlatır. Peri kızını saraya götürür.(Tanımı: Kahraman Götürülür. Simgesi: G^3)

17. Padişah ile diğer kardeşlere durum anlatır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı Olay. Simgesi: B)

18. Padişah ve kardeşler diğer gelinleri cezalandırır. (Tanımı: Hainin Cezalandırılması. Simgesi: U)

19. Peri kızı ile padişahın oğluna yeniden düğün yapılır ve ömür boyu mutlu yaşarlar.
(Tanımı: Evliliğin yenilenmesi, nikâh tazelemek. Simgesi: w^2)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Peri Kızı ile Padişahın Oğlu” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü H-I ve M-N çiftini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur.

I. $\alpha a^1 \gamma^2 \beta^3 \delta^2 + W^* W^*$

II. $B A A^{14} \xi B^4 \xi B R s^9 \xi G^3 U w^2$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı unsur ile toplamda 19 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Peri Kızı ve Padişah’ın Oğlu”dur. Saldırgan ise; “elteler”dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.9. Dokuzuncu Masal: Padişahın Kızı ile Kâhya’nın Oğlu

Masalçı: Leyla Doğan

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içindeyken deve tellal iken pire berberken bir padişah varmış. Bu padişahın dünya güzeli bi gızı varmış. Gızın güzelliği dillere destanmış.

Bir de bu padişahın bi kâhyası varmış. Kâhyanın da padişahın gızıyla yaşıt bir oğlu varmış. Bu gız ile oğlan birlikte büyümüş, yetişmiş. Gız oğlana oğlan da gıza âşık olmuş. Oğlan babasına durumu hal itmiş.

Babası bunu duyuncak demiş ki:

“Oğlum gosgoca padişah kızını heç sana verir mi? Ama gene de madem gönlün gaydı. Padişaha durumunu ben hal iderim.” demiş.

Padişahın huzuruna varmış gitmişler. Padişah da pekiyi, pek adaletli bir adammış. İnsan ayırt itmezmiş ama bu padişahın, bir veziri varmış. O vezir, bek fenaymış. Gendi gözü de padişahın gızındaymış. Kâhya gızı istemeye gelincek padişahın ızcık gönlü olur gibi olmuş. Vezir hemen hotlamış.

Dimiş ki:

“Ulular ulusu padişahım sen güzeller güzeli gızını, sultanımızı bi sokak sürtüğüne mi vereceen?” demiş.

Padişah bunu duyunca dimiş ki:

“Vezir, vezirr! Kâhya benim sarayıma yıllardır hizmet eder. İnsan ayırt etmek olur mu? Sultanı çağırın bana!” demiş.

Gızına durumu sormuş. Gız da dimiş ki:

“Canım babam, Padişah babam;

Bana gönül itme babam!

Gönlün yolu yol değil ki belleyem.

Kime gayacağını ben ne bilem?

Kâhya oğlu diye hor görme yârimi

Yüreğimde Arab’ın, Fas’ın zengini

Vezirim deyi Bağdat’tan azanı

Laf ettim sanıp yârimi sürtük sayanı

Gulak verip dinleme babam!

Benim gönlüm ondadır, babam!”

Padişah da gızının sözünü işitince durumu gabul itmiş. Zati de gönlü varmış.

Gızı “Verdim gitti!” demiş.

Amma veziri sen bir gör! Tafilden tefile girmiş. Hasedinden gurum gurum gurtlanmış. Gıran giresice!

Neyse sarayda düğün telaşesi başlamış. Sultan mutlu, kâhyanın oğlu mutlu herkes mutluymuş. Amma zalım vezir günden güne hasedinden ne edeceğini şaşırıyormuş. Düğüne bir gün gala vezirin iyice gözü dönmüş.

Ülkede ki büyüceye gitmiş. Bir büyü yaptırmış. Düğün günü kâhyanın oğluna demiş ki:

“Gosgoca padişahın kızını alıyon. Gel senle ormana gidelim bi atlarımızı yarıştırak. Gızı alman golay oldu amma atta geçmek de golay olacak mı?” demiş.

Kâhyanın oğlu da bek yiğitmiş. Hemen,“Tamam” demiş. Kimseye haber itmeden gitmişler. Ormanda bir tek vezir, bir de kâhyanın oğlu varmış.

Ama öte taraftan da sultanın içine goygun daş gibi bir acı oturmuş. Hissetmiş yezaar ki!

Neyse bunlar ormanda yarışmışlar, itmişler. Kâhyanın oğlu demiş ki:

“Susadım. Izıcık su kenarına sürelim atlarımızı da susuzluğumuzu giderelim.”demiş.

Vezir de vahıt goğluyomuş zati! Yanındaki heybesinden suyu çıkarmış vermiş.

“Al bunu iç!” demiş.

Vezirin galbi garaymış amma kâhyanın galbinde garalık nee asisin? (ne gezsini?) Suyu içmiş. Meğer bu, su da büyülü suymuş. Kâhyanın oğlu büyülü suyu içincek olduğu yerde gapgaraa bir köpek olmuş. Bir daha da bu ormandan çıkamayacakmış.

Vezir onu öyle bırakmış gitmiş. Düğün olacakmış gayrı amma kâhyanın oğlu ortada yokmuş. Beklemişler itmişler amma kâhyanın oğlu gelmemiş. Düğünü iptal itmişler. Güzeller güzeli sultan üzüntüsünden yataklara düşmüş. Öyle kâhyanın oğlunu sayıklar dururmuş.

“Benim yârim gendi gitmez, onu oyuna getirdiler, yüreğme goygun acılar goydular.”dirmiş.

Böylelikle günler günleri govalamış. Vezir gayrı padişaha gendi niyetini açmış. Sultan “Varmam Allah, varmam!” deyi diretmiş amma padişah bu sef kızını dinlememiş.

Öte yandan da kâhyanın oğlu gara köpek oldu galdı dedik ya! Ormandan da çıkamayacakmış. Ormanın içinde kala galmış. Bunu bilen bi tekicik atı varmış. At sahibinin yanından heç ayrılmazmış Yani Gara köpeğin. Gara köpek atın, at gara köpeğin dilini anlarmış. Kâhyanın oğlu atına tembih itmiş.

Dimiş ki:

“Sen git sultanın gapısında kişne! O seni görünce benim başıma bir iş geldiğın anlar. Benim yanıma gelir.”dimiş.

At, sahabını dinlemiş. Sultanın gapısına gitmiş. Sultan bir de bakmış ki yârinin atı. Hemen tanımış. Gopmuş gitmiş. Dimiş ki:

“Postuna yol olam

Ayağına toprak olam

Yârimin sırrını bilen

Bana habar mı getirdin?” dimiş.

At, kişnemiş. Sultan ata binmiş ormana gitmiş. Bir de bakmış ki ormanda kimseler yok. Bi tekicik gara köpek var. Bakmış gara köpeğе dimiş ki:

“Benim bahtımdan da gara olan köpek

Sende mi yarını yitirdin de garardın?”

Gız böyle deyince gara köpek dile gelmiş. Dimiş ki:

“Güzeller güzeli sultanım,

Gözün yaşın akıtma

Tenim gibi ciğerimi de garartma

Tenimi gara iden vezirdir

Bahtımı gara iden vezirdir

Yarımdan ayrı goyan vezirdir

Bu ormana beni mahpus iden vezirdir

Muradıma erdirmeyen vezirdir

Bana gönlün goma sultanım

Sevdama gölge goma sultanım!”

Sultan bunu duyunca olduğı yere sevincinden bayılmış. Neyse ayılınca atın sırtına binmiş, gitmiş.

Olanları padişaha bir bir anlatmış. Padişah da veziri huzuruna çağırılmış. Vezirden büyüü kime yaptırdığını öğrenmiş. O, büyücüyü de huzuruna çağırılmış. Büyücüye, büyüü bozdurtmuş. Kâhyanın oğlu gendi bedenine dönmüş. Başka bir büyücüye büyü yaptırtmış. Veziri gara köpek itmiş. Öteki büyüü yapan büyücüyü de zindana gapatmış.

Kâhyanın oğlu ile Sultan'ın 40 gün 40 gece düğünü olmuş. Padişah, Kâhyanın oğlunu tahta çıkarır. Vezir de gara köpek gılığında sultan ile kâhyanın oğlunun gapısının sürtüğü olmuş.

Vezir gendi başında dediği ya! Kâhyanın oğlu gapının sürtüğü diye. Gendi dediği gendi başına gelmiş, gendi ettiğini bulmuş. İyiler kazanmış. Sultanla Kâhyanın oğlunun iki de çocuğu olmuş. Bunlar huzurlu mutlu ömür boyu yaşamış. Bu masal da burda bitmiiiş.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah ve padişahın kızı vardır. Bir de sarayda hizmet gören kâhya vardır.
2. Padişahın kızı ile Kâhya'nın oğlu birbirine âşık olur.
3. Kâhya, padişahın kızını oğluna ister ve padişah da kabul eder.
4. Vezir, bu durumu kabul edemez ve Kâhya'nın oğluna büyü yapar.
5. Vezir ve Kâhya'nın oğlu ormana giderler.
6. Vezir, Kâhya'nın oğlunu kara bir köpeğe çevirir.
7. Padişahın kızı günlerce ağlar ve Kâhya'nın oğlunun yolunu gözler.
8. Padişah, Kâhya'nın oğlu gelmeyince kızını vezire vermeye karar verir.
9. Kâhya'nın oğlunun atı padişahın kızına haber eder.
10. Kız, ormana gider ve oğlanı kara köpek halinde bulur. Köpek şeklinde ki oğlan olanları bir bir anlatır.
11. Kız, olanları padişaha anlatır.
12. Padişah büyüü bozdurur. Vezir'in Kâhya'nın oğlu için yaptırdığı büyüün aynısını vezir için yaptırır.
13. Kâhya'nın oğlu ile padişahın kızı evlenir ve Kâhya'nın oğlu tahta çıkar. Ömür boyu mutlu yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden tek hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişah ve padişahın kızı vardır. Bir de sarayda hizmet gören kâhya vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)

2. Padişahın kızı ile Kâhya'nın oğlu birbirine âşık olur. Kâhya, padişahın kızını oğluna ister ve padişah da kabul eder. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

3. Vezir, bu durumu kabul edemez ve Kâhya'nın oğluna büyü yapar. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

4. Vezir, Kâhya'nın oğluna ormana gitmeyi teklif eder ve kâhyanın oğlu kabul eder. (Tanımı: Kahraman hainin teklifini kabul eder, aldanır. Simgesi: θ^1)

5. Vezir, Kâhya'nın oğlunu kara bir köpeğe çevirir. (Tanımı: Büyüleme, şekil değiştirme. Simgesi: A^{11})

6. Padişahın kızı günlerce ağlar ve Kâhya'nın oğlunun yolunu gözler. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

7. Padişah, Kâhya'nın oğlu gelmeyince kızını vezire vermeye karar verir. (Tanımı: Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır. Simgesi: K^3)

8. Kâhya'nın oğlunun atı padişahın kızına haber eder. (Tanımı: Yardım çağrısı. Simgesi: B^1)

9. Kız, ormana gider ve oğlanı kara köpek halinde bulur. Köpek şeklinde ki oğlan olanları bir bir anlatır. (Tanımı: Talihsizlik çeşitli şekillerde haber verilir. Simgesi: B^4)

10. Kız, olanları padişaha anlatır. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)

11. Padişah büyüü bozdurur. (Tanımı: Büyü bozulur. Simgesi: K^8)

12. Padişah, veziri huzuruna çağırır. (Tanımı: Suçlu istenir. Simgesi: Pr^2)

13. Padişah, Kâhya'nın oğlu için yapılan büyüünün aynısını vezir için yaptırır (Tanımı: Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması Simgesi: U)

14. Kâhya'nın oğlu ile padişahın kızı evlenir ve Kâhya'nın oğlu tahta çıkar. Ömür boyu mutlu yaşarlar. (Tanımı: Evlilik ve tahta çıkma. Simgesi: W^{**})

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Padişahın Kızı ile Kâhya’nın Oğlu” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal tek hareketten oluşur.

I. $\alpha B A \theta^1 A^{11} \xi K^3 B^1 B^4 \xi K^8 P_1^2 U W^{**}$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı unsur ile toplamda 14 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Padişah’ın Kızı ve Kâhya’nın Oğlu”dur. Saldırgan ise; “Vezir”dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.10. Onuncu Masal: Üvey Ana

Masalcı: Gülnar Ekinci

Masal Metni:

Bir varımış bir yoğmuş. Bir kadın varımış. Bu kadının biri öz biri övey iki gızı varımış. Kadın öz gızına heç bir iş gördürmezmiş. Ama övey gızına her işi yaptırmış. O gızı aynı hizmetçiymiş gibi iki dakika üstüne oturtmazmış.

Amma genede anasız guzunun melemesi bile kulağa eziyet olurmuş. Bu gariban gızın da kenarda durduğu bile övey ananın gözüne dert olmuş. Gızın babası da ırağa, ırgatlığa gitmiş. Gayrı bir yılda mı gelirmiş, iki yılda mı gelirmiş Allah bile! Neyse birgün övey ana dimiş ki:

“Baban gitti gelmez oldu. Seni de benim omzuma yük bıraktı. Benim sana yedirecek ekmeğim yok. Git ekmek parası gazan gel.” dimiş.

Yazzık gız da ne itsin? Yok, mok didiyse de yola goyulmuş.

Gız az gitmiş uz gitmiş yolda bir çeşmeye ırast gelmiş.

Çeşme gıza ünlemiş:

“Gözümü temizle de git.” dimiş.

Gız çeşmenin gözünü temizlemiş yoluna devam itmiş. Az daha gitmiş bir tazıya ırast gelmiş. Tazı gızı görünce ünlemiş.

“Ayağımdaki tikenı çıkartta git” demiş.

Gız tazının ayağındaki tikenı çıkartmış yoluna devam itmiş. Az daha gitmiş. Bir yaşlı gadına ırast gelmiş. Yaşlı gadın gızı görünce ünlemiş.

“Saçımı tara da git!” demiş. Gız durmuş yaşlı gadının saçını taramış gitmiş. Az daha gitmiş bir nar ağacına ırast gelmiş. Nar ağacı gızı görünce dile gelmiş ünlemiş.

“Altımı süpür de git! .Altımı süpür de git!” demiş.

Gız durmuş nar ağacının altını süpürmüş. Nar ağacı tekrar dile gelmiş gıza:

“Nereye gidiyon bir başına?” diye sormuş.

Gız da zatı dertliymiş ya! Olanı bir bir anlatmış. “Para kazanmaya gidiyom” demiş.

Nar ağacı da demiş ki:

“Şoorada iki gözzek var. Bir gara akar. Biri sarı akar. Garadan doldurmada sarı gözzekten doldur. Yalınız ağzını açmadan doğrudana övey anana götür.” demiş.

Gız gitmiş. Sarı gözzekten testisini doldurmuş. Övey anasına varmış. Övey ana açsa baksa ki testinin içi altın dolu. Sevincinden dört köşe olmuş gadın. Bu sef de gendi gızını göndermiş. Demiş ki:

“Benim güzel gızım sen bu safdan daha iyilerini bulun. Haydi, şimdi de sen git bize kar getir.”demiş.

Övey ananın gızı yola goyulmuş. Gız az gitmiş uz gitmiş yolda bir çeşmeye ırast gelmiş. Çeşme gıza ünlemiş.

“Gözümü temizle de git.” demiş. Gız çeşmenin gözünü temizlememiş yoluna devam itmiş. Az daha gitmiş bir tazıya ırast gelmiş. Tazı gızı görünce ünlemiş.

“Ayağımdaki tikenı çıkartta git” demiş.

Gız tazının ayağındaki tikenı çıkartmamış yoluna devam itmiş. Az daha gitmiş. Bir yaşlı gadına ırast gelmiş. Yaşlı gadın gızı görünce ünlemiş.

“Saçımı tara da git!” demiş. Gız yaşlı gadının saçını taramamış gitmiş. Az daha gitmiş bir nar ağacına ırast gelmiş. Nar ağacı gızı görünce dile gelmiş ünlemiş.

“Altımı süpür de git! .Altımı süpür de git!” demiş.

Gız nar ağacının altını süpürmemiş. Nar ağacının gölgesine oturuyum dinleneyim demiş. Nar ağacı tekrar dile gelmiş gıza:

“Nereye gidiyon bir başına?” diye sormuş.

Gız da “Para kazanmaya gidiyom” demiş.

Nar ağacı da demiş ki:

“Şoorada iki gözzek var. Bir gara akar. Biri sarı akar. Sarıdan doldurma da gara gözzekten doldur. Senin aradığın kar oradadır. Yalnız ağzını açmadan doğrudana evine götür.” demiş.

Gız gitmiş gara gözzekten suyunu doldurmuş. Ağzını da gapamış. Geri geldiği yoldan döneceği. Nar ağacında nar da burcu burcu gokuş. “Bir tane nar alıyım.” Demiş. Nar ağacı gızın ağzını yüzünü yırtmış.

Yaşlı kadın çörek idermiş. Burcu burcu gokuş. “Bir tane çörek yiyim” demiş. Kadının verdiği çörek gurtlu çıkmış.

Çeşmeye varmış. “Susadım su içiyim.”demiş. Çemenin suyu bulanık akmış.

Tazı boynuna boğazına cıncık, boncuk takmış. “Bu cıncığı boncuğu ben takıyım.” Demiş. Tazı gopmuş, gız kaçmış.

Derkeen. Gız eve varmış. Anası bir heyecanla gızın testisini açsa ki testiden yılanlar çıyanlar fırlamış. Odayı sarmış. Övey ana ile öz gızını sokmuş öldürmüşler. Öteki gıza bir şey itmemişler. Onlar ölünce o gız da rahata ermiş. Mutlu mesut yaşamış.

Bu masal da böyle bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir kadın vardır. Kadının bir öze bir de üvey kızı vardır.
2. Kadın üvey kıza hep eziyet eder ve ondan para kazanmasını ister.
3. Kız, para kazanmak için evden ayrılır.
4. Yolda kız bir çeşmeye rast gelir ve çeşenin gözünü temizler.
5. Bir tazıya rast gelir ve tazının ayağındaki dikenini çıkarır.
6. Bir yaşlı kadına rast gelir ve yaşlı kadının saçını tarar.
7. Bir nar ağacına rast gelir ve nar ağacının altını temizler.

8. Nar ağacı, kıza karşısında duran iki gözzekten sarı olandan su doldurmasını söyler.
9. Doldurduğu suyu üvey annesine gidene kadar açmamasını tembihler.
10. Kız, suyu açmaz ve eve gider.
11. Su testisinden altınlar çıkar.
12. Üvey anne bu sefer kendi kızını yollar.
13. Kız, yolda bir çeşmeye rast gelir. Çesmenin gözünü temizlemez.
14. Bir tazıya rast gelir ve tazının ayağındaki dikenini çıkarmaz.
15. Bir yaşlı kadına rast gelir ve kadının saçını taramaz.
16. Bir nar ağacına rast gelir ve nar ağacının altını süpürmez.
17. Nar ağacı, kıza karşısında duran iki gözzekten kara olanı doldurmasını söyler.
18. Doldurduğu suyu annesine gidene kadar açmamasını tembihler.
19. Kız, suyu açmaz.
20. Eve giderken bir nar ağacından nar almak ister ancak nar ağacı kızın ağzını yüzünü yırtar. Kız, bir yaşlı kadından çörek almak ister ancak çörek kurtlu çıkar. Kız, bir su içmek ister. Su, bulanık akar.
21. Kız zırluklarla eve ulaşır.
22. Annesi su testisini açar ancak testiden yılanlar, böcekler çıkar.
23. Yılan ve böcekler kızını ve annesini öldürür. Diğer kız da ömür boyu mutlu yaşar.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen iki hareketli masal.

I. Hareket:

1. Bir kadın vardır. Kadının bir öze bir de üvey kızı vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Kadın üvey kıza hep eziyet eder ve ondan para kazanmasını ister. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
3. Kız, para kazanmak için evden ayrılır. (Tanımı: Gençlerin ayrılığı. Simgesi: β^3)

4. Yolda kız bir çeşmeye rast gelir ve çeşmenin gözünü temizler. Bir tazıya rast gelir ve tazının ayağındaki dikenini çıkarır. Bir yaşlı kadına rast gelir ve yaşlı kadının saçını tarar. Bir nar ağacına rast gelir ve nar ağacının altını temizler. (Tanımı: Kahraman denenir. Simgesi: D¹)

5. Nar ağacı, kıza karşısında duran iki gözzekten sarı olandan su doldurmasını söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

6. Doldurduğu suyu üvey annesine gidene kadar açmamasını tembihler. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

7. Kız, suyu açmaz. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

8. Kız, eve gider. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: ↓)

9. Su testisinden altınlar çıkar. (Tanımı: Maddi mükâfat veya kazanılan diğer şeyler. Simgesi: w^o)

II. Hareket

10. Üvey anne bu sefer daha çok para kazanması ümidiyle kendi kızını yollar. (Tanımı: Maksatlar ve sebepler. Simgesi: Mot.)

11. Kız, yolda bir çeşmeye rast gelir. Çeşmenin gözünü temizlemez. Bir tazıya rast gelir ve tazının ayağındaki dikenini çıkarmaz. Bir yaşlı kadına rast gelir ve kadının saçını taramaz. Bir nar ağacına rast gelir ve nar ağacının altını süpürmez. (Tanımı: Kahraman denenir. Simgesi: D¹)

12. Nar ağacı, kıza karşısında duran iki gözzekten kara olanı doldurmasını söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

13. Doldurduğu suyu annesine gidene kadar açmamasını tembihler. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

14. Kız, suyu açmaz. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

15. Eve giderken bir nar ağacından nar almak ister ancak nar ağacı kızın ağzını yüzünü yırtar. Kız, bir yaşlı kadından çörek almak ister ancak çörek kurtlu çıkar. Kız, bir su içmek ister. Su, bulanık akar. Kız, zorluklarla eve döner. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

16. Annesi su testisini açar ancak testiden yılanlar, böcekler çıkar. Yılan ve böcekler kızı ve annesini öldürür. Diğer kız da ömür boyu mutlu yaşar. (Tanımı: Hain mağlup edilir. Simgesi: I)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Üvey Ana” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü H-I ve M-N elementlerinde H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. Birinci hareketim doğrudan takip edilmesi ile ikinci hareket meydana gelir. İkinci harekette birinci harekette meydana gelen olaylar tekrar edilir. İki hareketin de sonuçları birbirinden farklıdır. İlk hareket de üvey anne, üvey kızın getirdiği altınlarla mutlu olurken ikinci hareket de öz kızının getirdiği testinin içinden çıkan yılan ve böceklerle cezalandırılır ve ölür.

I. $\alpha \gamma^2 \beta^3 D^1 D \gamma^1 \delta^2 \downarrow w^0$

II. Mot $D^1 D \gamma^1 \delta^2 \xi I$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı unsur ve bir maksat işlevi ile toplamda 16 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda kahraman zor vazifeyi “para kazanma” durumunu bir bağışçı sayesinde sağlar ve yine kötü kahramanın ölümü bağışçı sayesinde olur. Bu nedenle masal H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmez.

Masalda ana kahraman “Üvey kız” dır. Masalda saldırgan ise “Üvey ana ve kızı”dır. Masalda bağışçı ise “ Nar Ağacı”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.11. On Birinci Masal: Aliş ile

Maviş Masalçı: Sevil Ekinci

Masal Metni:

Evvel zaman içinde galbur saman içinde bir ülke varmış. Bu ülke içinde bir Mammüt Ağa varmış. Bu Mammüt Ağa’nın iki çocuğu varmış. Bunlardan birinin adı Aliş diğzerinin adı Maviş’miş.

Bu Mammud Ağa, ne çoh fahır ne çoh zenginmiş. Gendi yağınlan gavrulan biriymiş. Mammud Ağa'nın bir de avradı varımış. Bunlar gül gibi geçinip gidellermiş. Kimseye bir zararları dokunmazmış. Gel zaman git zaman bu adamın avradı hastalanmış.

Avrad hastalanınca adam dağdan, bayırdan ilaçlar toplamış. Tüm ilaçları, tüm ilacı kadınları toplamış amma heç çare bulamamışlar. İyi olsun diye avradın başında dört dönmüşler amma avrat yine de iyi olmamış. O gül gibi avrat sararmış, solmuş, ölmüş. Geçmiş goymuş gitmiş. Yazlık avrada! O ölmüş ölmeye amma geride gül gibi Aliş ile Maviş galagalmış. Gayri eş, dost, akraba el itmişler. Birleşmişler. Biri çocuğun yemeğini yapmış, biri söküğünü dikmiş, biri bahça işini yapmış. Böle gelmiş geçmiş.

Aha! Sen işte bizim insanımızı bilin.

Acın taze iken pek yanında durullar Amma az zaman geçtimi acını da seni de unutullar. Millet yavaş yavaş dağılmış. Tabi herkesin gendi çoluğu, çocuğu, bağı, bahçası var. Gel zaman git zaman Aliş ile Maviş perli perişan olmuş. Herifin gücü iki çocuğa, bağa bahçaya yetmez olmuş. Millet bakmış ki herif de iki çocuk da perli perişan olmuş. Mammud ağayı yanlarına çığırılmışlar. Dimişler ki:

“Bak Mammud Ağa! Sen perişan, çocukların perli perişan. Gel biz seni everek. Sana bi avrat bulak Kel dimeyek, kör dimeyek, topal dimeyek! Sen de pek dört dörtlük sayılman. İki cocuklusun. Avrat eğer gızsayaşca geçkin olanını, dulsa çocuksuz olanını bulak. Seni başgöz idelim.” dimişler.

Vaaayy vayyy! Mammud Ağa... Nereden bilsin başına geleceği. (Anlatıcı dert yanar bir ifade ile çevresindekilerin gözüne bakar. Başındaki eşarbın düğümünü açar. Ve anlatmaya devam eder.)

Oraya gideken onu beğenmezken, buraya gideken bunu beğenmezken. Bir tane avrat bulmuşlar. Bu avradın adı da Hatçe'imiş. Hatçe bir fena bir fenaymış. Amma dıştan da melekmiş.

Amanın! Herife varanaça Aliş ile Mavişi yere yurda gomamış. Ne diseler ikiletmemiş. Ne söyleseler yapmış. Neyse elinde sonunda Mammud ile Hatçe evlenmiş.

Vayyy! Vayyyy! Guzularım Aliş ile Maviş de bir sevinmişler. Bir sevinmişler. Artık anamız oldu yüzümüz gülecek sanmışlar. Amma Hatçe evlenir evlenmez bir değişmiş bir değişmiş. Mammud işe gider gitmez her işi çocuklara yaptırmış. Aliş ile Maviş eziyetten gurumuş galmış. Gurbağa gözlü Hatçe herifin de düzenini iyice gaçırılmış. Herif eve gelmez

olmuş. Çocuklar odun taşımış. İş güç yaparmış. Gonunun gomsunun Aliş ile Maviş'e yüreği parçalanırmış. Ciğergah olurlarmış. Amma gonu gomsu ne itsin? Ellerinden bir şeycik gelmezmiş.

Günlerden bir gün gene kör olmayasica Hatçe iyice çocukları dövmüş.

Gıza demiş ki:

“Sen şu ocağı kur. Otur bize ekmek it!”

O sırada da Aliş'in canı unmuş. (canı çekmiş) Maviş'e demiş ki:

“Bacım şu tandırda bana bir böörek yap. Canım undu.”

Bacısı da demiş ki:

“Alişş! Gardeşim, börek sana gurban olsun! Amma bu cadı analığımız sana böörek ittiğimi görürse bizim ağzımızdan burnumuzdan getirir.” demiş.

Amma ne itsin? Bacının akli savak olur dirler. Dayağı yimeyi göze almış. Tam böreği yaparken yağı “Coooz!” diye ocağın üstüne dökmüş. Ortalığı yağın kokusu almış yürümüş. Gurbağa gözlü Hatçe kokuyu alıp da dışarı çıksa ki yağ öylece devrilmiş duruyor. Eline sopayı gaptığı gibi o iki günahsız guzunun üstüne yürümüş. Çocuklar da korkudan o yana bu yana dirken ikisi birden o gızgınataşlı ocağın içine düşmüş. Gonu gomsu bağıra gopmuş gelmiş. Bir de görmüşler ki iki güzelim çocuk gızgın atasın içinde. Çocuklar cayır cayır yanıyor. Kimse el idememiş. Tam o sırada Allah tarafından bu iki çocuk gumru olup uçmuş.

Uçarken başlamışlar ötmeye:

“Guguk guk guguk guk!

Yağ dööktüü!

Kim döööktüü ?

Gız döööktüü!

Guguk guk guguk guk!” diye.

İşte o günden beridir gumruların sesi hep içli çıkarılmış. O, iki yetim gorkudan bağıra çağra ağıt görmemiş, söz görmemiş diye...

İçten içe “guguk guk” diye.

O gurbağa gözlü Hatçe'de gapgara bir garga olmuş. O günahsızların günahını aldı diye gapgara ortada gezermiş.

O gün bu gündür de gara gargaların sesi hep ciyaklarmış. “Gak Gak!” diye...

İyiler iyiliğini, kötüler kötülüğünü bulmuş. Yüce Rabbim kimsenin hakkını kimisede bırakmamış. Bu masal da böyle bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir zamanlar ülkenin birinde bir Mahmut Ağa, eşi ve iki çocuğu vardır.
2. Bunlar çok mutlu yaşarlar.
3. Günlerden bir gün kadın hastalanır ve ölür.
4. İki çocuk ile adam baş başa kalır.
5. Adam Hatice adlı bir kadın ile evlenir.
6. Hatice, çocuklara çok eziyet eder.
7. Bir gün Maviş adlı kız erkek kardeşine çörek yaparken yağı döker ve korkularından Aliş ile Maviş ocaktaki ateşe düşerler.
8. Aliş ile Maviş birer kumru olup, gökyüzüne uçarlar.
9. Hatice de karakarga olup, gökyüzüne uçarlar.
10. Bu, masal da burada biter.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen iki hareketli masal.

I. Hareket:

1. Bir zamanlar ülkenin birinde bir Mahmut Ağa, eşi ve iki çocuğu vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Bunlar çok mutlu yaşarlar. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: $\S$)
3. Günlerden bir gün kadın hastalanır ve ölür. İki çocuk ile adam baş başa kalır. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Simgesi: a)
4. Çevrenin zorlaması ile adam Hatice adlı bir kadın ile evlenir. (Tanımı: Evliliğe zorlama. Simgesi: A¹⁶)
5. Zamanla Hatice, çocuklara çok eziyet eder. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: $\S$)
6. Bir gün Maviş adlı kız ekmek yaparken erkek kardeşi çörek ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

7. Kız, çöreği yaparken yağı döker ve korkularından Aliş ile Maviş ocaktaki ateşe düşerler. Aliş ile Maviş birer kumru olup, gökyüzüne uçarlar. Hatice de karakarga olup, gökyüzüne uçarlar. (Tanımı: Yeni fiziki görünüş kazanılır. Simgesi: T¹)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Aliş ile Maviş” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü H-I ve M-N elementlerinde H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal tek hareketten oluşur.

I. α§ a A¹⁶§ a A¹⁶ § D⁷ T¹

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, üç bağlayıcı unsur ile 7 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Aliş ile Maviş” tir. Masalda saldırgan ise “Hatice”dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.12. On İkinci Masal: Padişahın Oğlu ile

Dev Masalcı: Meryem Şahin

Masal Metni:

Bir varımış bir yoğmuş. Lafın başı sonu yoğmuş. Allah’ın gulu da bek çoğumuş. Bir ülke varımış. Bu ülkenin de bir padişahı varımış. Bu padişah ülkeyi bek iyi yönetirmiş ama ülkenin tek gusuru varımış. Ülke de guraklık varımış. Su bek azımış. Bu ülkenin bitekicik guyusu varımış. Amma Allah’ın işi gyunun suyu ülkeye yetermiş. Bunlar huzurluymuş anlayacaan. Gün olmuş vahit geçmiş bir gün bir dev bu ülkeye musallat olmuş. Guyunun ağzına gelmiş oturmuş.

Guyuya heç kimseyi yaklaştırmaz olmuş. Yaklaşanı da gıpgızıl gözleriyle korkutur, duduğunu da hemen yirmiş. Halk gayrı canından bezmiş. Padişaha isyan etmiş.

Demişler ki:

“Guzularımızı dev yidi. Susuzlukdan ÷lkemizi gıtlık aldı. Sen gosgoca padişahsın ne ideceksen et bizi gurtar.”

Padişah ne etsin? Gosgocaaman devmiş. Yanına yaklaşısan yaklaşılmazmış. Dev bir hareket itti mi yer yerinden oynarımış. Neyse Padişah gara yaslar çalmış. Ne idecem diye yemedi içmeden kesilmiş. Bu padişahın da üç tenecik oğlu varımış. Bu üç oğlan babalarının hallarına bakmışlar.

Dimişler ki:

“Baba biz gidek, bu devi öld÷erek. Dev, bizi yirsee en azından halk sana baskı itmez. Yimez de biz devi öld÷ürsek o zaman da ÷lkemiz eski huzuruna gavuşur.”dimişler.

“Padişah da gendince düşünmüş, daşınmış! Varın, gidin haydi!” demiş.

Üç gardaş el itmiş, halleşmiş ve yola goyulmuş. Önce büyük gardaş gitmiş. Büyük gardaş deve yaklaşıncı dev öfkesinden ağzından nası ateş çıkardıysa oğlan oraya yığılmış.

Sonra ortanca gardaş gitmiş. Ortanca gardaş da baksa ki büyük gardaşı orda yığılmış yatıyor.

O da azcık gorkakmış. Devın yanına yaklaşmadan hemen olduğı yere bayılmış.

En son gala gala güccük gardaş galmış. Güccük gardaş yaşça güccükmiş amma akılca iki gardaşından da üstünmüş. Güccük gardaş eline ok almış. Dev nasılsa geleni öldürüyom deyi gendinden emin yatarkana oku atmaya başlamış. Dev, o kadar güçlü o gadar güçlüymüş ki değen ok vücuduna girmeden yamılıp kalıymış. Güccükgardaş uyanıkmiş dedim ya! Bakmış ok yamılıp galıyor. Bu sef yerden goca goca daşları almış, fırlatmış.

Dev okları çok maasimemiş. Olduğı yerden galkmadan yatıymış. Tam o sırada gafasını şöyle ceviriyim derken goccamana daş gafasına düşünce gafası yarılmış. Gafası yarılınca o acıyla bir kükremişşş yer gök inlemiş. Acıdan gendini nası attıysa gendi ağırlığıyla olduğı yeri yarmış. Yer yarılınca Dev öylece ölmüş.

Güccük gardaş devi öldürmüş. Bu sırada da büyük gardaşla ortanca gardaş ayılmışlar. Baksalar ki gardaşları goccamana devi öldürmüş. Dev yarılmış yere saplanmış yatıyor. Hemen bunları bir hasetlik sarmış. Babamız bunu ödüllendirir bizi de siz gorkaksınız deyi cezalandırır. Biz buna oyun idek demişler.

Güccük gardaşlarına dimişler ki:

“Gardaşım geyunun suyu gurumuş Biz sana ip bağlayak sen in bak bakıyım geyunun içinde ne var? Belkit dev bir oyun itmiştir. Gene ülkemizin başına bela gelmesin.”

Güççük gardaş da uyanıkmuş amma gardaşlarının dediği aklına yatmış. Gabul itmiş. Beline ipi bağlamışlar. Geyunun içine sarkıtmışlar. Oğlan, geyunun içine inmiş. Bir de baksa ki geyunun içinde üç tene güzeller gözeli kız var.

Ay gibi parlayırlarmış. Sıra sıra dizilmiş oturuyorlarmış. Oğlan kızları görünce hemen yukarı gardaşlarına ünlemiş.

Dimiş ki:

“Ağalarım! Bu geyuda su neyim yok. Amma üç tenecik kız var. Bunları yukarı çekin biz bunlarla evlenek!” dimiş.

Gardaşları hemen ipi sarkıtmışlar. Oğlan yine gardaşlarına ünlemiş.

Dimiş ki:

“İlk kız büyük ağamın!”

Onu yollamış. Sonra ardından gene ünlemiş.

“İkinci kız güccük ağamın!”

Sonra gene ünlemiş:

“Üçüncü kız da benim!”

Üçüncü kızını da yollarıkan eliyle kızın beline dokunmuş. Oğlanın elinin izi Allah tarafından kızın belinde leke galmış. Neyse kız yokarı çıkmış. Diğer iki gardaş bakmış ki üçüncü kız hepisinden güzel.

Hemen gene galplerini hasetlik bürümüş. İpi atmışlar kızları da aldıkları gibi kaçmışlar. Güccük gardaş geyudan yukarı bağrınmış itmiş amma ne fayda...

Ne ses iden varımış ne başga bir şey...

Öylece geyunun içinde bi başına galmış. Umudunu kesince geyunun içinde sağa sola bakınsa ki garşısında bir tene gapı görmüş. Gapıyı görünce gurtulacam bellemiş. Amma ne gurtulması? Gapıyı açsa baksa ki bir de ne görsün! Gosgocamana bir yılan!

Anıka guşu dillermiş, eskiler. Goca ganatlı, parlak renkli, güzeller gözeli bir guşmuş. Tavus guşu gibi neyse Anıka guşunun üç tenecik yavrusunu o, goca yılan almış ortasına tam öldireceğmiş.

O sırada bizim oğlan bu yılanı nasıl vurduysa yılanın ağzının suyu olduğu yere ahmış. Yılan ölmüş, guşlar gurtulmuş. Tam da o sıra guşların anası gelmiş. Guşlar olanı bir bir anlatmış. Anık aguşu demiş ki:

“Eyy oğlan sen benim yavrularımı gurtardın. Dile benden ne dilerisen. Sana iki tene dilek haggı veriyom.” demiş.

Oğlan da düşünmüş hemen demiş ki:

“Beni geldiğim yere gönder. Şu guyudan gurtar. İkinci dileğimi de vaağtı gelince söylerim.” demiş.

Anıkaa guşu hemen oğlanın dilaani (dilek) yerine getirmiş. Oğlan geyunun garantisinden günün ışığına yükselmiş. Yükselmiş amma saraya da heç dönesi yoğmuş.

Hemen saçlarını olduğu gibi gazımuş. Üstü başı zaten geyunun içinde hıllım hıccık olmuşdu. Yüzüne bakılacak halı galmamıştı. Kimise onun padişahın oğlu olduğuna garar getirememiş. Bu da varmış gitmiş. Gafa kel, aspab hıllım hıccık goyulmuş iş aramaya.

Varmış bir geyumcuya. Geyumcu da çok firtimanlı (fena) adammış. Bahmış buna halı heç iyi değil. Gullanırım deyi düşünüp işe almış.

Geyumcu bir de baksa ki bu oğlan zehir gibin oğlan çıkmış. Sonra gün olmuş gece olmuş ülkede bir ferman duyulmuş. Padişahın sarayına iki tane tac istemişler. Padişahın oğullarının düğünü var demişler. Oğlan hemen anlamış. Geyumcuya demiş ki:

“Ağam sen bana el etme. İstedğim bütün yakutu, altını bana getir de ben bu tacı yapıyım. Ödülü biz alak.” demiş.

Hemen Anıka guşunu çağırmış ikinci dileğini dilemiş.

Dimiş ki:

“Senden ikinci dileğim bana bir tac it! Gören herkesin ağzı ayrılısın.” Dimiş.

Anıka guşu tacı hemen yapmış. Altınlar, zümrütler doluymuş. Görenin ağzı ayrık galırmış. Oğlan tacı almış Saraya gitmiş. Tacı vermiş. Padişah tacı görüncek padişahın da ağzı açık galmış. Hemen adamlarına demiş ki:

“Bu tacı kim ettiyse hemen bana getirin!”

Adamlar tutmuş oğlanı çığırmiş. Oğlan da gelmiş babasının huzuruna çıkmış. Padişah bi baks ki oğlan gendi oğluymuş. Oğlan babasına bir bir durumu anlatmış.

“Baba, böleykene böyle oldu!” demiş.

Padişah diğer oğullarını zindana atmış.

Bu oğlanı o kızla evlendirmiş tahtı da vermiş. Bu masal da burada bitmiş.

Masahın Özeti:

1. Ülkenin birinde bir padişah ve üç oğlu vardır.
2. Ülkede su ihtiyacı bir tane olan kuyudan sağlanır.
3. O kuyunun başına bir dev gelir.
4. Dev kimseye su vermez geleni de öldürür.
5. Halk isyan eder.
6. Padişah çözüm bulamaz. Padişahın oğulları da padişahı öldürmek isterler. Padişah da kabul eder.
7. Padişahın oğulları devi öldürmek için gider.
8. Kuyunun başına gittiklerinde büyük ve ortanca kardeş devi öldüremez.
9. Küçük kardeş devi öldürür.
10. Büyük kardeşler, küçük kardeşin bir de kuyunun içine bakmasını isterler.
11. Küçük kardeş isteği yerine getirir ve kuyunun içine girer.
12. Kuyunun içinde melek gibi üç tane kız görür.
13. Birinci kızı büyük kardeşi için, ikinci kızı ortanca kardeşi için, üçüncü kızı kendi için yukarı yollar.
14. Kardeşler bu duruma fesatlanır ve kardeşlerini kuyuda bırakıp giderler.
15. Küçük kardeş, kuyunun içinde sağa bakar sola bakar ve bir kapı görür. Kapının içerisinde bir yılanın kuş yavrularını yemeye çalıştığını görür.
16. O kuşları yilandan kurtarır.
17. Kuşların annesi Anka kuşu'dur ve oğlana bir dilek dilemesini söyler.

18. Oğlan da iki dilek isteyeceğini söyler. Birinci dileği yeryüzüne çıkmaktır. İkinci dileği ise vakti geldiğinde söyleyeceğini söyler.

19. Oğlan yeryüzüne çıkar.

20. Tipi oldukça değişir ve bir sarrafın yanında işe girer.

21. Bir gün bir haber yayılır. Padişahın oğulları evlenecektir ve gelinler için iki tane ta yapılması istenir.

22. Oğlan o taları yapacağını söyler.

23. Anka kuşunu yardıma çağırır ve çok güzel iki tane ta yaparlar.

24. Padişah, taları görünce taları yapan kişiye huzuruna çağırır.

25. Padişah oğlunu tanır.

26. İki kardeş cezalandırılır.

27. Küçük oğlan üçüncü kız ile evlendirilir ve padişah tahtı oğluna bırakır.

Masalın Tahlili:

H-I çiftlerini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Ülkenin birinde bir padişah ve üç oğlu vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)

2. Ülkede su ihtiyaı vardır. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Simgesi: a)

3. Su ihtiyaı yalnızca kuyudan sağlanır ve o kuyunun başına bir dev gelir. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

4. Dev kimseye su vermez ve geleni de öldürür. (Tanımı: Yamyamlık tehdidi Simgesi: A^{17})

5. Halk isyan eder. Padişah zm bulamaz. Padişahın oğulları da devi öldürmek isterler. Padişah da kabul eder. (Tanımı: Tepki göstermeye karar verilir. Simgesi: C)

6. Padişahın oğulları devi öldürmek için gider. (Tanımı: Gençlerin ayrılışı. Simgesi: β^3)

7. Kuyunun başına gittiklerinde büyük ve ortanca kardeş dev ile mücadele ederler ancak başarısız olurlar en son küçük kardeş dev ile mücadele eder. (Tanımı: Kahraman hainle mücadele eder. Simgesi: H)

8. Küçük kardeş devi öldürür.(Tanımı: Hain mağlup edilir. Simgesi: I)

9. Büyük kardeşler, devin oyun edebileceği gerekçesi ile küçük kardeşin bir de kuyunun içine bakmasını isterler.(Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

10. Küçük kardeş isteği yerine getirir ve kuyunun içine girer.(Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

11. Kuyunun içinde melek gibi üç tane kız görür. Birinci kızı büyük kardeşi için, ikinci kızı ortanca kardeşi için, üçüncü kızı kendi için yukarı yollar. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

12. Kardeşler bu duruma fesatlanır ve kardeşlerini kuyuda bırakıp giderler.(Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

II. Hareket

13. Küçük kardeş, kuyunun içinde sağa bakar sola bakar ve bir kapı görür. Kapının içerisinde bir yılanın kuş yavrularını yemeye çalıştığını görür. O, kuşları yilandan kurtarır.(Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

14. Kuşların annesi Anka kuşu'dur ve oğlana bir dilek dilemesini söyler.(Tanımı: Hizmet teklif eden yardımcı ile karşılaşılır. Simgesi: F⁶)

15. Oğlan da iki dilek isteyeceğini söyler. Birinci dileği yeryüzüne çıkmaktır ve Anka Kuşu onu yeryüzüne çıkarır. (Tanımı: Gösterilen yere götürme, klavuzluk. Simgesi: G)

16. Oğlan ikinci dileği vakti geldiğinde söyleyeceğini söyler Anka Kuşu da istediği zaman yardım edeceğini söyler. (Tanımı: Vasıta ihtiyaç duyulduğu zaman kendi usulünce ortaya çıkacağını belirtir. Simgesi: f⁹)

17. Oğlan padişahın oğlu olduğu anlaşılmasın diye görünüşünde değişiklikler yapar ve bir sarrafın yanında işe girer. Bir gün bir haber yayılır. Padişahın oğulları evlenecektir ve gelinler için iki tane taç yapılması istenir. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

18. Oğlan, o taçları yapacağını söyler. Anka kuşunu yardıma çağırır ve çok güzel iki tane taç yaparlar. Padişah, taçları görünce taçları yapan kişiyi huzuruna çağırır.(Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

19. Padişah oğlunu tanır. (Tanımı: Kahramanın tanınması. Simgesi: Q)

20. İki kardeş cezalandırılır.(Tanımı: Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması. Simgesi: U)

21. Küçük oğlan üçüncü kız ile evlendirilir ve padişah tahtı oğluna bırakır.(Tanımı: Evlilik ve tahta çıkma. Simgesi: W**)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Padişahın Üç Oğlu ile Dev” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur.

I. $\alpha a B A^{17} C \beta^3 H I \dots \dots \gamma^2 \delta^2 B A$

II. $B F^6 G I^9 B: \xi Q U W^{**}$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı unsur ile üç bağlayıcı olayı olan ve toplamda 21 işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Padişahın küçük oğlu” dur. Masalda saldırgan ise “Dev”dir. Bağışçı ise “Anka Kuşu”dur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.13. On Üçüncü Masal: Topal

At Masalçı: Hatice Güzel

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir adam varmış. Bu adam çok diktatörmüş. Yani dediğim dedik, kestiğim kestikmiş.

Bu adamın üç tane kızı varmış. Bu üç kız kimler istememiş ki?

Köyün ağasından tut da çobanına kadar herkes istemiş. Bu kızlar pek güzellermiş ya! Ona güvenip kimseyi beğenmezlermiş. Gayrı köy yerinde laf olmaya başlamış.

“Fılanın kızlarında gusur mu var ola ki? Niye kimseye varmıyorlar ki?” diye.

Küçük yerleri bilin işte!

Neyse dedikodu almış başını yürümüş.

Güzelin güzelliği pek olur amma akarı, kokarı, dedigoğsu da heç eksik olmaz. Bu dedikodular bir gün kızların babasının gulağına gitmiş. Baba dedikoduyu duyunca deliye dönmüş. Bu, baba da pek diktatörmüş. Gızları yanına çağırmış.

Demiş ki:

“Gızlarım. Sizi bu yaşınıza kadar getirdim. Bi dediğimizi iki etmedim. Gözümden sakındım. Amma siz beni tüm köyün diline düşürdünüz. Kimseyi kendinize denk görüp koca diye istemediniz. Tüm köyün dilinde gusurlu diye anıldınız. Şimdi ben elime üç ok alacağım. Oku fırlatacağım. Ok kime giderse sizi onunla evlendireceğim!” demiş.

Gızlar ağlamaya başlamışlar.

“Aman babam! Canım babam! Ayağının altını öpek amma etme babam!” dedilerse de adam nuh demiş peygamber dememiş.

Neyse almış eline üç ok, sokağa çıkmış. Ahaliyi de başına toplamış.

Demiş ki:

“Bakın bakıyım kimin gızı gusurlu! Kime denk gelir ise kızlarım onun helali!” demiş.

İlk oku eline almış. “Büyük kızım için fırlatıyorum.” demiş.

Oku fırlatmış. Ok gitmiş. Bir delikanlının yanına düşmüş. Büyük gızı o delikanlıya vermiş.

Adam ikinci oku ortanca kızını için atmış. Ok yine bir delikanlının yanına düşmüş. Ortanca kızını da ona vermiş.

Adam üçüncü oku küçük kızını için atmış. Bu ok gitmiş, gitmiş bir total atın dibine düşmüş. Adam gızına demiş ki:

“Senin de nasibin total atmış. Seni de ona verdim, gitti!”

Kız ağlamaya başlamış. “Etme babam, yapma babam!” demiş amma adam sözünden dönmemiş. Kızın bacıları da oradaki tüm ahali de kızla lalenmişler. (Dalga geçmişler.)

“Total atdan koca mı olur?” demişler.

Kız ne etsin? Kaderine razı gelmiş. Topal At'ın yularından tutmuş ağlaya ağlaya yola çıkmış. At gitmiş, gitmiş bir evin önünde durmuş. Kız kapıyı çalmış. Kapıyı yaşlı bir kadın açmış. Kadın atı görünce tanımış.

Demiş ki:

“At benim atım da sen kimsin kızım?” demiş.

Kız da olanları bir bir anlatmış.

Demiş ki:

“Biz üç bacıydık. Kimseyi beğenmezdik. Köyde hakkımızda dedikodu çıktı. Babam da bize öfkeleni. Sözünden de dönmedi. Üç ok attı. Bahtınıza ne çıkarsa sizi ona verecem, dedi. Benim bahtıma da bu Topal At çıktı.” demiş.

Gadın da demiş ki:

“Üzülme kız gızım! Benim kimim kimsem yok. Bir bu sonradan bulduğum Topal At'ım var. Biz birlikte kalırız. Sen evi barkı temizlersin. Bu atın yemini suyunu verirsin. Geçinir gideriz.” demiş.

Neyse bunlar birlikte kalmaya başlamışlar. Üç gün mü olmuş, üç ay mı olmuş, üç yıl mı olmuş? Orası bilinmez.

Kızın bir gece uykusu kaçmış. Kaderine yanarmış demek ki...

“Şöyle bir camdan bakayım.” demiş.

Camdan bakmış. Ahırdan bir delikanlının çıktığını görmüş. Korkmuş, hiç ses etmemiş.

Neyse ikinci gün olmuş. Kız yine camdan bakarmış. Yine delikanlıyı görmüş.

Her gece ortalıkta kurdun kuşun sesi kalmayınca delikanlı ahırdan çıkıyormuş sabaha karşı da gelirmiş. İkiydi, üçtü, dördtü derken kız hergün görür olmuş.

Kız kendi kendine demiş ki:

“Ben, bu gece saklanayım. Bu adamı yakalayayım. İn mi, cin mi? Öğreneyim!” demiş.

Gece olmuş. Kız beklemiş. Delikanlı ahırdan çıkınca kız hemen koşmuş ahıra girmiş. Bir de baksa ki Topal At'ın derisi var kendi yok. Kız şaşırılmış.

Beklemeye başlamış. Gün ağarmaya yaklaşırken delikanlı gelmiş. Kız ahırda hemen oğlanın karşısına dikilmiş.

Demiş ki:

“Be hey şaşkın! İn misin, cin misin? Her gece bizim ahırda ne ararsın? Topal At’ı ne yaptın? Şimdi bağıryom. Herkesi başımıza yığıp seni öldürtüyom.” demiş.

Kız bağırırken oğlan demiş ki:

“Azıcık soluklanıp beni dinlersen sana halimi anlatacağım ama çok az vaktim kaldı gün ağarmadan derdimi anlatmalıyım. Benim sözümü sakın kesme!” demiş.

Oğlan anlatmaya başlamış:

“Ben yedi altın kapılı ülkenin yedi katlı altın sarayının iyi kalpli padişahının birtanecek oğluydum. Yaşım gelince babam beni evlendirmek istedi. Ben kimseyi beğenmedim. Kara vezirin kara kızının gönlü bendeymiş. Onu da istemedim. O da bana kinlenip büyü yaptı. Ben bir topal at oldum. Gece kurt kuş uyuyunca kendi bedenime dönüyom. Gün ağarıncada topal at’a dönüyom.” demiş.

Kız bunları duyunca dili dolanmış ama gönlü de oğlana kaymış.

Hemen demiş ki:

“İyi de. Senin bu, derdinin çaresi kimdedir?”

Oğlan tam cevap verecekken gün ağarmış. Oğlan bir anda yine Topal At’a dönüvermiş. Neyse kız sonraki geceyi beklemiş. Yine gece olmuş. Kız hemen ahıra koşmuş. Bu sefer oğlanda ahırdan dışarı çıkmamış.

Kız oğlana demiş ki:

“Senin bu derdinin çaresi kimdedir?”

Oğlan da demiş ki:

“Kimde olacak? Kara vezirin kara kızındadır.”

Kız demiş ki:

“Bak, benim bir düşüncem var. Seni bu dertten kurtaralım. Kara vezirin kara kızını bulalım.” demiş.

Kızla oğlan plan yapmışlar. Gün ağarıncada Topal At kızını kendi ülkesine götürecekmış. Kız da kara vezirin kara kızını bulup oğlanı bu dertten kurtaracaktı. Gün ağarmış. Oğlan olmuş yine topal at. Bunlar koyulmuşlar yola.

Topal At ile yol mu biter? Bunlar üç gün mü desem, üç ay mı desem, üç yıl mı desem yol gitmişler. Vara vara bir ülkeye varmışlar. Bu ülkenin yedi kapısı varmış. Yedi kapının her biri altındanmış. Yedi kapının birinden girmişler. Yedi katlı altın saraya gitmişler. Sarayın kapısında korumalar kızını çevirmişler.

“Be hey bacı! Sen kim oluyorsun da bir Topal At ile saraya girmeye çalışıyon!” demişler.

Kız bağırmış, çağırılmış. “İlle de padişahı görmek isterim.” diye kendini yerden yere atmış. Muhafızlar gayrı dayanmamış padişaha haber etmişler. Padişah da pekiyiymiş. İnsan ayırt etmezmiş. Kızın feryadını duyunca kabul etmiş. Kız padişahın huzuruna çıkmış.

Demiş ki:

“Padişahım, seninle çok gizli konuşmam lazım.” demiş.

Padişah da bu kadarını duyunca artık öfkelenmiş.

“Sen kendini ne sanıyorsun? Söyleyeceğin ne ise haydi söyle!” demiş.

Kız da demiş ki:

“Oğlunuzla ilgili diyeceklerim!” demiş.

Padişah bunu duyunca herkesi dışarı çıkarmış. Kız olanları bir bir anlatmış.

Demiş ki:

“Padişahım, benim babam bana öfkeleni beni bir Topal At’a verdi. Ben günlerce yas tuttum gözüme uyku girmedi. Meğer bu Topal At senin bir tanecik oğlunmuş. Kara vezirin kara kızını senin oğluna büyü etmiş. Gece kurt kuş uyuyunca kendi bedenine dönüyor, gün ağarınca da topal bir at oluyor. Ben bunu farkedince bana derdini anlattı. Bu dertten onu bir tek Kara vezir’in Kar kız’ını kurtarırmış. Oğlun şimdi aşağıda, bana inanmazsan geceyi bekle!” demiş.

Padişah ne diyeceğini, ne edeceğini şaşırılmış.

“Tamam, geceyi bekleyelim.” demiş.

Gece olmuş. Padişah gizlice Topal At’ın yanına varmış. Baksa ki, At bir anda oğluna dönüvermiş. Bunlar sarılmışlar, koklaşmışlar, ağlaşmışlar. Oğlan olanları anlatmış. Derken sabah olmuş.

Padişah Kara Vezir’in Kara Kız’ını çağırılmış. Oğluna ettiklerini sormuş.

“Oğlumu bu büyüden kurtarmazsan seni öldürtürüm!” demiş.

Kara Vezir’in Kara kızı üç gün mühdet istemiş. Yedi saplı kara otu üç gün üç gece karanlıkta bekletmiş. Onu kaynatıp Topal At’a içirmiş. Oğlan eski haline dönmüş. Padişah, Kara Vezir’i de Kara Vezir’in Kara Kızı’nı da zinadana attırmış.

Oğlanla kız evlenmiş. Kız Yedi altın kapılı ülkeye, yedi katlı altın saraya sultan olmuş. Zamanında Topal At ile evlendi diye kızla dalga geçen herkes bu haberi duymuş. Yaptıklarından utanmışlar.

Kızın sabrının sonu selamete ulaşmış. İyiler iyilik bulmuş, kötüler kötülük bulmuş. Kız ile oğlan ömür boyu mutlu mesud yaşamışlar. Bu masal da burada bitmiş.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

Masalın Özeti:

1. Bir adam ve üç kızı vardır.
2. Bu kızlar kimseyi beğenmezler ve evlenmezler.
3. Köyde kızlar hakkında dedikodu çıkar.
4. Baba da sinirlenir ve kızlarına üç ok atacağını, oklar kime denk gelirse kızlarını onlara vereceğini söyler.
5. Baba, okları atar. İlk ok bir delikanlıya, ikinci ok yine bir delikanlıya, üçüncü ok ise bir topal ata denk gelir. Adam ilk ok attığına büyük kızını, ikinci ok attığına ikinci kızını, üçüncü ok attığına da üçüncü kızını verir.
6. Üçüncü kız, kendi nasibine topal bir at çıktığı için istemez ama babasının zorlaması ile evlenir.
7. Topal At kızı yaşlı bir kadının evine götürür.
8. Kız, yaşlı kadına durumunu anlatır ve kadın ile birlikte yaşamaya başlar.
9. Kız, bir gece dışarı bakarken ahırdan genç bir delikanlının çıktığını görür. Bu durum ikinci, üçüncü gecelerde de devam eder.
10. Kız, ahıra gider ve Topal At yerine atın derisini bulur.
11. O, genç delikanlıyı yakalar.
12. Delikanlı, bir padişahın oğlu olduğunu ve vezirin kara kızı tarafından kendisine büyü yapıldığını söyler.

13. Büyü ile gün ağarırken at olduğunu geceleri ise kendi bedenine döndüğünü söyler.
14. Kız ile oğlan bu büyüü bozmaya karar verir.
15. Oğlan kızını ülkesine götürür.
16. Kız, padişah ile görüşmek ister.
17. Bu istek zor da olsa kabul edilir.
18. Kız, padişaha oğlundan bahseder ve padişah da gece olduğunda Topal At'ın yanına gider. Oğlu kendi bedenine dönünce her şeyi anlar. Oğlan olanarı babasına anlatır.
19. Padişah, Kara Vezir ve Kara Kızını cezalandırır. Onları zindana kapatır.
20. Kız ile oğluna günlerce süren bir düğün yapar. Tahtı oğluna bırakır ve masal biter.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen iki hareketli masal.

I.Hareket

1. Bir adam ve üç kızını vardır.(Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Bu kızlar kimseyi beğenmezler ve evlenmezler. (Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a^1)
3. Köyde kızların kusurlu olduğuna dair dedikodu çıkar.(Tanımı: İftira. Simgesi: A^{20})
4. Baba da sinirlenir ve kızlarına üç ok atacağını, oklar kime denk gelirse kızlarını onlara vereceğini söyler.(Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
5. Baba, okları atar. İlk ok bir delikanlıya, ikinci ok yine bir delikanlıya, üçüncü ok ise bir topal ata denk gelir. Adam ilk ok attığına büyük kızını, ikinci oku attığına ikinci kızını, üçüncü oku attığına da üçüncü kızını verir. Kızlar kabul eder. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)
6. Üçüncü kız, kendi nasibine topal bir at çıktığı için istemez ama babasının zorlaması ile evlenir. (Tanımı: Evliliğe zorlama. Simgesi: A^{16})

II. Hareket

7. Topal At kızını yaşlı bir kadının evine götürür.(Tanımı: Gösterilen yere götürme, kılavuzluk. Simgesi: G)

8. KIZ, yaşlı kadına durumunu anlatır ve kadın ile birlikte yaşamaya başlarlar. KIZ, bir gece dışarı bakarken ahırdan genç bir delikanlının çıktığını görür. Bu durum ikinci, üçüncü gecelerde de devam eder. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

9. KIZ, ahıra gider ve Topal At yerine atın derisini bulur. O, genç delikanlıyı yakalar ve Topal At'ın o delikanlı olduğunu anlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

10. Delikanlı, bir padişahın oğlu olduğunu ve vezirin kara kızı tarafından kendisine büyü yapıldığını söyler. Büyü ile gün ağarırken at olduğunu geceleri ise kendi bedenine döndüğünü söyler. (Tanımı: Büyüleme, şekil değiştirme. Simgesi: A¹¹)

11. KIZ ile oğlan bu büyüyü bozmaya karar verir. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

12. Oğlan kızı ülkesine götürür.(Tanımı: Gösterilen yere götürme, kılavuzluk. Simgesi: G)

13. KIZ, padişah ile görüşmek ister.(Tanımı: Diğer İstekler. Simgesi: D⁷)

17. Bu istek zor da olsa kabul edilir.(Tanımı: Diğer hizmetler yapılır, bir istek yerine getirilir. Simgesi: E⁷)

18. KIZ, padişaha oğlundan bahseder ve padişah da gece olduğunda Topal At'ın yanına gider. Oğlu kendi bedenine dönünce her şeyi anlar. Oğlan olanarı babasına anlatır. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

19. Padişah, Kara KIZ'ın yaptırdığı büyüyü bozdurur.(Tanımı: Büyü bozulur. Simgesi: K⁸)

20. Padişah, Kara Vezir ve Kara KIZ'ı cezalandırır. Onları zindana kapatır.(Tanımı: Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması. Simgesi: U)

21. KIZ ile oğluna günlerce süren bir düğün yapar. Tahtı oğluna bırakır ve masal biter. (Tanımı: Evlilik ve tahta çıkma. Simgesi: W**)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Topal At” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü H-I ve M-N elementlerinden H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. İlk hareket kendi içerisinde bir bütünlük sağlar. Kahramanın evlenmesine kadar geçen süreçtir. İkinci hareket ise Topal At'ın bir padişahın

oğlu olduğunun öğrenilmesi, büyünün bozulmadı ve evlenilmesi ile son bulur. İki hareket de kendi içerisinde bir bütünlük sağlar.

I. $\alpha a^1 A^{20} \gamma^2 \delta^2 A^{16}$

II. $G \xi \xi A^{11} \xi G D^7 E^7 \xi K^8 U W^{**}$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, dört bağlayıcı unsur ile yirmibir işlevi olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Kız ve Topal At” dır. Masalda saldırgan ise “Kara Kız”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.14. On Dördüncü Masal: Yedi Başlı

Dev Masalacı: Hatice Güzel

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde galbur zaman içinde bir yedi başlı dev varmış. Bu dev kendi kendine yetermiş ama artık kendine yetmekten çok sıkılmış. Bir gün evlenmeye garer vermiş. Kendine yedi tane garı almış. Bu garılarla çok mutlu huzurlu geçinirmiş. Amma aradan zaman geçmiş dev bu sef de garılardan sıkılmış.

Demiş ki:

“Benim yedi tene garım var. Ben hiç birini üzmem, incitmem. Acaba bunlardan hangisi beni çok seviyor. Ben bunlara bir oyun edem.” demiş.

Sonra tutmuş bir gazan almış eline. Gazanın içine de köfte dökmüş. Döktüğü köftenin içine de sakalını goymuş. Garıların da bu sakaldan habarı olmuş. Amma bildiklerini Deve duyurmamışlar. Amma dev de gurnazmış.

Neyse dev köfteyi yapmış. Garılarına vermiş. Yedi garının altısı köfteyi çöpe atmış. En güccük olan da kediye vermiş. Sonra deve köfteyi yidik dimişler.

Dev garılarını bir bir çığırmış. Önce büyük garı gelmiş. Dev, demiş ki:

“Söyle bakalım garı köfteyi yedin mi?”

Garı da demiş ki:

“Şu iki gözüm önüne aksın ki yidim.”

Sonra dev demiş ki:

“Leppik köfteee! Leppik köfteee! Sıcakta mısın? Soğukta mısın?”

Köfteden ses gelmiş.

“Soğuktayım. Dondum, dondum!” demiş.

Dev garısının yalan söylediğini anlamış ve garısının oracıkta iki gözünü akıtmış.

Sonra diğer garısını çağırmış. Ona da aynı soruyu sormuş. O da binbir yeminlen yedim demiş. “Dilim gopsun ki yidim.” demiş.

Sonra dev demiş ki:

“Leppik köfteee! Leppik köfteee! Sıcakta mısın? Soğukta mısın?”

Köfteden ses gelmiş.

“Soğuktayım. Dondum, dondum!” demiş.

Dev garının yalan söylediğini anlamış oracıkta dilini goparmış. Derken bütün garılar bir bir elenmiş. En son en gücük garıya vakit gelmiş. En son en gücük garıya sıra gelmiş. Dev garıyı çağırmış. Demiş ki:

“Söyle bakalım garı! Köfteyi yidin mi?”

Garı da demiş ki:

“ Yemin billah yidim!”

Sonra dev sormuş.

“Leppik köfteeeeeee! Leppik köfteeeee! Sıcakta mısın? Soğukta mısın?”

Köfteden ses gelmiş.

“Sıcaktayım. Yandımmmm! Yandımmmm!” demiş.

Böylelikle dev güccük garıyı öldürmemiş.

Oysaki o da yalan söylemiş. Köfteyi kedi yimiş. Dev altı garıdan olmuş. Bir kurnaz garı ile galmış. Bu masal da böyle bitmiş...

Masalın Özeti:

1. Bir yedi başlı dev vardır.

2. Bu dev evlenmeye karar verir ve kendisine yedi tane eş alır.
3. Bir gün bu eşlere oyun yapmak ister.
4. Bir köfte yapar ve bu köfteye de sakallını katar.
5. Eşlerinden sakallı köfteyi yemelerini ister.
6. Eşler köfteyi yemez ve dökerler.
7. En küçük eş köfteyi dökmek yerine bir kediye verir.
8. Yedi başlı dev, eşlerini huzuruna çağırır ve köfteyi yiyip yemediklerini sorar.
9. Hepsi yediğini söyler.
10. Yedi Başlı Dev, köfteye: “Soğukta mısın? Sıcakta mısın?” diye sorar ve küçük eşe verilen köfte dışında hepsinden “Soğuktayım!” cevabı gelir.
11. Dev, diğer eşlerini öldürür.
12. Küçük eşinin ise köfteyi yediğini sanır ve onu öldürmez.
13. Küçük eş hile ile kazanır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen tek hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir yedi başlı dev vardır. (Tanımı: Başlangıç Durumu. Simgesi: α)
2. Bu dev evlenmeye karar verir ve kendisine yedi tane eş alır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
3. Bir gün bu eşlere oyun yapmak ister. Bir köfte yapar ve bu köfteye de sakallını katar. (Tanımı: Aldatma veya zorlamanın diğer şekilleri. Simgesi: η^3)
4. Eşlerinden sakallı köfteyi yemelerini ister. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
5. Eşler köfteyi yemez ve dökerler. En küçük eş köfteyi dökmek yerine bir kediye verir. (Tanımı: Değiştirmede aldatma. Simgesi: E^{10})
6. Yedi başlı dev, eşlerini huzuruna çağırır ve köfteyi yiyip yemediklerini sorar. Hepsi yediğini söyler. Yedi Başlı Dev, köfteye: “Soğukta mısın? Sıcakta mısın?” diye sorar ve küçük eşe verilen köfte dışında hepsinden “Soğuktayım!” cevabı gelir. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

7. Dev, diğ er eşlerini öldürür. (Tanımı: Mücadele etmeden hain öldürülür. Simgesi: I⁵)

8. Küçük eşinin ise köfteyi yediğini sanır ve onu öldürmez. Küçük eş hile ile kazanır. (Tanımı: Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır. Simgesi: K³)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Yedi Başlı Dev” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için gerekli gördüğü H-I ve M-N elementlerinden H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur.

I. $\alpha B \eta^3 \gamma^2 E^{10} B I^5 K^3$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı olay ile sekiz işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Yedibaşlı Dev”dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.15. On Beşinci Masal: Tap Tap

Tabacuk Masalçı: Yüksel Acarbaş

Masal Metni:

Bir varımış, bir yokumuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde bir aile varımış. Bunlar mutlu mesud yaşarımış. Gün olmuş ailenin anası ölmüş. İki çocuk ile bir baba kalmış. Adam çocuklara tek başına yetememiş. Bir kadın bulmuş evlenmiş. Kadın adamı çok sevmiş. Adam da kadını çok sevmiş.

Amma üvey ana çocukları ister mi? İstememiş.

Herifin her gün başının etini yirmiş. Çocuklar akşama kadar bana şu eziyeti etti, bu eziyeti etti diye, adamı çocuklara garşı doldurmuş.

En sonunda herife demiş ki:

“Ya bu çocuklar evden gider ya ben giderim!” demiş.

Adam da düşünmüş, taşınmış. Avrattan olmaksansa çocuklardan olurum diye düşünmüş. Çocukları ormana atmaya garar vermiş.

Bir sabah çocukları yanına çağırmiş. Demiş ki:

“Ben ormana gideceğim. Siz de benimle gelin. Ben odun keserken sizde sağda solda oynarsınız.”

Çocuklar pek sevinmişler. Babamız bizi de yanında götürüyor diye. Neyse adam almış çocukları uzak bir ormana varmış.

Çocukları bir tepeye bırakmış. Demiş ki:

“Siz burada oynaya durun, biraz çitil biriktirin. Ben de şu, aşağıda odun kesiyim.” demiş. Çocuklar da: “Tamam” demiş.

Çocuklar akşama kadar biraz oynamış biraz çitil biriktirmişler. Akşam olmuş. Akşam olunca oğlan demiş ki:

“Abla hava garardı. Biz çitili de topladık. Gel aşağı babamızın yanına inelim.” demiş.

Baba da aşağıya ağacın dalına iki odun bağlamış. Odunlar birbirine çarptıkça “Tak tak!” ediyormuş.

Gız demiş ki:

“Dur! Babamıza ünleyelim de öyle inelim!” demiş.

Bu iki kardeş başlamışlar;

“Baba! Babaaaa!” diye çığırmaya.

Babadan ses gelmeyince aşağı inmişler. İnseler ki baba ne gezsın? Baba gitmiş. Ağaca da iki odun bağlamış. Çocuklar odunu ellerine almışlar. Ağlamaya başlamışlar.

“Tap tap tabacık.

Bizi azdıran babacık.

Babacığın suçu yok

Tüm suçlu anacık!”

Diye diye yürümeye başlamışlar. Hemi ağlamışlar hemi yürümüşler. Giderkene giderkene iki eve varmışlar.

Bu iki evden birine bakmışlar tütün tütüyomuş. Diğetine bakmışlar köpek ürüyomuş. İki gardaş birbirine bakmışlar. Nere gitsek deyi konuşmuşlar.

Abıla dimiş ki:

“Gardaşım köpek ürüyen eve varamazzık! Bizi köpek parçalar. Biz tütün tüten eve gidek.”dimiş.

Gardaş da “Tamam.”dimiş.

Bunlar tütün tüten eve varmışlar. Tütün tüten eve varsalar ki! Evin içinde bir gelin oturuyi. Amma gelin yarım. Belden aşşağsı yokmuş.

Gelin çocukları görünce:

“Amoooooooo! Niye buraya geldiniz? Burada devler sizi yir!” dimeye kalmadan gapıdan devler “Güp! Güp! Güp!” içeri girmişler.

Gelin devleri görünce hiç ses idememiş. Çocuklar da ses idememiş. Devler de heç bir şey belli etmemişler.

“Hoş geldin, beş gittin.”derken bunlar yatmış uyumuşlar. Devlerden birisi gızın yakınına yatmış. Gız uyurken dev gızın etinin gokusuna dayanamayıp bir dişlek alırmış. Gız ağlayıp, uyanırmış.

Gız ağlayınca diğere devler duymasın diye dişleyen dev dirmiş ki:

“O ney? Ne oldu? Niye ağlıyon?”

Gız da dirmiş ki:

“Beni bir şey ıstırdı etim acıdı da ağlıyom.”dirmiş.

Dev de dirmiş ki:

“Burada bööcük çok olur. Böcük ıstırmıştır.”dirmiş.

Neyse öylelikle sabahı itmişler. Sabah olmuş ama çocuklar sabahı diri dutmuşlar.

Uyku gelir mi adamın gözüne?

Sabah erkenden devler kalkmış, gitmiş. İki gardaş da onlar gidince hemen gelinin yanına varmışlar.

Gelin dimiş ki:

“Çocuğum siz deli misiniz?”

Divane misiniz?

Aklınız mı kaçkın?

Bunlar dev! Bunlar adam yirler!

Bakın! Benim belden aşşagımı yidiler. Ben kaçamıyom. Ne zaman aç galırlarsa üst tarafımı da öyle yiyecekler. Siz burada galırsanız benden sonra da sizi yirler.”dimiş.

Bunlar yarım geline üzölmüşler. Bizi de yiyecekler diye çocukları korku sarmış.

Yarım gelin dimiş ki:

“Üzölmeyin! Benim belden aşşagımı yimeselerdi gendime de bunu ideceğdim ama benim belden aşşagım dutmuyo ben kaçamam. Siz benim dediklerimi can gulağı ile dinleyin.”dimiş.

Başlamış çocuklara anlatmaya:

“Bir desti getirin. Destinin içine su doldurun. Bunun yanına da bir sabun goyun.”dimiş.

Sonra çocuklara dimiş ki:

“Bir habe getirin. Habenin içine kül doldurun!” dimiş.

Sonra devam itmiş. Dimiş ki:

“Bir bıçak alın. Bir de darak alın.”dimiş.

Çocuklar yarım gelinin dediklerinin hepsini yapmışlar.

Yarım gelin dimiş ki:

“Şimdi bunların hepsini alın gaça gaça gidin. Eğer devler peşinize düşerse önce şu, darağı atın. Darak, bük olur çalı olur devlere dolanır.

Eğer daha da peşinizden gelirlerse şu, bıçağı atın. Bıçak, parça parça ayrılır. Devlerin ayaklarını parçalar.

Eğer daha da peşinizden gelecek olurlarsa külü savurun. Kül, gum olur daş olur gözlerine dolar.

Eğer daha da peşinizden gelecek olurlarsa garşıya geçin suyu dökün, göl olsun. Gölün üstüne de sabunu atın! Buz dutsun. Ayakları gaysın sizin peşinize gelemesinler.

Ardınızdan size ünlerlerse sakın ha dönüp bakmayın! Siz gaça gaça gidin! Amma devler illa ki ısrar eder de buzun ardına nasıl geçtiniz diye size sorarlarsa onlara:

Değirmenin daşını boğazımıza daktıkta geçtik! Deyin.” demiş.

Çocuklar yarım gelinin dediği her şeyi bir bir tutmuşlar. Yola çıkmışlar. Bunlar ızıcık gitmiş, devler peşlerine düşmüş.

“Güp Güp!” goşmuşlar. Çocuklar bakmışlar ki devler geliyor. Hemen yarım gelinin dediklerini yapmışlar.

Önce darağı atmışlar. Darak bük olmuş, çalı olmuş Devlerin ayaklarına dolanmış. Ayaklarını parçalamış. Ayakları parçalanınca devlerin iyice gözleri dönmüş. Daha da öfkeli goşmuşlar. Bu sef de çocuklar bıçağı atmış. Bıçak devlerin ayağını parça parça yarıklamış. Devler ayakları yarıklanınca daha da deliye dönmüşler. Ayaklarından ganlar aka aka koşmaya devam itmişler. Çocuklar bakmışlar ki devler daha da geliyor. Çocuklar dallarındaki heybedeki külü dökmüşler. Külü döker dökmez ortalığı bir talaz almış. Her yer toz duman olmuş. Devlerin gözüne tüm talaz dolmuş. Onlar gözlerini açamazken çocuklar garşıya geçmişler. Testideki suyu dökmüşler. Su dökülür dökülmez gosgoca göl olmuş. Gölün üstü de buz kaplanmış. Ortadan toz duman kalkmış. Devler bir de bakmış ki her yer buz olmuş. Çocuklar da buzun ötesinde galmış.

Devler bu sefer bağırmaya başlamışlar.

“Amaan yavrularım! Canımm yavrularım! Biz size hiçbir şey etmeyeceiz. Siz buzun ötesine nasıl geçtiniz? Bize deyin!” diye yırtınıyolarmış.

Çocuklar da dimiş ki:

“Biz değirmenin daşını boğazımıza taktık da geçtik.”

Devler hemen gopmuşlar. Gosgoca değirmen daşını boğazlarına takışlar. Buzun üstüne çıkınca ayakları gaymış. Boğazlarındaki daş buzun üstüne düşmüş. Buz yarılmış. Devler gölün içinde boğulmuşlar, ölmüşler.

İki kardeş de devlerden gurtulduk, ölümden gurtulduk diye sevinmişler.

Hemen gopa gopa yarım gelinin yanına gitmişler. Yarım gelinin elini, kolunu çözmüşler.

Yarım geline dimişler ki:

“Sen madem bu kadar büyü bilirsin. Bizi devlerden kurtardın. Senin eksik kalan yarımını kurtarmanın çaresi yok mu?” demişler.

Yarım gelin de:

“Yok, ama sizin de kimseniz yok. Biz burada yaşayalım.” demiş.

Çocuklar da bunu kabul itmiş. Yarım gelinle ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar. Bu masal da burada bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir çocuk ve bir ablası vardır.
2. Bu kardeşlerin öz anneleri ölür.
3. Babaları bir kadın ile evlenir.
4. Üvey anne, çocukları istemez. Adam da kadından vazgeçemez. Kadın çocuklardan kurtulmak için babalarını kandırır ve babaları da çocuklarını dağda birlikte odun kesme bahanesi ile evden uzaklaştırır.
5. Babaları, dağda, çocuklarına oldukları yerde kalmalarını, kendisinin odun kestığı yere gelmemelerini tembihler.
6. Çocuklar, akşama kadar beklerler, oyun oynarlar fakat babaları gelmeyince odun kesilen yere giderler ve babalarının kendilerini terk ettiğini anlarlar.
7. Ormanda bir başlarına kalan çocuklar kalacak bir yer bulmak için yola koyulurlar.
8. Çocuklar iki tane ev görürler. Evlerin birinde duman tüter birinde de köpek havlar. Çocuklar duman tüten eve girerler.
9. Duman tüten eve gittiklerinde bir yarım gelin ile karşılaşılır
10. Gelin çocuklara kızar. Burada devler var niye geldiniz diye uyarır. Tam o sırada devler gelir ve çocuklar bir yere kaçamaz.
11. Devlerden birisi kızın yanına yatmış ve kızın kokusu geldikçe kızı ısırır. Kıza da böceğin ısırıldığını söyler.
12. Sabah olur, devler gider ve çocuklar gelin ile tek başlarına kalırlar.
13. Evde tek başına kalan çocuklar hemen geline nasıl kurtulacaklarını sorarlar ve gelin yarım eder.

14. Çocuklara bir testi getirip içine su doldurmalarını söyler. Bunun yanına sabun koymalarını söyler. Bir habe getirmelerini ve habenin içine kül doldurmalarını söyler. Son olarak bir bıçak almalarını ve bir de tarak almalarını söyler.

15. Gelin, devlerin çocukların peşlerine düşmeleri halinde bu nesnelere kullanmalarını söyler.

16. Söylenen nesnelere birlikte kaçmaya başlayan çocukları görünce devler de çocukların peşinden koşmaya başlar.

17. Devlerin kendilerini takip ettiğini gören çocuklar, önce tarağı atarlar. Tarak, devlerin ayaklarına dolandır. Ayaklarını parçalar ancak buna rağmen devler çocukların peşinden koşar. Çocuklar bu sefer de bıçağı atarlar. Bıçak devlerin ayağını parçalar ancak buna rağmen devler koşmaya devam eder. Çocuklar bu sefer de heybedeki külü dökerler. Devlerin gözlerine küller dolar. Devler gözlerini açamazken çocuklar gölün karşısına geçerler ve testideki suyu dökerler. Her yer buz olur.

18. Devler gözlerini açarlar ve her yerin buz olduğunu görürler. Çocuklara buzdan nasıl geçtiklerini sorarlar.

19. Çocuklar da yarım gelinden öğrendikleri gibi değirmenin taşını boğazımıza taktık da geçtik derler.

20. Devler, değirmen taşını boğazlarına takarlar ve buzun çatlaması ile ölürlür.

21. Çocuklar devlerin ölmesi ile tekrar gölün karşısına geçerler ve yarım gelinin yanına giderler. Yarım gelin ile birlikte mutlu yaşarlar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftlerini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir çocuk ve bir ablası vardır. (Tanımı: Başlangıç durumu. Simgesi: α)
2. Bu kardeşlerin öz anneleri ölür. (Tanımı: Ana, Babanın ölümü. Simgesi: β^2)
3. Babaları bir kadın ile evlenir. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)
4. Üvey anne, çocukları istemez. Adam da kadından vazgeçemez. Kadın çocuklardan kurtulmak için babalarını kandırır ve babaları da çocuklarını dağda birlikte odun kesme bahanesi ile evden uzaklaştırır. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

5. Babaları, çocuklarına oldukları yerde kalmalarını, kendisinin odun kestiği yere gelmemelerini tembihler (Tanımı: Yasaklama. Simgesi: γ^1).

6. Çocuklar, akşama kadar beklerler, oyun oynarlar fakat babaları gelmeyince odun kesilen yere giderler ve babalarının kendilerini terk ettiğini anlarlar.(Tanımı: Yasağı Çiğneme. Simgesi δ^1).

II. Hareket

7. Ormanda bir başlarına kalan çocuklar kalacak bir yer bulmak için yola koyulurlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

8. Çocuklar iki tane ev görürler. Evlerin birinde duman tüter birinde de köpek havlar. Çocuklar duman tüten eve girerler. (Tanımı: Aldatma. Simgesi: η^3).

9. Duman tüten eve gittiklerinde bir yarım gelin ile karşılaşır. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

10. Gelin çocuklara kızar. Burada devler var niye geldiniz diye uyarır. Tam o sırada devler gelir ve çocuklar bir yere kaçamaz. (Tanımı: Suça katılma. Simgesi θ^2).

11. Devlerden birisi kızın yanına yatar ve kızın kokusu geldikçe kızı ısırır. Kıza da böceğin ısırıldığını söyler. (Tanımı: Yamyamlık tehdidi. Simgesi A^{17}).

12. Sabah olur, devler gider ve çocuklar gelin ile tek başlarına kalırlar. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

13. Evde tek başına kalan çocuklar hemen geline nasıl kurtulacaklarını sorarlar ve gelin yarım eder. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

14. Çocuklara bir testi getirip içine su doldurmalarını söyler. Bunun yanına sabun koymalarını söyler. Bir habe getirmelerini ve habenin içine kül doldurmalarını söyler. Son olarak bir bıçak almalarını ve bir de tarak almalarını söyler. (Tanımı: Vasıta verilir. Simgesi: F^1).

15. Gelin, devlerin çocukların peşlerine düşmeleri halinde bu nesnelere kullanmalarını söyler. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)

16. Söylenen nesnelere birlikte kaçmaya başlayan çocukları görünce devler de çocukların peşinden koşmaya başlar. (Tanımı: Kahraman takip edilir. Simgesi: Pr)

17. Devlerin kendilerini takip ettiğini gören çocuklar, önce tarağı atarlar. Tarak, devlerin ayaklarına dolandır. Ayaklarını parçalar ancak buna rağmen devler çocukların

peşinden koşar. Çocuklar bu sefer de bıçağı atarlar. Bıçak devlerin ayağını parçalar ancak buna rağmen devler koşturmayaya devam eder. Çocuklar bu sefer de heybedeki külü dökerler. Devlerin gözlerine küller dolar. Devler gözlerini açamazken çocuklar gölün karşısına geçerler ve testideki suyu dökerler. Her yer buz olur. (Tanımı: Kahraman hainle mücadele eder. Simgesi: H)

18. Devler gözlerini açarlar ve her yerin buz olduğunu görürler. Çocuklara buzdan nasıl geçtiklerini sorarlar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: §)

19. Çocuklar da yarım gelinden öğrendikleri gibi değirmenin taşını boğazımıza taktık da geçtik derler. (Tanımı: Kavgacılar aldatılır. Simgesi: E^{VI})

20. Devler, değirmen taşını boğazlarına takarlar ve buzun çatlaması ile ölürler. Çocuklar devlerin ölmesi ile tekrar gölün karşısına geçerler ve yarım gelinin yanına giderler. Yarım gelin ile birlikte mutlu yaşarlar. (Tanımı: Mücadele kazanılır. Simgesi: E⁹)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Tap Tap Tabacuk” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. Birinci hareket babanın çocukları ormanda bırakması ve çocukların bunu farketmesi ile son bulur. İkinci hareket ise devlerler olan mücadeleyi anlatır.

I. $\alpha \beta^2 \xi A \gamma^1 \delta^1$

II. $\xi \eta^3 \xi \theta^2 A^{17} B D F^1 \xi Pr H \xi E^{VI} E^9$

Propp’a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, dört bağlayıcı durum ile yirmi işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Çocuklar”dır. Masalda saldırgan ise “Devler”dir. Masalda başışçı ise “Yarım Gelin” dir.

İncelemeye aldığımız masal, V. Propp’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.16. On Altıncı Masal: Dev

Kız Masalçı: Vural Gündüz

Masal Metni:

Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın günü pek çokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; pireler berber, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken köyün birisinde iki tane kardeş varmış. Birisi kız birisi oğlanmış.

Bir gün iki kardeş oyun oynuyormuş erkek kardeş kız kardeşinin, komşularının tavuğunu çiğ çiğ yediğini görmüş. Bunu gitmiş anasına babasına anlatmış. Ana ile baba buna inanmamışlar. Oğlan hasetliğinden ediyo sanmışlar. Ama günler birbirini kovalamış. Köyde herkesin kümesinde ahırında hayvanı, tavuğu bir bir azalıyomuş. Onlar da ne bilsinler, canavar yedi sanıyomuşlar.

Artık herkes isyan etmiş.

Demişler ki:

“Her gece birimiz canavar nöbeti tutalım. Hayvan gelirse tüfekle öldürelim.” demişler.

Neyse onlar nöbeti tutmaya başlamışlar ama oğlan da hergün gendi gendini parçalıyomuş.

“Hayvanları yiyen bacımdır,

Gün gün artan acımdır,

Hasetlik benim neyime,

Gördüğüm gerçektir.” diye söylene söylene düşmüş yollara.

Az gitmiş, uz gitmiş; dere tepe düz gitmiş. Altı ay mı desem, bir güz mü desem yol gitmiş. Sonunda bir de bakmış ki bir arpa boyu yol gitmiş.

Neyse bir tane kadın görmüş. Bu kadının yanına çalışmak için girmiş.

Olacak bu ya!

Kadın insan görünümlü bir periymiş. Çocuğa sahip çıkmış. Çocuğa demiş ki:

“Sen şu, kavak ağaçlarına bak. Senden başka bir isteğim yoktur.”

Çocuk her gün gidermiş sadece kavak ağaçlarına bakarmış. Böylece günler geçmiş.

Birgün çocuk başına tüm gelenleri bu kadına bir bir anlatmış.

“Beni anam babam hasetlikle suçladı. Ben anamı-babamı çok özledim.” demiş.

Kadın da çocuğa demiş ki:

“Madem ananı, babanı çok özledin. Ben seni köyüne yollayacam. Ama söylediklerimi dikkatlice dinle!” demiş.

Başlamış konuşmaya:

“Köyüne giderken önüne bir at ve bir aslan çıkacak. Atın önündeki eti, aslanın önündeki otlarla değiştir. Bunu yapınca yolda Allah’ın izni ile hiçbir şey çıkmaz karşına” demiş.

Bir de çocuğa bir parça çabıt vermiş.

“Bu çabıtı iyi sakla! Başına bir şey gelirse bu çabıt alev alacak sakın korkma!” demiş.

Çocuk kadının dediklerini bir bir yapmış. Köyüne varmış. Köye varsa ki:

Ne ses var ne soluk var! (Anlatıcı şaşkınca kafasını iki yana sallar.)

İn cin top oynuyormuş. Eve varmış. Bir de baksa ki ne ana var ne baba var!

Kız kardeşi de dev gibi olmuş. Oğlan azıcık korkmuş ama yine de ses etmemiş. Atından inmiş. Kız kardeşi demiş ki:

“Hoş geldin gardaşım! Atını bağla da içeri gel.” demiş.

Neyse oğlan içeri girmiş. Azıcık oturmuşlar ne etmişler.

Kız demiş ki:

“Ben bi dışarı çıkıyım da geliyim gardaşım.” demiş.

Neyse az zaman geçmiş. Kız geri gelmiş. Devmiş neymiş ama akli da azıcık azmış demek ki! Demiş ki gardaşına:

“Gardaşım, geldiğinde at üç ayaklıydı de mi?”

Oğlan hemen anlamış. Ses etmemiş. Neyse kız bir daha çıkmış. Bu sefer gelmiş.

Demiş ki:

“Gardaşım, geldiğinde at iki ayaklıydı de mi?”

Oğlan yine anlamış. Ama ses etmemiş. Neyse kız böyle gir çık gir çık koca atı yemiş, bitirmiş.

Bu sırada oğlan kendince demiş ki:

“Bu atı bitirince sıra bana gelecek. Ben Şu ayakkabımın iini külle dolduruyum.” demiş.

Neyse kız gelmiş. Tam oğlanı yiyecekken oğlan demiş ki:

“Dur bacım beni ayakkabılarımla ye daha güzel olur.” demiş.

Kız da:“Tamam.” demiş.

OĞlan eline ayakkabıyı alır almaz kızın gözüne doğru serpmiŐ. Kl kızın gözüne kaçmış. OĞlan da kaçmaya başlamış Gız gözünü aınca hemen gardaŐının peşine koşmuş. OĞlan kaçmış, gız kovalamış. Böylelikle oğlan kavakların yanına gelmiş. Hemen ilk kavağın tepesine çıkmış. Bu sef de kız kavağı yemeye başlamış. OĞlan, o kavaktan o kavağa atlamıŐsa da kız hepsini yiyormuŐ. OĞlan en son cebindeki abıtı çıkarmış. abıt alev alınca kadın koşmuş gelmiş. Kadın kocaman bir deve dönmüş. Kızın elinden oğlanı almış. Kızın dilini de kesip oğlana vermiş.

Tam o sırada kadın ortadan kaybolmuş. OĞlan eve gitmiş kadın yine de yokmuş.

Bu sefer oğlan kadını aramak için yola düşmüş. Yolda yürürken bir kervan görmüş. Kervancıya kadını sormuş. Kervancı da kötü m kötü bir adammış. OĞlanı gözüne kestirmiŐ. Onu kaçırmak istemiş.

OĞlana demiş ki:

“Sen, bu kervanın içinde ne var bilersen sana bu kervanı vereceğim. Amma bilemezsen sen benim kervanıma binip geleceksin.”

OĞlan da “Tamam.”demiş.

Kervancı:

“Söyle o zaman kervanda ne var.” demiş.

ocuk dŐnymuŐ, taŐınymuŐ ama aklına bir Şey gelmiyormuŐ. Tam o sırada garipden Allah tarafından bir ses gelmiş.

Ses diyormuş ki:

“Cebindeki dili fırlat!”

OĞlan dili fırlatmış. Bir de baksa ki dil konuşuyor.

“Leblebi ile üzüm!” diyor.

Çocuk hemen kervancıya demiş. Kervanın içinde leblebi ile üzüm var demiş. Kervancı da bildin demiş. Sözüm söz demiş. Çocuğa kervanı bırakmış gitmiş.

Kimsesi yokkene çocuğun bir de kervanı olmuş. Kervandaki üzümü leblebiyi satmış. Az gitmiş, uz gitmiş kadını ararken yoluna bir peri kızı çıkmış. Peri kızı güzel mi güzelmiş. Oğlanın gönlü gaymış. Peri kızına demiş ki:

“Hasetlendi deyi anamdan atamdan oldum

Baktım köyümün eşiğine guru toprak buldum

Boş buldum anam babam ocağın

Bacımdan gaçar oldum

Bir ana buldum dedim

Başım okşadı deyi sevindim

Buldum derken yitirdim

Arayı arayı yoruldum

Bir kervana rast geldim

Allah diledi kervan benim oldu

Yitirdiğimi bulamadım kalbim yoruldu

Şimdi sen ey peri yüzlü

Açtım kalbimi girdin içeri

Sende buldum caanım gevheri

İn misin cin misin gel beri”

demiş.

Peri kızı bu türküyü duyunca hemen oğlanın yanına yaklaşmış ve demiş ki:

-Ben bir periyim. O yaşlı kadın da bendim. Senin aradığın da benim.

Oğlanın gönlü peri kızına gaymış. Peri kızının gönlü de zatı oğlandaymış. Bu peri kızı ile oğlan evlenmiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Onlar ermiş muradına...

Bu masal da burda bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Biri erkek diğeri kız iki kardeş vardır.
2. Bu, kardeşler oyun oynarken erkek kardeş kız kardeşinin komşunun tavuklarının çiğ yediğini görür.
3. Durumu ailesine anlatır ancak ailesi erkek kardeşin, kız kardeşini kıskandığı için yalan söylediğini düşünürler.
4. Oğlan, kendini ifade etmeye çalışsa da aile inanmaz ve erkek kardeş köyü terk eder.
5. Oğlan bir kadın ile rast gelir ve kadına olanları anlatır. Kadın oğlanı yanına alır ve onu kavaklara bakmakla görevlendirir.
6. Aradan zaman geçer ve oğlan, kadına ailesini çok özlediğinden bahseder. Kadın da oğlana ailesinin yanına gitmesi için izin verir.
7. Kadın, bir peridir ve oğlana giderken önüne bir at ve bir aslan çıkacağını, atın önündeki eti, aslanın önündeki otla değiştirmesini söyler. Bir de çocuğa bir parça çabıt verir. Başına bir şey geldiğinde çabıtın alev alacağını söyler.
8. Oğlan köyüne gider. Ancak, köyde herkesi kardeşi yemiştir.
9. Kardeşi artık bir Dev Kız olmuştur.
10. Oğlan, atını dışarı bağlar ve kendi içeri girer.
11. Kardeşi atı yer.
12. Oğlan, kardeşinin atı yedikten sonra kendisini yemeye başlayacağını bildiği için ayakkabısına kül doldurur. Dev kız, oğlanı yemeye geldiğinde oğlan ayakkabısının içindeki külü kardeşinin gözüne üfler ve kaçar.
13. Dev kız, oğlanın peşinden koşar ve oğlanı yakalamaya çalışır.
14. Oğlanda bulunan çabıt alev alır ve peri olan kadın gelir. Kadın da dev görünümüne bürünür ve Dev Kız'ın dilini kesip oğlana verir, saklamasını söyler. Kendisi de Dev Kız da yok olur.
15. Oğlan, kadını aramak için yola düşer.
16. Bir kervancı ile rast gelir.
17. Kervancı, oğlanı kaçırmak ister.

18. Kervancı, oğlana kervanın içinde ne olduğunu bilirse kervanı oğlana vereceğini söyler.

19. Oğlanın cebindeki dil konuşur. Ve üzüm ile leblebi olduğunu oğlana haber verir.

20. Oğlan kervanın içinde ne olduğunu bilir ve kervanı alır.

21. Biraz yol alır ve bir peri kızına rast gelir. Peri kızına âşık olur ve evlenir. Ömür boyu mutlu yaşar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftlerini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Biri erkek diğeri kız iki kardeş vardır. (Tanımı: Başlangıç durumu. Simgesi: α)

2. Bu, kardeşler oyun oynarken erkek kardeş kız kardeşinin komşunun tavuklarının çiğ çiğ yediğini görür. (Tanımı: Akrabalar arasında yamyamlık tehdidi. Simgesi: Ax^{VII})

3. Durumu ailesine anlatır ancak ailesi erkek kardeşin, kız kardeşini kıskandığı için yalan söylediğini düşünürler. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

4. Oğlan, kendini ifade etmeye çalışsa da aile inanmaz ve erkek kardeş köyü terk eder. (Tanımı: Gençlerin ayrılığı. Simgesi: β^3)

5. Oğlan bir kadın ile rast gelir ve kadına olanları anlatır. Kadın oğlanı yanına alır ve onu kavaklara bakmakla görevlendirir. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

II. Hareket:

6. Aradan zaman geçer ve oğlan, kadına ailesini çok özlediğinden bahseder. Kadın da oğlana ailesinin yanına gitmesi için izin verir. (Tanımı: Müsaade etmek, ayrılık. Simgesi: B^3)

7. Kadın, bir peridir ve oğlana giderken önüne bir at ve bir aslan çıkacağını, atın önündeki eti, aslanın önündeki otla değiştirmesini söyler. Bir de çocuğa bir parça çabıt verir. Başına bir şey geldiğinde çabıtın alev alacağını söyler. (Tanımı: Vasıta verilir. Simgesi: F^1)

8. Oğlan evden ayrılır ve köyüne gider. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)

9. Kardeşi artık bir Dev Kız olmuştur. Köydeki herkesi yemiştir. Oğlan, atını dışarı bağlar ve kendi içeri girer. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: $\S$)

10. Kardeşi atı yer. (Tanımı: Yamyamlık. Simgesi: A^{17})

11. Oğlan, kardeşinin atı yedikten sonra kendisini yemeye başlayacağını bildiği için ayakkabısına kl doldurur. Dev kız, oğlanı yemeye geldiğinde oğlan ayakkabısının içindeki külü kardeşinin gözüne üfler ve kaçar. (Tanımı: Kahramanı yeme teşebbüsü. Simgesi: Pr5)

12. Dev kız, oğlanın peşinden koşar ve oğlanı yakalamaya çalışır. (Tanımı: Kahraman Takip Edilir. Simgesi: Pr)

14. Oğlanda bulunan abıt alev alır ve peri olan kadın gelir. (Tanımı: Talihsizlik sihirli vasıtanın kullanılmasıyla ortadan kaldırılır. Simgesi: K⁵)

15. Kadın da dev görünümüne bürünür ve oğlanı kurtarır. (Tanımı: Kahraman kurtulur. Simgesi: Rs)

16. Dev Kız'ın dilini kesip oğlana verir, saklamasını söyler. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

17. Kadının kendisi de Dev Kız da yok olur. Oğlan, kadını aramak için yola düşer. Bir kervancı ile rast gelir. Kervancı, oğlanı kaçırmak ister. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

18. Kervancı, oğlana kervanın içinde ne olduğunu bilirse kervanı oğlana vereceğini söyler. (Tanımı: Kahraman denenir. Simgesi: D¹)

19. Oğlanın cebindeki dil konuşur. Ve zm ile leblebi olduğunu oğlana haber verir. Oğlan kervanın içinde ne olduğunu bilir ve kervanı alır. (Tanımı: Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur. Simgesi: K⁶)

20. Biraz yol alır ve bir peri kızına rast gelir. Peri kızına açık olur ve evlenir. Ömür boyu mutlu yaşar.(Tanımı: Evlilik. Simgesi: W*)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Dev Kız” adlı masal Propp'un sınıflama yapmak için mücadele-zafer elementlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. Birinci hareket oğlanın, kız kardeşinin köydeki canlıları yiyen kişi olduğunu söylemesi ve ailenin bu duruma inanmamasıyla köyü terk edip bir kadının yanında işe başlaması ile son bulur.

İkinci hareket ise kendi içerisinde farklı fonksiyonlar bulunduran bir harekettir. Çocuğun köye dönmesi, dev kız ile mücadelesi, kadının yardım etmesi ve yok olması kendi içerisinde bağlantılıdır. Sonrasında oğlanın, kadını aramak için yola çıkması, bir kervancıya

rast gelmesi, zengin olması ve son olarak da bir peri kızı ile evlenmesi kendi içerisinde bağlantılıdır.

I. $\alpha A^X^{VII} B \beta^3 D$

II. $B^3 F^1 \uparrow \S A^{17} Pr^5 Pr K^5 Rs D^7 B \dots \dots \dots D^1 K^6 W^*$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir.

İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı durumu ve iki bağlayıcı olayı ile yirmi işlevi olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman "Oğlan"dır. Masalda saldırgan ise "Dev Kız"dır. Masalda başışçı ise "Kadın görünümlü olan peri" dir.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.17. On Yedinci Masal: Padişahın

Kızı Masalçı: Mehmet Çeri

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde bir padişah varmış. Bu padişahın bir tanecik kızı varmış. Bu kız güzel mi güzel alımlı mı alımlıymış. Padişah kızını herkeslerden saklarmış. Günlerden bir gün kız halka çıkmış. Halkın içinde kötü gözlü pek çokmuş. Kötü gözlünün birinin, kızda nefsi kalmış. Kız üç saat mi desem üç gün mü desem hemen sararmış solmuş.

Padişah günden güne kendini yemiş. Bütün hekimleri saraya toplamış. Hiç kimse bu kızın derdine çare bulamamış.

Gün olmuş padişahın kızının hastalığını duyan bir Yemenli çıkmış gelmiş.

Padişaha demiş ki:

"Ben senin kızını iyi ederim. Amma bir şartım var. Kızını bu sarayın dışına taşıyacan."

Padişah da ne yapsın?

Kabul etmiş. Kıza sarayın dışında bir kule yaptırmış. Kulenin içinde her türlü hizmetçi varmış. Kızını sarayın içine koymuş. Hekimi de sarayın içine koymuş. Allah'a emanet etmiş gitmiş. Yemenli hekim demiş ki:

“Sakin ben kız iyi oldu diyene kadar saraya gelme!”

Padişah da kabul etmiş. Padişahın kızının üzerinde altından fistanı varmış. Yemenli kadın kızı gördükçe fistanda gözü kalırmış. Neyse iki ay mı geçmiş, üç ay mı geçmiş kız iyi etmiş. Kızı iyi etmiş ama kızın altından fistanını da almış kaçmış.

Kız gözünü açmış ki çıplak kalmış. Ne etsin? Çarşafı dolamış sırtına elbise etmiş. Kendine aynadan bakmış. Ben bu halde babamın karşısına çıkamam diye üzölmüş. Kuleden kaçmış.

Az gitmiş. Uz gitmiş. Uzunca yol gitmiş. Yolun kenarında bir adama rast gelmiş.

Adama demiş ki:

“Bey amca! Benim kimsem yoktur. Beni evlat alır mısın?” demiş.

Adam da kimsin necisin demiş ama güpgüzel kız ne zararı olacak demiş. Seni bir şartla evlat alırım demiş. Benim bir tane oğlum var. Sen onunla evlenirsen seni alırım.”demiş

Kız da kabul etmiş.

“Ama tek bir dileğim var.”demiş.

“Bir gün çocuklarımız olursa adlarını ben koyacam.”

Adam da kendince hele bi o gün gelsin de diye düşünmüş kabul etmiş.

Adamın oğlu da pek yakışıklıymış. Kız çok mutluymuş ama babasını hep özölüyömuş. Günlerden birgün çocuğı olmuş.

“Bu, çocuğun adını ben koyacaktım” demiş.

Çocuğun adını “Neydim?” koymuş. Olurdu olmazdı derken çocuğun adı: “Neydim?” olmuş.

Aradan zaman geçmiş kız yine hamile kalmış bu sefer de çocuğun adını: “Ne oldum?” koymuş.

Aradan yine zaman geçmiş kız yine hamile kalmış bu sefer de çocuğun adını: “Ne olacağım?” koymuş.

Günler geçmiş çocuklar ağızlı dilli olmuşlar. (Konuşacak kadar büyümüşler.)

Bu çocuklar bir gün bir pisinin ardına düşmüşler evden baya uzaklaşmışlar. O gün de padişah halka inmiş. Çocuklar taş atıp duruyorlarmış. Taşın birisi padişahın önüne düşüvermiş. Padişah da kim attı bu taşı diye merak etmiş. Bir de bakmış ki üç tane çocuk. Kanı akmış demek ki! Hemen yaverine demiş ki:

“Getirin bakıyım şu çocukları!”

Neyse çocuklar padişahın yanına gelmiş.

Padişah çocuklara:

“Adınız ne?” demiş.

Birisi demiş ki:

“Neydim.”

Birisi demiş ki:

“Ne oldum.”

Birisi de demiş ki:

“Ne olacağım.”

Padişah bu adları duyunca şaşırılmış.

-Kim koydu sizin adınızı? Demiş.

Çocuklar da demiş ki:

“Anamız koydu.”

Padişah çok şaşırılmış.

“Beni ananızın yanına götürün.” demiş.

Çocuklar almış padişahı eve varmış. Padişah kızını görünce kendi kızını olduğunu bilmiş. Kız da babasına sarılmış. Ağlaşmışlar, hasret gidermişler.

Padişah demiş ki:

-Behey kızım! Bu çocukların adını niye böyle koydun?

Kız da demiş ki:

“Babacığım. Ben senin sarayının birtekicik sultanydım. Hasta oldum yatağa düştüm. Sonra evlendim bu küçücük eve geldim. Neydim, ne oldum, ne olacağım?”

Padişah bunu duyunca iyice ağlamış.

Kızına güzel bir saray yaptırmış. Kocasını yaver yapmış. Kızını sultan yapmış. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine...

Kız neymiş, ne olmuş, ne olacakmış...

Masalın Özeti:

1. Bir padişah ve kızı vardır.
2. Padişahın kızı çok güzeldir. Bir kötü gözlü kıza nazar eder ve kız hastalanır.
3. Yemenli bir kadın kızı iyileştireceğini söyler.
4. Kızın saraydan uzaklaşmasını ister.
5. Padişah kızı için sarayın uzağında bir saray yapar.
6. Yemenli kadın kız iyileşene kadar padişahın saraya gelmesini yasaklar.
7. Kız iyileşir ancak Yemenli kadın kızın altından olan elbisesini alıp, kaçar.
8. Kız elbisesiz kalır ve babasının karşısına böyle çıkamayacağını düşünüp, saraydan kaçar.
9. Kız, yolda yaşlı bir adama rastlar ve ona kendisini yanına almasını söyler. Adam kızı beğenir ve teklifini kabul eder.
10. Adam kız ile oğlunu evlendirir.
11. Kız evlenirken bir istekte bulunur. Çocukların adını kendi koymak ister.
12. Kızın üç çocuğu olur ve adlarını kendisi koyar. Kız, çocukların adlarını Neydim? ,Ne oldum? , Ne olacağım? Koymuştur.
13. Birgün padişah halk arasına karışır. Kızın çocukları padişahın önüne taş atarlar. Bu durum padişahın dikkatini çeker ve çocukları yanına çağırır. Çocuklara adlarını sorar ve çocukların adlarına şaşırdığı için ailelerini görmek ister.
14. Çocuklar, padişahı evlerine götürür. Padişah kızını görünce tanır. Kız olanları anlatır.
15. Padişah, kızı için güzel bir saray yaptırır. Kızını sultan yapar. Damadı ise yaver yapar ve masal biter.

Masalın Tahlili:

I. Hareket

1. Bir padişah ve kızı vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Padişahın kızı çok güzeldir. Bir kötü gözlü kıza nazar eder ve kız hastalanır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
3. Yemenli bir kadın kızı iyileştireceğini söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)
4. Kızın saraydan uzaklaşmasını ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D^7)
5. Padişah kızı için sarayın uzağında bir saray yapar. (Tanımı: Bağlayıcı unsur. Simgesi: ξ)
6. Yemenli kadın kız iyileşene kadar padişahın saraya gelmesini yasaklar. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)
7. Kız iyileşir ancak Yemenli kadın kızın altından olan elbisesini alıp, kaçar. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

II. Hareket:

8. Kız elbisesiz kalır ve babasının karşısına böyle çıkamayacağını düşünüp, saraydan kaçar. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
9. Kız, yolda yaşlı bir adama rastlar ve ona kendisini yanına almasını söyler. Adam kızı beğenir ve teklifini kabul eder. (Tanımı: Diğer istekler, çaresiz durumdaki bir şahsın istekleri. Simgesi: $*D^7$)
10. Adam kız ile oğlunu evlendirir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)
11. Kız evlenirken bir istekte bulunur. Çocukların adını kendi koymak ister. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
12. Kızın üç çocuğu olur ve adlarını kendisi koyar. Kız, çocukların adlarını Neydim? ,Ne oldum? , Ne olacağım? Koymuştur. Birgün padişah halk arasına karışır. Kızın çocukları padişahın önüne taş atarlar. Bu durum padişahın dikkatini çeker ve çocukları yanına çağırır. Çocuklara adlarını sorar ve çocukların adlarına şaşırdığı için ailelerini görmek ister. (Tanımı: Tavassut, Bağlayıcı olay. Simgesi: B)

13. Çocuklar, padişahı evlerine götürür. Padişah kızını görünce tanır. Kız olanları anlatır. (Gösterilen yere götürme, kılavuzluk. Simgesi: G)

14. Padişah, kızını için güzel bir saray yaptırır. Kızını sultan yapar. Damadı ise yaver yapar ve masal biter. (Tanımı: Maddi mükâfat veya kazanılan diğer şeyler. Simgesi: w⁰)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Padişahın Kızı” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini de ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur. Birinci hareket kızın hastalanması ve iyileşmesini içerir. İkinci hareket ise kızın saraydan kaçması ile başlar ve padişah ile tekrar karşılaşması ile son bulur.

I. $\alpha B D D^7 \xi \gamma^1 A$

II. $B^* D^7 W^* \gamma^2 B G w^0$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı durum ile ondört işlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Padişahın Kızı”dır. Masalda saldırgan yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.18. On Sekizinci Masal: Saf

Oğlan Masalçı: Fadime Özden

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş Allah’ın gulu pek çokmuş. Eski zamanlarda bir adamın bir kızı ile bir oğlu varmış. Kızı güzelmiş, oğlu da safmış.

Gün olmuş kızı bir adam istemeye gelmiş. Babası da vermiş. Kızı adam almış, gitmiş.

Aradan günler geçmiş baba ölmüş. Oğlan tek başına kalmış.

Kızın kocası aslında devmiş. Kızı istediğinde insan kılığına girmişmiş. Her şeyden haberi olurmuş. Dev her şeyi bilirmiş.

Bir gün kıza demiş ki:

“Senin oğlan kardeşin bugün, yarın bize gelecek. Ben ava gidecem. O gelince ona bu değirmeni ver. Ama sakın dön değirmenim dön demesin!” demiş.

Neyse aradan birkaç gün geçmeden oğlan çıkmış, gelmiş. Bunlar yemişler içmişler. Oğlan giderken kız değirmeni vermiş.

Demiş ki:

“Kardeşim bunu sana kocam verdi. Sakın ha! Dön değirmenim dön demesin” dedi.

Oğlan da:

“Tamam.” demiş.

Oğlan yolda giderkene durup durup aklına değirmen geliyomuş. Ha dedim ha diyeceğim derken:

“Çüşüş!” demiş eşğine.

“Dön değirmenim dön!” demiş.

Bir anda türlü türlü yemekler etrafı sarmış. Oğlan sevine sevine köyüne gitmiş. Her gün değirmenle ziyafet veriyomuş. Açın, yoksulun karnını doyuruyormuş. Bir gün de padişahı çağırılmış. Padişah da çıkmış, gelmiş. Neyse bunlar yemişler, içmişler. Padişah demiş ki:

“Bu değirmeni bir günlük bana ver. Ben de sarayda bir ziyafet veriyim.”

Oğlan da az safmış ya demiş ki:

“Tamam, padişahım! Senden kıymetli mi?”

Neyse padişah değirmeni almış. Aradan bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, bir ay geçmiş, iki ay geçmiş değirmen ortada yokmuş.

Bizim oğlan gitmiş padişaha demiş ki:

“Padişahım benim sende bir değirmenim vardı. Onu verir misin?”

Padişah da askerlerini çağırılmış. Demiş ki:

“Densize bak densize! Değirmen istiyo bir de! Eşşek sudan gelinceye kadar dövün bunu!” demiş.

Adamlar iyice dövmüşler oğlanı. Aradan zaman geçmiş oğlan gene düşünmüş, daşınmış. Ben bi bacıma gidiyim demiş. Oğlan yola düşmüş.

Kızın gocası dev yine bilmiş oğlanın geleceğini karısını çağırması demiş ki:

“Senin gardaşın yine gelecek. Ben ava gidecem. Sen gardaşına ahırdaki eşşeği ver. Gardaşına tembih et. Yol boyunca sakın “Çüş eşşeğim çüş” demesin!” demiş.

Aradan birkaç gün geçmeden kızın gardaşı gelmiş. Oturmuşlar, etmişler. Oğlan eniştesini sormuş.

Gız da: “Ava gitti.” demiş.

Neyse böylelikle oğlan birkaç gün yemiş, içmiş, kalmış. Artık gitme vakti gelmiş.

Kız demiş ki:

“Gardaşım, kocam sana bir eşşek bıraktı amma sen sen ol sakın yolda eşşeğe çüş eşşeğim çüş deme!” demiş.

Oğlan eşşeği almış. Az gitmiş, dere tepe bir yol gitmiş dayanamamış. Eşşeğe “Çüş eşşeğim çüş!” demiş.

Bir de baksa ki eşşek sağından solundan altın saçmış.

Oğlan ayakları götüne değe değe gitmiş.

(Anlatıcı yüksek bir kahkaha atar. Dinleyiciler arasında erkek olmadığı için rahat anlattığını ifade eder.)

Oğlan her gün eşşekten altın alıyormuş. Altınlarla ahaliye ziyafet veriyormuş. Böyle böyle derken herkes şüpheleniyormuş ama kim ne ses etsin? Ben şurda yemek versem sen niye diye soran mı?

Bir gün bir komşusu eşşeği istemiş. Bu saf da vermiş. Bir gün olmuş, iki gün olmuş, üç gün olmuş eşşek yokmuş. Bizimki çıkmış gitmiş. Ne eşşek varmış ne komşu. Ne yapsam ne etsem diye düşünmüş.

Padişaha gitmiş. Padişaha halini bir bir anlatmış. Padişah da kurnazmış. Komşuyu buldurmuş. Eşşeği kendi almış. Oğlanı da adamlarına iyice dövdürmüş.

Oğlan yine kala kala bir başına kalmış.

Dev bir gün gene kıza demiş ki:

“Senin bu gardaşın yine gelecek. Ben ava gidecem. Sen, ona bu sefer bu kabağı ver. Ama sakın ha! Açıl kabağım açıl demesin!”

Yine birkaç gün geçmeden kız bir de bakmış ki gardaşı çıkmış gelmiş. Yine yemişler, içmişler. Oğlan bi kaç gün kalmış.

Gitmeye karar verince kız demiş ki:

“Gardaşım bu sefer kocam sana bir kabak bıraktı ama sakın ha açıl kabağım açıl demesin dedi!” demiş.

Oğlan tamam demiş. Artık elimini aldı ya!

Az öteye gidince “Açıl kabağım açıl!” demiş. Kabağın içinden üçer, beşer askerler çıkmasın mı?

Oğlan demiş ki:

“Siz şimdi görürsünüz!”

Almış kabağı doğruca padişahın sarayına varmış. Padişaha demiş ki:

“Aman görkemli padişahım. Canım padişahım. Ben huzuruna geldim. Sana bir halim var.” demiş.

Padişah da:

“O ne? Yine dayak mı istiyor canın?” demiş. (Herkes güldü.)

Oğlan da:

“Olur mu padişahım? Bu sefer de sana çok iyi bir şey getirdim. Değirmenimin maarifetini gördün, eşşeğimin maarifetini gördün şimdi de şu kabağın maarifetine bak bakayım!” demiş.

Padişah da oğlanla laalenyomuş.

“Hadi görelim bakalım” demiş.

Oğlan:

“Bir şartım var padişahım. Sadece senle ben olmamız lazım. Yoksa kabak maharetini göstermez.” demiş.

Padişah da bunu saf salak belliyi ya! Herkesi çıkarmış.

Oğlan kabağa “Açıl kabağım açıl!” deyince askerler üçer beşer çıkmaya başlamış.

Hemen padişaha saldırmışlar. Padişahı orada öldürmüş.

Sonra adamları gelmiş askerler onları da öldürmüş.

Oğlan da hem değirmenini hem eŖeđini almıŖ hem de Ŗlkeye padiŖah olmuŖ.

O gŖnden sonra o Ŗlke hiç yokluk çekmemiŖ. Halk huzurlan yaŖamıŖ. Bu masal da bŖylece bitmiŖ.

Masalın Ŗzeti:

1. Bir adamın bir oğlu ve bir kızı vardır.
2. Adamın kızı evlenir ve evden uzaklaŖır.
3. Aradan gŖnler geçer baba ŖlŖr ve oğlan da kız kardeŖinin yanına gitmeye karar verir.
4. Kızın kocası da her Ŗeyden haberi olan bir devdir.
5. GŖnlerden bir gŖn dev karısına kardeŖinin geleceğini sŖyler ve ona bir değirmen vermesini sŖyler.
6. Değirmene “DŖn değirmenim dŖn!” demesini yasaklar.
7. Oğlan gelir. Değirmeni alır. Oğlan, yasağa uymaz ve yolda değirmene dŖn, der. Değirmenden çeŖitli yemekler saçılır. Oğlan hergŖn kŖyde yemekler dağıtır.
8. BirgŖn padiŖahı davet eder. PadiŖah, oğlandan değirmeni ister. Oğlan verir.
9. PadiŖahdan tekrar değirmeni istediğinde, değirmeni alamaz ve padiŖahın adamları tarafından dŖvŖlŖr.
10. Aradan zaman geçer ve tekrar kardeŖine gitmeye karar verir.
11. Dev, kıza kardeŖinin yine geleceğini haber verir. Bu sefer ona bir eŖek vermesini sŖyler. Ancak eŖeđe yolda “ÇŖŖ eŖeđim çŖŖ!” demesini yasaklar.
12. Oğlan gelir. KardeŖi ile hasret giderir ve eŖeđi alır, yola çıkar.
13. Yolda dayanamaz ve eŖeđe “ÇŖŖ!”der. EŖeđin sağından solundan altınlar çıkar.
14. Oğlan eŖekten çıkan altınlarla ahaliye ziyafet verir. Bir gŖn komŖusu eŖeđi alır ve padiŖaha verir. Oğlan eŖeđi ister ancak padiŖah adamlarına oğlanı dŖvdŖrŖr ve kovar.
15. Aradan zaman geçer oğlan yine kardeŖine gitmeye karar verir.
16. Dev, kıza kardeŖinin yine geleceğini sŖyler. Bu sefer ona bir kabak vermesini sŖyler. Ancak kabağa; “Açıl kabağım açıl!” demesini yasaklar.
17. Oğlan gelir. Birkaç gŖn kalır. Kabağı alır ve gider.

18. Yolda dayanamaz ve yine yasağı çiğner. “Açıl kabağım açıl!”der. Kabağın içinden askerler çıkar.

19. Oğlan, kabağı alır ve hemen padişaha gier.

20. Padişaha çok güzel bir şey getirdiğini yalnız sadece ikisinin olması gerektiğini söyler.

21. Padişah kabul eder.

22. Kabağa açıl dediklerinde askerler çıkar ve padişahı döverler.

23. Oğlan, hem değirmeni hem eşiği alır hem de ülkeye padişah olur. Masal da biter.

Masalın Tahlili:

H-I çiftlerini ihtiva eden üç hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir adamın bir oğlu ve bir kızı vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Adamın kızı evlenir ve evden uzaklaşır. (Tanımı: Uzaklaşma. Simgesi: β^3)
3. Aradan günler geçer baba ölür ve oğlan da kız kardeşinin yanına gitmeye karar verir.(Tanımı: Ana, Babanın ölümü. Simgesi: β^2)
4. Kızın kocası da her şeyden haberi olan bir devdir. (Tanımı: Büyüleme, şekil değiştirme. Simgesi: A^{11})
5. Günlerden bir gün dev karısına kardeşinin geleceğini söyler ve ona bir değirmen vermesini söyler.(Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
6. “Dön değirmenim dön!” demesini yasaklar. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)
7. Oğlan gelir. Değirmeni alır. Oğlan, yasağa uymaz ve yolda değirmene dön, der. Değirmenden çeşitli yemekler saçılır. Oğlan hergün köyde yemekler dağıtır. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)
8. Birgün padişahı davet eder. Padişah, oğlandan değirmeni ister. Oğlan verir. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D^7)
- 9.Padişahdan tekrar değirmeni istediğinde, değirmeni alamaz ve padişahın adamları tarafından dövülür. (Tanımı: Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi. Simgesi: A^{II})

II. Hareket:

10. Aradan zaman geçer ve tekrar kardeşine gitmeye karar verir. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

11. Dev, kıza kardeşinin yine geleceğini haber verir. Bu sefer ona bir eşek vermesini söyler. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

12. Eşeğe yolda “Çüş eşeğim çüş!” demesini yasaklar. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

13. Oğlan gelir. Kardeşi ile hasret giderir ve eşeği alır, yola çıkar. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

14. Yolda dayanamaz ve eşeğe “Çüş!”der. Eşeğin sağından solundan altınlar çıkar. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)

15. Oğlan eşekten çıkan altınlarla ahaliye ziyafet verir. Bir gün komşusu eşeği alır ve padişaha verir. Oğlan eşeği ister ancak padişah adamlarına oğlanı dövdürür ve kovar. (Tanımı: Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi. Simgesi: A^{II})

16. Aradan zaman geçer oğlan yine kardeşine gitmeye karar verir. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

III. Hareket:

17. Dev, kıza kardeşinin yine geleceğini söyler. Bu sefer ona bir kabak vermesini söyler. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

18. Ancak kabağa; “Açıl kabağım açıl!” demesini yasaklar. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

19. Oğlan gelir. Birkaç gün kalır. Kabağı alır ve gider. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

20. Yolda dayanamaz ve yine yasağı çiğner. “Açıl kabağım açıl!”der. Kabağın içinden askerler çıkar. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)

21. Oğlan, kabağı alır ve hemen padişaha gider. Padişaha çok güzel bir şey getirdiğini yalnız sadece ikisinin olması gerektiğini söyler. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D^7)

22. Padişah kabul eder. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

23. Kabağa açıl dediklerinde askerler çıkar ve padişahı döverler. (Tanımı: Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma. Simgesi: K^2)

24. Oğlan, hem değirmeni hem eŒeđi alır hem de ũlkeye padiŒah olur. Masal da biter.
(Tanımı: Tahta ıkma. Simgesi: W^* ı)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız ‘‘Saf Oğlan’’ adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mũcadele-zafer elmenetlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal ũ hareketten oluŒur. ũ hareket de birbirinin aynısıdır. Bu nedenle fonksiyon listesinde bu durum, Propp’un ‘‘ũleyici unsurlar: ı’’ olarak belirttiği fonksiyon ile gösterilir. Masal sonucunda bũtũn hareketler mũstakil bir sonuca bağlanır. Masalın ana kahramanı olan ‘‘Saf oğlan’’ padiŒahı askerler yardımı ile öldũrũr ve tahta çıkar.

$$I. \alpha \beta^3 \beta^2 A^{11} \gamma^2 \gamma^1 \delta^1 A^{II}$$

$$II. \xi \gamma^2 \gamma^1 \xi \delta^1 A^{II} \xi$$

$$III: \gamma^2 \gamma^1 \xi \delta^1 D^7 \delta^2 K^2 W^* ı$$

Propp'a göre masalların ortak iŒlevleri tũm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, ũ bağlayıcı durum ile 24+1 (ũleyici) iŒlevi olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman ‘‘Saf Oğlan’’dır. Masalda saldırgan yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal zũmlene metoduna uygun bir metindir.

3.19. On Dokuzuncu Masal: YedibaŒlı

Canavar Masalçı: Emine Din

Masal Metni:

Bir varmıŒ bir yokmuŒ, Allah’ın kulu pek okmuŒ. Bir kadının iki çocuğu varmıŒ. BaŒka da kimi kimsesi yokmuŒ. Bu iki çocukla kadın mutlu mesut yaŒarlarmıŒ. Gũnlerden bir gũn kız anasına demiŒ ki:

‘‘Ana biz kız arkadaŒlarımla bağa oynamaya gideceğiz. Mũsaaden var mı?’’

Anası da:

‘‘Tamam, kızım git.’’ demiŒ.

Neyse kız gitmiş. Arkadaşlarıyla gülüşmüşler, oynaşmışlar derken hava kararmış. Hava kararınca o yoldan geldik, bu yoldan gittik diye yol ararlarken yolun ardından yedi başlı bir dev gelmiş kızını kapmış gitmiş. Diğer iki kız da korkmuş, kaçmış.

Bunlar dönmüşler o kız ortada yokmuş. Anası yollara düşmüş, kapı kapı gezmiş. Öteki kızlar da korkmuş yedi başlı canavar kaçırdı diyememişler.

Kadın feryat etmiş figan etmiş amma ne yapsın? Giden gitmiş. Aradan baya zaman geçmiş. Bu kadının oğlu büyümüş, delikanlı olmuş.

Bir gün kahvede otururken bir adam yedi başlı bir canavardan söz etmiş. Bir ülke varmış. Ülkede yedibaşlı bir dev varmış. Dev her gün bir insan yermiş. Ülkede millet illallah etmiş. Oğlanın kafası böcüklenmiş.

“Benim bacımı kaçırın bu dev mi ola?” demiş.

Anasına varmış.

“Ana! Ana! Şu dağların ardında yedi başlı bir canavar varmış. Benim bacımı kaçırın o mu ola ki? Benim kafam böcüklenip durur. Ben bacımı bulmaya gidecem.” demiş.

Anası da etme gitme dese de o da ciğer o da ciğer...

Sesi çıkmamış. Oğlana yolluk hazırlamış. Allah’a emanet etmiş, yollamış.

Oğlan yedi gün yedi gece yol gitmiş. Yedinci günün sonunda yorgunluktan uykusu gelmiş. Bir kenara uzanmış. Uzandığı yerin yanında toprağın altında yedi köklü, toprağın üstünde yedi yapraklı bir ot varmış. Oğlan uykudayken ot dile gelmiş.

“Benim yedi yaprağımdan birini kopart. Ben kılıç olur sana yoldaş olurum. Neye değdirsen onu öldürürüm” demiş.

Oğlan irkilip uyanmış. Otun yedi yaprağından birini koparmış. Bir de baksa ki yaprak kılıç olmuş.

Oğlan epeyce yol gitmiş. Bir dağın ardında bir ev görmüş. Dağı da aşmış eve varmış. Kapıyı çalmış. Kapıyı açan bacısıymış. Oğlan kardeşini, kardeş bacısını tanımış. Bunlar sarılmış, koklaşmışlar. Yemişler, içmişler.

Oğlan:

“Bacım, ben bu yedi başlı canavarı öldüreceğim. Sen beni bu akşam evinde sakla sabaha Allah izin verirse bu beladan kurtulacaz.” demiş.

Bacısı “Olmaz Allah olmaz.” diye diz diremiş. Gardasını yer diye korkmuş. Ama oğlanı çevirtememiş.

Oğlan:

“Yedi başlı canavar nerede yatıyor? Sen bana onu de!” demiş.

Kız da:

“Şu sandığın yanında yatıyor.” demiş.

Oğlan sandığın içine girmiş. Saklanmış. Akşam olmuş. Yedi başlı canavar gelmiş. Gelir gelmez demiş ki:

“Bu ev de insan kokusu geliyor. Kim geldi?”

Kız da:

“Dişinin kökünü kurtla! İnsan ne gezsün bu dağın tepesinde” demiş.

Dev vurmuş kafayı yatmış. Tam horul horul uyurken oğlan sandıktan çıkmış. Ottan olma kılıcı canavara değdirir değdirmez canavar büyük bir feryatla ölmüş.

Ertesi gün ülke almış yürümüş.

“Bir yiğit geldi ülkemize yedibaşlı canavardan bizi kurtardı” diye herkes adamı söyler olmuş. Bütün yiğitler yiğitliğini unutmuş. Hiç kimse kendi yiğitliğini kabul etmez olmuş.

“Biz yedi başlı canavarı öldüren yiğit kadar olamayız!” derlermiş.

Bu oğlan yedi başlı devi öldürür öldürmez ülkede yedi gün yedi gece bayram olmuş. Toy yapmışlar. Yedinci günün sonunda oğlanı ülkeye padişah etmişler. Oğlan anasını, bacısını yanına almış. Mutlu mesut yaşamışlar. Bu masal da böylece bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir kadının bir oğlu ve kızı vardır.
2. Kız, arkadaşları ile bağı gider ve dönmez.
3. Oğlan büyür ve bir gün kahvede yedibaşlı devden bahsedilir.
4. Oğlan, kız kardeşini kaçıranın o dev olmasından şüphe eder ve yola çıkar.
5. Yolda yorulur ve dinlenmeye karar verir. Yedi köklü bir ot, oğlan uykudayken dile gelir ve bir yaprağını almasını, kılıç olacağını, değdiğini öldüreceğini söyler.
6. Oğlan yedi yaprağın birini koparır ve uzunca bir yol gider.

7. Dağların ardında bir eve varır. Kapıyı çalar. Kapıyı, kardeşi açar. Hasret giderirler.
8. Oğlan, o gece kalacağını ve devi öldüreceğini söyler.
9. Kardeşi karşı çıkar ancak oğlan dinlemez.
10. Dev gelir ve dev uykuya daldığında oğlan devi öldürür.
11. Ülkede herkes yedibaşlı devden kurtulduğuna sevinir.
12. Oğlanı ülkeye padişah yaparlar ve masal biter.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden bir hareketli masal.

I. Hareket:

1. Bir kadının bir oğlu ve kızı vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Kız, arkadaşları ile bağa gider ve dönmez. (Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a^1)
3. Oğlan büyür ve bir gün kahvede yedibaşlı devden bahsedilir. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)
4. Oğlan, kız kardeşini kaçıranın o dev olmasından şüphe eder ve yola çıkar. (Tanımı: Gençlerin ayrılığı. Simgesi: β^3)
5. Yolda yorulur ve dinlenmeye karar verir. Yedi köklü bir ot, oğlan uykudayken dile gelir ve bir yaprağını almasını, kılıç olacağını, değdiğini öldüreceğini söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)
6. Oğlan yedi yaprağın birini koparır ve uzunca bir yol gider. Dağların ardında bir eve varır. Kapıyı çalar. Kapıyı, kardeşi açar. Hasret giderirler. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)
7. Oğlan, o gece kalacağını ve devi öldüreceğini söyler. Kardeşi karşı çıkar ancak oğlan dinlemez. Dev gelir ve dev uykuya daldığında oğlan devi öldürür. (Tanımı: Hain mağlup edilir. Simgesi: I)
8. Ülkede herkes yedibaşlı devden kurtulduğuna sevinir. Oğlanı ülkeye padişah yaparlar ve masal biter. (Tanımı: Tahta çıkma. Simgesi: W^*)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Yedibaşlı Canavar” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal tek hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

I. $\alpha a^1 \xi \beta^3 D \xi I W^*$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı durum ile sekiz fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Oğlan”dır. Masalda saldırgan ise “Yedibaşlı Canavar”dır. Bağışçı ise “Yedi köklü ot”dur. İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.20. Yirminci Masal: Anka Kuşu

Masalçı: Hanifi Özdaş

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Allah’ın kulu pek çokmuş. Pek demesi çok günahmış.

Evvel zamanın birinde bir kadın varmış. Bu kadının da bir oğlu varmış. Bu oğlan pek çalışkan pek hürmetliymiş. Bir gün odun toplamaya gitmiş. Herkeslerden önce odunu toplamayı bitirmiş. Diğer arkadaşlarını beklerken de eline bir taş almış. Taşı yere vura vura orayı iyice eşelemiş.

Bir de kafasını soksa ki!

Orada koca bir dünya varmış. Meğerse orası yılanların dünyasıymış. Yılanlar oğlanı görünce telaşlanmışlar.

“Eyvah! Âdemoğlu geldi, bizi buldu.” demişler. Oğlanı çektikleri gibi yerin altına almışlar. Millet işi gücü bırakmış. Oğlanı aramış. Oğlan ortada yokmuş. Sağa bakmışlar sola bakmışlar. Oğlan yokmuş.

“Bizi beklemekten sıkıldı da eve gitti.” demişler.

Yola çıkmışlar. Köye varmışlar. Bakmışlar ki oğlan köyde de yok. Anası feryat figan etmiş. Tüm ahali aramış amma oğlanın imi cimi kaybolmuş.

Oğlanı yılanlar almış. Orası gımıl gımıl yılan kaynıyomuş. Onların dünyası ya! Oğlan, beni bırakın evime gidiyim diye yalvarmış ama bunu koymamışlar.

“Bizden sana zarar gelmez!” demişler.

Oğlanı yedirmiş, içirmişler. Bir de bu yılanların başı varmış. O da bu oğlanı çok sevmiş. Oğlan artık orada kalakalmış.

Günlerden bir gün oğlan yılanların ülkesinde dolanırken garipden bir aksakallı karşısına çıkıvermiş.

Oğlan:

“Aman dede! Senin burada işin ne? Tek âdemoğlu benim burada! Seni öldürürler. Hiçbir yılan görmeden kaç, git!” demiş.

Aksakallı dede:

“Bak oğlum. Beni senden başka kimse görmez. Ben senin ananın duaları ile geldim. Ananın gözünde yaşı kalmadı. Duası göğe ulaştı. Sana iki kıl verecem. Bu iki ip vereceğim. Bu iki ipden uzun olanı gerersen yerin üstüne, kısa olanı gerersen bu yerin daha da altına girersin.” demiş.

İpi verdiği gibi ortadan kaybolmuş. Oğlanın kafası durmuş. Uzun ipi mi çekecektim kısa ipi mi çekecektim derken kısa ipi çekmiş.

Yerin bin kat daha altına inmiş. İnse ki orada bir ülke varmış. Bir ülkeymiş ama nasıl ülke? Hayvanlar, insanlar bolmuş. Aynı bizimki gibi bir dünyaymış. Bu oğlan varmış bir yaşlı kadın görmüş. Kadından bir kap yemek istemiş. Yemeği yemiş.

“Benim kimim kisem yok. Seninle kalıyım mı?” demiş.

Kadın da Allah’ın gariban kulu diye kabul etmiş. Yerin altındaki Allah’ı ne bilir deme biliyomuş demek!

Neyse çok uzatmayım.

Bu oğlan orada yaşlı kadına yardım edermiş. Odununu kesermiş. Bir gün gezentiye çıkmış. Çok yol gitmiş. Yorulmuş. Bir meşe ağacının dibine uyuyum diye uzanmış.

Kafasını kaldırırsa ki meşenin üstüne bir yuva var. Yuva da kuşlar feryat figan bağırişiyormuş. Kara kafalı büyük kanatlı bir kuş yuvada ki kuşları yemeye çalışıyormuş. Oğlan oradan aldığı sopayla karakuşa bir vurmuş. Kuş oraya olduğu yere ölmüş.

Bir de oradan büyük kanatlı güzel mi güzel bir kuş uçarak gelmiş. Bir de baksa ki ağacın altında bir insan yatıyor.

“Bu ne cesaret benim yavrularımın altında yatıyor? O şimdi görür gününü!” diye oğlanın üstüne doğru kanatlarını açmış gelirken yavrular ötüşmeye başlamış.

“Anaaa! Anaaa! O bizi karabaşlı kara kanatlı kuştan kurtardı!” demişler.

Anka kuşu derlermiş bu kuşa da!

Anka kuşu inmiş bizim oğlanın yanına demiş ki:

“Sen bu dünyadan değilsin belli! Benim yavrularımın yanına cesaret edip kimse yatamaz. Seni tam öldürecektim ama yavrularımı karabaşlı kara kanatlı kuştan kurtarmışsın şimdi dile benden ne dilerse?”

Oğlan da o vakite kadar başına ne geldiyse bir bir anlatmış.

Anka kuşu demiş ki:

“Ben seni anana kavuştururum. Ama ben et ile beslenirim. Sen şu çuvalla eti al! Ben “gag” dersem bir şey etme “gug” dersem et ver demiş.”

Oğlan da tamam demiş. Bunlar yola çıkmış. Kuş “gag” demiş durmuş, “gug” demiş et vermiş.

Yolun yarısında et bitmiş. Oğlan da korkusundan kuş vazgeçer de anama kavuşamam diye korkusundan bacağından et koparmış.

Kuş “Gag” dedikçe durmuş. “Gug” dedikçe bacağıнын etini vermiş derken oğlanın ülkesine gelmişler. Oğlan sevincinden hemen koşup gitmek istemiş. Amma ayağa kalksa ki yürüyememiş.

Kuş demiş ki:

“Senin bacağına ne oldu?”

Oğlan da:

“Sen benim uçmam için et yemem lazım dedin. Et yarı yolda bitince ben de sen gitmezsin diye korktum. Bacağımdan kopartıp sana verdim.”demiş.

Anka kuşu da:

“Sen o eti yedim mi sandın? Ben ağzımın kovuğunda onu biriktirdim. Gel bakıyım yanıma!” demiş.

Ağzında ki etleri tümlemiş. Oğlanın bacağına kanadı ile suvamış. Bacak eskisinden de iyi olmuş.

“Haydi, şimdi anana var, koş. Allah hiçbir anayı yavrusundan ayırmasın!” demiş.

Oğlan anasına koşmuş. Sarılmışlar, ağlaşmışlar. Anka kuşu da kendi yavrularına uçmuş, gitmiş. Bu oğlanın anasının da gözünün yaşı durmuş. Ölünceye kadar mutlu mesut yaşamışlar.

Masalın Özeti:

1. Bir kadın ve oğlu vardır.
2. Oğlan, odun kesmeye gider.
3. Odunları herkesten önce keser ve oturduğu yerde yeri eşelemeye başlar. O kadar derin eşeler ki kafasını soktuğunda bir yer altı dünyası ile karşılaşır.
4. Orası yılanların dünyasıdır ve insanoğlunun yerlerini bulmalarından korkarlar. Bu nedenle çocuğu hemen yer altına çekerler.
5. Çocuk orada yaşamaya başlar.
6. Çocuğun annesi oğlunu arar ve günlerce ağıt döker.
7. Yer altında oğlan yılanlarla yaşar. Bir gün bir aksakallı karşısına çıkar. Oğlana iki tane ip verir.
8. İpin birisi uzun birisi kısadır. Uzun ipi çekerse yerin üstüne, kısa ipi çekerse yerin bin kat altına inecektir. Oğlan, karıştırır ve kısa ipi çeker yerin bin kat altına iner.
10. Orası da bizim dünyamıza benzemektedir.
11. Oğlan yaşlı bir kadının yanında kalmaya başlar.
12. Bir gün bir meşe ağcında karakanatlı bir kuşun yavruları öldürmeye çalıştığını görür.
13. Yavruları kurtarır ve yavruların annesi bir Anka Kuşu'dur.
14. Anka kuşu, oğlandan kendisinden bir şey dilemesini ister.

15. Oğlan da kendisini annesine götürmesini söyler. Anka kuşu oğlana et verir. Yol boyunca “gag” derse durmasını, “gug” derse et vermesini söyler.

16. Yolda et biter. Çocuk da kendi bacağından koparır ve et verir.

17. Anka kuşu, oğlanı köyüne ulaştırır.

18. Oğlan, annesine koşmak ister ancak koşamaz. Anka kuşu oğlanın bacağından kopardığı eti ağzında biriktirmişti ve kanadı ile oğlanın dizine sürer.

19. Oğlan koşarak annesine gider ve masal da biter.

Masalın Tahlili:

H-I çiftini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir kadın ve oğlu vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Oğlan, odun kesmeye gider. (Tanımı: Gençlerin ayrılışı. Simgesi: β^3)

3. Odunları herkesten önce keser ve oturduğu yerde yeri eşelemeye başlar. O kadar derin eşeler ki kafasını soktuğunda bir yer altı dünyası ile karşılaşır.(Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

4. Orası yılanların dünyasıdır ve insanoğlunun yerlerini bulmalarından korkarlar. Bu nedenle çocuğu hemen yer altına çekerek. Çocuk orada yaşamaya başlar.(Tanımı: Hapsetme, alıkoyma. Simgesi: A^{15})

6. Çocuğun annesi oğlunu arar ve günlerce ağıt döker.(Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a^1)

7. Yer altında oğlan yılanlarla yaşar. Bir gün bir aksakallı karşısına çıkar. Oğlana iki tane ip verir.(Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

8. İpin birisi uzun birisi kısadır. Uzun ipi çekerse yerin üstüne, kısa ipi çekerse yerin bin kat altına inecektir. Oğlan, karıştırır ve kısa ipi çekerek yerin bin kat altına iner. (Tanımı: Kahraman denenir. Simgesi: D^1)

II. Hareket

9. Orası da bizim dünyamıza benzemektedir. Oğlan yaşlı bir kadının yanında kalmaya başlar.(Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

10. Bir gün bir meşe ağcında karakanatlı bir kuşun yavruları öldürmeye çalıştığını görür. Yavruları kurtarır ve yavruların annesi bir Anka Kuşu'dur. (Tanımı: Kahraman hainle mücadele eder. Simgesi: H)

11. Anka kuşu, oğlandan kendisinden bir şey dilemesini ister. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

12. Oğlan da kendisini annesine götürmesini söyler. Anka kuşu oğlana et verir. Yol boyunca “gag” derse durmasını, “gug” derse et vermesini söyler. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

13. Yolda et biter. Çocuk da kendi bacağından koparır ve et verir. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

14. Anka kuşu, oğlanı köyüne ulaştırır. (Tanımı: Kahraman götürülür. Simgesi: G^3)

15. Oğlan, annesine koşmak ister ancak koşamaz. Anka kuşu oğlanın bacağından kopardığı eti ağzında biriktirmişti ve kanadı ile oğlanın dizine sürer. Oğlanın bacağı eskisinde de iyi olur. (Tanımı: Kahraman havada taşınır veya hızlı koşar. Simgesi: Rs^1)

16. Oğlan koşarak annesine gider ve masal da biter. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: $\downarrow$)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Anka Kuşu” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I çiftlerini ihtiva eden masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal iki hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

I. $\alpha \beta^3 B A^{15} a^1 D D^1$

II. $B H D \gamma^2 \delta^2 G^3 R s^1 \downarrow$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı olay ile onaltı fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Oğlan”dır. Masalda saldırgan ise yoktur. Bağışçı ise “Aksakallı ve Anka Kuşu”dur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümlene metoduna uygun bir metindir.

3.21. Yirmi Birinci Masal: Uluğ

Kuş Masalacı: Cevriye Çelik

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir aile varmış. Öyle bir aileymiş ki herkes bunları parmakla gösterirmiş.

Bu ailenin iki de çocuğu varmış. Günlerden bir gün anaları hasta olmuş. Hekimler gelmiş. Hocalara gitmiş ama kadına çare bulamamışlar. Üç ay on günde kadın ölmüş.

Ana ölünce çocuklar ortada kalmış. Konu komşunun ağzı durur mu? Bu öğsüzler ne yiyecek ne içecek? Biz bu adamı everelim demişler.

Her akşam bir komşu gelip “Filan yerde filanca kız var. Kadın var. Gel biz bunu sana alalım!” diye adamın kanına girmişler. Adam yok ben evlenmem etmem dese de kadının kırkı çıkar çıkmaz adamı evermişler.

İki çocuklu adama kızıoğlan kız alınır mı?

Kızıoğlan kız almışlar. Bu kız başta pekiyiymiş. Günler geçmiş. Kendi de hamile kalmış. Bir oğlan doğurmuş.

Kendi canı ile elin canı bir olur mu?

Kendi ana olunca diğer iki öğsüz bu karıya zul olmuş. Akşama kadar herif gelinceye kadar çocuklara binbir eziyet yaparmış. Akşam da herif eve gelince herifin ağzından burnundan getirirmiş.

“Aman! Çocuklar şöyle yaramzlık etti, böyle yaramazlık etti!” dermiş.

Adam kalkar çocukları iyice dövermiş. İki öksüzün gözünün yaşı durmazmış. Kadın adamı fitleye fitleye çocuklarından iyice soğutmuş.

Kadın:

“Ben bu sıpalara daha fazla bakamam! Al götür ne halleri varsa görsünler!” demiş.

Adam da zaten illallah etmişmiş. Çocukları almış çok uzak bir ormana atmış. Çocuklar orada günlerce kalmış. Büyük olan erkekmiş küçük olan da kızımış. Kızın artık direnci kalmamış. Oğlan demiş ki:

“Bacım sen burada kal. Ben sana yiğecek bulacağım. Seni Allah’a emanet ediyom.” demiş. Kızı ormanda bir mağaraya bırakmış. Oradan bulduğu otu çöpü de yiyecek diye yığmış, gitmiş.

Oğlan epeyce yol gitmiş. Artık ay mı olmuş, yıl mı olmuş bilinmez. Bir ülkeye varmış. Ülkeymiş ama öyle bir ülkeymiş ki girişi bile altındanmış. Çok zengin bir ülkeymiş.

O ülke öyle zengin öyle zenginmiş ki kimsenin derdi sıkıntısı yokmuş. Tek dertleri ülkeye kimin padişah olacağıymış. O diyomuş ben zenginim ben olacağım, öbürü diyomuş ben zenginim ben olacağım derken bir türlü karar verip ülkeye padişah seçilemiyormuş.

Ülkede herkes bunun için derde kedere düşmüş. O, ülkenin de bir Dede Horkut’u varmış. Dede Horkut bilirkişiymiş. Her şeyi danışmışlar. Yaşlı diye onu da padişah etmeye yanaşmazlarmış. Ülke iyice karışınca Dede Horkut’a sormuşlar:

“Aman dedem bizim ülkemiz iyice karıştı. Bize yardım et, bir çözüm bul demişler.”

Dede Horkut’da demiş ki:

“Madem herkes ülkeyi yönetecek güçde benim uluğ kuşu akşam ezanında şu uluğ camiden uçuralım kimin omzuna konarsa o padişah olsun.” demiş.

“Olur mu acaba kuş nereye konacağını ne bilsin?” demişler.

Dede Horkut’da:

“Uluğ kuş kime gideceğini bilir.” demiş.

Akşam ezanında kuşu bırakmış. Bizim oğlan da tam ülkenin kapısından girmiş. Kuş uçmuş, dolanmış oğlanın omzuna konmuş.

Halk bağrışarak koşmuş.

“Padişah kim? Uluğ kuş kime kondu?” derken bir de bakmışlar ki küçük bir oğlanın omzunda. Oğlanın üstü başı perişan haldeymiş. Herkes isyan etmiş.

“Bu küçücük çocuk mu bizim padişahımız olacak? Üstünde çulu çabutu olmayan padişah mı olur?” diye dellenmişler.

Dede Horkut demiş ki:

“Tamam, o zaman uluğ kuşu bir daha uçuralım.”

Uluğ kuşu birkmişler. Uluğ kuş uçmuş, dolanmış yine çocuğun omzuna konmuş. Bu sefer halk iyice sinirlenmiş. Çocuğu bir kuyunun içine atmışlar. Uluğ kuşu uçurmuşlar. Uluğ kuş uçmuş, dönmüş, dolaşmış kuyunu içinde çocuğu bulmuş.

Bu sefer halk daha da celallenmiş. Oğlanı tutmuşlar zindana kaptmışlar. Garibim oğlan baba evinde yedi dayak çekti eziyet, bir parça yemek bulmaya geldi başına gelmeyen kalmadı. Zindana çökmüş bir köşeye ağlarımış. Akşam ezanı okunmuş uluğ kuşu uçurmuşlar ki! Kuş dönmüş, dolanmış, uçmuş zindanın küçücük deliğinden girmiş çocuğun başına konmuş.

Halk kuşu aramış. Bakmışlar ki kuş zindandaymış. Artık isyan edecekleri kalmamış. Çocuğu padişah ilan etmişler. Çocuk gitmiş bacısını yanına getirtmiş. Babası ile üvey anasını da huzuruna çağırtmış. Babasına olanları bir bir anlatmış. Üvey anasını Allah'a havale etmiş. Ülkeyi huzurla yönetmiş.

Demek ki neymiş:

“Malına zanginliğine güvenme insanoğlu! Mevlam sana nasip ettiyse çulun yokken altınlı ülkenin padişahı olursun, Mevlam sana nasip etmediyse altın içinde yüzsen de bir tas suya muhtaç olursun!”

Masalın Özeti:

1. Bir kadın, adam ve iki çocukları vardır.
2. Kadın hastalanır ve ölür.
3. Çocuklar ile adam bir başına kalır.
4. Çevre adamı evlenmesi için zorlar.
5. Adam evlenir.
6. Kadın başlarda çok iyidir ancak zamanla çocukları istemez.
7. Adamdan çocukları evden dışarı atmasını ister.
8. Adam, çocukları evden dışarı, uzak bir ormana atar.
9. Çocuklar ormanda kalırlar. Küçük olan kızdır, büyük olan da erkektir. Erkek olan kadeşinin haline dayanamaz ve yiyecek bulmaya gider.
10. Kız kardeşini bir mağaraya koyar. Erkek kardeş bir ülkeye varır. Gittiği ülkede bir yönetici seçilecektir ve kimin olacağına karar verilemez. Dede Horkut adlı bir büyüğe sorulur. Dede Horkut Uluğ kuş kimin başına konarsa o ülkenin yöneticisi olsun, der.

11. Uluğ kuş üç defa uçurulur ve üçünde de çocuğu bulup, omzuna konar.
12. Çocuk ülkeye yönetici olur. Kardeşini bulur ve yanına alır. Masal biter.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen bir hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir kadın, adam ve iki çocukları vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Kadın hastalanır ve ölür. (Tanımı: Ana, Babanın ölümü. Simgesi: β^2)
3. Çocuklar ile adam bir başına kalır. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: ξ)
4. Çevre adamı evlenmesi için zorlar. (Tanımı: Evliliğe zorlama. Simgesi: A^{16})
5. Adam evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)
6. Kadın başlarda çok iyidir ancak zamanla çocukları istemez. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)
7. Adamdan çocukları evden dışarı atmasını ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D^7)
8. Adam, çocukları evden dışarı, uzak bir ormana atar. (Tanımı: Kovulan kahraman evden dışarı taşınır. Simgesi: B^5)
9. Çocuklar ormanda kalırlar. Küçük olan kızdır, büyük olan da erkektir. Erkek olan kadeşinin haline dayanamaz ve yiyecek bulmaya gider. (Tanımı: Maksatlar ve sebepler. Simgesi: Mot.)
10. Kız kardeşini bir mağaraya koyar. Erkek kardeş bir ülkeye varır. Gittiği ülkede bir yönetici seçilecektir ve kimin olacağına karar verilemez. Dede Horkut adlı bir büyüğe sorulur. Dede Horkut Uluğ kuş kimin başına konarsa o ülkenin yöneticisi olsun, der. (Tanımı: Bağlayıcı Olay. Simgesi: B)
11. Uluğ kuş üç defa uçurulur ve üçünde de çocuğu bulup, omzuna konar. (Tanımı: Üçleyici unsurlar. Simgesi: ξ)
12. Çocuk ülkeye yönetici olur. Kardeşini bulur ve yanına alır. Masal biter. (Tanımı: Tahta çıkma. Simgesi: W^*)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Uluğ Kuş” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor vazife- çözümü elementlerinden M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

I. $\alpha \beta^2 \xi A^{16} W^* B D^7 B^5 \text{Mot} \dots \dots \dots B \dot{=} W^*$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı olay ile oniki fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Oğlan”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.22. Yirmi İkinci Masal: Keçi

Kız Masalçı: Hamidiye Özdemir

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Bir kadın varmış. Bu kadının bir türlü çocuğu olmazmış. Kadın Allah’a yalvarır, yakarır. Bir gün önünden keçiler geçiyormuş. Bir çocuğum olsa da bu keçiler gibi olsa demiş.

Gün olmuş kadının bir kızı olmuş. Kız öyle güzelmiş ki görenin ağzı açık kalırmış. Kadın da zor buldum erken yitirmeyim diye kızına bir keçi postu geçirmiş.

Kız evde postu çıkarırmış, dışarıda takarmış. Kızın adı böylelikle “Keçi Kız” olmuş.

Bu Keçi Kız böylelikle büyümüş, yetişmiş genç kız olmuş. Bir gün bu Keçi Kız gölete gitmiş. Orada hem çamaşırları yıkayacakmış hem de yıkanacakmış. Önden çamaşırları yumuş. Sonrada postu atmış. Gölete girmiş.

O gün de padişahın oğlu atıyla gezentiye çıkmış. At gölete doğru yanaşınca kişnemeye başlamış. Padişahın oğlu bu işe şaşırılmış.

Gölete bir de bakmış ki ne görsün?

Ay gibi, güneş gibi bir kız. Kızı izlemiş. Kız göletten çıkmış. Postunu giymiş. Padişahın oğlu da kız ırkütmemek için hiç ses etmemiş. Kızın peşine düşmüş. Kızın evini öğrenmiş. Ertesi gün varmış, gitmiş. Kızın evinin kapısını çalmış. Kızın anası açmış.

Oğlan:

“Ben padişahın oğluyum. Senin kızına görücü geldim. Allah’ın emri ile senin kızını istiyom.” Demiş.

Keçi Kız’ın anası şaşırılmış.

“Senin aklın iyi mi? Benim kızım Keçi Kız demiş.”

Padişahın oğlu:

“Benim kararım karar vermezsen zorla alırım.” Demiş.

Kadın da ne yapsın?

Kızı vermiş.

Keçi Kız saraya varmış. Padişah bir yandan padişahın karısı bir yandan vermişler yaygarayı.

“Olmaz Allah olmaz! Koskoca saraya bir keçi kız mı sultan olacak?” demişler.

Ama oğlanı döndürememişler. Öyle böyle kabul etmişler.

Keçi Kız, kocasının yanındayken postu çıkartmış. Oğlan kızın güzelliğine doyamazmış. Sabahları alışkanlıktan gene giyermiş.

Bir gün bir düğün olmuş. Keçi Kız düğüne postunu çıkarmış, gitmiş. Kaynanası da oradaymış. Kaynanası bir beğenmiş bir beğenmiş bu kız ırküt ama ses edememiş, “Kimlerdensin?” diye soramamış.

Günler geçmiş yine bir düğün varmış. Keçi Kız’ın kaynanası önden gitmiş. Bizim keçi kız da postunu çıkarmış düğüne gitmiş. Kaynanası bu güzeller güzelü kız ırküt görünce demiş ki:

“Ah benim akılsız oğlum. Seni şu düğüne getirmeli, sana bu kız ırküt göstermeli!” demiş.

Eve koşa koşa varmış. Bir de baksa ki ne oğlu var ne gelin. Bir tekicik keçi postu var. Kadın hemen eline keçi postunu almış, yakmış.

Gelin eve varmış. Postunu aramış aramış bulamamış. Kaynana da gelini pek beğenirmiş.

“Aman kızım. Nene gerek o senin? Postu gel unut.” demiş.

Kız da:

“Ben o, post olmadan yaşayamam.” demiş.

Postu aramışlar, etmişler olmamış. Meğersem o post sihirliymiş. Post yanıp külleri uçumcaya kadar kız da allah tarafından kuş olup uçmuş.

Padişahın oğlu karısını çok sevdiğinden yollara düşmüş.

Kötü kadın hem oğlundan hem gelininden olmuş. Bu masal da burada bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir kadının vardır.
2. Kadının çocuğu olmaz.
3. Kadın Allah’a yalvarır. Çocuğum olsun da keçiler gibi olsun der.
4. Allah duayı kabul eder ve kadının bir kızı olur.
5. Kız çok güzeldir.
6. Kadın kızını herkesden korumak için bir keçi potu örter.
7. Kız keçi postuna alışır ve onunla yaşar. Herkes artık ona Keçi Kız der.
8. Bir gün Keçi Kız bir gölete yıkanmaya gider. Postunu çıkarır ve padişahın oğlu kızı görüp, âşık olur.
9. Kızı takip eder. Kızı ister ve alır.
10. Oğlanın ailesi kızı istemez ve karşı çıkar.
11. Bir gün bir düğün olur. Keçi Kız potu çıkarır gider. Kaynanası kızı çok beğenir ama kendi gelini olduğunu bilmez.
12. Bir başka düğüne yine gider ve Keçi Kız yine postunu çıkarıp düğüne katılmıştır.
13. Kaynana, oğlumu getireyim de şu güzelliği görsün, Keçi Kızı da boşasın diye düşünür.
14. Eve gittiğinde oğlunu bulamaz, Keçi Kız’ın postunu bulur. Postu hemen sobaya atar ve yakar.
15. Keçi Kız gelir ve postu bulamaz. Post yandıkça da Keçi Kız bir kuş olup uçar.

16. Oğlan kızı aramaya çıkar ve dönmez.

17. Kadın hem oğlundan olur hem de gelininden masal da böylece biter.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini içermeyen bir hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir kadının vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Kadının çocuğu olmaz. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Simgesi: a)

3. Kadın Allah'a yalvarır. Çocuğum olsun da keçiler gibi olsun der. (Tanımı: Tanrıya yalvarma. Simgesi: D¹¹)

4. Allah duayı kabul eder ve kadının bir kızı olur. (Tanımı: Tanrı istenileni verir. Simgesi: F¹⁰)

5. Kız çok güzeldir. Kadın kızını herkesden korumak için bir keçi postu örter. Kız keçi postuna alışır ve onunla yaşar. Herkes artık ona Keçi Kız der. Bir gün Keçi Kız bir gölete yıkanmaya gider. Postunu çıkarır ve padişahın oğlu kızı görüp, âşık olur. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

6. Kızı takip eder. (Tanımı: Kahraman takip edilir. Simgesi: Pr)

7. Kızı ister ve kız ile evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W*)

8. Oğlanın ailesi kızı istemez ve karşı çıkar. Bir gün bir düğün olur. Keçi Kız potu çıkarır gider. Kaynanası kızı çok beğenir ama kendi gelini olduğunu bilmez. Bir başka düğüne yine gider ve Keçi Kız yine postunu çıkarıp düğüne katılmıştır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

9. Kaynana, oğlumu getireyim de şu güzelliği görsün, Keçi Kızı da boşasın diye düşünür. Eve gittiğinde oğlunu bulamaz, Keçi Kız'ın postunu bulur. Postu hemen sobaya atar ve yakar. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

10. Keçi Kız gelir ve postu bulamaz. Post yandıkça da Keçi Kız bir kuş olup uçar. Oğlan kızı aramaya çıkar ve dönmez. (Tanımı: Ortadan kaybolmaya sebep olur. Simgesi: A⁷)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Keçi Kız” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor vazife- çözümü elementlerinden M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

I. α a D¹¹ F¹⁰ B Pr W* B A A⁷

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı olay ile on fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman “Keçi Kız”dır. Saldırgan ise “Kaynana”dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.23. Yirmi Üçüncü Masal: Peri

Kızı Masalçı: Hamidiye Özdemir

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş Allah’ın kulu pek çokmuş. Bir zamanlar bir ülke varmış. Bu ülkenin padişahı ile padişahın oğlu her hafta halkın içine karışır dolaşmış.

Bir hafta baba çıkarmış, bir hafta oğlu çıkarmış. Bir gün yine halkın içine karışma sırası oğlana gelmiş. Bu oğlanın da evlenme yaşı gelmiş. Oğlan kimseyi beğenmezmiş.

Neyse halkın içinde gezmiş, dolanmış. Bir ara sokaktan geçerken yere dökülmüş bir süt görmüş.

Padişahın oğlu:

“Hanım, hanım! Bu süte yazık değil mi? Yere niye döktün” demiş.

Kadın da ahırdan çıkmış. Bakmış ki bunlar atlı, silahlı korkmuş.

“Aman beyim! Ben hiç sütü döker miyim? Bu, benim kızımın elinin kirli suyu.” demiş.

Padişahın oğlu:

“Senin kızın ne kadar güzel ki elinin kirli suyu böyle süt gibi?” demiş.

Kadın da:

“Benim kızım perilerden bile güzel.” Demiş.

Padişahın oğlu:

“Peki, öyleyse kızının yüzünü göster de görelim güzelliğini!” demiş.

Kadın da:

“Benim kızım yüzünü sadece evleneceği yiğide gösterir.” demiş.

Oğlan da:

“O halde haftaya aynı gün senin kızını almaya geleceğim.” demiş.

Kadın da:

“Benim kızım her yiğide varmaz. Sen kimsin de hele!” demiş.

Oğlan hiç ses etmemiş. Atını yürütmüş, gitmiş.

Meğersem bu kadının kızı yokmuş. Aradan bir hafta geçmiş. Padişahın oğlu yine gelmiş.

“Hanım! Hanım! Haydi, çıkar kızını, almaya geldim!” demiş.

Kadın bir de baksa ki yine aynı oğlan.

“De bakıyım! Sen kimsin?” demiş.

Oğlan da:

“Ben padişahın oğluyum. Kimseyi eş olarak seçemedim. Senin kızın madem bu kadar güzel, elinin kiri bile süt kadar berrak. Ben ona talibim. Almadan da gitmem!” demiş.

Kadın ne yapacağını şaşırılmış.

“Ben bu adama nereden kız bulacağım? Bulamazsam da beni öldürürler.” demiş.

Oğlana demiş ki:

“Sen şimdi git. Bir hafta sonra gel. Ben de kızımı veriyim.” Demiş.

Düşünmüş, taşınmış. Uykuları kaçmış. En son bir teliz almış. Bu telizden insan kadar bir kız dikmiş. Kızın üstüne bir gelinlik dikmiş. Kafasına da duvak örtmüş. Bir hafta geçmiş. Padişahın oğlu gelmiş.

“Hanım! Hanım! Biz kızı almaya geldik.” demiş.

Kadın:

“Aman beyim kız anası olmak ne zormuş. Benim nunu kızım büyümüş de gelin oluyormuş.” diye bağıra bağıra ağlıyormuş.

Padişahın oğlu:

“Hanım, bu kadar heder olma. Çok istiyorsan sen de kızınla gel!” demiş.

Kadın hiç gelir mi? Onun fikri başka!

Kadın da:

“Aman beyim! Benim Nunu kızım bana hiç dayanamaz. Benden hiç ayrılmadı. Gelinliği giyince üzüntüsünden bayıldı. Siz o ayılmadan alın da gidin. Ama saraya varana kadar sakın duvağını açmayın!” demiş.

Padişahın oğlu:

“Tamam!” demiş.

Bunlar yola çıkmışlar. Kadın da onların ardından kaçmış, gitmiş. O sırada padişahın oğlu ile gelin alayı bir köprü kenarından geçiyormuş. Köprüden geçerken gelini taşıyan atın karşısına bir yılan çıkmış. At ürküp o yana bu yana sallanınca gelin de zati cansız. Gelin köprüünün içine düşmüş.

Aman herkes feryada başlamış.

“Gelinimiz düştü! Gelin ölecek! Kurtarın!” diye.

O sırada da köprüünün içinde bir peri kızı varmış. Gelinlik yapma bebeğin üzerinden çıkınca bu, peri kızının üzerine geçmiş. Peri kızı gelin olmuş. Düğün alayı da peri kızını almış sudan çıkarmışlar.

Peri kızı padişahın oğluna, peri kızı da oğlana âşık olmuş. Bunlar mutlu mesut evlenmişler. Ama olan olmuş.

Peri kızının güzelliğini gören ülkede tellal okuyormuş.

“Padişahın oğlunun karısı çok güzel!” diye.

Herkes onun güzelliğini görmek için sokaklara düşmüş. Yaşlılar bile gelin sultanın güzelliğini görmeden ölürsek gözümüz açık gider diyormuş.

Buna saraydaki tüm kadınlar hasetleniyormuş. Özellikle de padişahın karısıyla, kızları bu peri kızına etmediklerini bırakmıyorlarmış. Saraydaki tüm işleri kıza yaptırmış. O kadar insanın yemeğini verdiriyorlarmış. Kız da peri kızını ya bir göz kırpmayla her işi yapıyormuş. O işi çabucak yaptıkça bunlar daha çok hasetleniyolarmış.

Derken böyle böyle günler geçmiş. Bakmışlar peri kızını işle yıldırımamışlar.

“Bu işin içinde bir iş var demişler. Biz bunu gözleyelim bakalım bunca işi nasıl yapıyor.” demişler.

Bir sabah kahvaltıda demişler ki:

“Bizim canımız balık istiyor. Bize balık getir. Balık pişir.” demişler.

Kız kalkmış balık kızartmaya. Görümceler de peşine düşmüşler. Gizliden izlemişler.

Baksalar ki kız:

“Gel tava gel! Kızlar yağım kızlar! Piş balığım piş!” demiş.

Elini tavaya koymuş. Balık gelmiş. Pişmiş. Görümceler bunu görmüş. Demişler ki:

“Demek bunun oyunu buymuş. Ne var ki! Biz de yaparız.” demişler.

Ellerini tavaya koydukları gibi elleri yanmış.

Sonra aradan biraz zaman geçmiş. Demişler ki:

“Bize kuyudan su getir.”

Peri kızını gitmiş.

“İn kovam in! Dol suyum dol!” demiş. Kova dolmuş.

Görümceler bunu görmüş.

“Ne var ki! Biz de yaparız!” demişler.

“İn kovam in! Dol suyum dol!” demişler. Hiçbir şey olmamış. Eğilip de kuyuya bakalım derken kuyunun içine düşmüşler.

Bunlar birleşmişler. Padişahın oğlunu peri kızına karşı doldurmuşlar. Biri demiş benim elimi yaktı, biri demiş bizi kuyuya attı derken peri kızına türlü türlü iftiralar atmışlar.

Oğlan da bu iftiralara inanınca peri kızının çok gücüne gitmiş. Oğlana yaptıklarını bir bir anlatmış.

Padişahın oğlu tam özür dileyebilecekken kız kırıldığını söylemiş ve bir kuş olmuş uçmuş, gitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah ve oğlu her hafta sırayla ülkede halkın arasına karışır.
2. Sıra padişahın oğluna gelmiştir ve bir sokağa girdiğinde yere süt döküldüğünü görür.
3. Sütü döken kadına kızar. Kadın da onun süt olmadığını, kızının elinin kiri olduğunu söyler.
4. Padişahın oğlu kızını göstermesini ister.
5. Kadın da kızının yalnızca evleneceği erkeğe yüzünü göstereceğini söyler. Bunu duyan adam kızını haftaya bu gün almaya geleceğim der.
6. Kadının kızı yoktur. Adamları atlı gördüğü için korkudan söylemiştir. Adamın padişahın oğlu olduğunu öğrenir.
7. Bir teliz alır ve ondan yapma bebek yapar. Oğlana da kızın bayıldığını, saraya gidene kadar da yüzünü açmamasını söyler.
8. Kadın, kaçır. Yolda atın karşısına bir yılan çıkar ve atdan yapma gelin göle düşer. Gölde bir peri kızı vardır. Gelinliğe girer ve padişahın oğlunun adamları onu çıkarır.
9. Peri kızı padişahın oğluna o da peri kızına âşık olur ve evlenirler.
10. Peri kızı çok güzeldir ve saraydaki kadınlar onu kıskanırlar.
11. Peri kızını denemeye kalkarlar.
12. Onu farklı şekillerde sınarlar.
13. En son Padişahın oğluna, peri kızının kendilerine zarar verdiğine dair iftira atarlar.
14. Padişahın oğlu, bu iftiraya inanır. Peri kızı bunu kabul edemez ve bir kuş olup, uçar.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen bir hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişah ve oğlu her hafta sırayla ülkede halkın arasına karışır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Sıra padişahın oğluna gelmiştir ve bir sokağa girdiğinde yere süt döküldüğünü görür. Sütü döken kadına kızar. Kadın da onun süt olmadığını, kızının elinin kiri olduğunu söyler. Padişahın oğlu kızını göstermesini ister. Kadın da kızının yalnızca evleneceği erkeğe yüzünü gösterceğini söyler. Bunu duyan adam kızını haftaya bu gün almaya geleceğim der. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

3. Kadının kızı yoktur. Adamları atlı gördüğü için korkudan söylemiştir. Adamın padişahın oğlu olduğunu öğrenir. Bir teliz alır ve ondan yapma bebek yapar. (Tanımı: Hain aldatarak razı eder. Simgesi: η^1)

4. Oğlana da kızın bayıldığını, saraya gidene kadar da yüzünü açmamasını söyler. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

5. Kadın, kaçar. Yolda atın karşısına bir yılan çıkar ve atdan yapma gelin göle düşer. Gölde bir peri kızı vardır. Gelinliğe girer ve padişahın oğlunun adamları onu çıkarır. (Tanımı: Büyüleme, şekil değiştirme. Simgesi: A^{11})

6. Peri kızı padişahın oğluna o da peri kızına âşık olur ve evlenirler. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)

7. Peri kızı çok güzeldir ve saraydaki kadınlar onu kıskanırlar. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: $\S$)

8. Peri kızını denemeye kalkarlar. (Tanımı: Kahraman denenir. Simgesi: D^1)

9. Onu farklı şekillerde sınarlar. En son Padişahın oğluna, peri kızının kendilerine zarar verdiğine dair iftira atarlar. (Tanımı: İftira. Simgesi: A^{20})

10. Padişahın oğlu, bu iftiraya inanır. Peri kızı bunu kabul edemez ve bir kuş olup, uçar. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Peri Kız” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor vazife- çözümü elementlerinden M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

I. α B η^1 γ^1 A^{11} W^* $\S$ D^1 A^{20} $\uparrow$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masallarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz

masal, bir bağlayıcı olayı ile on fonksiyonu olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

Masalda ana kahraman "Peri Kız"dır.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.24. Yirmi Dördüncü Masal: Üç

Oğlan Masalçı: Tevfik Işılak

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir kadınla adamın üç tane oğlu varmış. Bu oğlanların üçü de birbirinden safmış.

Bu adam çocuklarını gözünden ayıramazmış. Nasıl ayırsın? Başlarına bir iş gelir diye korkarmış. Adam yoksa karısı, karısı yoksa adam oğlanlara bakarmış.

Bu oğlanların en büyüğü onaltı en küçüğü ondört yaşındaymış. Günlerden birgün babaları tarlaya gitmiş. Tarlada buğday ekecekmiş. Bu üç oğlan adama yardım edelim derken adamın hiçbir işini bitirtmiyorlarmış.

Adam da ne yapsın?

Elinin altından gitsinler diye demiş ki:

"Şu ileride bir dere var. O dereye gidin de bana biraz su getirin." demiş.

Bu üç oğlan dereye gitmişler. Dereye gidince de demişler ki:

"Çok yorulduk şu dereye azıcık dinlenelim." Demişler.

Ayaklarını dereye sokmuşlar. Beklemişler. Sonra derenin içinde ayakları görünmeyince ağlamaya başlamışlar.

"Ayaklarımız kayboldu. Nasıl yürüyecez?" diye.

Bunlar ağlaya ağlaya akşamı etmişler. Adam da iyice korkmuş. Oğlanları aramaya çıkmış. Baksa ki oğulları derenin başında ağlıyor. Hemen gitmiş.

"Niye ağlıyorsunuz? Ne oldu?" demiş.

Oğlanlar da:

"Baba bizim derenin içinde ayaklarımız kayboldu." demişler.

Adam üzölmüş. Oğullarımın aklı o kadar bile çalışmıyor demiş. Hemen eline uzunca bir sopa almış. Suyun içinde sallayınca sopa oğlanların ayaklarına çarpmış. Oğlanlar da can havli ile kalkmışlar.

“Ohh! Canım babam ayaklarımızı buldu.” diye sevinmişler.

Böyle böyle günler geçmiş. Bir gün bu üç oğlan demişler ki:

“Bizim babamız bizim için çok yoruluyor. Biz babamıza bir yardım edemiyoruz. Biz babamıza bir iyilik edemiyoruz. Ne yapsak ki?” demişler.

Büyük olan demiş ki:

“Şu, evin karşısındaki tarlayı da biz ekelim.” demiş.

Ortanca oğlan da demiş ki:

“Ekelim ama ne ekelim?” demiş.

Küçük oğlan da demiş ki:

“Tuz ekelim.” demiş.

Bunlar almışlar tuzu tarlaya serpmişler. Hergün suluyorlarmış, bakıyorlarmış. Babamızı çok zengin edecez diye kendilerince seviniyorlarmış. Günler geçmiş, hafta geçmiş, ay olmuş daha tuz çıkmamış.

Günlerden birgün büyük olan demiş ki:

“Bu iş böyle olmaz. Bu tuzun çıkması lazımdı. Birisi bizim tarlamızı yağmalıyor.” demiş.

Düşünmüşler her gün tarlada biri nöbet tutmaya karar vermiş. İlk gün büyük olan tutmuş. Uyuya kalmış. İkinci hün ortanca tutmuş. Uyuya kalmış. Üçüncü gün küçük olan tutmuş uyuya kalmış.

Bakmışlar böyle olmayacak demişler ki:

“Biz üçümüz birlikte nöbet tutalım.”

Üçü birlikte tarlanın başında nöbete başlamışlar. Bir de baksalar ki tarlada bir sinek uçuşuyor.

Büyük olan demiş ki:

“Buldum! Demek, bu sinekmiş bizim tarlamızı yağmalayan. Hemen öldürelim.” demiş.

Büyük oğlanla, ortanca oğlan sineği kovalamaya başlamışlar. Küçük olanda o sırada gitmiş evden büyük bir tüfek getirmiş.

Sen yakaladın, ben yakaladım derken. Sinek ortanca oğlanın burnunun üstüne konmuş. Küçük oğlanda tarlamızın intikamını alacam diye. Ortanca oğlanın üzerine tüfeği çektiği gibi sıkılmış.

Ortanca oğlan oracıkta ölmüş. Sineğin yerinde yeller esmiş. Tarlada tuz bitecekken, kan bulanmış. Ana ile babanın da ciğeri dağlanmış.

Masalın Özeti:

1. Bir adam ile kadın ve üç oğulları vardır.
2. Bu oğlanların üçü de saftır.
3. Bir gün babaları ile tarlaya giderler ve babalarına iş yaptırmazlar. Babaları onları su almaya yollar. Derenin içine ayaklarını koyarlar ve ayakları kayboldu sanıp derenin içinden çıkamazlar. Adam gider çocukları kurtarır.
4. Oğlanlar birgün babalarına hiç yardım edemediklerinden dert yonarlar ve tarlaya tuz ekmeye karar verirler. Günlerce beklerler ancak tuz çıkmaz.
5. Nöbet tutmaya karar verirler.
6. Her gün biri nöbet tutar ancak kendilerince sonuç alamazlar. Üçü birden nöbet tutmaya karar verir.
7. Üçü birlikte nöbet tutarken büyük kardeş tarlayı yağmalayanın bir sinek olduğunu söyler.
8. Küçük kardeş de sineği öldürmek isterken kardeşini öldürür.

Masalın Tahlili:

I. Hareket

1. Bir adam ile kadın ve üç oğulları vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Bu oğlanların üçü de saftır. (Tanımı: Eksiklik. Simgesi: a)
3. Bir gün babaları ile tarlaya giderler ve babalarına iş yaptırmazlar. Babaları onları su almaya yollar. Derenin içine ayaklarını koyarlar ve ayakları kayboldu sanıp derenin içinden çıkamazlar. Adam gider çocukları kurtarır. Oğlanlar birgün babalarına hiç yardım

edemediklerinden dert yanarlar ve tarlaya tuz ekmeye karar verirler. Günlere beklerler ancak tuz çıkmaz. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

4. Nöbet tutmaya karar verirler. Her gün biri nöbet tutar ancak kendilerince sonuç alamazlar. Üçü birden nöbet tutmaya karar verir. (Tanımı: Kahramanın reaksiyonu. Simgesi: E)

5. Üçü birlikte nöbet tutarken büyük kardeş tarlayı yağmalayanın bir sinek olduğunu söyler. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: §)

6. Küçük kardeş de sineği öldürmek isterken kardeşini öldürür. (Tanımı: Cinayet. Simgesi: A¹⁴)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Üç Oğlan” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor vazife- çözümü elementlerinden M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur.

I. α a B E § A¹⁴

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı durumu ve bir bağlayıcı olayı ile altı fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.25. Yirmi Beşinci Masal: Çobanın

Yüzüğü Masalçı: Zeynep Acar

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir çoban varmış. Bu çoban bir gün hayvanlarını otlatırken iki çocuğun bir yılanı öldürmeye çalıştığını görmüş. Çocukları kovmuş. Yılanı kurtarmış.

Yılan sızmış gitmiş ama öyle yerin altına girip girip çıkıyormuş. İlk gün çoban bir şey anlamamış. İkinci gün olmuş. Çoban yine hayvanlarını götürmüş. Yine aynı yılan yerin altına

girip girip çıkıyormuş. Üçüncü gün de aynısı olunca çoban işgillenmiş. Yılanın girip girip çıktığı yere varmış. Yılan dile gelmiş:

“Ben sana üç gündür el ediyorum. Sen bir türlü gelmedin. Benim babam yılanlar şahı yüce Şahmeran. Sen beni kurtardığın için o, seni bizim dünyamıza çağırıyor. Senin ne dileğin varsa sana verecek. Senden ne istediğini isterse sadece yüzüğünü iste!” demiş.

Çobanı çektiği gibi yer altına almış. Yer altında yılanların dünyası varmış. Şahmeran hemen çobanı huzuruna almış.

“Ey insanoğlu! Bizim dünyamıza kimse giremezdi ama sen benim oğlumu kurtardın. Dile benden ne dilersen!” demiş.

Oğlan da demiş ki:

“Ben senden hiçbir şey dileyemem. Benim bir garip anam var. Sen beni onun yanına gönder yeter.” demiş.

Şahmeran:

“Ben senin anana yollayacağım ama önce benden bir dilek dile!”

Çoban:

“O zaman bana yüzüğünü ver!” demiş.

Şahmeran:

“Benim en kıymetli iki varlığım var. Biri oğlum biri de yüzüğumdür. Ama sen oğlumu kurtardın. Yüzüğüm sana feda olsun. Sen bu yüzüğü al ama bu yüzüğü nereden aldığını ve sırrının ne olduğunu kimseye söyleme! Sen gönlünden ne dilek geçirirsen sabah ezanında bir abdest al, iki rekât namaz kıl sonra bu yüzüğü yala! Ne dilersen olur.” demiş.

Çoban yüzüğü almış ve yeryüzüne çıkmış. Yeryüzünde hemen anasına koşmuş. Ama sırrını diyememiş. Aradan günler geçmiş. Bir gün çoban anasına demiş ki:

“Anacığım bana padişahın kızını ister misin?”

Anası:

“Oğlum, koskoca padişah senin gibi bir çobana hiç kızını verir mi?” demiş.

Oğlan:

“Sen bir iste anacığım.” demiş.

Anası:

“Tamam” demiş.

Saraya gitmiş. Padişahın huzuruna çıkmış.

“Benim bir oğlum var. Çobanlık yapar. Senin kızını kendine eş olarak ister. Ben vermeyeceğimi bilirim ama yine de ana yüreği dayanamadım, geldim.” demiş.

Padişah da kadının içtenliğini görünce onu incitmek istememiş.

Demiş ki:

“Senin oğlun benim sarayımın karşısına bu sabaha kadar altından bir saray yaparsa kızımı ona veririm.” demiş.

Kadın boynu bükük evine gitmiş. Oğluna padişahın dediğini bir bir anlatmış. Gece olmuş sabaha karşı oğlan kalkmış abdest almış. Namaz kılmış. Dileğini dilemiş. Yüzüğü yalamış. Bir de sabah olmuş ki padişahın yüzüne altınların şavkı düşmüş. Padişah gözünü bir açsa ki tam sarayının karşısında altından bir saray.

“Bu nasıl olur? Nasıl yaptı?” demeye kalmamış çoban gelmiş.

Mecbur padişah çobanla kızını evlendirmiş.

Bunlar evlenmişler. Saraya yerleşmişler. Kadın kocasından öyle şüpheleniyormuş.

“Sen bu sarayı nasıl yaptın?” diyormuş.

Çoban da karısına güvenmiş. Başına geleni anlatmış. Aradan biraz zaman geçmiş. Kadın çobana demiş ki:

“Benim yiğit kocam, canım kocam yüzüğünü bana verir misin? Benim parmağıma yakışacak mı çok merak ediyorum.” demiş.

Çoban da vermiş. Kadın yüzüğü parmağına takmış. Meğerse bu kadınının başka dostu varmış. Sabaha karşı dileğini dilemiş. Denizin ortasında bir saray dilemiş. Dostu ile birlikte oraya yerleşmiş. Yüzüğü de almış, gitmiş.

Zavallı çoban kalakalmış.

Demiş ki:

“Ben bu denizin ortasına asla gidemem. Yüzükden de karımdan da oldum.” demiş.

Çoban kara kara düşünürken çobanın bir kedisi ile bir köpeği varmış. Demişler ki:

“Beyim, sen böyle kara kara düşünme. Biz yüzeriz. Yüzüğü alınız. Geliriz.”

Çoban da:

“Tamam” demiş.

Bu kediyle, köpek yüze yüze denizin ortasındaki saraya varmışlar. Kadın da bunları görünce demiş ki:

“Aman! Ne kadar da vefalı kediyle köpeğimiz varmış. Bunca suyu nasıl aştınız da geldiniz? “ diye kedi ile köpeği eve almış.

Kediyle köpek yüzüğü almak için plana başlamışlar. Bakmışlar ki kadın her gece yüzüğü dilinin altına alıp uyuyormuş. Ne yapsak diye düşünmüşler. Kedi demiş ki:

“Benim bir fikrim var. Saraydaki bütün fareleri yiyeyim. Bir topal fare kalsın. O da akşam kadının burnuna kuyruğunu değdirsin. Kadın hapşurunca yüzüğü alıp, kaçalım.” demiş.

Aynen dediklerini yapmışlar. Kedi bütün fareleri yemiş. Topal fareye demiş ki:

“Seni öldürmem ama sen de hanım uyurken kuyruğunu ona değdireceksin.” Demiş.

Fare dediğini yapmış. Kadın nasıl hapşurduysa yüzük fırlamış. Kedi ile köpek yüzüğü almış, kaçmış.

Kedi demiş ki:

“Yüzerken yüzük bende dursun.”

Köpek demiş ki:

“Sen, balıkları görünce dayanamazsın. Onları yersin. Yüzük de ağzından düşer. Bende kalsın.” demiş.

Köpek ağzında yüzükle bunlar yola çıkmışlar. Yüzmüşler. Yüzerken büyük bir balık gelmiş köpeğin kuyruğuna dolanmış. Köpek de öfkelenmiş, havlamış. Nasıl havladıysa yüzük düşmüş.

Bunlar kara kara düşünmeye başlamışlar. Beyimize ne diyeceğiz diye düşünürken karaya varmışlar. Oradada bir balıkçı balık avlamış.

Balıkçı demiş ki:

“Bu gün ne bereketli birgün. Birsürü balık yakaladım. Gelin size balık veriyim.” demiş.

Bunlar balığı almak için varsalar ki yüzük kovanın içindeymiş. Hemen yüzüğü almışlar. Beylerine gitmişler.

Oğlan yüzüğüne kavuşmuş. Güzel bir saray yapmış. Kadın ile adam da denizin ortasında kalmış. Onların sarayını yerle bir etmiş. Kendi de mutluluk içinde yaşamış.

Masalın Özeti:

1. Bir çoban vardır.
2. Çoban hayvanlarını otlatırken, çocukların bir yılanı öldürmeye çalıştığını görür.
3. Yılanı kurtarır.
4. Çobanın kurtardığı yılan, yılanların şahı Şahmeran'ın oğludur.
5. Yılan Şahmeran'a olanları anlatır. Şahmeran da çobana bir ödül vermek ister.
6. Yılan, bulunduğu çukura girip, çıkar ve çobanın dikkatini çeker.
7. Çoban, yılanın yanına gittiğinde yılan ona babasının çobana bir ödül vermek istediğini ve ondan yüzüğünü istemesini söyler.
8. Çobanı yeraltı dünyasına alırlar. Şahmeran çobandan kendisinden ne istediğini sorar. Çoban yalnızca annesinin yanına gitmek istediğini söyler.
9. Şahmeran, onu yapacağını ancak başka istekler de dilemesini ister. O da yüzüğü ister.
10. Şahmeran isteği yerine getirir ve yüzüğü verir.
11. Şahmeran, çobana yüzüğün hikmetini kimseye söylememesini söyler. Gönlünden ne geçerse sabah namazında dile ve yüzüğü yala der.
12. Çoban, Şahmeran'ın söylediklerini dinler ve yüzüne çıkar.
13. Çoban, annesine padişahın kızını kendisine istemesini söyler.
14. Annesi başta olmaz der ancak istemeye gider. Padişah da çobanın altından bir saray yapması şartıyla kızı vereceğini söyler.
15. Çoban sabah namazında dileğini diler, yüzüğü yalar ve altından saray olur.
16. Padişah kızını vermek zorunda kalır. Çoban ile kız evlenir.
17. Kız, çobana hep sırrını sorar.
18. Çoban da karısına güvenir ve yüzüğün sırrını verir.

19. Karısı birgün çobandan yüzüğü ister. Parmağına takar. Kadının başka dostu vardır ve onunla kaçmak için bir dilek diler. Denizin ortasında bir saray ister ve olur.

20. Kadın yüzüğü de alır ve dostu ile kaçar.

21. Çobanın hiçbir şeyi kalmaz. Bir kedisi bir de köpeği vardır. Bu kedi ile köpek çobanın haline acır ve denizin ortasına gidip, saraya girip, yüzüğü alacaklarını söylerler.

22. Yüzerek denizin ortasına giderler. Kadın bunları içeri alır.

23. Kadın yüzüğünü kimse almasın diye her gece dilinin altına koyup uyur.

24. Kedi ile köpek bunu farkeder ve bir oyun yaparlar. Kedi, topal fare haricinde bütün fareleri yer. Topal fareye de onu yememek için şart koyar.

25. Topal fare kadın uyurken kuyruğunu kadının burnuna değdirir. Kadın hapşırır ve yüzük fırlar. Kedi ile köpe yüzüğü alır ve kaçar.

26. Denizde yüzüğü düşürürler.

27. Bir balıkçı bunlara balık vermek ister ve yüzük balık kovasının içinde çıkar.

28. Yüzüğü çobana götürürler ve çoban ömür boyu mutlu yaşar.

Masalın Tahlili:

H-I çiftlerini ihtiva eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir çoban vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Çoban hayvanlarını otlatırken, çocukların bir yılanı öldürmeye çalıştığını görür. Yılanı kurtarır. Çobanın kurtardığı yılan, yılanların şahı Şahmeran'ın oğludur. Yılan Şahmeran'a olanları anlatır. Şahmeran da çobana bir ödül vermek ister. (Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

3. Yılan, bulunduğu çukura girip, çıkar ve çobanın dikkatini çeker. (Tanımı: Haber Verme.(Gönderme) Simgesi: B^2)

4. Çoban, yılanın yanına gittiğinde yılan ona babasının çobana bir ödül vermek istediğini ve ondan yüzüğünü istemesini söyler. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)

5. Çobanı yeraltı dünyasına alırlar. Şahmeran çobandan kendisinden ne istediğini sorar. Çoban yalnızca annesinin yanına gitmek istediğini söyler. (Tanımı: İstek. Simgesi: γ^2)

6. Şahmeran, onu yapacağını ancak başka istekler de dilemesini ister. O da yüzüğü ister. Şahmeran isteği yerine getirir ve yüğü verir. (Tanımı: İstek yerine getirilir. Simgesi: δ^2)
(Tanımı: Bir yüzük veya mendil verilir. Simgesi: j^2)

7. Şahmeran, çobana yüzüğün hikmetini kimseye söylememesini söyler. Gönlünden ne geçerse sabah namazında dile ve yüzüğü yala der. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

II. Hareket

8. Çoban, Şahmeran'ın söylediklerini dinler ve yeyüzüne çıkar. Çoban, annesine padişahın kızını kendisine istemesini söyler. (Tanımı: İstek. Simgesi: γ^2)

9. Annesi başta olmaz der ancak istemeye gider. Padişah da çobanın altından bir saray yapması şartıyla kızı vereceğini söyler. (Tanımı: Kahraman Denenir. Simgesi: D^1)

10. Çoban sabah namazında dileğini diler, yüzüğü yalar ve altından saray olur. (Tanımı: Saray inşa edilir. Simgesi: T^2)

11. Padişah kızını vermek zorunda kalır. Çoban ile kız evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)

12. Kız, çobana hep sırrını sorar. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)

13. Çoban da karısına güvenir ve yüzüğün sırrını verir. (Tanımı: Yasağın ihlali. Simgesi: δ^1)

14. Karısı birgün çobandan yüzüğü ister. Çoban da verir. (Tanımı: Kahraman hainin teklifini kabul eder, aldanır. Simgesi: θ^1)

15. Parmağına takar. Kadının başka dostu vardır ve onunla kaçmak için bir dilek diler. Denizin ortasında bir saray ister ve olur. (Tanımı: Sihirli vasıtanın veya yardımcının ele geçirilmesi. Simgesi: A^2)

15. Kadın yüzüğü de alır ve dostu ile kaçar. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

16. Çobanın hiçbir şeyi kalmaz. (Tanımı: Yardımcı veya sihirli vasıtanın eksikliği. Simgesi: a^2)

17. Çobanın, bir kedisi bir de köpeği vardır. Bu kedi ile köpek çobanın haline acır ve denizin ortasına gidip, saraya girip, yüzüğü alacaklarını söylerler. (Tanımı: Hizmet teklif eden yardımcı ile karşılaşılır. Simgesi: F^6)

18. Yüzerek denizin ortasına giderler. Kadın bunları içeri alır. Kadın yüzüğünü kimse almasın diye her gece dilinin altına koyup uyur. Kedi ile köpek bunu farkeder ve bir oyun yaparlar. Kedi, topal fare haricinde bütün fareleri yer. Topal fareye de onu yememek için şart koyar. Topal fare kadın uyurken kuyruğunu kadının burnuna değdirir. Kadın hapşırır ve yüzük fırlar. Kedi ile köpe yüzüğü alır ve kaçar. (Tanımı: Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır. Simgesi: K³)

19. Denizde yüzüğü düşürürler. Bir balıkçı bunlara balık vermek ister ve yüzük balık kovasının içinde çıkar. (Tanımı: Bağlayıcı Olay. Simgesi: B)

20. Yüzüğü çobana götürürler ve çoban ömür boyu mutlu yaşar. (Tanımı: Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma. Simgesi: K²)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Çobanın Yüzüğü” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I elementlerini ihtiva eder.

Masal iki hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır. Birinci hareket çobanın yılanı kurtarması ve şahmerandan sihirli vasıtayı (yüzük) alması ile son bulur. İkinci hareket ise padişahın kızının istenmesi ve sonrasında yüzüğün çalınması ve tekrar yardımcıların vasıtası ile ele geçirilmesi ile son bulur. Evlenmeye kadar başka bir hareket olabilir diye düşünülebilir ancak sonrasında gelişen fonksiyonlar evliliğe bağlı olduğu için ayrı bir hareket olarak ele alınmaz. Masal müstakil bir sonuca bağlanır ve biter. Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

$$I. \alpha B B^2 \xi \gamma^2 \delta^{2+} j^2$$

$$II. \gamma^2 D^1 T^2 W^* \dots \xi \delta^1 \theta^1 A^2 B a^2 F^6 K^3 B K^2$$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı durumu ve üç bağlayıcı olayı ile yirmi fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.26. Yirmi Altıncı Masal: Çingene

Kız Masalçı: Zeynep Acar

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir padişah varmış. Bu padişahın bir tanecik oğlu varmış. Bu oğlan kimseyi eş diye beğenemezmiş. Ne kadınlar, ne kızlar onunla evlenmek için sırada gezermiş ama o kimseyi beğenmezmiş.

Günlerden birgün oğlan arkadaşlarıyla cirit oynamaya gitmiş. Ciritten sonra da uzunca bir yola gezintiye çıkmışlar. Gezerlerken bir çingene obasına denk gelmişler. Padişahın oğlu orada gördüğü bir kıza âşık olmuş.

Hemen saraya gitmiş. Babasına anlatmış. Babası olmaz etmez demiş amma oğlan kimse ile evlenemez diye korkusundan kabul etmiş. Bunlar yola düşmüşler. Gitmiş bakmışlar ki ne çingeneler var ne çadırlar var. Oğlan demiş ki:

“İlla ben o, kızı isterim. Ne yapıp edelim bulalım.”

Bunlar yola düşmüşler. Az gitmişler çingeneleri bulmuşlar. Oğlan hemen kızı babasına göstermiş. Çingen de kendini naza bindirmiş.

“Sen kimsin ki sana kızımı veriyim?” demiş.

Padişah:

“Ben filan ülkenin padişahıyım. Ne kadar altın, para istersen sana veririm. Sen yeter ki kızını bize ver.” demiş.

Çingen altınları, parayı almış. Kızı vermiş.

Bizim çingen kızı saraya hanım sultan olmuş. Kıyafetleri, hizmetçileri, altınları, paraları doluymuş. Hiçbir işe elini sürmezmiş. Halini tavrını gören anadan doğma sultan sanırmış. Uzunca zaman geçmiş. Birgün padişah oğlunu yanına çağırılmış demiş ki:

“Oğlum, sana diyeceğim birkaç söz var. Karını çok sevdiğini bilirim. Ama benim dikkatimi çeken bir şey var. Bunun neden olduğunu çözemedim. Sen bilirsin belki diye sana sormak istedim.” Demiş.

Oğlan da:

“Buyur.” demiş.

Padişah:

“Sen evleneli çokça zaman oldu. Senin karın saraya tam bir hanım oldu amma her akşam yemekten sonra bir parça ekmek alıp sofradan kalkıyor. Ben buna anlam veremiyorum oğlum.” demiş.

Oğlan:

“Bu, benim de dikkatimi çekti ama kediye köpeğe götürüyordur diye üstüne düşmedim.” Demiş.

Padişah:

“Bu akşam karın ekmeği alıp kalkınca sen onu bir takip et!” demiş.

Oğlan:

“Tamam.” demiş.

Akşam olmuş. Yemekler kurulmuş. Bizim çingene kızı yine bir parça ekmeği almış kalkmış. Oğlan da peşi sıra kalkmış. Bir de bakmış ki karısı sarayın en altına inmiş. Bir duvarın kenarındaki kuytudan dileniyormuş.

“Aman bacım bana bir parça ekmek. Allah rızası için bir dilim ekmek.” diyormuş.

Padişahın oğlu şaşırılmış. O gün öyle geçmiş. Ses etmemiş. İkinci gün bakmış çingen kızı yine aynısını yapmış. Üçüncü gün bakmış çingen kız yine aynısını yapmış. Oğlana artık tak etmiş.

Kız inmiş yine dileniyormuş.

“Aman bacım bana ekmek. Kurban oluyum bir dilim ekmek!” diyormuş. O sırada oğlan seslenmiş:

“Ne yapıyorsun sen her akşam burada!” diye hiddetlenmiş.

Çingene kızının eli ayağına dolanmış. Hemen dilendiği yerden doğrulmuş. Kocasına demiş ki:

“Beyim! Aşım! Ocağım! Sen bilmez misin? Sonradan görme bilgisiyle kendi kelini bile kaşıyamaz. Tencere olur mu tavayla? Ben alışmışım dilenmeye. Kıyafet değişince öz de değişir mi ola? Benim karnım alışmış cık kadar nimetle doymaya. Çok kadar nimet içinde bu bir parça ekmek olmadan doymaz içim.” demiş.

İnsanın malı mülkü, evi yurdu değişse de özü değişmezmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir padişahın oğlu vardır.
2. Padişahın oğlu kimse ile evlenmez.
3. Birgün arkadaşları ile cirit oynamaya gider.
4. Bir çingene kızına âşık olur.
5. Babasına gelir durumu anlatır ve kızı istemeye giderler.
6. Kızı alırlar ve evlenirler.
7. Aradan uzunca zaman geçer ve padişahın dikkatini çeken bir durum meydana gelir.
8. Çingene kız, her akşam sofradan bir parça ekmeğ alıp gider.
9. Padişah bu durumu oğluna söyler ve oğlu kızı takip eder.
10. Çingene kız, bir kenarda dilenip ekmeği alıp yemektir. Bu durumu padişahın oğlu görür ve kızı sordğunda kız, bu durumun bir alışkanlık olduğunu söyler.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen tek hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişahın oğlu vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Padişahın oğlu kimse ile evlenmez. (Tanımı: Gelinin veya bir şahsın eksikliği. Simgesi: a^1)
3. Birgün arkadaşları ile cirit oynamaya gider. (Tanımı: Gençlerin ayrılışı. Simgesi: β^3)
4. Bir çingene kızına âşık olur. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)
5. Babasına gelir durumu anlatır ve kızı istemeye giderler. Kızı alırlar ve evlenirler. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)
6. Aradan uzunca zaman geçer ve padişahın dikkatini çeken bir durum meydana gelir. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Çingene Kız” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor vazife- çözümü elementlerinden M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar içerisinde yer almaktadır.

Masal bir hareketten oluşur. Masal da her fonksiyonun karşılığı yoktur.

I. α a¹ β³ § W*§

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, iki bağlayıcı ile altı fonksiyonu olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.27. Yirmi Yedinci Masal: Narin

Kız Masalçı: Zeynep Acar

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Bir annenin iki tane kızı varmış Bu kızlardan biri üveymiş, biri de öz kızmış. Bu üvey kızın adı Narin'miş. Bu Narin kız çok iyi kalpliymiş. Annesi, üvey kızına her işi yaptırırmış, türlü türlü eziyet yaparmış, yemek vermezmiş, kömürlüğe kilitlermiş.

Kendi kızını da her yere götürürmüş, gezdirirmiş. Narin kıza da sabahdan akşama kadar ev işi yaptırırmış.

Narin kız bağda bahçede iş yaparmış. Birgün eline bir gül fidesi geçmiş. Güllü koklayınca yüreğine dokunmuş, ağlamış.

“Ah anam! Canım anam! Senin kokun da böyle gül gibi miydi? Üvey anam beni hiç sevmiyor.” demiş.

Fideyi toprağa ekmiş. Her gün sulamış. Bu gül, bir büyümüş bir serpilmiş. Kokusu bütün bahçeyi sarmış. Gülün kokusunu aldıkça anamın kokusunu alıyorum diye sevmiş.

Günlerden bir gün demiş ki:

“Allah'ım, ben gülümü her gün sularım, anamın kokusu diye severim. O da bir yapraklarını savursun da ben göreyim.” demiş.

Gül ağacı yapraklarını savurduğu gibi her yaprağın arasından altınlar saçılmış. O şehrin de bir padişahı, bir oğlu varmış. Padişah oğlu atına binermiş, ülkenin her bucağını gezermiş Günlerden bir gün yine gezmeye çıkmış. Kızın sokağına gelince gülün kokusunu almış. Yanındakilere demiş ki:

“Bu nasıl güzel bir kokudur. Atlarınızı bu kokunun geldiği yöne sürün!” demiş.

Atları sürmüşler ki gül ağacı, gül ağacının başında bir güzel kız var. Kız savur dedikçe aştınlar saçılıyormuş. Padişahın oğlu hiç ses etmemiş. Sessizce gitmişler. Meğer oğlan kıza âşık olmuş. Hemen varmış annesine, babasına gitmiş.

Oğlan hemen demiş ki:

“Anne, baba bir evde güzel bir kız var. Onu gördüm, görür görmez de gönlüm düştü, onu bana isteyin.”

Padişah demiş ki:

“Oğlum, hiç koskoca padişahın gelini fakir bir kız olur mu?” diye karşı çıkmış. Amma oğlana söz geçirememiş.”

Padişah kızı istemeye gitmiş. Ama önden haberci göndermiş. Üvey anne padişahın oğlunun Narin kızı isteyeceğini duyunca gözü dönmüş. Narin’i kömürlüğe kilitlemiş. Kendi kızını süslemiş, püslemiş padişahın oğluna vermiş.

Zihaf gecesi padişahın oğlu gelinin yüzünü açsa ki istediği kız bu değil. Kıza hiç dokunmadan haber salmış.

“Benim gönlümün düştüğü güzel bu değil.” demiş.

Padişah hemen adamlarını salmış. Adamlar bakmışlar kızı bulamamışlar. Oğlanın gönlünün ateşi dinmiyomuş. Narin kız! Narin kız! Diye dolanıyormuş.

Aradan az bi zaman geçmiş. Padişahın oğlu demiş ki:

“Narin kızı bulamadım. Bari gideyim de gülünün kokusunda hasretimi dindireyim.” demiş.

Oğlan varmış gül ağacının yanına koklamış.

“Ah benim Narin yârim nerelere gittin?” diye söyleniyormuş.

Bu gül ağacının başında da bir bülbül varmış. Bülbül dile gelmiş.

“Aşk benden iyi bilen yoktur. Bu kadar feryat etme! Şu harap kömürlüğün kapısının önünde eski bir kilim var. Kilimin altında bir anahtar var. O anahtarla kapıyı aç. Narin kız günlerdir orada kilitli. Ben ona bir parça ekmek götürdüm ama yine de baygındır. Narin kızı kurtar.” demiş.

Oğlan koşmuş kmrlēe bakmış ki Narin kız oradaymış. Kızı kmrlkden çıkarmışlar. Padişah oğlu vey annesine:

“Sen bu kızı ne hakla kapatırsın?” diye kızmış.

Kızı alıp gitmişler. Narin kız ayılmış. Kızla oğlanla nişanlanmışlar. Günlerce dēn yapmışlar.

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine...

Masalın zeti:

1. Bir kadın ve iki kızı vardır. Bu kızlardan biri öz biri ise veydir.
2. Kadın, vey kızına zor işler yaptırmakta ve kmrlēe kilitlemektedir.
3. vey kız, iş yaparken bir gl fidesi diker. Gln kokusunu ölen annesinin kokusuna benzetir. Gl fidesi büyür.
4. Birgün Allah’dan benim gl aēacım savrul deyince savrulsa diye diler.
5. Gl savrulur ve her yapraēının arasından altınlar savrulur.
6. Kızın gllerinin kokusu her yeri sarar. Padişahın oğlu da gl kokusunu alır ve adamlarına o yöne gitmelerini söyler.
7. Gl kokusunun olduēu yere vardıklarında kızı görür ve açık olur.
8. Kızı istemeye giderler. vey anne Narin kızı kmrlēe kapatır. Padişahın oğluna da kendi öz kızını verir.
9. Padişahın oğlu, o kızla evlenir ve aldıēı gelinin istediēi kız olmadıēını söyler.
10. Padişahın adamları Narin kızı arar fakat bulamazlar.
11. Padişahın oğlu Narin kızın kokusunu almak için gllerin yanına gider.
12. Gllerin üstünde bir bülbül vardır ve oğlana Narin kızın yerini söyler.
13. Padişahın oğlu Narin kızı bulur ve evlenirler.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini içermeyen iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir kadın ve iki kızı vardır. Bu kızlardan biri öz biri ise veydir. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Kadın, üvey kızına zor işler yaptırmakta ve kömürlüğe kilitlemektedir. (Tanımı: Hainlik. Simgesi: A)

3. Üvey kız, iş yaparken bir gül fidesi diker. Gülün kokusunu ölen annesinin kokusuna benzetir. Gül fidesi büyür. (Tanımı: Bağlayıcı Olay. Simgesi: B)

4. Birgün Allah'dan benim gül ağacım savrul deyince savrulsa diye diler. (Tanımı: Tanrıya yalvarma. Simgesi: D¹¹)

5. Gül savrulur ve her yaprağının arasından altınlar savrulur. (Tanımı: Tanrı istenilene verir. Simgesi: F¹⁰)

6. Kızın güllerinin kokusu her yeri sarar. Padişahın oğlu da gül kokusunu alır ve adamlarına o yöne gitmelerini söyler. Gül kokusunun olduğu yere vardıklarında kızını görür ve âşık olur. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

8. Kızını istemeye giderler. Üvey anne Narin kızını kömürlüğe kapatır. Padişahın oğluna da kendi öz kızını verir. (Tanımı: Aldatma. Simgesi: E¹⁰)

9. Padişahın oğlu aldığı gelinin istediği kız olmadığını söyler. (Tanımı: Kahramanın reaksiyonu. Simgesi: E)

10. Padişahın adamları Narin kızını arar fakat bulamazlar. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

II. Hareket

11. Padişahın oğlu Narin kızının kokusunu almak için güllerin yanına gider. Güllerin üstünde bir bülbül vardır ve oğlana Narin kızının yerini söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

12. Padişahın oğlu Narin kızını bulur ve evlenirler. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W*)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Narin Kız” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I ve zor görev-vazife elementlerinden M-N çitlerinden ikisini de ihtiva etmeyen masallar arasındadır.

Masal iki hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır. Birinci hareket padişahın oğlunun âşık olması ve başka kız ile aldatılması ile son bulur. İkinci hareket ise Narin kızını bulması ile son bulur.

Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

I α A B D¹¹ F¹⁰ B E¹⁰ E B

II. D W*

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, üç bağlayıcı olayı ile oniki fonksiyonu olan bir masaldır. Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.28. Yirmi Sekizinci Masal: Hanım

Sultan Masalçı: Hatice Dinçer

Masal Metni:

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişah ve bu padişahın sekiz tane kızı varmış. Fakat bu padişahın oğlu olmuyormuş.

Padişahın tek isteği bir oğlunun olmasıymış Bir gün padişahın hanımı yine hamile kalmış. Padişah karısını çağırmış.

Demiş ki:

“Bu sef de kızın olursa seni öldürürüm!” demiş.

Dokuz ay geçmiş. Kadın dokuz ayda dokuz doğurmuş. Adaklar dilemiş, dualar etmiş.

Can ile imtihan kolay mı? Korkuyla geçirmiş. Doğum günü gelmiş.

Kadının yine bir kızı olmuş. Kadını can korkusu sarmış. “Ne etsem ne etsem?” diye düşünmüş Padişaha demiş ki:

“Aman beyim, gözümüz aydın olsun! Oğlumuz oldu.” demiş.

Kadın yıllarca adamı oğlumuz oldu diye kandırmış

Günler geçmiş padişah demiş ki:

“Benim sekiz kızın ardı bir tek oğluma öyle bir sünnet düğünü hazırlayın ki herkesin ağzı açık kalsın! Kırk gün kırk gece eğlence olsun. Kırkıncı gecenin sonunda oğlumun sünneti olsun.” demiş.

Kırk gün kırk gece açlar doyurulmuş, fakirler giydirilmiş, eğlenceler yapılmış. Otuz dokuzuncu gece kadının içini korku sarmış.

Kız da demiş ki:

“Anacığım, sen öleceğine ben bu diyarlardan kaçayım. Bizim yalanımız da ortaya çıkmasın. Sen herkese oğlumu kaçırdılar dersin.” demiş.

Kadın ne yapsın? Mecbur kalmış. Kızı Allah’a emanet etmiş yollamış. Bunların bir kıratı varmış. Kız, kırata binmiş.

Kırat’a demiş ki:

“Beni buradan hemen kaçır!” demiş. Kırat yedi aylık yolu yedi saatte gitmiş. Kızı büyük bir ülkeye götürmüş.

At, kıza kuyruğundan iki tüy vermiş.

Demiş ki:

“Şimdi ben gidiyorum. Sen başın sıkıştığında bu tüyleri çek. Ben hemen yanına gelirim.” demiş ortadan kaybolmuş.

Kız koca ülkede kalakalmış. O ülkede de bir dev varmış. Herkes bu devden bıkmış. O gün de olacak varmış.

Dev, kıızı kaçırmış. Dev kıızı kendi mağarasına götürmüş.

Demiş ki:

“Ben bu akşam çok yedim. Senin etin de taze. Seni yarın sabah yiyeceğim demiş. Uyumuş.”

Kız hemen kılları çekmiş. At gelmiş.

Ata demiş ki:

“Bana bu devi öldürecek güç ver!”

At, kıza devi öldürecek güç vermiş. Sabah olmuş. Dev uyanmadan kız devi öldürmüş. Ülkede tellal okunmuş. Herkes bu yiğiti arar olmuş. Herkes bunu bir oğlan sanırmış. Kız olduğunu bilen yokmuş.

Dev öldükten sonra ülkede bütün sular temiz akmış, halkın bağına bahçesine bereket gelmiş. Padişah tellal okutmuş:

“Devi öldüren yiğit kim ise gelsin ona kızımı vereceğim, ülkemi vereceğim” demiş.

Kız bunu duyunca hemen atın tüylerini birbirine sürtmüş. At gelmiş.

“Buyur, emrin nedir?” demiş.

Kız demiş ki:

“Beni bir erkek yapmanı istiyorum.” demiş.

At demiş ki:

“Kız dünyaya gelmek senin kaderindir, benim her şeye gücüm yeter ama senin cinsini yalnızca Allah değiştirir.” demiş.

Kız demiş ki:

“Madem öyle! Bana çok güzellik ver gören herkesin yüreği hop etsin!” demiş.

At kızı dünya güzeli etmiş. Kız padişahın huzuruna çıkmış.

“Devi öldüren benim.” demiş.

Herkes çok şaşırılmış. Böyle güzel bir kız nasıl olur da devî öldürür demişler. Kız da başına gelenleri bir bir anlatmış.

Padişah güzeller güzeli kızı ülkesine sultan etmiş. Koca devî öldüren ülkeyi de yönetir demiş. İlk defa bir kadın ülkeyi yönetmiş. Bu ülke öyle gelişmiş, öyle büyümüş ki sınırları uçsuz bucaksız olmuş. Savaşmadan toprak kazanıyorlarmış. Her ülke halkı:

“Bizi de hanım sultan yönetsin! Biz de onun ülkesinde olalım.” diyormuş.

Günlerden bir gün babasının ülkesinden bir mektup gelmiş.

“Hanım sultan müsaade ederse biz de topraklarına katılmak istiyoruz.” Yazıyormuş.

Kızın içi cız etmiş.

Hemen mektuba cevap vermiş.

“O, güzel ülkeyi topraklarımıza katmak bize bir şereftir. Padişah ve ailesini ağırlamak istiyorum.” yazmış.

Padişah, karısı, kızları ve yanında kıymetli çalışanları hanım Sultan’ın ziyafetine gelmişler. Bunlar sofraya oturmuşlar. Hanım sultan yüzünde bir peçe ile gelmiş. Peçeyi açsa ki anası kızını hemen tanımış. Bacıları da tanımış. Bunlar başlamışlar ağlamaya. Padişah ne olduğunu anlayamamış.

Hanım Sultan demiş ki:

“Falanca ülkenin pek hürmetli padişahı size bir hikâye anlatmak istiyorum.” demiş.

Kız hikâye diye kendi başına gelenleri bir bir anlatmış. Padişah bütün olanları anlamış.

Hanım Sultan demiş ki:

“Sen tahtını bırakmak için bir erkek evlat istiyordun. Kızın oldu hiç bilmedin. Allah diledi cihana hanım Sultan oldu.” Demiş.

Padişah kızının eteklerini öpmüş. Yalvarmış. Af dilemiş. Kız da anası hatırına affetmiş.

Ömür boyu mutlu mesut yaşamışlar.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah vardır.
2. Padişahın oğlu olmaz.
3. Padişahın karısı hamile kalır. Padişah yine kız olursa karısını öldüreceğini söyler.
4. Kadın bir kız evlet doğurur ancak padişaha erkek oldu der.
5. Zaman geçer ve padişah oğluna kırk gün süren bir sünnet düğünü yapmaya karar verir. Kırkıncı günün sonunda oğlan sünnet olacaktır.
6. Kırk gün geçer ve çözümü çocuğun evden kaçmasında bulurlar.
7. Kız, Kırat adlı at ile uzak bir ülkeye gider.
8. Kırat kıza iki tüy verir ve başına bir şey gelirse iki tüyü birbirine sürmesini ister.
9. Kızın gittiği ülkede bir dev vardır ve kızı kaçıtır.
10. Kız tüyü birbirine sürter ve Kırat gelir.
11. Kız devi öldürmeye yetecek güç ister.
12. Kız, devi öldürür ve ülkede herkes devi öldüreni arar.
13. Kız, Kıratı çağırır ve bir erkek olmak ister. Kırat onun kaderi ile oynayamayacağını söyler. O halde çok güzel bir kız yapmasını ister.
14. Kız, padişahın huzuruna çıkar ve padişah da devi öldürdüğü için kıza tahtını verir.

15. Kız ülkeye hanım sultan olur. Ülkesi bolluk ve bereketle doludur. Diğer ülkeler kendi istekleri ile kızın ülkesine katılırlar.

16. Bir gün kızın babasından mektup gelir. O da ülkesini kızın ülkesine katmak ister.

17. Kız mektubun karşılığında babasını davet eder.

18. Ailesi geldiğinde kız olanları anlatır ve babasına ders verir. Masal biter.

Masahın Tahlili:

H-I çiftini ihtive eden iki hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir padişah vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Padişahın oğlu olmaz. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Tanımı: a)

3. Padişahın karısı hamile kalır. Padişah yine kız olursa karısını öldüreceğini söyler. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

4. Kadın bir kız evlat doğurur ancak padişaha erkek oldu der. (Tanımı: Aldatma veya zorlamanın diğer şekilleri. Simgesi: η^3)

5. Zaman geçer ve padişah oğluna kırk gün süren bir sünnet düğünü yapmaya karar verir. Kırkıncı günün sonunda oğlan sünnet olacaktır. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

6. Kırk gün geçer ve çözümü çocuğun evden kaçmasında bulurlar. (Tanımı: Kahraman evden ayrılır. Simgesi: $\uparrow$)

7. Kız, Kırat adlı at ile uzak bir ülkeye gider. (Tanımı: Kahraman atla gider veya taşınır. Simgesi: G^2)

8. Kırat kıza iki tüy verir ve başına bir şey gelirse iki tüyü birbirine sürmesini ister. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

9. Kızın gittiği ülkede bir dev vardır ve kızını kaçıtır. (Tanımı: Hapsetme, alıkoyma. Simgesi: A^{15})

10. Kız tüyü birbirine sürter ve Kırat gelir. Kız devi öldürmeye yetecek güç ister. Kız, devi öldürür ve ülkede herkes devi öldüreni arar. (Tanımı: Talihsizlik sihirli vasıtanın kullanılmasıyla ortadan kaldırılır. Simgesi: K^5)

11. Kız, Kıratı çağırır ve bir erkek olmak ister. Kırat onun kaderi ile oynayamayacağını söyler. O halde çok güzel bir kız yapmasını ister. (Tanımı: Tavassut, bağlayıcı olay. Simgesi: B)

II. Hareket

12. Kız, padişahın huzuruna çıkar ve padişah da devi öldürdüğü içi kıza tahtını verir.(Tanımı: Tahta çıkma. Simgesi: W*)

13. Kız ülkeye hanım sultan olur. Ülkesi bolluk ve bereketle doludur. Diğer ülkeler kendi istekleri ile kızın ülkesine katılırlar. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

14. Bir gün kızın babasından mektup gelir. O da ülkesini kızın ülkesine katmak ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

15. Kız mektubun karşılığında babasını davet eder. Ailesi geldiğinde kız olanları anlatır ve babasına ders verir. Masal biter. (Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or +)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Hanım Sultan” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği mücadele-zafer elmenetlerinden H-I elementlerini ihtiva eder.

Masal iki hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır. Birinci hareket kızın evden kaçması ve dev ile mücadelesiyle son bulur. İkinci hareket ise kızın tahta çıkması, çok iyi bir yönetici olması, babasının kızın ülkesine katılma talebi ve kızın babasına ders vermesi ile son bulur. Masal müstakil bir sonuca bağlanır ve biter.

Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

I. $\alpha a \gamma^1 \eta^3 B \uparrow G^2 D K^5 B$

II. $W^* \S D^7 Pos, or +$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, bir bağlayıcı durumu ve iki bağlayıcı olayı ile onbeş fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.29. Yirmi Dokuzuncu Masal: Yılan

Oğlan Masalacı: Hatice Dinçer

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu pek çokmuş. Bir ailenin hiç çocuğu olmazmış. Karı-koca hep Allah'a yalvarırmış.

Günlerden bir gün adam ırgata gidiyormuş. Giderken yolda karşısına bir yılan derisi çıkmış. Adam deriyi ayağı ile tekmelemiş.

İkinci gün olmuş yine yılan derisi çıkmış adam yine tekmelemiş.

Üçüncü gün olmuş. Adamın karşısına yine bir yılan derisi çıkmış Adam bu sefer tekmelememiş.

“Vardır bunda bir hikmet!” demiş.

Yılan derisini almış, heybesine koymuş. İşini gücünü bitirmiş. Akşam eve gitmiş. Karısıyla yemek yerken öteden beriden heybenin içinden bir yılan çıkıvermiş. Adam da kadın da korkmuş. Adam yılanı tam öldürecekken yılan dile gelmiş.

Demiş ki:

“Siz Allah'a çok yalvardınız. Ama hiç hayırlısını dilemediniz. Allah'da beni size evlat diye yolladı.” demiş.

Kadınla adam yılanın konuştuğuna mı şaşsınlar, evlatlarının böyle olmasına mı şaşsınlar bilememişler. Böylelikle yılanı evlat bilmişler.

Aradan yıllar geçmiş.

Bir gün yılan demiş ki:

“Baba bana padişahın kızını iste!”

Adam demiş ki:

“Eh benim yavrum! Koskoca padişah sana kızını verir mi?”

Yılan demiş ki:

“Sen benim dediklerime uyarsan verir!”

Neyse adam gitmiş padişahın huzuruna demiş ki:

“Ey padişahım! Benim bir oğlum var. Senin kızını eş olarak ister.”

Padişah da:

“Benim şartlarımı yerine getirecek kadar yiğitse kızımı veririm.” demiş.

Adam:

“Şartların nedir, padişahım?” demiş.

Padişah da:

“Benim üç şartım var:

Birincisi, şu kulenin tepesine düzayak tırmanmak.

İkincisi, koca ağızlı yedi başlı dev ile güreşmek.

Üçüncüsü, koca çınarı bir vuruşta kırk eşit parçaya ayırmak.”

Adam:

“Tamam” demiş.

Padişahın bu isteklerini hiçbir insanoğlu yerine getiremez hele benim yılan oğlum hiç getiremez diye üzüntüyle eve dönmüş. Yılan oğlana olanları anlatmış.

Oğlan babasına üç bardak sihirli su vermiş. Her birini yapmadan önce bir sihirli suyu içmesini söylemiş. Sihirli suyu içersen hepsini yapacaksın demiş.

Adam sihirli suyu içmiş. Her bir görevi yapmış. Padişah hayretlere düşmüş ama söz ağızdan çıkmış. Mecbur kızını vermiş.

Kız eve gelmiş. Akşam olup odasına çekilmiş. Damadı beklemiş. Damat yerine odaya yılan girince kız deliye dönmüş.

Yılan oğlan demiş ki:

“Ben senin kocanım. Bağırmadan beni dinle! Bak, ben derimi çıkarınca insan olacağım. Ama ben derim olmadan yaşayamam. Bunu unutma!” demiş.

Yılan oğlan derisini çıkardığı gibi boylu, poslu yiğit mi yiğit bir oğlan olmuş. Padişahın kızı da âşık olmuş. Böylelikle bunlar mutlu mesut yaşamaya başlamışlar.

Günlerden birgün kızın anası kızını ziyarete gelmiş. Kızının mutluluğunu gördükçe sevinirmiş. Ama damadını da görmek istiyormuş. Kızına damadını sormuş. Kız da anasına olanı anlatmış. Kadın oğlan derisini çıkarınca görmüş ki boylu poslu bir yiğit. Hep öyle kalsın

istemiş. Bunlar uyurken deriyi almış, sobaya atmış. Sobada deri yanar yanmaz oğlan kuş olmuş uçmuş.

Kız kocası uçup gidince deliye dönmüş. Çıplak ayak kapı kapı gezmiş ama kocasını bulamamış. Gözünde yaş kalmamış kurutmuş. Kendini iyice dine vermiş.

“Benim yüreğimin acısını hiçbir şey dindirmez. Bir han yaptırıyım. Handa açları fakirleri doyuruyum.” demiş.

Kadın, hanı yaptırmış. Handa kalmanın tek şartı varmış. Hana gelen başından geçen tuhaf olayları anlatacakmış. Her gelen yemeğini yiyip, tuhaf olayları anlatıyormuş.

Bir gün yaşlı, aksakallı bir adam hana gelmiş. Yemiş, içmiş.

Kadın demiş ki:

“Dede yedin, içtin. Söyle bakalım senin başından geçen tuhaf bir olay var mı?” demiş.

Dede başından geçeni anlatmış. Demiş ki:

“Ben birgün yolda yürüyordum. Çok susadım. Bir kuyu gördüm. Kuyudan su içecektim. Kuyuya kafamı eğip bakınca ayağım kaydı. Kuyunun içine düştüm. Kuyunun dibinde bir kapı açıldı. Kapıdan içeri girdim. Büyük bir bahçe gördüm. Cennet gibi bir bahçe... İçinde cinler, periler kıvıll kıvıll uçuşuyordu. Sadece biri kaldı. Yanına vardım. Bu, cinler periler uçuşuyor da sen niye uçmazsın? Dedim.

O da:

“Ben bir dünyalı kızla evlendim, ona sırrımı verdim Allah’da bana uçamama cezası verdi.” dedi.”

Kız bunu duyunca demiş ki:

“Bu uçamayan benim kocam mı acaba?” demiş.

Adama yalvarmış. Beni o kuyuya götür demiş. Meğer o kuyu Hz.Yusuf’u attıkları kuyuymuş. Onun yüzü suyu hürmetine periler, melekler varmış. Neyse kız kuyuya atlamış. Açılan kapıdan girmiş. Uçamayan perinin yanına gitmiş. O,karısını hemen tanımış. Allah oğlanı affetmiş. Kızı da peri etmiş. Orada ömür boyu mutşu mesut yaşamışlar.

Masalın Özeti:

1. Bir karı ve koca vardır.
2. Bu ailenin çocukları olmaz.

3. Allah'a yalvarırlar.
4. Birgün adam işe giderken yolda karşısına bir yılan derisi çıkar ve bu durum üç defa tekrarlanır.
5. Adam, yılan derisini alır ve eve gelir.
6. Yılan derisinden bir yılan çıkar ve Allah'ın dualarını kabul ettiğini ve kendisinin onların çocuğu olduğunu söyler.
7. Aile durumu kabul eder.
8. Birgün yılan, babasına padişahın kızını istemesini söyler.
9. Adam istemeye gider.
10. Padişah, üç şart koyar.
11. Adam, yılan oğlunun sihirli suyu ile üç şartı da yerine getirir.
12. Padişah kızı verir ve yılan oğlan padişahın kızı ile evlenir.
13. Yılan, geceleri insan görünümlü olur ve kız kocasını çok sever. Mutlu-mesut yaşar.
14. Oğlan, yılan derişi olmazsa öleceğini söyler.
15. Bir gün kızın annesi gelir. Kız durumu annesine anlatır. Kızın annesi damadının insan görünümünde kalmasını ister ve deriyi yakar.
16. Oğlan, kuş olup uçar.
17. Kız, kocasını arar ancak bulamaz.
18. Bir han yaptırır. Aç ve fakirleri doyurur. Her gelenden başlarından geçen tuhaf bir olay anlatmalarını ister.
19. Birgün bir adam gelir ve bir kuyuda gördüğü insandan bahseder.
20. Kız, onun kocası olduğunu anlar ve adamın kendisini kuyuya götürmesini ister.
21. Adam, kızı kuyuya götürür.
22. Kız, kuyuya atlar ve kocasını bulur. İki de peri olurlar ve ömür boyu mutlu yaşarlar.

Masalın Tahlili:

M-N çiftlerini ihtiva eden üç hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir karı ve koca vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Bu ailenin çocukları olmaz. (Tanımı: Eksik, kifayetsizlik. Tanımı: a)
3. Allah'a yalvarırlar. (Tanımı: Tanrıya yalvarma. Simgesi: D^{11})
4. Birgün adam işe giderken yolda karşısına bir yılan derisi çıkar ve bu durum üç defa tekrarlanır. (Tanımı: Üçleyici unsurlar. Simgesi: $\ddot{\text{ı}}$)
5. Adam, yılan derisini alır ve eve gelir. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: $\S$)
6. Yılan derisinden bir yılan çıkar ve Allah'ın dualarını kabul ettiğini ve kendisinin onların çocuğu olduğunu söyler. (Tanımı: Tanrı istenileni verir. Simgesi: F^{10})
7. Aile durumu kabul eder. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: $\S$)

II. Hareket

8. Birgün yılan, babasına padişahın kızını istemesini söyler. (Tanımı: İstek. Simgesi: γ^2)
9. Adam istemeye gider. (Tanımı: İstek yerine getirilir. Simgesi: δ^2)
10. Padişah, üç şart koyar. (Tanımı: Zor vazife. Simgesi: M)
11. Adam, yılan oğlunun sihirli suyu ile üç şartı da yerine getirir. (Tanımı: Vazifenin çözümü. Simgesi: $N+k6$)
12. Padişah kızı verir ve yılan oğlan padişahın kızı ile evlenir. (Tanımı: Evlilik. Simgesi: W^*)
13. Yılan, geceleri insan görünümlü olur ve kız kocasını çok sever. Mutlu-mesut yaşar. (Tanımı: Suret Değiştirme. Simgesi: T)

14. Oğlan, yılan derisi olmazsa öleceğini söyler. (Tanımı: Yasak. Simgesi: γ^1)

III. Hareket

15. Bir gün kızın annesi gelir. Kız durumu annesine anlatır. Kızın annesi damadının insan görünümünde kalmasını ister ve deriyi yakar. (Tanımı: Yasağın İhlali. Simgesi: δ^1)
16. Oğlan, kuş olup uçar. (Tanımı: Kahraman havada uçar. Simgesi: G^1)

17. Kız, kocasını arar ancak bulamaz. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

18. Bir han yaptırır. Aç ve fakirleri doyurur. Her gelenden başlarından geçen tuhaf bir olay anlatmalarını ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

19. Birgün bir adam gelir ve bir kuyuda gördüğü insandan bahseder. (Tanımı: Bağlayıcı Unsur. Simgesi: §)

20. Kız, onun kocası olduğunu anlar ve adamın kendisini kuyuya götürmesini ister. (Tanımı: Diğer istekler. Simgesi: D⁷)

21. Adam, kızını kuyuya götürür. (Tanımı: Kahraman götürülür. Simgesi: G³)

22. Kız, kuyuya atlar ve kocasını bulur, yeniden evlenirler. (Tanımı: Evliliğin yenilenmesi, nikâh tazelemek. Simgesi: w²)

23. İki de peri olurlar ve ömür boyu mutlu yaşarlar. (Tanımı: Yeni fiziki görünüş kazanılır. Simgesi. T¹)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Yılan Oğlan” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği M-N elementlerini ihtiva eden bir masaldır.

Masal üç hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır. Birinci hareket ailenin çocuk istemesi ile başlar ve yılan oğlanı kabul etmeleri ile son bulur. İkinci hareket padişahın kızını isteme ve evlenme ile son bulur. Üçüncü hareket ise yılan oğlanın kuş olup uçuşması ve kızın onu bulması ile son bulur.

Masal müstakil bir sonuca bağlanır ve biter.

Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

I. $\alpha a D^{11} \div \S F^{10} \S$

II. $\gamma^2 \delta^2 M N+k6 W^* T \gamma^1$

III. $\delta^1 G^1 \S D^7 \S D^7 G^3 w^2 T^1$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir. İncelediğimiz masal, dört bağlayıcı durumu ile yirmiüç fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.30. Otuzuncu Masal: Haydan Gelen Huya Gider

Masalcı: Hatice Dinçer

Masal Metni:

Bir varmış, bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Dört adam varmış. Bir gün bu dört adam şehre para kazanmaya gitmişler. Şehrin kapısına gelmişler. Şehrin iki kapısı varmış. Hangi kapıdan gireceklerini bilememişler.

İçlerinden biri:

“Sağ kapıdan girelim.” demiş.

Diğeri;

“Sol kapıdan girelim.” demiş.

Bunlar kavga etmeye başlamışlar. Tam o sırada bir aksakallı dede belirmiş. Bunlar dedeyi görünce durmuşlar.

Dede demiş ki:

“Hayırdır? Yavrularım, Paylaşmadığınız şey ne?”

Adamlar da demiş ki:

“Dede bizim köyümüz çok yokluk içindedir. Biz de bu, şehre geldik. Çalışıp köyümüze bolluk götüreceğiz. Ama şehre hangi kapıdan gireceğimize bir türlü karar veremedik.” demişler.

Dede de demiş ki:

“Hayırlı kapılar hep sağdan açılır. Ama siz yaklaşın bakıyım yanıma!” demiş.

Dört adam şaşırmış ama yaklaşmışlar.

İçlerinden birisi demiş ki:

“Buyur dede!”

Dede:

“Bakın size bir yol tarifi vereceğim. Oraya Kaf Dağı derler. Kaf Dağı'na gittiğinizde bir kuş göreceksiniz. Heybetli mi heybetli, güzel mi güzel bir kuş. O kuşa Anka Kuşu derler.

Anka kuşuna selam durup benim adımlı söyleyin. Aksakallı dede yolladı bizi dersiniz o, beni bilir. O kuş, size kanadından birer tüy verecek. Siz Kaf Dağı'na o tüyü vurun. Vurduğunuz yerin toprağı kadar altın alacaksınız. Sonra da köyünüze gidin. Yokluktaki insanlara bolluk götürün.” demiş.

Adamlar kabul etmişler. Yola düşmüşler. Az gitmişler uz gitmişler. Kaf Dağı'na varmışlar.

Kaf Dağı'nda Anka Kuşu'nu bulmuşlar. Ak Sakallı dedenin selamını iletmişler. Anka Kuşu dedenin dediğı gibi her birine kanadından bir tüy vermiş. Bu dört adam tüyü almış. Kaf Dağı'nın toprağına vurmuşlar. Topraktan altın fışkırmış. Altınları almış, gitmişler.

Köylerine varmışlar. Dört arkadaşın üçü yola çıkarken tuttıkları niyeti unutmuşlar. Parayı bulunca ne oldu delisi olmuşlar. Kumara, içkiye parayı yatırmışlar. Köylerindeki bir tane fakire iyilik dokundurmamışlar.

Dört arkadaşdan birisi de aldığı altınlarla köyünde tarla almış. Toprak ekmiş. Han yaptırmış. Açları doyurmuş.

Diğer üç arkadaşın gözünü hırs bürümüş de bürümüş. Aradan günler geçmiş. Bu üç arkadaşın parası haydan gelmiş huya gitmiş. Bir lokma ekmeğe muhtaç olmuşlar.

Diğer arkadaşda toprağı ekmiş bereketlenmiş, fakir doyurmuş bereketlenmiş derken köyün en zengini olmuş. Allah vermiş de vermiş. Fakirlerin düğününü yapmış, yetimleri giydirmiş, bağı bahçesi olmayanlara tarla almış, borcu olanlara yardım etmiş. Ama parası hiç azalmamış aksine her geçen gün daha da artmış. Köyünden de en güzel kızla evlenmiş. Mutlu mesut yaşamış. Bu masal da burada bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Dört arkadaş para kazanmak için bir ülkeye gitmeye karar verirler.
2. Ülkenin iki kapısı vardır. Hangisinden gireceklerine karar veremezler.
3. Bir aksakallı dede adamlara niçin beklediklerini sorar.
4. Adamlar durumu anlatır ve aksakallı dede adamlara Kaf Dağı'ndan bahseder.
5. Kaf Dağı'nı tarif eder ve orada yaşayan Anka Kuşu'ndan bahseder. O kuşa kendisinden bahsetmelerini ve kuşun kanadından verdiği tüyü toprağı vurmalarını söyler.
6. Böylece topraktan altın çıkacağını söyler.
7. Adamlar, denileni yapar ve zengin olurlar.

8. Dört arkadaşın üçü zengin olduktan sonra para hırsına girerler ve haydan gelen huya gider.

9. Bir arkadaş ise aldığı altınlar ile toprağı eker, fakirlere yardım eder ve parası kıymetlenir.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen tek hareketli masaldır.

I.Hareket

1. Dört arkadaş para kazanmak için bir ülkeye gitmeye karar verirler. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)

2. Ülkenin iki kapısı vardır. Hangisinden gireceklerine karar veremezler. (Tanımı: Yol işaretinde ayrılma hali. Simgesi: $<$)

3. Bir aksakallı dede adamlara niçin beklediklerini sorar. (Tanımı: Selamlanır ve sorguya çekilir. Simgesi: D^2)

4. Adamlar durumu anlatır ve aksakallı dede adamlara Kaf Dağı'ndan bahseder. Kaf Dağı'nı tarif eder ve orada yaşayan Anka Kuşu'ndan bahseder. O kuşa kendisinden bahsetmelerini ve kuşun kanadından verdiği tüyü toprağa vurmalarını söyler. (Tanımı: Vericinin ilk fonksiyonu. Simgesi: D)

6. Böylece topraktan altın çıkacağını söyler. Adamlar, denileni yapar ve zengin olurlar. (Tanımı: Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur. Simgesi: K^6)

7. Dört arkadaşın üçü zengin olduktan sonra para hırsına girerler ve haydan gelen huya gider. (Tanımı: Fonksiyonun negatif neticesi. Simgesi: Neg, or $-$)

9. Bir arkadaş ise aldığı altınlar ile toprağı eker, fakirlere yardım eder ve parası kıymetlenir. (Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or $+$)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Haydan Gelen Huya Gider” adlı masal Propp'un sınıflama yapmak için belirlediği H-I ve M-N elementlerini ihtiva etmeyen masallar arasındadır.

Masal bir hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır. Masal müstakil bir sonuca bağlanır ve biter.

Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

I. $\alpha < D^2 D K^6$ Neg, or – Pos, or +

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir.

İncelediğimiz masal, dokuz fonksiyonu olan bir masalıdır. Masalın sonunda kahramanların fonksiyonların pozitif ve negatif durumları ifade edilmiştir.

Propp'un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp 'un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

3.31. Otuz Birinci Masal: Tuz Gölü

Masalcı: Hakkı Hoca

Masal Metni:

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir adam varmış. Bu adamın bir de oğlu varmış. Bu oğlan çok iyiymiş ama çok eringeçmiş. Her şeyden yorulur, sıkılırmış.

Tarla ekerlermiş bir işe yaramazmış. Odun toplamaya gidermiş elim ağrıdı, kıymık battı diye söylenirmiş. Sıcak olurmuş sıcaktan, soğuk olurmuş soğuktan söylenirmiş.

Bir gün adam oğluna demiş ki:

“Oğlum, Koçhisar'dan tuz almaya git.” demiş.

Oğlan tuzu almaya gitmiş. Gelmiş ki yine konuşuyor. Şikâyet ediyormuş.

Adam demiş ki:

“Oğlum şimdi de bir bardak su getir.”

Oğlan suyu getirmiş.

Babası demiş ki:

“Şimdi o tuzu suyun içine at ve iç demiş.”

Oğlan biraz karşı çıkmış ama babasının dediğini yapmış. Oğlan sudan bir yudum alır almaz tükürmüştü. Sinirle bağırılmış.

Demiş ki:

“Sen ne yaptığını sanıyorsun baba!”

Adam da demiş ki:

“Sakin ol oğlum. Tuzu al. Gidiyoruz.” demiş.

Baba ile oğlan yola koyulmuşlar. Bir göl kenarına gelmişler.

Baba demiş ki:

“Hadi o tuzu göle dök oğlum!” demiş.

Oğlan göle tuzu dökmüş.

“Şimdi gölün suyundan iç.” demiş.

Oğlan kana kana içmiş. Yolda da yorulmuş ciğeri yanmış demek ki!

Neyse adam sormuş:

“Nasıldı?”

Oğlan da demiş ki:

“Güzeldi, tatlıydı.”

Adam demiş ki:

“Tuzun acısı hiç ağzına geldi mi?”

Oğlan:

“Hayır, gelmedi babacığım.” demiş.

Adam oğlunun omzuna kolunu atmış.

Demiş ki:

“Bak oğlum! Hayatta ki olumsuzluklar tuz gibidir. Sen, küçük bir bardak suysan nasıl bir bardak suda tuzun acısını aldıysan, hayatın bütün kötülüklerinden, olumsuzluklarından öyle etkilenirsin. Ama sen göl gibiysen, hayattaki bütün kötülükler seni, o bir avuç tuz gölün suyunu nasıl etkilediyse öyle etkiler, bir avuç tuzla gölün suyu bulanır mı? Acır mı?

Sen de seçimini yap oğlum. Bir bardak su olup her şeyden bulanmak mı istersin yoksa koca bir göl olup her şeye göğüs germek mi?”

Oğlan da babasının bu yaptığından çok etkilenmiş. Bunca şikâyeti için özür dilemiş. Pişman olmuş. O günden sonra hiçbir şeyden şikâyet etmemiş.

Bu masal da burada bitmiş.

Masalın Özeti:

1. Bir baba ve oğlu vardır.
  2. Oğlan her şeyden şikâyet eder.
  3. Baba oğluna ders vermek ister ve onu Koçhisar'a Tuz almaya yollar.
  4. Oğlan, tuzu alır ve eve döner.
  5. Bu durumdan da şikâyet eder.
  6. Baba, tuzu bir bardak suya katmasını ve içmesini ister.
  7. Oğlan, isteği yerine getirir ve tuz ağzını acılar.
  8. Oğlan, babasının bu yaptığına çok sinirlenir.
  9. Adam, oğlunu bir göle götürür ve göle tuzu atmasını ve içmesini söyler.
  10. Oğlan, gölden suyu içer ve ağzı acılanmaz.
  11. Baba, oğlunun bir göl gibi olmasını ve her şeyden şikâyet etmemesini ifade eder.
- Oğlan da babasının verdiği dersi anlar ve bir daha hiçbir şeyden şikâyet etmez.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen tek hareketli masal.

I. Hareket

1. Bir baba ve oğlu vardır. (Tanımı: İlk durum. Simgesi: α)
2. Oğlan her şeyden şikâyet eder. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)
3. Baba oğluna ders vermek ister ve onu Koçhisar'a Tuz almaya yollar. (Tanımı: Kahramanın evden gönderilmesi. Simgesi: $\imath$)
4. Oğlan, tuzu alır ve eve döner. (Tanımı: Kahraman geri döner. Simgesi: $\downarrow$)
5. Bu durumdan da şikâyet eder. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)
6. Baba, tuzu bir bardak suya katmasını ve içmesini ister. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)
7. Oğlan, isteği yerine getirir ve tuz ağzını acılar. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)
8. Oğlan, babasının bu yaptığına çok sinirlenir. (Tanımı: Bağlayıcı Durum. Simgesi: ξ)

9. Adam, oğlunu bir göle götürür ve göle tuzu atmasını ve içmesini söyler. (Tanımı: İstek veya emir. Simgesi: γ^2)

10. Oğlan, gölden suyu içer ve ağzı acılanmaz. (Tanımı: İstek veya emir yerine getirilir. Simgesi: δ^2)

11. Baba, oğlunun bir göl gibi olmasını ve her şeyden şikâyet etmemesini ifade eder. Oğlan da babasının verdiği dersi anlar ve bir daha hiçbir şeyden şikâyet etmez. (Tanımı: Fonksiyonun pozitif neticesi. Simgesi: Pos, or +)

Sonuç:

İncelemesini yaptığımız “Tuz Gölü” adlı masal Propp’un sınıflama yapmak için belirlediği H-I ve M-N elementlerini ihtiva etmeyen masallar arasındadır.

Masal bir hareketten oluşur ve müstakil bir sonuca bağlanır.

Fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir.

I. $\alpha \text{ § } \hat{i} \downarrow \text{ § } \gamma^2 \delta^2 \text{ § } \text{Pos, or } +$

Propp'a göre masalların ortak işlevleri tüm masalarda tam olarak bulunmayabilir bizim elde ettiğimiz bulgular da bu iddia ile paralel bir nitelik göstermektedir.

İncelediğimiz masal, üç bağlayıcı durumu ile onbir fonksiyonu olan bir masaldır. Propp’un ortaya koyduğu 31 fonksiyonun tamamı masal içerisinde yoktur.

İncelemeye aldığımız masal, V.Propp ’un masal çözümleme metoduna uygun bir metindir.

BÖLÜM IV

4.ŞEREFLİKOÇHISAR MASALLARININ ORTAK YAPI ÖZELLİKLERİ

Masallar inceleme ve sınıflandırma esnasında iki çift fonksiyonun varlığına veya yokluğuna göre yapılanmıştır.

Sınıflandırmanın elementlerini teşkil eden bu iki çift hainle **mücadele-zafer (H-I)** ve **zor vazife-çözümü (M-N)** oluşturmaktadır. Bu çiftlerin durumuna göre masallar dört sınıfa ayrılmaktadır.

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar.

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva eden masallar.

H-I çiftini ihtiva eden masallar.

M-N çiftini ihtiva eden masallar. (

Bu sınıfa göre her gruba giren incelediğimiz masalların numaraları aşağıda gösterilmiştir.

Tahlil ettiğimiz 31 masalda azami hareket sayısı 4 olarak tespit edilmiştir. Tahlil edilen masalarda tespit edilen hareket sayısı 1-4 arasında değişmektedir. 31 masalın dokuz tanesi tek, onbeş tanesi çift, dört tanesi üç ve üç tanesi dört hareketten ibarettir.

1. Tek hareketli masalların numaraları şunlardır: 9, 14, 21, 22, 23, 24, 26, 30, 31.
2. Çift hareketli masallar: 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 20, 25, 27, 28.
3. Üç hareketli masallar: 7, 17, 18, 29.
4. Dört hareketli masal: 1, 2, 6.

4.1. Şereflikoçhisar Masallarında Karşılaşılan Fonksiyonların Listesi

Propp'a göre masalarda göürlen benzer hareketlere "fonksiyon" adı verilir. Propp, incelemesi sonucunda olağanüstü masalarda 31 fonksiyon olduğunu tespit etmiştir.

Her masalda bu 31 fonksiyonun tamamı bulunmak zorunda değildir. Bir masalda bulunan fonksiyonları bulabilmek için Propp'un fonksiyonlar listesini göz önünde bulundurmak gerekir.

Biz incelememiz neticesinde Şereflikoçhisar Masallarında karşılaştığımız fonksiyonları aşağıda tablo halinde vermeyi uygun gördük. Tabloda Propp'un 31 fonksiyonu ve alt varyantları yer almaktadır.

Tabloda Şereflikoçhisar masallarında karşılaşılan fonksiyonlar ve fonksiyonların masallarda görülen varyantları; "*" sembolü ile belirtilmiştir.

Tabloda ana fonksiyonlar sarı dolgu ile belirtilmiştir. Bazı fonksiyonlar ve alt çeşitleri hiçbir masalda karşımıza çıkmamaktadır.

Bu tablo sayesinde Şereflikoçhisar masallarında en çok karşılaşılan fonksiyonlar rahatlıkla tespit edilebilir.

	Giriş Bölümü
α	Başlangıç Durumu*
1) β^1	Büyüklerin Ayrılışı*
β^2	Ana babanın ölümü*
β^3	Gençlerin ayrılışı*
2) γ^1	Yasak.*
γ^2	Emir veya istek.*
3) δ^1	Yasağın ihlali.*
δ^2	İstek veya emir yerine getirilir.*
4)	Hain kahraman hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.*
ε^1	
ε^2	Kahraman hain hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.

ε^3	Başka Şahıslar vasıtasıyla soruşturma.
5) ξ^1	Hain kahraman hakkında bilgi edinir.
ξ^2	Kahraman hain hakkında bilgi edinir.
ξ^3	Diğer vasıtalarla bilgi edilir.
6) η^1	Hain aldatarak razı eder.*
η^2	Hain sihirli vasıtasını kullanır.
η^3	Aldatma ve zorlamanın diğer şekilleri.*
7) θ^1	Kahramanın, hainin teklifini kabul eder(aldanır)*
θ^2	Kahraman istemeden sihirli vasıtanın kurbanı olur.
θ^3	Kahraman hainin teklifine düşünmeden uyar.*
χ	Aldatıcı anlaşma ile taliksizlik meydana gelir.
A	Hainlik*
8) A^1	Bir şahıs kaçırlır.
A^2	Sihirli vasıtanın ele geçirilmesi.*
A^{II}	Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi.
A^3	Ürünler zarar verilir.*
	Gün ışığı çalınır.*

A ⁴	
A ⁵	Yağmanın diğer şekilleri.*
A ⁶	Sakatlama.
A ⁷	Ortadan kaybolmaya sebep olma.
A ^{VII}	Gelin unutulur.
A ⁸	Aldatma kaçırma veya devralma talebi.*
A ⁹	Kovulma.
A ¹⁰	Denize atma.
A ¹¹	Büyüleme, şekil değiştirme.*
A ¹²	Bir şahsın yerine geçme.*
A ¹³	Öldürme emri.*
A ¹⁴	Cinayet.*
A ¹⁵	Hapsetme.*
A ¹⁶	Evliliğe zorlama.*
A ¹⁷	Yamyamlık tehdidi.*

A ^{XII}	Akrabalar arasında yamyamlık tehdidi.*
A ¹⁸	Gece eziyet, vampirlik.
A ¹⁹	Harp ilanı.
A ²⁰	İftira.*
A ²¹	İhanet.*
a	Eksiklik, kifayetsizlik*
8)a¹	Gelinin eksikliği*
a ²	Yardımcı vasıtanın eksikliği.
a ³	Harikulade nesnelerin eksikliği.
a ⁴	Ölüm yumurtasının eksikliği.
a ⁵	Paranın veya hayati nesnelerin eksikliği.
a ⁶	Başka eksikler.
B	Tavasut, bağlayıcı olay.*
9) B¹	Yardım çağrısı.*
B ²	Gönderme*
B ³	Müsade etmek, ayrılık.*

B ⁴	Talihsizlik çeşitli şekillerde haber verilir.*
B ⁵	Kovulan kahraman evden dışarı taşınır.
B ⁶	İdama mahkûm edilen kahraman serbest bırakılır.
B ⁷	Ağıt veya matem şarkısı söylenir
10)C	Tepki göstermeye karar verilir.*
11)↑	Ayrılık, kahramanın evden gönderilmesi.*
D	Vericinin ilk fonksiyonu.*
12)D¹	Kahraman denenir.*
D ²	Selamlanır ve sorguya çekilir.*
D ³	Ölümden sonra yapılacak bir hizmet istenilir.
D ⁴	Tutuklunun serbest bırakılması için ricası.
0D ⁴	Önceden tutkulanmış birisinin serbest bırakılma isteği.
D ⁵	Merhamet dilenir.
D ⁶	Paylaştırma teklifi.
d ⁶	Paylaştırma teklifi olmaksızın kavga.
D ⁷	Diğer istekler.*

0D ⁷	Diğer istekler, çaresiz durumdaki bir şahsın istekleri.*
d ⁷	Vericinin kendi tarafından ifade edilmeyen çaresiz durumu, yardım yapma imkânı.
D ⁸	Yok etme teşebbüsü.*
D ⁹	Düşman verici ile mücadele.
D ¹⁰	Sihirli vasıtaları değiştirme teklifi.
E	Kahramanın Tepkisi*
13)E¹	İmtihan başarılır.
E ²	Dostça cevap verilir.
E ³	Ölmüş kimsenin isteği yerine getirilir.
E ⁴	Tutuklu serbest bırakılır.
E ⁵	Zavallıya merhamet edilir.
E ⁶	Kavgacılar ayrılır.
E ^{VI}	Kavgacılar aldatılır.
E ⁷	Diğer hizmetler yapılır
E ⁸	Yok etme teşebbüsü atlatılır.*
E ⁹	Mücadele kazanılır.*

E ¹⁰	Değiştirmede aldatma.*
F	Sihirli vasıta kazanılır.*
14)F¹	Vasıta verilir.*
F ²	Vasıta işaret edilir.
F ³	Vasıta hazırlanır.
F ⁴	Vasıta satılır ve satın alınır.
F ⁵	Vasıta bulunur.
F ⁶	Hizmet teklif eden yardımcı ile karşılaşılır.*
F ⁷	Vasıta ele geçirilir.
F ⁸	Vasıta hizmet teklif eder.*
F ⁹	Vasıta ihtiyaç duyduğu zaman zaman kendi usulünce ortaya çıkacağını belirtir.*
F ¹⁰	Tanrı istenileni verir.*
G	Gösterilen yere götürme.*
15)G¹	Kahraman havada uçar.
G ²	Kahraman atla gider.*
G ³	Kahraman götürülür.*

G ⁴	Kahramana yol gösterilir.*
G ⁵	Kahraman ulaşımın sabit vasıtalarından yararlanır.
G ⁶	Kan izleri yol gösterir.
H	Kahraman hainle mücadele eder.*
16)H¹	Açık sahada kavga.
H ²	Yarışma.
H ³	Kâğıt oyunu.
H ⁴	Tartılma.
I	Hain mağlup edilir.*
17) I¹	Açık savaş kazanılır.
I ²	Müsabakada üstünlük elde edilir.
I ³	Kâğıt oyunu kazanılır.
J	Kahramanın dağlanması veya işaretlenmesi.
18) J¹	İşaret vücûda tatbik edilir.
J ²	Bir yüzük veya mendil verilir.*
J ³	Kahraman diğer karkterleri damgalar.
K	Eksik veya talihsizlik tasfiye edilir.*

19)K¹	Zekâ veya zor kullanarak istenilen şey elde edilir.
K ²	Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma.
K ³	Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır.
K ⁵	Talihsizlik sihirli vastanın kullanılmasıyla ortadan kaldırılır.*
K ⁶	Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluk ortadan kaldırılır.*
K ⁷	Aranan nesne zaptedilir.
K ⁸	Büyü bozulur.*
K ⁹	Canlandırma.
K ^{IX}	Aynı şekil önceden abı hayat tedarik edilerek yapılır.
K ¹⁰	Tutukluluktan kurtulma.
K ^F	F elementinin şekilleri ile eksik ordan kaldırılır.
20) ↓	Kahraman geri döner.*
Pr	Kahraman takip edilir.*
21) Pr¹	Havada uçarak.
Pr ²	Suçlu istenir.
Pr ³	Hayvan biçimlerine girerek takip.
Pr ⁴	Cazip nesnelere haline girerek takip.
Pr ⁵	Kahramanı yeme teşebbüsü.*
Pr ⁶	Kahramanı yok etme teşebbüsü.*
Pr ⁷	Ağacı kemirme teşebbüsü.
Rs	Kahraman kurtulur.*
22)Rs¹	Havada taşınır.*
Rs ²	Kahraman bir tarak vb. atarak kurtulur.*
Rs ³	Kahraman dönüşüme uğrayarak kurtulur.
Rs ⁵	Uçuşta saklanarak kurtulur.

Rs ⁶	Kahraman, art arda hayvan, bitki ve taş kılığına bürünerek kurtulur.
Rs ⁸	Kendini yedirmez.
Rs ⁹	Yokedilme teşebbüsünden kurtulur.*
Rs ¹⁰	Başka ağaca tırmanır.
23) O	Tanınmadan varış.
24) L	Sahte kahramanın iddiaları.
25) M	Zor vazife.*
26) N	Vazifenin çözümü.*
ON	Verilen zaman dolmadan vazifenin çözümü.*
27)Q	Kahramanın tanınması.*
28)Ex	Sahte kahraman teşhir edilir.
T	Suret değiştirme.*
29)T¹	Yeni bir fizikî görünüm kazanılır.*
T ²	Yeni bir saray inşa etme.*
T ³	Yeni kıyafet.
T ⁴	Daha hoş ve makul şekle dönüşme.*
30)U	Sahte kahramanın yahut hainin cezalandırılması.*
W	Evlilik ve tahta çıkma.*
31)W*	Evlilik.*
W ⁰	Tahta çıkma.*
W ¹	Evlenme vaadi.
W ²	Yeniden evlenme*

Bu tabloda Şereflikoçhisar'dan derlediğimiz ve incelemeye aldığımız masallarda tespit ettiğimiz fonksiyonları “*” işareti ile belirttik. Tablo incelendiğinde görüleceği üzere bazı fonksiyonlara hiç rastlamadık.

SONUÇ

Çalışmamız sahadan derleme yöntemiyle derlenen otuzbir metinden oluşmuş ve Propp metoduna göre incelenmiştir.

Ankara'nın uzak bir ilçesi olan, Şereflikoçhisar kültürüne dair bir alan araştırması niteliğinde olan bu çalışmada 2015-2016 yıllarında o yöreden derlenen masallar birinci ağızdan yazıya geçirilmiştir. Anlatıcının sözlü ve sözlü olmayan ifadeleri metinlere dâhil edilmiştir, böylece masal metinleri okuyucuya bölgede yaşayan insanların kültürel özellikleri, sosyal yaşamları, olaylar karşısında verdikleri tepkiler ve ağız özellikleri gibi unsurlar hakkında biraz da olsa fikir vermektedir.

Şereflikoçhisar'dan derlenen 31 masal Propp metoduna göre incelenmiştir. Derlenen 31 masal metninin incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçları derleme, inceleme ve metod açısından şöyle özetleyebiliriz:

Masalların hepsi Şereflikoçhisar bölgesinden derlendi. Masal derleme süreci bölgeyi tanımamamız ve bölgede tanıdıklarımızın bulunmaması sebebi ile endişeli başladı. Masal derleme aşamasına geçmeden önce bölgeyi tanımak için ön bir hazırlık yapıldı. Ön hazırlık çalışmasının ardından elimizde masal anlatıcılarının bir listesi oluşmuştu ve anlatıcılara ulaşmak kolaylaşmıştı.

Bütün bu ön çalışma sonrasında sahaya çıkıp derleme aşamasına geçtiğimizde endişelerimiz dağıldı. Anlatıcılar bizi gayet samimi ve güler yüzlü karşıladılar. Ancak çoğu

masal hatırlamıyor ve kendi hayatlarından kesitler anlatıyordu. Bu nedenle çalışmamıza sadece 31 masalı dâhil ettik.

Şereflikoçhisar masallarının şekil özelliklerini kısaca şöyle sıralayabiliriz:

a. Çalışmaya alınan Şereflikoçhisar masalları hacim açısından farklılık göstermektedir. Bazı masallar uzunken bazıları oldukça kısadır.

b. Masalların geneli giriş, geçiş ve sonuç formellerinden oluşmaktadır.

c. Masallar motif açısından zengindir.

d. Masallar içerisinde halk edebiyatının diğer unsurlarına rastlanabilir.

Şereflikoçhisar masallarının muhteva özelliklerini ise kısaca şöyle sıralayabiliriz:

a. Masalların çoğunda olağanüstü olaylar vardır.

b. Masal kahramanları olağanüstü özelliklere sahiptir.

c. Masalarda genellikle padişah, üvey anne, öksüz veya yetim bir çocuk, dev..gibi kahramanlara rastlanır.

d. Masalarda kahramanların duaları Allah tarafından kabul edilir.

e. Kahramanlar genellikle bir bağışçı sayesinde olağanüstü güçlere sahip olurlar.

f. Masalların sonunda kahraman ya evlenir ya da maddi bir mükâfat kazanır ve ders vermek amacı ile anlatılır.

Vladimir Propp'un 'Masal Morfolojisi' adlı eserinde tespit ettiği 31 fonksiyonu Şereflikoçhisar masallarına uygulamayı uygun gördük. Şereflikoçhisar'da derlediğimiz masalara Propp Metodunu tatbik ederek Şereflikoçhisar masallarının yapısını tespit etmeye çalıştık. Masalların incelemesini, Umay Günay tarafından derlenen Elazığ masalları ve incelemeleri çalışmasını temel alarak yaptık.

Masalları incelerken Propp metoduna yönelik yapılan eleştirileri de göz önünde bulundurduk. Başlıca eleştirileri sıralayacak olursak;

a. Propp metodunda yapı hakkında herhangi bir yorum yapılmamasıdır. Sembollerin anlamsızlığı konusudur.

b. Masalın dili hakkında yorum yapılmamasıdır.

c. Masalın kişileri hakkında bilgi verilmemesidir.

d. Masalın toplum ile ilişkisinin olmamasıdır.

e. Anlamsız ve soyut bir yapı ortaya koymasındır.

Masallar görünüşte çok çeşitlidir. Propp masalların ortak işlevsel unsurlarını tespit ederek masalların sabit unsurlarını ortaya koymuştur. Ona göre masallar sabit unsurlar üzerine oluşmuştur ve bu unsurlar kahraman, konu, yer, zaman gibi unsurlarla çeşitlendirilmiştir. Propp'un hedefi sadece masalların yapısal özelliklerini ortaya koymaktır. Bu nedenle masal incelemesi boyunca masalın dili, konusu, kişileri, toplumsal boyutu gibi konulara değinmez. Propp Metodunu belirleyen unsur işlevlerdir. İşlevler değişmez ve kesin yapılardır. Masallarda kişiler, zaman, mekân gibi unsurlar değişse dahi işlevler değişmez. Masallarda benzer veya birbirinin varyantı işlevler bulunur.

Propp metodunda incelenen masalarda 31 fonksiyonun tamamı bulunmak zorunda değildir. Ancak masalarda fonksiyonların hiçbirinin bulunmaması da söz konusu değildir. Hiçbir fonksiyonun bulunmadığı masallara rastlanma durumu çok zordur ancak böyle bir durum ile karşılaşıldığında o metinlerin farklı halk edebiyatı kategorilerine ait metinler olduğu düşünülebilir.

Biz çalışmamız esnasında her bir masal metnini kendi içerisinde inceledik. Diğer Propp çalışmalarından farklı olarak masalları ilk önce derlediğimiz şekli ile yazıya aldık, daha sonra masalın daha anlaşılır bir özetini yaptık ve Propp metoduna göre tahliline geçtik. Her fonksiyonun ve fonksiyon varyantlarının tanımı ve simgesini birlikte belirttik. Böylece yalnızca simgeler değil simgelerin tanımı da verildiği için okuyucunun hangi simgenin hangi durumda konulduğuna dair oluşan kafa karışıklığını gidermeyi amaçladık.

İncelememiz sonunda yalnızca fonksiyon şemasını belirtmek yerine diğer çalışmalardan farklı olarak her masalın sonuna sonuç bölümü ekledik. Sonuç bölümünde hareketleri ve masalın Propp metoduna uygunluğunu yorumladık. Propp'un belirttiği şahıslara uygun şahıslar var ise onları da belirttik.

Masalları ihtiva ettikleri hareket sayısına göre sınıflandırdık. Bir fonksiyon tablosu oluşturup, Şereflikoçhisar masallarında karşılaştığımız fonksiyonları belirttik.

Derlediğimiz 31 masal bu metoda uydu.

Prof. Dr. Umay Günay'ın Elazığ Masalları adlı tezinde Propp metoduna eklediği bazı fonksiyonları da Şereflikoçhisar masallarında tespit ettik. Aşağıda belirttiğimiz I^7 ve j^3

sembolü ile gösterilen fonksiyonlar haricinde diğer beş fonksiyon masallarda karşımıza çıktı.

A²⁰: İftira*

A²¹: İhanet*

D¹¹: Tanrıya Yalvarma*

E¹¹: Tanrı Kahramanın Dileğini Kabul Eder*

F¹⁰: Tanrı İstenileni Verir*

I⁷: Hain Yaralanır

J³: Kahraman Diğer Karakterleri Dağlar ve Onlara Bir Şey Verir.

Çalışmaya dâhil ettiğimiz masal metinlerini anlatan kaynak kişiler hakkında doğum yerleri, doğum tarihleri, meslekleri, derleme tarihleri, masalı nereden öğrendikleriyle ilgili bilgiler verdik.

Sonuç olarak,

Vladimir Propp'un masalların yapısını çözümlemeye yönelik oluşturduğu Yapısal Metod veya kendi adı ile anılan Propp Metodu'nun Şereflikoçhisar masallarına da uygulanabilir olduğunu gördük. Propp'un fonksiyonlarına ek olarak Umay Günay'ın kullandığı fonksiyonların da Şereflikoçhisar masallarına uygunluğunu tespit ettik.

KAYNAKÇA

- Artun, E. (2009). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*. İstanbul: Kitabevi.
- Abalı, İ. (2013). *Yapısal Folklor Kuramı Bağlamında Bir Masal İncelemesi Örneği*. İdil Dergisi, 10, 10.7816.
- Alptekin, A. B. (2005). *Hayvan Masalları*. Ankara: Akçağ.
- Altuğ, F. (2010). *Şereflikoçhisar İlçesi'nde Nüfus, Yerleşme Ve Ekonomik Faaliyetler*.(Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Azadovski, M. (1992). *Sibirya'dan Bir Masal Anası*, (Çev. İlhan Başgöz). Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bilkan, A. F. (2009). *Masal Estetiği*. İstanbul: Timaş
- Boratav, P. N. (1992). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul: Adam.
- Boratav, P.N. (2008). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: İmge.
- Çobanoğlu, Ö. (2010). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ.
- Çıblak, N. (2005). V. Propp'un Masal Çözümleme Metodu. *Türk Dili*, 638, 127-140.
- Dorson, R. (2011). *Günümüz Folklor Kuramları*. (Çev: Selcan Günçayır, Yeliz Özay), Ankara: Geleneksel.
- Dündar, H. (2002). Vladimir Propp ve Masalın Biçimbilimi. *Milli Folklor*, 55,115-118.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ekici, M. (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel.
- Günay, U. (1975). *Elazığ Masalları*. Atatürk Üniversitesi Yay.
- Goldstein, K. (1977). *Sahada Folklor Derleme Metotlar*. (Çev. Ahmet Edip). Ankara: Başbakanlık.
- Günay, U. (2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu*. Ankara: Akçağ.

Hafizoğlu, E. (2005). *Azerbaycan Masalları Üzerine Bir Araştırma (Masalların Propp Metoduyla İncelenmesi)*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ölmez, E. (2014). *Domaniç Masallarının Propp Metoduna Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Propp, V. (1985). *Masalın Biçimbilimi*. İstanbul: BFS.

Propp, V. (1987). *Masalların Yapısı ve İncelenmesi*, (Çev. Hüseyin Gümüş), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Propp, V.(2001).*MasalınBiçimbilimi-Olağanıüstü Masalların Yapısı* (2. Baskı), (Çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat), İstanbul: Om.

Sakaoğlu, S. (2003). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ.

Seyitoğlu, B. (1975) *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Ankara: Baylan.

Temel, S. (2005). Propp Metodu ve Bir Karagöz Metnine Uygulanması. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 8, 85-106.

Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ.

Youssef, H. (2014). *Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından Çözümlemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

1. Adı Soyadı: Ayşe Kargın

Doğum Yeri ve Tarihi: Şereflikoçhisar, 1952

Anlattığı Masallar: 1, 6

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: İlkokul

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor

Derleme Tarihi: 08.10.2015

2. Adı Soyadı: Ferdane Aydoğmuş

Doğum Yeri ve Tarihi: Yalnızpınar Köyü-1945

Anlattığı Masallar: 2

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: Okuma-Yazma bilmiyor.

Masalı Kimden Duyduğu: Çocuklarına anlatmak için komşusundan öğrenmiştir.

Derleme Tarihi: 11.10.2015

3. Adı Soyadı: Emine Altıncı

Doğum Yeri ve Tarihi: Yalnızpınar Köyü-1947

Anlattığı Masallar: 3

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: Okuma-Yazma bilmiyor.

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 11.10.2015

4. Adı Soyadı: Meliha Eroğlu

Doğum Yeri ve Tarihi: Aliuşağı Köyü-1945

Anlattığı Masallar: 4

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: Okuma-Yazma bilmiyor.

Masalı Kimden Duyduğu: Annesinden öğrenmiştir.

Derleme Tarihi: 12.10.2015

5. Adı Soyadı: Sevil Ekinci

Doğum Yeri ve Tarihi: Sarıyahşi-1972

Anlattığı Masallar: 5, 11
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: Ortaokul Mezunu
Masalı Kimden Duyduğu: Babaannesinden öğrenmiştir.
Derleme Tarihi: 17.10.2015

6. Adı Soyadı: Fatma Ayhan
Doğum Yeri ve Tarihi: Şereflikoçhisar-1950
Anlattığı Masallar: 7.
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: Okuma-yazma bilmiyor.
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 15.10.2015

7. Adı Soyadı: Rabia Mutlu
Doğum Yeri ve Tarihi: Eley Köyü- 1954
Anlattığı Masallar: 8.
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul terk.
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 18.10.2015

8. Adı Soyadı: Leyla Doğan
Doğum Yeri ve Tarihi: Kadiobası- 1949
Anlattığı Masallar: 9.
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: Ortaokul.
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 21.10.2015

9. Adı Soyadı: Gülnar Ekinci
Doğum Yeri ve Tarihi: Geçitli Köyü- 1945
Anlattığı Masallar: 10
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 21.10.2015

10. Adı Soyadı: Meryem Şahin

Doğum Yeri ve Tarihi: Yeşil Yurt Köyü- 1960

Anlattığı Masallar: 12

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: İlkokul

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 22.10.2015

11. Adı Soyadı: Hatice Güzel

Doğum Yeri ve Tarihi: Acıöz Köyü- 1950

Anlattığı Masallar: 13

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: İlkokul

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 21.10.2015

12. Adı Soyadı: Yüksel Acarbaş

Doğum Yeri ve Tarihi: Mustafacıklı Köyü- 1952

Anlattığı Masallar: 15

Mesleği: Ev Hanımı

Tahsili: İlkokul

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 24.10.2015

13. Adı Soyadı: Vural Gündüz

Doğum Yeri ve Tarihi:(?)

Anlattığı Masallar: 16

Mesleği: Öğretmen

Tahsili: Üniversite

Masalı Kimden Duyduğu: Kendi derleme çalışmaları esnasında öğrenmiştir.

Derleme Tarihi: 26.10.2015

14. Adı Soyadı: Mehmet Çeri

Doğum Yeri ve Tarihi: Çayırönü Köyü- 1950

Anlattığı Masallar: 17

Mesleği: Emekli
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 13.8.2016

15. Adı Soyadı: Fadime Özden
Doğum Yeri ve Tarihi: Abalı Köyü- 1954
Anlattığı Masallar: 18
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Çerçi'den dinlemiştir.
Derleme Tarihi: 15.8.2016

16. Adı Soyadı: Emine Dinç
Doğum Yeri ve Tarihi: Aksaray- 1950
Anlattığı Masallar: 19
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Annesinden duymuştur.
Derleme Tarihi: 13.8.2016

17. Adı Soyadı: Hanifi Özdaş
Doğum Yeri ve Tarihi: Çıngıl Köyü- 1957
Anlattığı Masallar: 20
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 20.8.2016

18. Adı Soyadı: Cevriye Çelik
Doğum Yeri ve Tarihi: Çatçat Köyü- 1958
Anlattığı Masallar: 21
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul terk.
Masalı Kimden Duyduğu: İlkokul öğretmeni anlatmış.
Derleme Tarihi: 20.8.2016

19. Adı Soyadı: Hamidiye Özdemir
Doğum Yeri ve Tarihi: Değirmenyolu Köyü- 1940
Anlattığı Masallar: 22, 23
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 21.8.2016

20. Adı Soyadı: Tefik Işlak
Doğum Yeri ve Tarihi: Acıkuyu Köyü- 1945
Anlattığı Masallar: 24
Mesleği: Emekli
Tahsili: İlkokul
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 29.8.2016

21. Adı Soyadı: Zeynep Acar
Doğum Yeri ve Tarihi: Kadıobası Köyü- 1951
Anlattığı Masallar: 25, 26, 27
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul.
Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.
Derleme Tarihi: 13.8.2016

22. Adı Soyadı: Hatice Dinçer
Doğum Yeri ve Tarihi: Kadıncık Köyü- 1953
Anlattığı Masallar: 28, 29, 30
Mesleği: Ev Hanımı
Tahsili: İlkokul.
Masalı Kimden Duyduğu: Köy yerinde kadın eğlencelerinde duymuştur.
Derleme Tarihi: 13.9.2016

23. Adı Soyadı: Hakkı Hoca
Doğum Yeri ve Tarihi: Aksaray- 1946
Anlattığı Masallar: 31
Mesleği: Öğretmen
Tahsili: Yüksekokul.

Masalı Kimden Duyduğu: Hatırlamıyor.

Derleme Tarihi: 16.09.2016

ÖZ GEÇMİŞ

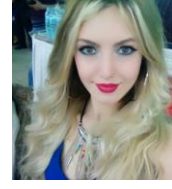
Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Lale TUNÇBİLEK

Doğum Yeri ve Yılı: Kırşehir-29.12.1992

Yabancı Dili: İngilizce

E-posta: laleetuncbilek@gmail.com

Eğitim Durumu

Lisans: Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 2010-2014.

Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.

Yayınlar:

Tunçbilek, L. (2015). *Somut Olmayan Kültürel Miras Bağlamında Ahilik Geleneğini Yaşatan Kırşehirli Bir Kültür Elçisi: "Ahi Baba"*, Türk Dili ve Tarihi Ulusal Öğrenci Sempozyumu (Kırıkkale, 8 Mayıs 2015). Kırıkkale Üniversitesi.

Tunçbilek, L; Bican, M. (2015) *Yağmur Yağdırma Törenleri ve Bu Törenlerde Uygulanan Ters Ritüellerin Tahlili*, 3. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu (Ankara, 8 Ekim 2015). Ankara Üniversitesi.

Uluslararası Geçerli Sertifikalar

Yunus Emre Enstitüsü Yabancılara Türkçe Öğretim Sertifikası

Etkili İletişim, Beden Dili ve İmaj Yönetimi Sertifikası, Uluslararası Bilim ve Eğitim Federasyonu

Etkili Konuşma ve Diksiyon, Uluslararası Bilim ve Eğitim Federasyonu

Stres ve Zaman Yönetimi, Uluslararası Bilim ve Eğitim Federasyonu

Satış, Pazarlama ve İkna Teknikleri, Uluslararası Bilim ve Eğitim Federasyonu

Takım Çalışması ve Yönetim Becerileri, Uluslararası Bilim ve Eğitim Federasyonu